T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YENİ TÜRK EDEBİYATI ANABİLİM DALI

NESİR YÖNÜNDEN DERGÂH MECMUASININ İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

41236

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Mehmet ÖNAL

Hazırlayan
Sefa YÜCE

ANKARA - 1995

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

Sefa YÜCEL'ye ait "D. Meconun'un N. İncelenmesi" adlı Çalışma, jürimiz tarafından Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalında ~~Anabilim~~/~~Anasanat~~ ~~Dalında~~ YÜKSEK LİSANS/~~SANATTA YETERLİLİK~~/~~LİSANS TEZİ~~ olarak kabul edilmiştir.

(İmza)

Başkan Doç.Dr. Alemdar M. Yalçın

Akademik Ünvanı, Adı Soyadı

(İmza)

Üye Yrd.Doç.Dr. Mehmet Önal

Akademik Ünvanı, Adı Soyadı

(İmza)

Üye Yrd.Doç.Dr. Bekir Gürsoy

Akademik Ünvanı, Adı Soyadı

İÇİNDEKİLER

Sözbaşı

Kısaltmalar

İçindekiler

Giriş : Devrin fikrî, siyasî ve edebî ortamı içinde Dergâh Mecmuası'nın yeri ve önemi; Millî Mücadele Dönemi ve Basın Hayatı. 1-6

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Dergâh Mecmuası'nın Kuruluşu. 7-30

2. Dergâh Mecmuası'nın Şekil Özellikleri. 31-32

3. Dergâh Mecmuası'nın Tam Künye Dökümü(42 Sayı). 33-57

4. Dergâh Mecmuası'nın Edebî Nesirlerle İlgili Künye Dökümü. 58-74

5. Yazar Kadrosu. 75-78

6. Metinler. 79-314

A. TAHLİLÎ FİHRİST

1. Yazar Adına Göre 315-340

2. Konularına Göre 341-368

İKİNCİ BÖLÜM

METİNLER - İNCELEME

I. Edebiyatla İlgili Olan Nesirlerin Değerlendirilmesi. (Yahya Kemal, Ahmet Haşim, Yakup Kadri).

1. Fıkra

Üç Tepe ..... Y. Kemal 369-376

Sade Bir Görüş ..... Y. Kemal 376-380

Kalble Dil ..... Y. Kemal 381-384

Acıların Tadı ..... Y. Kemal 384-388

Müslüman Saati ..... A. Haşim 388-391

Nedim'in Evi ..... Y. Kemal 391-394

İmlâya Dâir Güft ü Gû ..... Y. Kemal 394-397

Lisana Dâir Güft ü Gû ..... Y. Kemal 397-400

Karanlıkta Uyanan Biri .... Y. Kemal 400-403

Bugünkü Türkçe ..... Y. Kemal 403-406

Edebiyat ve Millî Cereyan . Y. Kadri 406-410

Medeniyet Milliyet Yolları. Y. Kadri 410-414

Eski Şeylerimizdeki Büyü .. Y. Kadri 414-417

Bir Elem ve Bir Teselli ... Y. Kadri 417-420

Yeni Bir Fransız Romancısına Dâir. Y. Kadri.. 420-423

Ateş Birdir ..... Y. Kadri 423-426

Ahmet Haşim'in Türk Resmi ve Ressamlarla ilgili düşüncelerinin kısaca değerlendirilmesi..... 426-428

Yakup Kadri'nin mensurelerinin kısaca değerlendirilmesi ve Türk Edebiyatı ile ilgili fikirleri..... 428-431

2. Makale

Vezinler I-II ..... Y. Kemal 432-440

Kafiye ..... Y. Kemal 440-445

3. Deneme

Şiirde Mânâ ..... A. Haşim 445-453

4. Tenkid

"Şiir"de Vatan ..... A. Haşim 453-456

"Alev", İmlâ, Kelime ve Edebiyatı Cedide..... 456-460
A.Haşim

Yılan Hikâyesi ..... A. Haşim 460-464

5. Seyahat

Esir Jeminüs ve Altor Şehri .. Y. Kemal 464-468
Gezinti ..... Y. Kemal 468-470
Balkan'a Seyahat ..... Y. Kemal 470-472

6. Hikâye

Dünya Gözü ve Ahiret Sesleri .. Y. Kadri 473-476
Teslim! Teslim! ..... Y. Kadri 476-478
Küçük Neron ..... Y. Kadri 478-480
Kadın ve Ukubet ..... Y. Kadri 480-481
Sakarya Vadilerinde ..... Y. Kadri 481-484

II. Diğer Metinlerin Kısaca Tanıtılması.

1. Abdülhak Şinasi 485-486
2. Falih Rıfkı 486-487
3. Fevzi Lutfi 487-489
4. Fuad Köprülü 489-490
5. Halide Edîp 490-492
6. Hasan Âli 492-494
7. Hüseyin Namık 494-496
8. Mehmet Halid 496-499
9. Mustafa Nihad 499-502
10. Mustafa Şekip 502-504
11. Nurullah Atâ 505-507
12. Ruşen Eşref 507-508
13. Satı Bey 508
14. Ziya Gökalp 508-510

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Türk Edebiyatında, Dergâh'ın Nesir Geleneğine Katkıları ve Dergâh'ta Yetişen Nâsirler..... 511-522

SONUÇ 523-525

BİBLİYOGRAFYA 526-527

KISALTMALAR

a.g.e	: Adı geçen eser	Y. Kadri	: Yakup Kadri
A.H.	: Ahmet Haşim	Yrd.	: Yardımcı
Ank.	: Ankara		
Ansk.	: Ansiklopedi		
c.	: Cilt		
Doç.	: Doçent		
Dr.	: Doktor		
Edb.	: Edebiyat		
İmp.	: İmparatorluk		
İst.	: İstanbul		
K.Bak.Yay	: Kültür Bakanlığı Yayınları		
Komp.	: Kompozisyon		
Mat.	: Matbaa		
Mec.	: Mecmua		
M.E.B	: Millî Eğitim Bakanlığı		
M.N.Ö	: Mustafa Nihad Özön		
N.Ö	: Nijad Özön		
Nu.	: Numara		
Osm.	: Osmanlı		
Prof.	: Profesör		
S.	: Sayı		
s.	: Sayfa		
T.D.K	: Türk Dil Kurumu		
T.T.K.Yay.	: Türk Tarih Kurumu Yayınları		
Ünv.	: Üniversite		
Y.K.	: Yahya Kemal		

SÖZBAŞI

"Mecmualar" ve özellikle "Edebiyat Mecmuaları" fikir ve sanat hayatımız bakımından önemli bir yere sahiptir.

"Mecmualar" kendi devrinin edebî, fikrî ve siyasî,bir "ayna"sıdır. Bu "mecmualar" vasıtasıyla, yeni fikirler,yeni estetik görüşler ve yeni değerler ortaya çıkmaktadır.

Edebî ve fikrî hayatı şekillendiren "mecmualar" birer araştırma ve inceleme kaynaklarıdır.

Üzerinde çalıştığımız "Dergâh Mecmuası"da, kendi dönemi içinde çığır açmış, yol göstermiş, "millî devlet"in kurulmasında öncü olmuş, oldukça önemli "mecmualar"dan biridir.

Nesir yönünden incelemeye çalıştığımız, "Dergâh Mecmuası" 1921-1923 yılları arasında 42 sayı çıkmış, üniversite öğrencisi "genç kalemler" ile "usta kalemler"in kaynaştığı bir zemin olmuştur. Başta Yahya Kemal, Ahmet Haşim ve Yakup Kadri "Dergâh" nesrinin şaşayağını oluşturmuşlar; yazıları ve görüşleriyle önemli rol oynayarak, edebiyatımıza katkıda bulunmuşlardır.

Tezimizde, bu değerli simaların nesirleri incelemeğe çalışılmıştır. Çalışmamız, üç ana bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, devrin fikrî, edebî ve siyasî durumu ile "Mütareke" ve "Millî Mücadele" dönemi basın hayatı hakkında bilgi verilerek, Dergâh'ın yeri ve etki gücü tespit edilmeğe çalışılmıştır.

I. Bölümde, "Dergâh Mecmuası"nın kuruluşu, ayrıntılı olarak ele alınmış, ayrıca "Dergâh"ın şekil özellikleri

üzerinde durulmuştur. I. Bölüm'ün diğer alt başlıklarında, "Dergâh'ın tam künye dökümü yapılarak, inceleme konumuz olan "Nesir Yönünden Dergâh Mecmuası"nın tam anlamıyla tespiti için, "Dergâh"ın edebî nesirleriyle ilgili ikinci bir künye dökümü yaptık; ayrıca, inceleyeceğimiz metinleri, bugünkü Türkçe'yle ifade ederek, metinler kısmını oluşturduk.

"Dergâh Mecmuası" konusunda araştırma ve inceleme yapacaklar için, metinlerin eksiksiz ve tam tespiti yapılarak, alfabetik sıraya göre yazar adları ve konulara göre fihrist çıkarmanın gerekliliğine inandık. Buna ilâveten "Dergâh Mecmuası"nda imzaları bulunan şâir ve yazarların kadrosunu tespit ederek, alfabetik sıraya göre listesini yaptık.

Tezimizin ikinci bölümünde, seçilen edebî metinlerin, edebî türlere göre tahlilî değerlendirilmesi yapılmaya çalışıldı. Edebî eserin gerçek değerinin tahlîl metoduyla ortaya çıkacağına inandığımız için, böyle bir çalışmada bulunduk. Metinleri değerlendirirken, dil ve üslûp bahsine sitilistik açıdan değil, kısaca cümle yapısı ve ifade gücü bakımından yaklaştık; haddimizi aşmayacak kısa ve basit değerlendirmelerde bulunduk. Çalışmamızda, edebî değeri olan ve edebiyatla yakından bağı bulunan metinleri de, nâsirlerine ve konularına göre kısaca tasnif ederek tanıttık.

III. Bölümde, "Türk Edebiyatı"nda, "Dergâh"ın nesir geleneğine katkıları ve "Dergâh"ta yetişen nâsirler ile ilgili, deneme sayılabilecek bir çalışma yaptık. Bu saha-

nın da, başlı başına bir inceleme konusu olduğuna inanıyoruz.

Tez çalışmamızda, şâir ve yazarlarla ilgili biyografik çalışma yapmayı uygun görmedik. Çünkü, edebiyat tarihlerinde zaten bu tip bilgiler var. Daha çok metinlerle ilgili tespit ve değerlendirmelere yöneldik.

Çalışmalarım sırasında, bana yol gösteren, fikir ve metod veren, cesaretlendiren, yoğun idarî ve öğretim yükümlülükleri içinde dahi, zaman ayıran, mütevazi tavırları ve kadirşinaslığı ile sağlıklı çalışma ortamı hazırlayan değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Mehmet Önal Bey'e teşekkürlerimi sunuyor, ayrıca çalışmalarım esnasında teşvik edici fikirleriyle beni destekleyen hocalarıma da teşekkür etmeyi bir borç biliyorum.

SEFA YÜCE

EYLÜL 1995
ANKARA

GİRİŞ

1908-1923 yılları arası Türk tarihinin önemli dönüm noktalarından biridir. Bu nedenle «tarihi bilmeden bugünü anlamaya ve gelecek üzerinde isabetle düşünmeye imkân yoktur»(1)

Osmanlı Devleti, "Jeostratejik" ve "Jeopolitik" açıdan büyük devletlerin 18. yy'dan itibaren ilgi ve paylaşım sahasına girmiş, iç ve dış entrikalar sonucu büyük bir kaosa sürüklenmiştir.

Devleti bu kaostan kurtarabilmek için, devlet adamları ve aydınlar, çeşitli hâl çareleri aramışlar, askerî, idarî, eğitim, bilim ve teknik alanda yeni düzenlemelere gitmişlerdir.

1789 fransız İhtilâli ile ortaya çıkan fikir akımları Osmanlı Devleti'ni parçalanma noktasına getirince «II.Mahmud'un (1808-1839) hükümdarlığının son yıllarında, Osmanlı vatanperverliği ortaya çıkar. Dinleri ne olursa olsun, bütün teb'asını eşit addeden Sultan tarafından bizzat başlatılan bu hareket, 3 Kasım 1839'da Gülhane Fermanı'nın okunmasından sonra, Tanzimat devlet adamlarının şahsî gayretleriyle Osmanlıcılık fikri olarak gelişir. "Osmanlı Milleti"ni, İmparatorluğun kuruluşundan beri birlikte yaşayan farklı dinlere mensup milletlerin karışmasıyla kurtarmaktan amaç, Osmanlı devletinin birliğini korumaktı.»(2)

---

(1) Devrin Yazarlarının Kalemiyle MİLLÎ MÜCADELE VE GAZİ M.KEMAL, C.I, Kültür Bakn. Yay., İst. s.181, s.XXIII

(2) KURAN Prof.Dr. Ercüment; "Türkiye'nin Batılılaşması ve Millî Mücadeleler"(Derl:Mümtaz'er TÜRKÖNE) Diyanet Vakfı Yay., Ank., 1994,s.65

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

«Sultan II. Abdülhâmid (1876 - 1909) Osmanlıcılık'ın birliği muhafaza etmedeki güçsüzlüğünü anlayınca, panislâmcılıkla bitecek olan İslâmcılık hareketini başlatmıştır.»(3)

İslâmcılık «Osmanlı devletinin sosyal ve siyasi bütünlüğünü korumak amacıyla ileri sürülen hal şekillerinden biri olarak, gerek Tanzimat'tan önceki devrede, gerek Tanzimat devrinin fermanlarının ve bu devrin fikir hareketlerinde, gerekse I. ve II. Meşrutiyet devrinin fikir ve uygulama alanında görülmüştür. Memlekette İslâmiyete ve dünyanın her tarafındaki müslümanlara önem veren ve bütün müslümanlar arasında bir birliğin gerçekleşmesini mümkün kılmaya çalışan ve devletin sosyal bağlarını din birliğinde arayan bu akım bilhassa I. Meşrutiyet'in sonlarına doğru büyük bir gelişme göstermiştir.»(4)

Balkan Harbi ve I. Dünya Savaşı sonunda, Arapların ve diğer müslüman unsurların Osmanlı Devletinden kopmaları, bu "ideoloji"yi de etkisiz hale getirmiştir.

II.Meşrutiyet'in (1908) ilânından sonra, Türk aydınları Türkçülük "ideolojisi"ne sarılırlar. Türkçülük "ideolojisi", «üç gelişme safhasından geçtikten sonra kuvvetli bir ideoloji hâline gelir. İlmî Türkçülük, Edebî Türkçülük, Siyasî Türkçülük.»(5)

"Türkçülük ideolojisinin" temelini "milliyetçilik" hareketi oluşturur. «1908'den sonra milliyetçilik hareketi

---

(3)a.g.e, s.66
(4) EROĞLU, Prof.Dr. Hamza; "Türk İnkılâp Tarihi";1982, s.40
(5) a.g.e, Prof.Dr. E. KURAN; s.67

"Türkçülük" adı altında önce tamamıyla kültürel ve Balkan Harbi'nden sonra aynı zamanda siyasî bir cereyân halini alarak, dernekler ve yayın organları kurmak suretiyle teşkilatlanmağa başlar.»(6)

"Türkçülük ideolojisinin" temelini "milliyetçilik" hareketi oluşturur. «1908'den sonra milliyetçilik hareketi, "Türkçülük" adı altında önce tamamıyla kültürel ve Balkan Harbi'nden sonra zamanında siyasî bir cereyan kurmak suretiyle teşkilatlanmağa başlar.»(6)

«...Türklük şuuruyla ortaya çıkan aydınlar, 1908 yılında Türk Derneği'ni kurdular ve bu isimde yedi sayfalık bir dergi çıkardılar. Bu çıkışı, Türk Yurdu, Türk Ocağı takip etti.»(7)

Milliyetçilik hareketi, bütün dünyada "dil ve tarih" bilinciyle gelişmiştir.

"Türklük duygusuyla hareket eden aydınlar", "dil, edebiyat ve tarih kavramlarına" yöneldiler.

«Önce dil hassasiyeti, tarihî kimlik arayışı, zayıflama ve parçalanmayı önleme çalışmaları hâlinde akademik hususiyetlerle ortaya çıkan "millî idrak" 1908 yılı sonlarında fikrî,edebî bir akım olmanın ilk seslerini duyurdu. 1910 ortalarında "millî edebiyat anlayışı", millî edebiyat akımı" hâline dönüştü. Millî edebiyat anlayışını, Selânik'te Genç Kalemler İstanbul'da Türk Yurdu dergileri akımlaştırdı.»(8)

---

(6) AKYÜZ, Prof.Kenan; "Modern Türk Edb. Ana Çizgileri", Mas Matb. Ank.,1982, s.159
(7) TURAL, Sadık;"Edebiyat Bilimine Katkılar", Ecdâd Yay. Paz., Ank.1993, s.189-190
(8) a.g.e,s.190,

Türkçülük hareketinin içinde bulunarak «dernek ve dergilerde yazılarıyla faaliyetlere katılanlar arasında Ziya Gökalp, Mehmet Emin, Müftüoğlu Ahmet Hikmet, Yusuf Akçura, Hüseyinzâde Ali gibi isimler sayılabilir.»(9)

Dilin sadeleşmesi meselesinde "Yeni Lisan" anlayışını başlatan Ömer Seyfettin ve arkadaşları, «millî edebiyatın edebî esere aksetmesi, Tanzimat'tan beri gelen eski edebiyat anlayışına tepkinin devamıyla beraber aşırı bir şekilde Batı taklidi edebiyata da karşı»(10) olmuşlardır.

Bütün bu gelişmeler olurken, Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşı'na girer. «İngiltere, Fransa, Rusya ve İtalya, daha savaşın içerisinde Osmanlı İmparatorluğu'nu tamamına yakın bölümünü aralarında yaptıkları gizli anlaşmalarla paylaşmış bulunuyorlardı.»(11)

Savaştan mağlup olarak çıkan Osmanlı Devleti, 30 Ekim 1918'de Mondros Mütarekesi'ni imzalamak zorunda kaldı.

"Umumî manzara" içler acısıdır. «Millet görünüşte her şeyini kaybetmiş gibidir, son haddine kadar fakirdir ve bitkindir; yıllarca Yemen'den Balkanlar'a, Bingazi'den Kafkaslar'a kadar döğüşüp durmuş insan unsuru kırılmıştır.

İstanbul'daki Osmanlı okumuşları şaşkın, kırgın ve öfkelidir ve farklı düşünceleri tartışmaktadırlar. İşgal kuvvetleri nezdinde sempati toplayarak ve diplomatik mahâretlerle bir çözüm arayanlar vardır; silahlı bir direnişin işleri iyice kötüleştireceğini düşünmektedirler.

---

(9) Türk Klasikleri, Ötüken-Söğüt, c.10,İst.1990,s.234
(10)OKAY,Prof.Dr.Orhan;"Türk Dili"S.481-482,Ank.1992,s.296
(11) UÇAROL, Dr.Rıfat; "Siyasî Tarihi",Harp Akademisi Basımevi, İst.1987, s.418

Ama, yine de çoğunluk, silâha sarılmaktan ve yeniden döğüşmekten gayrı çıkışın olmadığına inanmaktadır. Bir kısım subaylar, birliklerinin silâhlarını mütâreke uyarınca teslim etmemiş, Anadolu'nun çeşitli yerlerinde depo etmiştir.»(12)

Anadolu'nun İşgali ile beraber "Millî Mücadele" dönemi başlar. Basın ve yayın organları işgalin başlamasıyla birlikte «manda taraftarları ve Millî Mücadeleyi destekleyenler» olmak üzere ikiye ayrılmıştır.

«Peyâm-ı Sabah, Alemdâr, İstanbul, Aydede, Ümid İstanbul hükümetinden taraf görünmüşler, İleri, Akşam, Vakit, Yeni gün ve önemli bir sanat ve edebiyat dergisi olan Dergâh (1921) Millî Mücadeleyi desteklemişlerdir. Tasvir-i Efkâr, İkdam ve Tercüman ise Anadolu hareketine sempati göstermişlerdir.

14 Eylül 1919'da çıkarılan İrâde-i Milliye'nin devamı niteliğindeki, Sivas'ta 10 Ocak 1920'de neşre başlayan Hakimiyet-i Milliye gazetesi Milli Mücadele'nin basın cephesini oluşturmaktadır. Önceleri İstanbul'da yayınlanan, işgal sebebiyle basın yerini Ankara'ya nakleden ve Millî Mücadele'nin destekçisi, yarı resmî niteliğe haiz bir diğer önemli gazete de Yeni Gün'dür. Sebilü'rreşadda Yeni Gün'ün mukadderatını paylaşmıştır. Eşref Edib tarafından yayımlanan mecmua, Mehmet Akif ve arkadaşları tarafından Millî Mücadele doğrultusunda faaliyet göstermiştir.(13)

---

(12) a.g.e, Türk Klasikleri, s.206
(13) Küçük, Sebahattin; "Yeni Mecmua" (46-90 Sayılar Üzerine Bir Araştırma), Sivas 1992,s.12

Çalışmamızın esasını teşkil eden "Dergâh Mecmuası" Millî Mücadele döneminde Türk İnsanına "milliyet duygusu ve millî heyecan" vererek, millî devletin kurulmasına öncülük etmiş, en zor şartlar altında dahi insanlara ümid telkin ederek millî birlik ve beraberliğin temellerini atan çok önemli yayın organlarından biri olmuştur.

«Bir milletin çoğunluğunun rûhunda derin, kuvvetli millî duygu ve bilinç kaynaklarının bulunması, o milletin toprağında tükenmez petrol kuyuları bulunmasından daha önemlidir.»(14)

Türk İnsanında bu duygu ve fikri uyandırabilmeyi başarmış olan "Dergâh Mecmuası", tarihimize de ışık tutması bakımından büyük bir önem ve değere sahiptir.

---

(14) ARSAL, Sadri Maksudi; "Türk Dili İçin" Ank. 1930, s.192

I. BÖLÜM

«DERGÂH MECMUASI»NIN KURULUŞU

Dergâh: Tekke(15)

Dergâh: (f.) Kapı yeri, eşik, tekke, Padişah ve devlet adamlarının saraylarına, konaklarına da dergâh denildiği olmuştur. (Dergâh-ı âli, Dergâh-ı muallâ, Dergâh-ı şerif)(16)

Dergâh:Tarikat pîrlerinin veya tarikatın büyük şeyhlerinin ikamet edip irşad faaliyetlerini sürdükleri veya kabirlerinin bulunduğu merkezî tekke anlamında bir tasavvuf terimi.(17)

"Farsça'da "kapı" anlamına gelen der kelimesinin sonuna yer bildiren gâh ekinin getirilmesiyle teşkil edilen dergâhın sözlük anlamı "kapı yeri" demektir. Terim olarak bir çok İslâm ve müslüman Türk devletinde, özellikle Selçuklular'da bazan bârgâh ile aynı anlamda ve hükümdar sarayı karşılığında kullanılmıştır."(18)

Kavram yönünü tespit ettiğimiz "dergâh" kelimesini mecmuaya ad olarak veren Yahya Kemal'dir.

A.H. Tanpınar, "Yahya Kemal" adlı eserinde,"dergâh" adının «İthaf» şiirinden geldiğini belirterek, bu hususta şunları söyler:

«İthâf»

Fer almışken tulû-ı Kibriyâdan

Bugün bî-vâye kalmış her ziyâdan

---

(15) DEVELİOĞLU, Ferit;"Osmanlıca-Türkçe Ansk. Lûg." Aydın Kitabevi, Ank.,1983,s.209
(16) Türk Dili ve Edeb. Ansk., Dergâh Yay.,s.245
(17) Türkiye Diyanet Vakfı "İslâm Ansk." s.172
(18) a.g.e, İslâm Ansk., s.174

Bu mülkün farkı yok bir tengnâdan
Niçin nûr inmiyor artık semâdan?
Bu şek bağrımda her gün gâh ü bîgâh
Dolaştım «Hû!» deyip dergâh dergâh
Ümid ettim ki bir pîr-i dil-âgâh
Desin «Destûr!» mihrâb-ı hafâdan

Abâ var, post var, meydanda er yok
Horâsân ellerinden bir haber yok
Uzun yollarda durdum hiç eser yok
Diyâr-ı Rûm'a gelmiş evliyâdan

O yerler işte Bağdâd, işte Amid
Bugün her şû'leden mahrûm, câmid
O yerlerden gelen son yolcu Hâmid
Haberdâr olmaz olmuş mâverâdan

Tecelligâh iken binlerce rinde
«Melâmet» söndü Şarkın her yerinde
Bu devrin gerçi son sohbetlerinde
«Nefesler» dinledik sâz-ı Rızâ'dan

Bu manzûmenle ey Üstâd-ı hoş-kâm
Alî'den doldurup iksîr-i ilhâm
Leb-i uşşâka sundun öyle bir câm
Ki yuğrulmuş türâb-ı Kerbâ'dan(19)

---

(19) TANPINAR, Ahmet Hamdi; "Yahya Kemal", Dergâh Yay., Üçüncü Baskı.1995,s.22-23

«...Büyük aksisada uyandıran bu şiir yazık ki sonraradan pek az hatırlandı. Bence tek otobiyografik eseri odur. Hayatının ârızalarını değil, ruhunun susuzluğunu, zekâsının macerasını nakleder. Buradaki «dergâh» kelimesini kaynaklar diye tercüme edin. Yahya Kemal'in araştırma susuzluğunu, bu araştırmanın mahiyetini, hattâ tabirimi kabul edersiniz, metodunu bulursunuz.

Bizi etrafına toplamak için çıkarttığı «Dergâh Mecmuası»nın adı da bu manzumenin havasından gelir. Ahmet Haşim kendisine has fantazisi ve bütün şahsiyetini yapan rüya ve şiir havasıyla mecmuanın «Haşhaş» olmasını istiyordu. Fakat Baudelaire'in «Sun'i Cennet»ini, Quincey'in «Bir Opyomanın Hatıraları»nı henüz tanımayan ve sembolist edebiyatın, rüya ile şiir arasında kurduğu münasebetleri henüz bilmeyen bizler «Dergâh» adını tercih etmiştik. Zaten bir ara «Zaviye» adı da ortada dolaşmıştı. Bergson felsefesinin ortada yüzdüğü bir devirdeydik. Anadolu dışardan bakılırsa biraz da istatistiğe karşı vitalitenin (hayatiyet) harbini yapıyordu»(20)

"Dergâh Mecmuası"nın edebî, fikrî ve felsefî temelini oluşturan «Bergsonizm», Meşrutiyet döneminden sonra tanınmaya başlamış ve zamanla ilgi odağı olmuştur. Hilmi Ziya Ülken, "Dergah'ı, «Bergsonizm»i benimseyen «yazar zümresi»nin kurduğunu belirterek, şunları söyler:

«Mütareke yıllarında "Meslek-i İçtimaî"nin uğradığı talihsizlik yalnız kurucularından gelmiyordu. Aynı zamanda

---

(20) a.g.e, A.H. TANPINAR, s.23

1918-1920 arasında karanlık ve meyus havasından geliyordu. Vatanı baştan kurmaya çalışan Anadolu'da serin kafayla fikir işlerini ele almaya imkân yoktu. İstanbul 'da yıkılan imparatorluğun enkazı üzerinde ancak iki türlü fikir beslenebilirdi. Biri maddi imkânsızlıklar önünde manevi kuvvete ve yarı mistik bir ruh hamlesine dayanmak, ikincisi yenilişin doğurduğu ümitsizliğe karşı, idealist harekete tepki halinde, maddeye dayanan yeni bir hız almak. Bunlardan birincisi Bergson metafiziği, ikincisi diyalektik materyalizmdir. Her iki felsefenin de ortak vasfı, zihinci bir ağır evrim görüşüne karşı vaziyet alışları, inkılâpçı ve hamleci oluşları idi. Fakat birinin ruhta gördüğü hamle gücünü öteki maddede görüyordu. Benzerliklerinin en büyük işareti, bu iki karşıt felsefenin Georges Sorel sisteminde birleşmiş olmasıdır denebilir. Fakat Sorel'i o zamanın Türkiye'si tanımıyordu. Bergson'dan ilk defa Ahmet Şuayıp, Rıza Tevfik bahsetmiş, Hüseyinzade'nin tavsiyesiyle daha erkenden Gökalp okumuş, fakat Fouillée, Tarde, Durkheim tesirleri yanında uzun süre yer bulamamıştı. Durkheim ekolünü tanıtma bakımından olduğu gibi Bergson'u tanıtma bakımındanda Meşrutiyet'te önderlik şerefi Suphi Ethem'e aittir,...gayretli yazar, Bergson Felsefesi'nde ilk defa büyük Fransız metafizikçisinden etraflı olarak bahsetti.

Bergsonizm sistemli olarak ve 1905'ten 1918'e kadar kuvvetle hüküm sürmüş olan, pozitivizm ve mekanik evrimcilik akımına tepki halinde ilk defa bir genç profesör ve yazar zümresi tarafından savunulmağa başlandı. Bu zümre Dergâh dergisini çıkardı. Burada birbirlerinden pek az

farkla İsmail Hakkı, Mustafa Şekip, Mehmet Emin'in rolleri vardır. Bu yeni çevre yalnız Bergson'u ileri sürmüyor. Gökalp'in sosyolojik felsefesine tepki halinde E.Boutroux, W.James ve Bergson'a, yani evrimcilik ve zihinciliğin karşısındaki anti-intellectualisme'e dayanıyordu. Her üç filozofun ortak vasfı, zihinciliğe olduğu kadar mekanizme karşı ve plüralist oluşları idi. Genç Türk düşünürleri de bu yeni akım önünde her noktadan birleşik değildirler. Ortak cepheleri yalnız pozitivizme karşı vaziyet almalarında idi. Her üçü de Türk pozitivizmine hücumda birleşiyorlardı. Fakat bu anti-intellectualiste harekette ilerledikçe yönleri ayrılmaya başlıyordu. Emile Boutroux o yılların en belirli ve tesirli düşünürü sayılıyordu, fakat ondan başlayarak yirminciyüzyıl düşüncesinin iki istikameti gençleri de ikiye bölmekte idi. Bunlardan biri yalnız Nietzche üzerinde yetmez derecede durarak pragmatizmde kalıyor, ikincisi onu aşarak Bergson metafiziğine girmeğe çalışıyordu. Bu ayrılıklara rağmen Dergâh, umumi hatlarında az çok birlik manzarası gösteriyordu. Bu birliği meydana getiren iki neden vardı. Birincisi Gökalp'e karşı oluş, ikincisi Kurtuluş Savaşı cephesinde birleşmek. Bu hareketin hâkim görüşü şu idi: Batı istilası karşısındaki direnmemiz büyük bir ölüm-dirim anından ve bunun uyandırdığı son derece şiddetli bir hayat gerginliğinden ileri gelmektedir. Başarımızın sırrı rakam, ölçü ve müspet ilim değildir. Bunların yalnızca vasıta değeri vardır. Başarımızın sırrı canlıların hayat mücadelesinde ki hâkim güçleri olan içgüdülerden, «hayat hamlesi» (èlan vital) inden gelmekte-

dir. Bu ana fikir etrafında toplanan genç nesil Kurtuluş Savaşı'nın zaferini niceliğe karşı niteliğin, mekanizme karşı yaratıcı hamlenin zaferi sayıyorlardı. Yahya Kemal, Yakup Kadri bu fikir hareketinin edebiyat, Fevzi Lûtfi tenkit cephesini teşkil ediyorlar ve yazılarında aynı fikirleri savunuyorlardı. Yahya Kemal'in Üç Tepe musahabesi bu hareketin bildirisi idi.

İsmayıl Hakkı'nın Kerbela'ya Giden Derviş'i, Şekip Tunç'un Hakiki Hürriyet, Y.Kadri'nin Erenlerin Bağından'ı Batı'dan gelen metafizik akımının doğurduğu bu modern mistik havayı ifade etmektedir. (Bergsonculuk aslında tam bir mistisizm olmadığı ve yeni bir ilim görüşü getirdiği halde, o devrin Türk yazarlarınca öyle anlaşılmıştır.)Yeni akım bundan dolayı Batı felsefesi ile halk ruhunu ve halk sûfiliğini birleştiriyordu. Bu hususta Rıza Tevfik'in bütün bu genç nesle-kendilerini inkâr etmiş olmasına rağmen-önderlik ettiğini hatırlamak gerekir. İlk önce Rıza Tevfik'tir ki Bergsonizm ile halk sûfiliği (mesela Yunus Emre) arasında münasebet aramış ve yeni felsefe dili ile Türk mistiklerinin dünya anlayışını yorumlamağa kalkmıştı...»(21)

«Bergsonizm» "Dergâh Mecmuası"nın kapanmasından sonra da etkisini sürdürmeğe devam etmiştir.

Beşir Ayvazoğlu "Dergâh"ın edebî ve felsefi yönünü değerlendirirken şu tespiti yapar:

«Dergâh, Batı'dan ödünç alınmış fikirlerle, fakat Do-

---

(21) ÜLKEN, Ord.Prof.Dr. Hilmi Ziya; "Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi",3.Baskı,Ülken Yay. İst.1992,s.375-376

ğu'ya yönelişi ve mistik nitelikler taşıyan modern bir eğilimi temsil ediyordu.»(22). O'na göre bir nevi «mektepten memlekete yönelişin hareketi»ydi.

«Dergâh Mecmuası»nın kurulması, mecmuadaki edebî hayat, fikrî benzerlik ve ayrılıklar, insani ilişkiler konusunda Tanpınar, Mustafa Nihad ve Yakup Kadri değerlendirmelerde bulunarak fikirlerini açıklamışlardır.

Tanpınar'ın bu hususta şunları anlatır:

«İlk İnönü zaferi günlerinde idi. Bir iki hafta evvel Yahya Kemal'le, Zeynep Hanım konağının konferans salonunun önünde bir fotoğraf çektirmiştik. Bu fotoğraf senelerden sonra bir dost evinde rastladım ve kendi çehremi güçlükle tanıdım. Bu fotoğraftaki genç adamların bugün yarısından fazlasının adları söylenince, zamanın o acı sesi «nâmevcut» diye cevap verecektir.

Oldukça geniş bir ekiptik. Necmettin Halil, Ali Mümtaz, Yunus Kâzım, Reşat, Hasan Âli aramızdaydı. Daha sonra Kutsi ile Nurullah Ataç da aramıza girdi.

Mecmuaya Yahya Kemal istikamet vermişti. Buna rağmen bu birinci nüshayı beğenmedi. Mutad jestiyle burnunu okşaya okşaya bütün başlıklarını, tertip şeklini, büyük harfli başlıkları, ara süslerini ve boşlukları tenkid etti. Mustafa Nihat'ın o günkü sabrına hakikaten hayran olmuştum. Son derece sakin, bazan tenkitlere iştirâk ediyor, bazan da imkânsızlıkları söylüyordu. İkinci nüsha daha mükemmel oldu ve üçüncü nüsha da Dergâh, bir yığın resmî imkânla

---

(22) AYVAZOĞLU, Beşir; "İslâm Estetiği ve İnsan"Çağ Yay. İst. 1989, s.277

çıkan Yeni Mecmua'nın kurduğu haddin üstünde, daha ciddi, güzel zevkli çıktı. Mecmua, yerinde şimdi Vefa Lisesi'ne ait bir bina bulunan Evkaf-ı İslâmiye Matbaası'nda basılıyordu. Her on beş günün sonuna doğru hepimiz bir kaç defa uğrar, makinelerin uğultusu kendi dışımızda vuran kalbimizmiş gibi dinler, mürekkep kokusuyla en cins rahiyalarmış gibi sarhoş olurduk...

Mecmuayı kendi neslinden en fazla benimseyen Mustafa Şekip Tunç ile Ahmet Haşim ve Yakup Kadri oldu. İlk nüshasında, Haşim'in, gazete fıkracılarının diline düşmesine rağmen o kadar çok sevilen, hakikaten güzel şiirlerinden biri çıktı:

Kozmik zaman, Haşim'in subjektivitesi;
Altın kulelerden yine kuşlar,
Tekrârını ömrün eder ilân
Kuşlar mıdır onlar ki her akşan,
Alemlerimizden sefer eyler?

gibi Türkçe eşsiz bir kaç mısraın tılsımlı mensurunda bir daha ayrılmayacak şekilde birleşirler. Haşim kendine mahsus saatleri olan şâirlerdendir.

İnsan da şiiri kadar lâtifdi. Fakat doğrudan doğruya yakalanması güçtü. Bir çeşit nihilizme kadar giden garip bir estetizmde bütün meseleleri, hattâ en ıztıraplı şekilde aktüel olanlarını inkâr ederek sadece ihsaslarıyle, hattâ fantezisiyle yaşayan şâire varabilmeniz için bir çok Haşim'lerin arasından geçmeniz lâzımdı. İlk karşılaştığınız Haşim en çekilmeziydi. Peltekis'te giyinen, öğlen yemeğini Pandeli'de yiyen-Pendeli'yi darılttığı günler Haşim

bayağı kederlenirdi-şık, kibar-dili gibi kıyafetinde de Edebiyat-ı Cedide titizliğinden bir şeyler vardı ve üstelik tahammül edilmez şekilde mütearrız bu Düyûn-ı Umumiye memuriyle anlaşacak nokta bulmak hakikaten güçtü. Kaldı ki bir münasebetsizliğiniz, yahut onun böyle sandığı bir şey, çünkü alıngandı, öbür Haşim'i, o acayip ve zâlim hiddetlerin Haşim'ini meydana çıkarabilirdi. Fakat mizacının bir çok taraftarı gibi hiddeti de biraz yapmacıktı, yahut hiç olmazsa bu hiddete kendi kendisini kızıştıran bir şey vardı. O zaman hakikaten acayip, en ağıza alınmaz küfürler birbiri ardından boşanırdı. Çünkü kızan Haşim derhal bir çeşit Kral Ubu olur, onun sevdiği kelimeyle, Waterloo'da Wellington'un muhatap olduğu söylenilen kelime ile, bütün bir alem kurardı. Zaten bu kelime ve o cinsten kokulu kelimeler konuşma pitoreski içindeydi.

Bütün bu duvarları aştıktan sonra asıl Haşim'in kesik, tatlı, dedikoduya kendini teslimden hoşlanan, bazan da en açık pornografiye kadar giden, fakat dönüşleri ve çağrıları ile, müstesna hayâlleriyle «Müslüman Saati» her iki nesir kitabının bir kaç yazısı gibi Dergâh'ta çıktı. Fakat Haşim'in Dergâh'la alâkası bununla da kalmaz, bilindiği gibi «Göl Saatleri» maalesef devam etmeyen Dergâh'a ve Dergâhçılar'a bir kaç saat ayırırdı. Onunla ve Yahya Kemal'le ayrı ayrı saatlerde buluşurduk. İkisi de sohbeti monolog şekline getirenlerden olduğu için beraber bulundukları zaman hangisinin söyleyip ötekinin dinleyeceğini çok merak etmiştik... İkbâl kıraathanesinde Haşim'in çok sevimli, komik mimikleri ve el işaretleriyle Y.Kemal'in

kahkahalarıyla zenginleşen bir konuşmaya şahit olmuştuk.

Yahya Kemal'in «Göl Saatleri» için hiçbir şey yazmaması ve söylememesi belki de iki şâirin arasındaki dargınlığın asıl sebebidir.

Fantezileriyle, hiş ve düşkünlükleri, gülüncü derhal yakalamaları ve hakiki güzel karşısındaki davranışlarıyla birbirlerine çok benzemelerine rağmen aralarında büyük fark vardı. Yahya Kemal'de herşey ciddiydi ve esaslıya doğru giderdi. Haşim ise daima avantgarde kalmayı isterdi. Biri sürüklenmenin, alıp götürmenin, öbürü şaşırtmanın peşindeydi. Y.Kemal vasıtalarına sahip doğan insanlardandı... Haşim primitifti, Yahya Kemal klâsiğin peşinde ve onun azametli tecrübeleri ile zengindi.

Her ikisinin de, darılmadan önce birbirlerine beğendiklerini bilirim..

Dergâh'ta bu iki ustadan başka bir yığın genç şâir de vardı. Necmettin Halil, Ali Mümtaz, Emin Recep, daha, daha sonra Ahmet Kutsî, Necmettin Halil'le Ali Mümtaz bu kırk üç nüsha tecrübesinden ellerinde birer muhteşem şiir kitabıyla ve bize sağlam bir dil anlayışını hediye ederek çıktılar...

Ahmet Kutsî Tecer çok sonra geldi ve koşma şeklinde, Y.Kemal'in gazelde yaptığına benzer bir yenilikle ilk iki tecrübeyi Dergâh'ta neşretti. Nurallah Ataç'ın da bir kaç şiiri çıktı.

Mecmuanın bilhassa ilk nüshalarında Yahya Kemal'in daima bir musahabesi bulunurdu. «İstanbul'un Onbeş Günü» adlı kronik sütununu da asıl idare eden oydu. Ayrıca yek-

nesaklığı kırmak için büyük makalelerin arasında hususi başlıklı küçük sütunlar düşünmüştü...

Yahya Kemal'in mecmua için düşündüğü şeylerden biri de herkese çok iyi bildiği mevzulara dair makale ısmarlamasıydı...

Abdülhak Şinasi Hisar da mecmuaya başından itibaren sadık muharrirlerdendi. Kibar, çekingen, idaresi güç denecek kadar nazik, titiz ve o derecede alıngan, arasıra İkbal Kıraathanesi'ne uğrar, ısmarladığı kahveye dokunmadan oturur, bizimle konuşur ve çok defa bir evvelki nüshanın dizi yanlışlarından şikâyet ederdi. Teknik işlerde Mustafa Nihad'a yardım eden aziz dostumuz Hüseyin Avni Şanda sonuna doğru bu yanlışlardan bayağı ürkmüş, onlara âdeta kendi şahsını hedef alan bir talihsizlik gibi bakmağa başlamıştı.

Fevzi Lütfi'nin Dergâh'a iltihakı daha sonradır. Daima sert bir polemist olan Fevzi Lütfi'den başka yine Karaosmanoğulları'na mensup üçüncü bir Dergâhçı da Haşim'in «Bir gamlı hâzanın seherinde» diye başlayan manzumesini besteleyen Cavide Hayriye Hanımefendidir...

Mecmuaya asıl istikameti veren Yahya Kemal'di. Mecmua onun müsahabeleriyle açılır, bazan da onun kroniklerdeki bir buluşuyla kapanırdı. Bununla beraber mecmuada yalnız bir şiiri çıktı...«Ses»...

Dergâh, aralarında büyük düşünce birlikleri olan muharrirlerin mecmuası değildi. En fazla beraber yaşayan üç büyük rüknü arasında bile, Millî Mücadele'nin ve Balkan Harbi'nden beri ardı arası kesilmeyen felâketlerin getir-

diği siyasî görüş yakınlığından, zevk üstünlüğünden, bir evvelkilere karşı tabiî aksülamelden ve nihayet dil meselesindeki anlaşmalarından başka bir bağ yok gibiydi. Vâkıa, Y.Kemal, Haşim ve Yakup o zamanlar çok yakın dosttular. Bununla beraber üçünün de düşünceleri birbirinden çok ayrı âlemlerde gelişmişti...

Yahya Kemal'le Haşim'in, Haşim'le Yakub'un arasında da hemen aynı ayrılıklar vardı.

Bu üç ayrı insanın yanıbaşında zaman zaman onlardan birinin ocağından kopmuş bir yıldız gibi göze çarpan Falih Rıfkı vardı. Onu da eskinin yıkılışı kökünden sarsmıştı...

Falih'le Yakup polemikte birleşirler. Fakat Falih'te Yakub'un fertçiliği ve ondan çıkardığı acı şiir yoktu...

Daha ilk nüshada «Üç Tepe» makalesiyle yeni bir edebiyatın programını veriyordu. Yahya Kemal, estetik veya felsefi spekülasyonlardan hoşlanan adam değildi. O, fikirlerini, yeni bir göz ve dikkatle baktığı tarih ve hayattan alıyordu. Üç Tepe, bizde bu cinsten dikkatlerin bir şaheseridir... Bütün bunlar hakiki bir buluş olan Üç Tepe müşahadesinin dışında söylenmemiş şeyler değildi. Fakat söyleniş tarzında Anadolu'da dökülmekte olan kanın sıcaklığı vardı...

Yahya Kemal'in program haline getirdiği ve teklif ettiği şey bir bakıma, Fransa'da Birinci Dünya Harbi'nden evvel Barres'in arkadaşlarının yaptığına az çok benzeyen, fakat realitelerimizden gelen mühim farklarla ondan ayrırılan yeni ve tarihçi milliyetçilikti.(23)

---

(23) a.g.e, A.H.TANPINAR, s.32-45

"Dergâh Mecmuası"nın kurulmasında önemli rol oynayanlar arasında bulunan ve aynı zamanda sorumlu müdürlüğünü üstlenen Mustafa Nihad Özön, kendisiyle yapılan bir konuşmada "Dergâh" ile ilgili sorulan sorulara şu cevabları verir.

«Niyat Özön: Şimdi siz 1918 yılının sonunda üniversiteye girmişsiniz. 1923 Martında bitirmişsiniz. Dergâh'ın ilk sayısı 15 Nisan 1921'de, son sayısı olan 42. sayısı da 5 Ocak 1923'te yayımlanmış. Yani Dergâh'ı üniversitede öğrenciyken çıkarmışsınız. Dergâh'ı çıkarma düşüncesi nasıl doğdu, nasıl gerçekleştirildi, yayım işi nasıl yürütüldü?

Mustafa Nihad Özön: O vakitler İkbal Kıraathanesi vardı. Çarşı kapı'dan, Nuru Osmaniye'de çıkınca sağ kolda. Askerden terhis olmuş iki kardeş açmıştı, orayı ilk kez. Biz de oraya dadandıktı. Adeta lokantamızdı. Çünkü beş kuruşa simit, çay, işte öğle yemeklerini öyle geçirebiliyorduk. Halil Vedat, Ahmet Hamdi, Kadri Yörükoğlu, işte bütün üniversiteli arkadaşlar. Haşim (Ahmet Haşim) bile dadanmıştı oraya. O zaman Düyun-i Umumiye'de çalışıyordu, çıkınca ilk işi oraya gelmekti. Haşim dolayısıyla Abdülhak Şinasi (Hisar) gelirdi. Meşhur Farsça öğretmeni Tahir Nadi zaten oranın gediklisiydi. Eee işte bizde dergiler ekseriya böyle bir ortamda doğar. Edebiyata , şiire, hikâyeye düşkün bir kaç kişi bir araya geldi mi, "Haydi bir dergi çıkaralım" derler. Bizimki de aşağı yukarı öyle oldu. Dergi çıkarmayı Halil Vedat ortaya attı. Derginin adı için orada bir sürü ad önerildi, uzun bir liste ortaya çıktı. Sonunda "Dergâh"ta karar kıldık. Derginin sorumluluğu da

bana yüklendi.

N.Ö: Parası nereden geliyor?

N.N.Ö: Büyükbabamdan bazı şeyler kalmıştı, işte onlardan beş on para geliyordu. Zaten bin sayı basılıyordu. O zaman işgal kuvvetlerinin sansürü vardı. Yayın izni almak zordu. Yahya Kemal, beni Reşat Nuri'ye gönderdi, yardımı olur diye. Reşat Nuri Güntekin değil ha...

N.Ö: Anladım, Reşat Nuri Darago. Ne yapıyordu o zaman?

M.N.Ö: Hariciye'de çalışıyordu. Fransızlarla teması vardı, sansürle işi oluyordu. İmtiyazı almada o vasıta oldu. İlk sayısı Tanin Matbaası'nda basıldı, sonra Evkaf Matbaası'na geçtik.

N.Ö: Peki çıkmadan önce bir erek, bir amaç, bir program filan saptanmış mıydı? Çünkü çıktığı andan başlayarak Millî Mücadele'yi destekleyen bir tutumu var.

M.N.Ö: Zaten Dergâh'takiler hep Anadoluculardı...

N.Ö: İşte ben onu sormak istiyorum: Büyük bir savaştan yenik çıkılmış, daha önce zaten her girilen savaş yenilgiyle sonuçlanmış. İstanbul işgal altında. Bu durumda neye dayanarak Anadoluculuk tavrı ortaya çıkıyor?

M.N.Ö: Vallahi işte ona, İstanbul'un bu durumu zorlamıştır zaten. İngilizi, Fransızı, İtalyanı, Yunanı İstanbul'da; azınlıkların azgınlığı üstünde, bir rezillik yaşamayınca anlaşılamaz, tek ümit Anadolu'da...

N.Ö: Yani tepki olarak...

M.N.Ö: Bir tepki olarak.Aslında Dergâh düşünce, sanat alanında da Ümit dergisine bir tepki olarak doğmuştur.Der-

gâh'tan önce ve ona karşıt olarak Ümit çıkıyordu. Ümit'i o Göztepeli delikanlı çıkarıyordu, neydi adı, hani şu Damat Ferit'in yaveri?

N.Ö: Tarık Mümtaz Göztepe.

M.N.Ö: Evet, Tarık Mümtaz Göztepe. Ümit,Damat Feritçiydi, padişahçıydı, İstanbulcuydu. O zamanın bir takım yeni yazarları, şâirleri de orada yazıyorlardı. İşte, mesela "Hecenin Beş Şairi" o derginin gediklisiydi. Demin sordun ya, bir program filan yapmaz mıydı diye, program yoktu ama ilke vardı. Ümit'e karşı Dergâh; Ümit kanadı: Üniversite gençliği kanadı, İstanbulcular-Anadolucular... Dergâh'ta "Hecenin Beş Şairi"nden bir tek satır, bir tek mısra yoktur, buna daha başında karar vermiştik.

N.Ö: Bu "Hecenin Beş Şairi"nden bazıları değil miydi Anadolu'ya geçmeye kalkışan? Hem İstanbulcular hem de ne demeye Anadolu'ya gitmek istiyorlar?

M.N.Ö: Hiç, esmiş işte akıllarına. Biliyorsun, bu geçmek isteyenler "seciyesiz" diye geri çevrildiler. Hatta bir tanesi geri çevrilince, "seciyesizim evet" diye övünen bir şiir de yazdı.

N.Ö: Peki soruyu şöyle sorayım: Bunlar İstanbulcu, ama Anadolu'ya geçmek istemişler, Dergâh'takiler Anadolucu, niye İstanbul'da kaldılar?

M.N.Ö: Önce, Anadolu'ya geçmek öyle her isteyenin yapabileceği iş değil. İstanbul hükümetinin, işgal kuvvetlerinin çektiği bir hat var; daha önemlisi Anadolu'nun İstanbul'dan geleceklere çektiği bir hat var. Anadolu, kimi isterse onu çağırıyor, hattan onu geçiriyor. Sonra,

öbürlerini bilmem ama örneğin benim gidilecek durumum yoktu. Büyük Savaşın başında babam ölmüştü. Bayburt'ta bozulduk. Sivas'a çekildik büyükbabamın ölüm haberi geldi. Ailede benden başka erkek kalmamıştı, oysa annem biri sürekli hasta iki kızkardeşim vardı. Öğrenciydim ve üstelik Dergâh'ı çıkarıyordum. Herhalde o sırada İstanbul'da Dergâh'ı çıkarmak daha yararlı bir işti.

N.Ö: Galiba biraz da güçtü? Çünkü birçok sayısında epey boşluklar görülüyor, herhalde sansürden dolayı?

M.N.Ö: Evet, sansürden dolayı. Ankara'daki evde Dergâh'tan üç cilt olacak onlarda sansürün çıkardığı bu boşluklara, çıkarılan parçalar provalardan alınarak tekrar yapıştırılmıştır.

N.Ö: Evet gördüm, bazı notlarda aldım. Sansürün en çok takıldığı şeyler nelerdi?

M.N.Ö: Anadolu hareketi ile ilgili olanlar. O zaman işgal sansürü Altıncı Dairede idi. Yazıları sansüre ben götürürdüm. Sansürcü bir İstanbul Ermenisi idi, ama İngiliz ordusunda çavuş rütbesinde görevli idi. Türkçe bildiği için buna vermişler, sansürü. Örneğin bir gün meşhur Arap şâiri İmru el-Kays'la ilgili bir yazı götürmüştüm, başlığı "Ankara'da Bir Şâir"di. Bana "Neden Ankara'da bir şâir, başka bir yer bulamadınız mı?" diye sorduydu.

N.Ö: O başlığı kurtarmışsınız, gördüm. Yalnız ondan hemen önce gelen yazının başlığını sansür budamış. Yakup Kadri'nin Ankara'dan gönderdiği bir yazı var. "Nesir" bölümünde altında bir beyazlık görünüyor, sansür başlığı

çıkarmış. Ama siz sonradan el yazınızla başlığı yazmışsınız.

M.N.Ö: Neymiş yazının başlığı?

N.Ö: "Sakarya Vadilerinde Yunan Barbarlarının Yaktığı Köyün Ahalisine"

M.N.Ö: Haaaa, evet.

N.Ö: Yalnız bir şey dikkatimi çekti. Örneğin Dergâh'ta Yahya Kemal'in başyazıları var, o yazılarda bazı çok ağır ifadeler var, Yunanlılar için, onlara dokunmamış sansür. Örneğin ilk sayıdaki Üç Tepe yazısında şöyle diyor. "Tabanları ensesine vurarak kaçan düşman... Fistanellaları tersine çevrilmiş şemsiyeler gibi kaçan efzunlar..."

M.N.Ö: Şekerim, sen de bilirsin bu sansür her zaman her yerde zavallıdır, gülünçtür, ne yaptığını bilmez. Bir de sana söyledim ya, Dergâh'ın sansürünü yapan Ermeni idi. İşgal kuvvetlerinin yüksek komutasına gelince, onlar zaten böyle şeylerle uğraşmazlardı, onların uğraşısı yüksek politika. Maamafih, madem bu konuyu açtın, ben sana bununla ilgili bir başka hususu da anlatayım: Yahya Kemal yalnız Dergâh'ta değil İleri ve Tevhid-i Efkâr gibi gündelik gazetelerde de yazıyordu. Oralardaki yazıları da Dergâh'taki o yazı gibi ateşliydi, ama Metris Tepe zaferi günleriydi onlar. Sonra Yunan Ordusunun ileri harekatı başlayınca son derece vehimli, oldukça da korkak olan hocamız, bizi, öğrencileri Dergâh'ı bırakıp Bulgaristan'a kaçtı, çünkü tutuklanacağı korkusuna kapılmıştı. Gerçi oradan da yazılar gönderdi bize, işte o "Balkan'a Seyahat" filan gibi, ama o

seyahat falan değil düpedüz kaçıştı. Altı ay kadar sürdü bu. Sonra Anadolu'nun ileri harekâtı başlayınca yine yüreklendi.

N.Ö: Yahya Kemal Dergâh'ın baş yazarı gibi göründüğüne göre biraz da derginin yazarlarına değinelim isterseniz?

M.N.Ö: İşte, Yahya Kemal vardı, hocamız olarak, sonra üniversiteden başka hocalar: İsmail Hakkı (Baltacıoğlu), Fuad Bey (Köprülü), Mustafa Şekip (Tunç), Mehmet Emin (Erişirgil)... Sonra Ahmet Haşim, Yakup Kadri (Karaosmanmanoğlu), Falih Rıfkı (Atay), Halide Edip (Adıvar), Ruşen Eşref (Ünaydın), Abdülhak Şinasi (Hisar), Kemaletttin Kâmi (Kamu), üniversiteden arkadaşlar: Necmeddin Halil (Onan), Ahmet Hamdi (Tanpınar), Hasan Âli (Yücel), Mehmet Halit (Bayrı), Ahmet Kutsi (Tecer), Fevzi Lûtfi (Karaosmanoğlu) filan...

N.Ö: Onun ne ilgisi var?

M.N.Ö: Efendim, Fevzi Lûtfi'yi Ahmet Haşim getirdi, edebiyat meraklısıdır diye. Ama çok yararı dokundu. İşte Yakup'un yazılarını özellikle Kiralık Konak'ı o getirdi bize.

N.Ö: O kitap yayın oluyor. Ona da değiniriz.Dergâh'ta Ataç da vardır.

M.N.Ö: Evet, Dergâh'ın ilk sayısı Tanin Matbaası'nda basılmıştı, yönetimi de her zaman oradaydı. Orada toplanırdık, üniversiteliler olsun. Yüksek Öğretmen Okullular olsun. Ataç'ın ağabeyi o vaki Darülmuallimîn-i Aliyye'nin yani Yüksek Öğretmen Okulu'nun hekimi idi, onun vesilesi

ile geldi. Önce şiirler yazdı, sonra tiyatro eleştirmenliğine yöneldi.

N.Ö: Tıpkı sizin Dergâh'ta önce hikâyeler yazmanız, sonra edebiyat tarihçiliğine dönmeniz gibi mi?

M.N.Ö: Onun gibi bir sey işte.

N.Ö: Peki yazarlar arasında çekişme, çekememezlik olur muydu? Özellikle "büyükler" arasında?

M.N.Ö: Haa, O benim idarem, mavi boncuk hikâyesiyle, hallediliyordu. İdaresi güç olan Haşim'di. Haşim gayetle kıskanç, alıngandı. Evli filan da değildi o vakit. Pansiyonda yaşardı. Esas karagâhı, pansiyonu yani, Kadıköy'deydi. Öbürleri Falih, Yakup, Yahya Kemal filan bir sosyete oluşturmuşlardı. Ada sosyetesindeydiler. Haşim'i çağırmadılar ya da haber vermediler mi, içeri[illegible], öfkelenir, İkbal Kıraathanesi'ne gelirdi. Boğazına kadar dolmuş, o korkunç heccav, şeytan, Meffistefoles zekâsıyla ne tabirler bulurdu... Yani Gurabahane-i Laklakan'daki ifade işte...

N.Ö: Ne de olsa Bağdatlı...

M.N.Ö: Öyle... Zaten o Yahya Kemal'e "Nişli Agâh", o da Haşim'e "Arap Haşim" derdi... Gıyaplarında ama, bize söylüyorlar.

N.Ö: Dergâh'ın bir de kitap yanı vardı. Demin Kiralık Konak'ı söylemiştiniz. Yine Yakup Kadri'nin Rahmet, Erenlerin Bağından, Ahmet Haşim'in Göl Saatleri, bir de Mustafa Şekip Tunç'un Gülmek Nedir ve Kime Gülüyoruz'u çıkmıştı galiba? Başka var mı? O kadar değil mi? Onlar pek satılmadı gibime geliyor. Çünkü Haseki'deki evde bir sürü Göl Saatleri, bir sürü Rahmet, bir sürü Kiralık Konak vardı...

M.N.Ö: Eee, tabiî, ben kitapçı değilim ki...

N.Ö: Yani dağıtımını yapmadınız?

M.N.Ö: Evet, Dediğim gibi. Kiralık Konak'ı Fevzi Lûtfi getirmişti. Yani Yakup hiçbir şey istememiştir, basımı karşılığında. Nihayet İkbal Kitabevi satın aldı da ikinci baskısını yaptı. İkbal'in sahibi Hüseyin Efendi, o işini bilirdi. Hem de çok iyi bir miyarı vardı. İyi miyarı nedir biliyor musun? Basacağı kitapları önce kızına okuturdu.Reşat Nuri'yi (Güntekin) Reşat Nuri eden o kızdır. Yani tanınmasını sağlayan. Reşat Nuri İkbal'in yazarı olmuştur.

N.Ö: Neciymiş kızı?

M.N.Ö: Hiç öyle lâalettayin biri işte. Meraklı. Okuryazar.

N.Ö: Dergâh yazarlarından Yakup Kadri'nin kitabı basıldı. Ahmet Haşim'in kitabı basıldı. Yahya Kemal'den niye bir şey basılmadı?

M.N.Ö: Yahya Kemal, biliyorsun, daha sonraları bile kitap çıkarmadı.

N.Ö: Biliyorum da, yani o zaman böyle bir girişim olmadı mı? Bir öneri filan basalım diye?

M.N.Ö: Canım, Yahya Kemal ününü kitapsızlığıyla kazanmıştır. Süleymen Nazif daha o zamanlar Diyorlar ki'de bir vesile ile söyler ya...

N.Ö: Yani siz hiç önerdiniz mi, "Sizin şiirlerinizi de toplayalım, basalım" diye?

M.N.Ö: Hayır. Zaten onun şöhreti aşağı yukarı bu.

N.Ö: Basılmamasından gelir...

M.N.Ö: Evet, gayr-i münteşirlikten... O bir keramet

oldu. Belki uğuru sayıyordu basılmamasını. Ya da sonunda basılırsa kapışılacak, milyoner mi olacak düşüncesi vardı, bilemiyorum.

N.Ö: Dergâh'ta dikkati çeken bir nokta da sinemaya yer vermesi. Sinema yazıları pek fazla değil ama, o vakit sinemaya önem veren başka dergi de yok gibi.

M.N.Ö: Onun hikâyesi şu: O zaman Mercure de France dergisini okuyordum. Onun, biliyorsun "Revue de la quinzaine" diye bir son bölümü vardır. On beş günlük sanat olaylarından falan bahseder. Dergâh'ta da "İstanbul'un On Beş Günü" diye böyle bir bölüm vardır. Ona benzetilerek yapılmıştır. Hatta orada "M.S." yani "Mülazım-i Sani" kısaltmasıyla askerî kitapların eleştrisini bile yapmıştım.

N.Ö: Niçin kapandı Dergâh?

M.N.Ö: Şimdi biz Dergâh'ı bin sayı basıyorduk. Hemen hemen yalnız İstanbul'da satılıyordu. Bir de Bursa'da bir bayimiz vardı. Ancak arada bir kaçak olarak Anadolu'ya giderdi. Sonra satışı gittikçe düştü. 200'e kadar falan düştü.

N.Ö: Satışı niye düştü? Dördüncü sayıda bir açıklama var, yani ilk sayıdan iki ay sonra diyor ki: "İlk sayımız tükendiğinden ve hâlâ arandığından bu sayıyı yeniden bastık ve beşinci sayıyla birlikte dağıtımcılara vereceğiz." yani böylesine ilgi görmüş başlangıçta sonra niye satışı düştü.

M.N.Ö: Haaa, onun nedeni şu: Demin sana Dergâh'ın karşısında bir dergiden söz açmıştım ya, hani, adı Ümit'ti. Onun yalnız adı "ümit"ti. Aslında "ümit"i ya da

bugünkü sözcüğü ile "umut"u simgeleyen Dergâh'tı. Yani işte, devlet batmak üzere, büyük bir yenilgiye uğramışız, işgale uğramışız, büyük bir bozgunluk havası her yerde, ama bir noktada üniversiteden bir kısım hocalar, üniversite gençliği ümitlerini yitirmiyorlar, yitirmediklerini de bir dergi ile dile getiriyorlar. Eee, bu çevrenin dışında da bir çok insanın böyle bir umuda ihtiyacı var, sönük bir umut da olsa, bir mucize de sayılsa inanmak istiyor. O zamanın aydın sayılan çevresinin de böyle bir umudu beslemesi bunların isteklerine uygun düşüyor yani. Ama sonra, artık bu umut yalnızca bir umut olmaktan çıkmaya başladı, gerçekleşmeye başladı, olaylar umudu aştı ve bu insanlar artık bu umudun gerçekleşmesini dergilerden değil, gündelik gazetelerin günlük haberlerinden izlemeye başladılar, dergiye ihtiyaç kalmadı.

N.Ö: Dergi işlevini tamamlamıştı yani?

M.N.Ö: Tamamlamıştı. Onun için bence Dergâh'ın çıkış noktasında bizim yönümüzden bir önemi yoktu...

N.Ö: Yani önem kazanacağı başlangıçta aklınızdan geçmemişti demek istiyorsunuz, ama olaylar onu kendiliğinden...

M.N.Ö: Tabiî, tabiî, olaylar onu o duruma getirdi, koşullar. Ve yine koşullar dolayısıyla işlevini tamamladı...»(24)

Yakup Kadri ise "Dergâh Mecmuası"nı anlatan yazısında Dergâh'ı "Yeni Mecmua"nın bir devamı görür ve gençliğin

---

(24) ÇALIK, Etem;"Edebî Mülâkatlar", Ötüken Neşriyat., İst.,1993, s.121-128

şuurlu hareketi olarak telakki eder.

«... Bugün ilk yılı ikmâl eden Dergâh Mecmuası... bu saf ve ceyid emelin kuvveti ve bu genç zümrenin mütekabil emniyet ve muhabbeti ve sonradan iltihak edenlerin himmeti sayesinde bugüne kadar yaşadı. Matbuat âleminin iç yüzüne vâkıf olanlarca bu şerâit dahilinde çıkan bir mecmuanın bu kadar yaşaması bir harikadır. Ve bu harika kendinden evvel vuku bulmuş hiçbir hadise ile kabil-i izah değildir.Harb-i umumî esnasında intişar eden Yeni Mecmua ki herkesin bildiği üzere tahsisatlıydı, bu kadar uzun bir ömre nâil olamadı ve sahifelerini dolduran bir çok nâmdar imzalara rağmen âkıbet battı, gittiydi.Vâkıa Dergâh rûhen Yeni Mecmua'nın başka bir tarzda devamı demektir, fakat ne kadar daha ziyade asil bir tarzda...Memleketimizde ilk defa olarak mütefekkir ve güzide gençliğin bütün manevî hasretleri bu mecmuada ayan oldu, burada yazı yazanlar daima mahdut ve müntehab bir amme için yazdılar; ilk nüshadan son nüshaya kadar Dergâh'ın manevî çevresini teşkil eden mesleki dairenin haricine hiç çıkılmadı; halkın hoşuna gitmek için avam-pesendâne hiçbir gayrette bulunulmadı. Ve baştan nihayete kadar fikrî samimiyet ve fikrî namus denilen kudrete râm olarak çalışıldı. Mecmua bir gençlik mecmuası olmak ve muharrirleri ekseriyetle gençlerden müteşekkil bulunmakla beraber temkin ve vakardan asla inhiraf edilmedi. Bu mecmuanın bir senelik koleksiyonunu karıştıranlar göreceklerdir ki, bütün yazılara hakim olan şiar olgun bir zekâ ve bir cehd, bir rûhtur.

Yine ilk defa olarak milliyet duygusu ve millî heye-

can Dergâh'ta kemale erdi; edebî şuurunu orada buldu, orada bedîîleşti...»(25)

---

(25) "Devrin Yazarlarının Kalemiyle Millî Mücadele ve Gazi M. Kemal"; M.Kaplan, İ.Enginün, B.Emil, N.Birinci, A.Uçman Kül. Bak. Yay.,İst., 1981, s.829, C.II

"DERGÂH MECMUASININ ŞEKİL ÖZELLİKLERİ"

Bir sanat-edebiyat ve fikir mecmuası olan Dergâh, on-beş günde bir İstanbul'da neşredildi. Mecmua, 15 Nisan 1337, 5 Kânunusani 1338 (15 Nisan 1921, 5 Ocak 1923) tarihleri arasında 42 sayı olarak çıktı.

Mecmuanın sorumlu müdürü Mustafa Nihad, isim babası ve kurucusu Yahya Kemal'dir. Düzenli olarak çıkan Dergâh, sahife sayısı itibariyle genel olarak 15 ile 18 sahife arasındadır. Sayılar ve sahifeler numaralandırılırken cilt usülü esas alınmıştır. 1. sayıdan 13. sayıya kadar olan bölüm bir cilt kabul edilmiş, diğer sayılarda da bu düzene uyularak mecmua, dört cilt olarak tamamlanmıştır. Her ciltin sonuna o cilti tamamlayan sayıların genel fihristi eklenmiştir.

Mecmuaya, 25. sayıdan itibaren ön yüzde, o sayıda yer alan yazıların fihristi ilâve edilmiştir. Millî Mücadele'nin zor şartları içinde çıkan Dergâh, kâğıt kıtlığına rağmen yayın tekniği bakımından güzel denebilecek seviyededir. Sahifeler üç sütun halinde mizânpaj yapılmıştır. Makalelerde dipnotlar düzenli olarak yer almış, ayrıca sahifelere sütun isimleri verilmiştir. (Musahabe, Lisâniyyat, Felsefe, Fikir Hayatı, Hikâye gibi...)

Mecmuada, karikatür, manzara resimleri, fotoğraflar ve çeşitli şekiller, iç sahifelerde sıkça bulunmaktadır. Yazı karakteri olmasına rağmen, küçük sayılabilir.

25. sayıdan itibaren mecmua reklam almış ve yayınlamıştır.

«Dergâh Mecmuası»nın Abone Şartları:

Her ayın beşinci ve yirminci günleri intişar eder.

İdarehânesi: Evkâf-ı İslâmiye Matbuasında, Seneliği Türkiye için 220 kuruş-altı aylık 110 kuruş «Ecnebi memleketler için 250- altı aylık 130 kuruş». Mektup ve makaleler müdüriyet namına gönderilmelidir. Dercedilmeyen evrâk iâde edilemez.

"DERGÂH MECMUASI" NIN TAM KÜNYE DÖKÜMÜ

DERGÂH

Yarım Aylık ilim ve san'at mecmuası birinci sene; birinci cilt Numara:1, 15 Nisan 337

MUSÂHABE: Üç Tepe, Yahya Kemal, s.1 - 2. Kerbela'ya Giden Derviş, İsmail Hakkı, s.2-3

RÛHİYYİYAT: San'atın İç Yüzü, «Genç San'atkârlara», Mustafa Şekip, s.3-4

NESİR: Erenlerin Bağından, -12- Yakup Kadri, s.5

NEFİSE-İ SAN'ATLAR: Mücevherin Mânâsı, s.5-6

ŞİİR: Bir Günü Sonunda Arzu, Ahmet Hâşim, s.7, Çiftlikten Mektup, Emin Recep, 1336, s.7, Kapanmaz Yaralar, Necmettin Halil, s.7-8, Sonbahar, Ahmet Hamdi, s.8, Edirne'de Sultan Selim Câmiî, Arif Dündar, s.8

EDEBİYAT TARİHİ: Eşref Oğlu,Mehmet Halid, Mart 1337,s.9-10

MEMLEKET MANZARALARI: Sakarya, Hamid Sâdi, s.11

KİTAPLAR VE MUHARRİRLER :"Alev" Muharrir-i Ali Zeki Bey ve Romancılık, s.12-13

HALK EDEBİYATI: 1.Dağlar, Öksüz Aşık, s.13
2. Aşık Hasan, s.13

HİKÂYE : Efe'nin Hikâyesi, Halide Edip, s.14-15

İSTANBUL MANZARALARI: Nusret Dağları, s.15

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene: Birinci Cilt, Numara:2, 1 Mayıs 337

MUSÂHABE: Sade bir görüş, Yahya Kemal, s.15-16-17-18

ÇERÇEVE: Rasim'in Mütala'ı, Ahmet Muhtar, s.18, Yeşil Medeniyet, İsmail Hakkı, s.19

ERENLERİN BAĞINDAN : -13- Yakup Kadri, s.20

NEFİSE-İ SAN'ATLAR: Çini, Rezzan Arif, s.20-21

ŞİİR: «Olmak» Ahmet Haşim, s.22; Şark, Hasan Âli,337,s.22; Peyker, Ali Hasan, s.22; Dönüş, Necmettin Halil,336, s.22

EDEBİYAT MUHÂSEBELERİ: "Alev", İmlâ, kelime, ve Edebiyat-ı Cedide, Ahmet Haşim, s.23

FELSEFE: Şuur ve Hayat, Mustafa Şekip, s.24-25

EDEBİYAT TARİHİ: Eşref Oğlu, -2- Mehmet Halid, s.26-27-28

MEMLEKET MANZARALARI: Küçük Asya, Hamid Sa'rî, İstanbul 1337, s.27

KİTABLAR VE MUHARRİRLER:Kitablar Karşısında Gençliğin Hicranı, Abdülhâk Şinasi, s.29-30

RÛHİYYAT: Bir Şahsiyet, Mustafa Şekip, Darülfünûn Rûhiyyat Muallimi, İstanbul 12 Nisan 1337, s.21

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: S.32

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:Birinci Cilt, Numara:3, 16 Mayıs 337

MUSÂHABE: Kalblere Dil, Yahya Kemal, s.31; Küller Altında Bir Anadolu, Falih Rıfkı, s.34-35

NESİR:Yeni Nesiller İçin Bir Mezarlık, Fâlih Rıfkı,s.34-35

Müslüman Saati :(Yolunu geç bulmuş bir kalbin muhabbetiyle Fâlih Rıfkı'ya), Ahmet Hâşim, s.35

SARİH: İslâm Medeniyeti, Mehmet Fuad, s.36

ŞİİR: Parıltı, Ahmet Haşim, s.36

ÇERÇEVE: Nedim'in Evi.** s.39

RÛHİYYAT: Hakiki Meziyet, Mustafa Şekip, s.37-38-39

FIKRA: Türk'ün Hakkı, İhsan, s.39; Gençlik Günleri-1-, -2- Necmettin Halil, s.39

FELSEFE: Şuur ve Hayat, Mustafa Şekip, s.40-41; «Arda» Nehrinde Bir Grup, Garbî Terakkiyâ, Mart, 337, Emin Recep, s.41

KİTABİYAT: Câmi'ul Nezâir, Mehmet Hâlid, s.41-42

MEMLEKET MANZARALARI: Hamid Sa'ri, s.43

KİTABLAR VE MUHARRİRLER: İsmail Hakkı Bey ve Eseri, Abdülhak Şinasi, s.44-45

HİKÂYE: Tebriz Sultanı, Rezzan Arif, s.46-47-48

DERGÂH

Birinci sene: Birinci Cilt. Numara:4, 1 Haziran 337

MUSÂHABE: Acıların Tadı, Yahya Kemal, s.49; Hayatımızın Mantığı Kendindedir, İsmail Hakkı, Darü'lfünün Müderrislerinden 9 Mayıs 1337

EDEBİYAT TARİHİ: Selçukîler Devrindeki Anadolu Şairleri, Seyyâd Hamza, Köprülüzâde Mehmet Fuâd, Darü'ülfünûn Edebiyatı Tarihi Müderrisi, s.51

RÛHİYYAT: Rûha Pür Dikkat, Mustafa Şekip, Darü'lfünûn Rûhiyyât Muallimi, -20 Mayıs 337-, s.52

ŞİİR: Batan Güneş, -Gurbette- Emin Recep, Cebel, s.52

FİKİR HAYATI: Hicâl, Felsefe Müdavimleriyle, Mehmet Emin, Darü'lfünûn Tarih Felsefe Muallimi, s.53-54; Büyüklüğün Şanı, Necmettin Halil, s.54

NEFİSE-İ SANATLAR: Cilt, Rezzan Arif, s.54-55; Taziyet, Hasan Âli, s.55

FELSEFE: Şuur ve Hayat, (Mâb'ad), Mustafa Şekip,s.55-56-57

SARİH: İstanbul Sarayında, Hâfız Ahmet Paşa'nın Şahâdeti, Münis Lûtfi, s.57-58; Havuz, Ahmet Hamdi'ye Hasan Âli,s.57

«Necatî»nin Ölümü: Mehmet Hâlid, 18 Mayıs 1337, s.58-59; Maziden Hatıralar, Necmettin Halil, s.59

LİSÂNİYAT: Türk Kelimesinin Menşeî, Hüseyin Namık,s.59-60

MİMARİ: İstanbul'un İm'arı ve Eski Eserleri Muhafaza, Mazhar, 11 Mayıs 1337, s.60-61-62

HİKÂYE: Garip Ahmet Bir Mülkiye Memurunun Mektuplarından, Ahmet Hâmid, 22 Şubat, 336, s.62-63

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: s.64

DERGÂH

Birinci sene: Birinci Cilt. Numara:5, 20 Haziran 337

MUSÂHABE: Esir Jeminüs ve Altor Şehri, Yahya Kemal,s.65-66

NESİR: Güzel Vatanperverlik, Fâlih Rıfkı, s.66-67

RÛHİYYAT:İlmin Mübde-i veya U'mdeleri İ'tibariyle Kıymeti, Mustafa Şekip, 9 Haziran; Darü'lfünûn Rûhiyyât Muallimi, s.67-68-69

ŞİİR: İzmir Yollarından, Kemalettin Kâmî, s.69; -Ölmüş Nişanlıya-, Kemalettin Kâmî, s.69

FİKİR HAYATI: U'lüm_Şuur -2- Felsefe Müdavimleriyle Hasbıhâl, Mehmet Emin, Darü'lfünûn Tarih Felsefe Muallimi,s.70-71; Fırtınada Martılar, Mustafa Nihad'a, [illegible] Hasan Âli,s.71

KİTABİYAT: Kur'anı Kerim ve Arap Edebiyatı, Mehmet Hâlid, s.71-72

FELSEFE: Şuur ve Hayat, Mustafa Şekip, Darü'lfünûn Rûhiyyat Muallimi, Bergson, s.72-73

MİMARİ: Osmanlı Türk'ünün Câmiî, Semih Rüstem, s.74-75-76; Bulutlar, Emin Recep, 1337, s.74; Bir Gün, Necmettin Halil, s.76

MEMLEKET MANZARALARI: Murad Dağı, Hamid Sa'rî, s.76-77;Son İlmî Felsefe Cereyanları ve Türkler, Ali Nizâmî, s.77-78; Gözlerin, Hasan Âli, s.78

HALK EDEBİYATI: Türkü,(Koşma), Karib Hasan, s.78

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: İstanbul'un Bir Siması, s.78-79

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene: Birinci Cilt, Numara:6, 5 Temmuz 337

MUSÂHABE: Gezinti, Yahya Kemal, s.79-80-81

EDEBİYAT TARİHİ: Hasan Oğlu, Köprülüzâde Mehmet Fuad, s.82-83; Şafakta, Ahmet Haşim, s.83

ŞARK EDEBİYATI: Ondokuzuncu Asırda İran Edebiyatı, Ahmet Cemâl, s.83-84-85-86

FELSEFE: Rûh ve Beden, Mustafa Şekip, s.87-88; Edebî Tenkitler, Nedim -1-, Mehmet Halid, s.88-89

KİTABİYAT:Kur'an Kerim ve Arap Şiiri, -2-,Anri Tuvuli,s.90

Manzume, Korudaki Meydan, Ali Mümtaz, s.90; Günlerim, Necmettin Halil, s.90

HİKÂYE: Gülnur'un Günahı, Rezzân Arif, s.91-92-93-94

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: s.94-95; Bir Sergüzeşt, s.95

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:Birinci Cilt, Numara:7, 20 Temmuz 337

MUSÂHABE: Hislerimizin Mantığı, Maksim Gorki, s.95-96

TARİH: Bir Vesika, İhsan, Darü'lfünûn Tatbikât Müdürü, s.98-99

MİLLÎ HAYATIN KÖŞELERİ: İstanbul Yolunda... Halil Vedad, s.99

LİSÂNİYAT: Türk Kelimesine Dair,-2- Hüseyin Namık,s.99-100
Meriç, Emin Recep, s.100

EDEBİYAT MUSÂHABELERİ: Bize Bir Hasbıhâl, (Kardeşim Ahmet Hâşim'e), İsmail Hikmet, s.101, 29 Haziran 337

ŞİİR: Gökte Geceler, Ali Mümtâz, s.102

FELSEFE: Rûh ve Beden, Mustafa Şekip, s.102-103

EDEBİYAT TARİHİ: Nedim -2- Mehmet Hâlid, s.104-105

TEMAŞA: Temâşâmız Millî mi?, İsmail Galip, s.105-106

KİTABİYAT: Yahşi Fakiye ve Eseri, Hüseyin Namık, s.106

MÛSİKİ: Asya'da Mûsikili Tiyatrolar -1-, Mahmud Nedim, s.107-108-109

MEMLEKET MANZARALARI: Marmara Havzası, Hâmid Sa'ri, s.109

HİKÂYE: Mâlva, Maksim Gorki, s.110-111

İSTANBUL MANZARALARI: s.112

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:Birinci Cilt, Numara:8, 5 Ağustos 337

MUSÂHABE: Şiirde Mânâ, Ahmet Haşim, s.113-114

İÇTİMA'İYYAT: Bir Mukâbele ve İstizâ, Ragıp Hûlusî, s.115; Cevap, Mustafa Şekip, s.116-117

NESİR: Kuvvetli Bir Rûh, Yakup Kadri,s.117

İLİM HEZAYANLARI:Atomlar ve Hayatı, Ahmet Tevfik,s.118-119

ŞİİR: Tunç Madalyalılar, Ali Mümtaz, s.119

FELSEFE: Rûh ve Beden, Mustafa Şekip, s.119-120-121;Anadolu Dağlarında, Necmettin Halil, s.121; Madalyon, Ahmet Hamdi, Nisan 337, s.121

EDEBİYAT TARİHİ: Nedim'in Şahsiyeti ve Eseri, Mustafa Nihad, s.122

TÜRK TARİHİ TEDKİKATI: Hakan, Hüseyin Namık, s.123

NEFİSE-İ SAN'ATLAR: Bizim Alim Sergisi, Halil Vedat,s.123-124

HİKÂYE: Mâlvâ,(2) Maksim Gorki,s.124-125-126-127

İSTANBUL MANZARALARI: S.127-128

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:Birinci Cilt, Numara:9, 20 Ağustos 337

MUSÂHABE: Hemşehrilikten Ferâgat, Falih Fikret'in İstifâları, Sâtı, s.130-131-132-133 (1-2)

NESİR: Hüzün ve Tebessüm, İzzet Melih, s.133

EDEBİYAT MUSÂHABELERİ: Fikret ve İstikbâl, İsmail Hikmet, s.134-135

ŞİİRDE TESELLİ: Fevzi Lûtfi, s.135

KİTABLAR VE MUHARRİRLER:Kırılmış Bir Rübâb, Abdülhak Şinasi, s.137-138

ŞİİR: Sukût, Ali Mümtaz, s.138

KISMET(Piyes): Arap Masalı- Rezzan Arif, s.139-140-141-142 143-144

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:Birinci Cilt, Numara:10, 5 Eylül 337

MUSÂHABE: Ressamlarımızın Hakkında Bir Mütâlaa, Ahmet Hâşim, s.145

RUHİYYAT: Mütefikkerlerimizin Seciyesi Nasıl Keşf Edilir? Mustafa Şekip, s.146-147; Yahya'ya Göre İncil,Yakup Kadri, s.147-148; Fikret'in İstifaları, Sâtı, s.148-149-150; Hüseynî Aşirân Şarkı, Sıtkı Sami, Câvide Hayrı Hânım, s.150

FELSEFE: Rûh ve Beden, Mustafa Şekip, s.151

SAN'AT: Mahkeme-Vahid, s.152-153-154

ŞİİR: Yolda Mısralar, Necmettin Halil, s.154; Manisa Bağları, Fevzi Lûtfi, s.154-155; Oyun Kâğıtları, Ali Mümtaz, s.155

TÜRK TARİHİ TEDKİKATI: Eski Türk Adetleri, Hüseyin Namık, s.155-156

KISMET(Piyes): Rezzan Arif, s.156-157-158-159-160; Gölgesinde Oturduğum Ağaç, Ahmet Kutsi, 1337, s.158

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: s.160

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:Birinci Cilt, Numara:11, 20 Eylül 337

MUSÂHABE: «Cem»in Gözü, Ahmet Hâşim, s.161;

RÛHİYYAT: İhtiras Nedir?, Mustafa Şekip, s.162-163; Yahya'ya Göre İncil, İlk Müridler, Yakup Kadri, 336,s.163-164

FELSEFE: Rûh ve Beden, Mustafa Şekip, s.164-165; Hazânda Bülbül, Ahmet Haşim, s.165

NESİR: Hasret Mektubu, Fevzi Lûtfi, s.165-166

İLİM HEZEYANLARI: Atomlar ve Hayâtı, -2-, Ahmet Tevfik, s.166-167

ŞİİR: Dalgalarla Beraber, Ali Mümtaz, s.167

SAN'AT:-San'atta Hakikat Pür Mestlik-, Vahid, s.168-169

KİTABLAR VE MUHARRİRLER: Ahmet Hâşim'in Eseri Etrafında, Abdülhak Şinasi, s.170-171

KISMET(Tiyatro): İkinci Sahne, Rezzan Arif, s.171-172-173; Bir Teselli, Necmettin Halil, s.173

HİKÂYE: Mâlvâ, (3) Maksim Gorki, s.174

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: s.175-176

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:Birinci Cilt, Numara:12, 5 Teşrinievvel 337

MUSÂHABE: «Millî Cereyan»ın Zaferi, Falih Rıfkı, s.177

EDEBİYAT MUSAHABELERİ: Ahmet Hâşim «Göl Saatleri» Münasebetiyle, Nurullah Atâ, s.178-179

RÛHİYYAT: İhtiraslar Nası Doğar?, Mustafa Şekip, s.179-180

ŞİİR: Köyün Mektubu, Necmettin Halil, s.180

TERBİYE: Mekteplerin Teşkilât-ı Hâriciyesi Hakkındaki Nazariyat, Halil Fikret, s.180-181

EDEBİYAT TARİHİ: Üftâde, Mehmet Hâlid, s.181-182-183

FELSEFE:Rûh ve Beden, Mustafa Şekip, s.182-183; Denizlerle Hasbihâl, Emin Recep, Ayastafonos, 1335, s.184

TÜRK TARİHİ TEDKİKATI:Eski Türk İ'tikâdları, Hüseyin Namık s.185

KİTABİYAT:Hazârfen Hüseyin Efendi, Mehmet Tâhir, s.185-186

KISMET(Piyes): Rezzan Arif, s.186-187-188-189-190

MEMLEKET MANZARALARI: Sonbaharda İstanbul, Fevzi Lûtfi, s.190-191; Tunç Madalyalar, Ali Mümtaz, s.191

HİKÂYE: Mâlvâ -4- Maksim Gorki, s.192-193
KİTABLAR VE MUHARRİRLER: Şiirde Vuzûh, Abdülhak Şinasi, s.193-194-195; Duâ Tepe, Halide Edib, s.195-196

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: S.196-197-198

Dergâh Mecmuası, Birinci Cildin Fihristi.

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:İkinci Cilt, Numara:13, 20 Teşrinievvel 337

MUSÂHABE: Ölenlerin Felsefesi, İsmail Hakkı, s.1

RÛHİYYAT: Mesleksizlik, Mustafa Şekip, s.2; İstanbul Hakkında Bir Ecnebi İle Muhavere, Ahmet Hâşim, s.2-3

ŞİİR: Aşk Şiirleri, Abdülhak Şinasi, s.3

FİKİR HAYATI:Felsefe Müdavimleriyle Hasbihâl,-3- Ne Çıkar? Mehmet Emin, s.4; Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin, Franç Babinger, s.5; Bizler, Ali Mümtaz, s.5

NESİR: Sonbahar, Nurullah Atâ, s.6; Şark İslâm Tarihi ve Medeniyetine Dair, -1- Ragıp Hulûsi, s.6-7-8

SANAT: -San'atkar İçin Tabiatta Her Şey Güzeldir-, Vahid, s.8-9-10

TERBİYE: Mekteblerin Teşkilâtı Hariciyesi Hakkında Nazariyat, Halil Fikret, s.10-11

TEMAŞA: Türk Tiyatrosunda «İlk Göz Ağrısı» Nurullah Atâ, s.11-12; Köyden Mektup -2-, Necmettin Halil, s.12

MEMLEKET MANZARALARI
Anadolu Hanları, Fevzi Lûtfi, s.13; Çengelnâme, Radyard Kepling, s.13-14-15-16; Hicret, Ahmet Hamdi, 11 Temmuz 337, s.16

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: s.16

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:İkinci Cilt, Numara:14, 5 Teşrinievvel 337

MUSÂHABE: Balkan'a Seyâhat, Yahya Kemal,s.17-18-19-20;Rûh, Mustafa Şekip, 11 Teşrinievvel 337, s.21; Bir Akşamın Hisleri, Necmettin Halil, s.21; Üç Mel'ûn ve San'atkâr -1- Namık İsmail, s.21-22

FİKİR HAYATI:Felsefe Hasbıhalleri, -4- Anlaşılmaz ki.. Anlayamazsınız ki, Mehmet Emin, s.23

SANAT: -Tarz-ı Temsil-, s.24-25-26

TEMAŞA: Temâşâ ve Darül Bedaî, İsmail Galip, s.27-28; Türk Tiyatrosunda Ceza, Nurullah Atâ, s.28-29; Anadolu Akşamları, Fevzi Lûtfi, s.29-30; Annem İçin, -1- Ahmet Hamdi, s.30; «Arda» Kıyılarında Akşam, Eylül, 921, Kırcaali, Münir Tevfik, s.30; Virân Bâğ, Hüseyni Aşirân, Güfte: Yahya Kemal; Beste:Câvide Hayrı Hanım, s.30; Çengelnâme, Radyard Kepling, s.31-32

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: s.32

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:İkinci Cilt, Numara:15, 20 Teşrinievvel 337

MUSÂHABE: Karanlıkta Uyuyan Biri, Yahya Kemal, s.33-34; Manzume, Yalnızlık, Nurullah Atâ, s.34;Manzume, Ademe Çıkan Yol, Ali Mümtaz, s.34

RÛHİYYAT: Spor İhtirâsının Mâhiyet ve Kıymeti,«Sporcularımıza», Mustafa Şekip, s.35-36; Evliya Çelebi Seyâhatnâmesine Dair, Doktor Gülbesli Rıfat, s.36-37-38

SAN'AT MUSÂHABELERİ: Üç Mel'un ve San'atkâr -2- Namık İsmail, s.38-39

TÜRK TARİHİ TETKİKATI: Korkut Atâ, Cevdet, s.39-40-41

SAN'AT: -San'atta Hareket-, Vahîd, s.41-42-43; Türk Tiyatrosunda «Leyla» ve «Baykuş», Nurullah Atâ, s.43

EDEBİYAT TARİHİ: Bir Kaç Anadolu Siması Önünde, Mehmet Halid, s.44-45; Anadolu'nun İnsanı -1-, Aydınlılar, Fevzi Lûtfi, s.45-46; Çengelnâme, Radyard Kepling, s.46-47-48

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: s.48

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:İkinci Cilt, Numara:16, 5 Kânunuevvel 337

MUSÂHABE: Bir Kitabın Uyandırdığı Hatıralar, Yahya Kemal, s.49-50-51; Mekkâreci Mehmet -1- Halide Edib, s.51-52

RUHİYYAT: Rûhun Binbir Gecelerinden..., Mustafa Şekip, s.52-53

NESİR: Yakup Kadri, 1 Teşrin-iSâni, 1921 Ankara, s. 53-54; Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin, Franç Babinger,s.54-55

EDEBİYAT TARİHİ: Ankara'da Bir Şair, Mehmet Şerafeddin, s.55-56; Piyer Loti'nin Kandilli Hatıraları, Piyer Loti, Kandilli, 17 Ağustos, s.56-57-58

MANZUME: Adem Bülbülleri, Ali Mümtaz, s.58; Sağır Feylosof Mehmet Kadri, s.59

TERBİYE: Mekteplerin Teşkilât-ı Hariciyesi Hakkında Nazariyat, Halil Fikret, s.59-60

FİKİR HAYATI: İlmî Eserlerde Lisân ve Uslûp, Mehmet Hâlid, 4 Teşrinievvel 337, s.61; M.A, Anadolu İnsanı -2- Erzurumlular, Fevzî Lûtfi, s.62

MANZUME: Melâl Perisi, Nurullah Atâ, s.62

HİKÂYE: Mâlvâ -5- Maksim Gorki, s.62-63-64
Güfte: Tahsin Nahid Bey
Beste: Cavide Hayri Hanım, s.63

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: s.64

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:İkinci Cilt, Numara:17, 20 Kânunuevvel 337

DİYORLAR Kİ: Anadolu'da, Yakup Kadri Bey'le Mülâkat, Ruşen Eşref, s.65-66-67-68; Mekkâreci Mehmet -2- Halide Edib,s.68

RÛHİYYAT: İhtirasta Fâ'liyet-i Rûhiye, Mustafa Şekip,s.69-70; Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin, Franç Babinger, s.70-71; Çoban ve Yolcu, Ali Mümtaz, s.71; "Gülmek Nedir ve Kime Gülüyoruz?"Eseri, Mustafa Şekip Bey; Mehmet Emin, s.72-73; Hüzün ve Tebessüm, Fevzi Lûtfi,s.73-74

LİSÂNİYAT: Türk Diline Dair -1- Nureddin Mustafa, s.74-75
Bir Tebessümüm Hatırası, Mustafa Nihad, s.75-76

MANZUME: Son Gül, Nurullah Ata, s.76

FİGTİRE: Edebiyat ve Kitâbet, s.76-77; Çoban Zeynep, Fevzi Lûtfi, s.77
Güfte: Mihrabi Baba
Beste: Cavide Hayri Hanım, s.77

MANZUME: Balkanlarda Ay Doğuşu, Emin Recep, s.77

TEMAŞA: Türk Tiyatrosunda «Zoraki Nikâh» ve «Aman Hanım Biraz Sus!», Nurullah Atâ, s.78

HİKÂYE: Mâlvâ -6- Maksim Gorki, s.79-80

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:İkinci Cilt, Numara:18, 5 Kânun-ı Sani 338

MUSÂHABE: İmlâya Dair Güft ü Gû, Yahya Kemal, s.81-82

NAZ GÜLÜYLE MUSÂHABE: Şiirde «Vatan» Ahmet Hâşim, s.82-83

RÛHİYYAT: Bir Yeni İhtiras, Mustafa Şekip, s. 83-84, 24 Kânun-ı Evvel 337; Fuzûlî, Bâki, Galip Dede, Tevfik Fikret, s.84; Ateşten Gömlek, Kadın ve Ukubet, Yakup Kadri, s.84-85

FELSEFE: Emil Butro, -1- Mehmet Emin, s.85-86-87

EDEBİYAT ÂLEMİ: Takriz ananesinin devamı, Falih Rıfkı, s.87-88; «Küller», Fevzi Lûtfi, s.88-89; Muharriri: Halide Nusret Hanım, Fevzi Lûtfi, s.88-89; İzzet Melih Bey'e Samimiyet, Fevzi Lûtfi(F.L), s.89-90

MANZUME: Uyanan Hatıralar, Necmettin Halil, s.90; Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin, Franç Babinger, s.90-91-92

MANZUME: Fani Türküler, Ali Mümtaz, s.92

NESİR: Karanlık Evler Semtinde Deniz, Halil Vedat, 1337, s.93

MÛSİKİ: Bugünkü Musikimiz, Halil Bedîî, s.93-94

FİGTiRE: Tenkid, s.94

HİKÂYE: Mâlvâ, -7- Maksim Gorki, s.95-96

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:İkinci Cilt, Numara:19, 20 Kânun-ı Sani 337

MUSÂHABE: Kâfiye, Yahya Kemal, s.97-98-99

FELSEFE:Emil Butro ve Felsefesi, -2- Mehmet Emin, s.99-100

ŞİİR: Havz, Ahmet Haşim, s.99; Erenlerin Bağından -14- Yakup Kadri, s.100; Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin, Franç Babinger, s.101,102

LİSÂNİYAT: Türk Diline Dair, -2- Nureddin Mustafa, s.103

ZOR NİKÂHI: (Molier,1622-1673), [Ahmet Vefik Paşa (1233-1308)] s.104-105-106-107, Ahmet Vefik Paşa

MANZUME: Hayal İklimleri, Ali Mümtaz, s.108; Bir Azab, Mustafa Nihad, s.108-109

MANZUME: İsfahan, Ahmet Hamdi, s.108

NESİR: Gurbete Giden Yol, Hüseyin Avnî, s.109; Gurbette Bir Hemşeri, Fevzi Lûtfi, s.110-111

ŞARKI:
Güfte: Ahmet Haşim Bey
Beste: Cavide Hayri Hanım
Hazanda Bülbül, Hüseyni Şarkı

MANZUME: Solan Gönüller, Mehmet Şair, s.111

HİKÂYE: Mâvlâ, -8- Maksim Gorki, s.112

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:İkinci Cilt, Numara:20, 5 Şubat 338

MUSÂHABE: Vezinler, Yahya Kemal, s.113-114-115; Anadolu Tasvirleri, Muharebeyi Kazananlar, Halide Edib, s.115

MANZUME: Güller, Ali Mümtaz, s.115; Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin, Franç Babinger, s.116-117-118

TÜRK TARİHİ TEDKİKATI: Millî Türk Yemekleri, Hüseyin Namık s.118-119; Türkler ve Moğollar, Ahmet Hamî, s.119

ZOR NİKÂHI: Ahmet Vefik Paşa (Molier), s.120-121-122

MANZUME: Rüzgârda Gülen Ses, Mehmet Sa'ir, s.122

LİSÂNİYAT: Türk Diline Dair, Nureddin Mustafa, s.123-124; «Erenlerin Bağından», Fevzi Lûtfi, s.124-125

HİKÂYE: Mâvlâ, -9- Maksim Gorki, s.125-126-127

ŞARKI:
Güfte: Yahya Kemal
Beste: Cavide Hayri Hanım
Muhayyer Kürdi Şarkı, s.126

FİGTİRE:s.127; Çengelnâme,-2- Kâân'ın Evi, Radyard Kepling s.128

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:İkinci Cilt, Numara:21, 20 Şubat 338

MUSÂHABE: Yeni Bir Fransız Romancısına Dair, Yakup Kadri, s.129

RÛHİYYAT: Vezinlerin Can Damarı, Mustafa Şekip, s.130-131

MANZUME: Gazel, Ali Ekrem, Temmuz 337, s.131

FİGTİRE: Dar-ül Bedayi Anadolu'da, Falih Rıfkı, s.131; Simavne Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin, Franç Babinger, s.131-132; Kizenin Neşri İle Uğraştığı, Müellifi, Meçhul Eserin Metni, Franç Babinger, s.131-132

MANZUME: Hatıralar, Necmettin Halil, s.132

EDEBİYAT TARİHİ: Maksim Gorki, Hayatı Tarzı, Ali Gâlip, s.133-134

TARİH: Türk Hakimiyetinde Museviler, -1- İlyas, s.134-135; «Çalı Kuşu» Fevzi Lûtfi, s.135-136

TÜRK TARİHİ TEDKİKATI: Tuğ, Hüseyin Namık, s.136-137

HİKÂYE: Kırmızı Mühür (Mühr), Alfred Duvuynî, s.137-138; Türkler ve Moğollar, Mehmet Hami, s.138-139;

NESİR: Ocak Başında, Hüseyin Avnî, s.139-140; Gümüşhaneli Hakkı, Mustafa Nihad, s.140-141

TEMAŞA: «Merâki» Hasan İlhan, s.141; Çengelnâme,-2-Kâân'ın Avı, Radyard Kepling, s.141-142-143; Kerem, Ahmet Hamdi, s.142
İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: s.143-144

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:İkinci Cilt, Numara:22, 5 Mart 338

MUSÂHABE: Ateş Birdir, Yakup Kadri, s.145-146

RÛHİYYAT: Siyasi İhtiras, Mustafa Şekip, 146-147

MANZUME: İstiklâl Ordusunun Şehitlerine, Kemalettin Kâmi, s.147

TARİH: Türk Hakimiyetinde Museviler, -2- İlyas, s.147-148

EDEBİYAT MUSÂHABELERİ:Yakup Kadri«Erenlerin Bağından» Münasebetiyle, Nurullah Atâ,s.148-149

İlim CEREYANLARI: Umumi İzafiyet Nazariyatı, -1- Riyaziye Doktoru Kerim, s.149-150

MANZUME: Halî, Hasan Rasim

HİKÂYE: Kırmızı Mühür, Alfred Duvuynı, s.151-152

TERBİYE: Felsefe Tedrisatı, Hasan Âlî, s.152-153; Yanık Çiftlik -1- Mustafa Nihad, s.153-154; Türkler ve Moğollar, Mehmet Hamî, s.154-155

TESELLİ: Fevzi Lûtfi, s.155-156

TÜRK TARİHİ TEDKİKATI: Tarihimizde Türk Kadınları, Hüseyin Namık, s.156-157

NESİR: Türk Terbiye, İmân, Hüseyin Avnî, s.157; Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin,Mevlâna Nesrinin Eseri, Franç Babinger, s.157-158; Çengelnâme, Radyard Kepling, s.158-159-160

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:İkinci Cilt, Numara:23, 20 Mart 338

MUSÂHABE: Vezinler -2- Yahya Kemal, s.161-162; Büyük Petro'nun Vasiyetnâmesi -Tarih- Siyasi Tedkik -1- Metin, Ragıp Hulusi, s.162-163

MANZUME: Teselli, Ali Mümtaz, s.163

TERBİYE: Felsefe Tedrisatı -2-, Hasan Âli, s.163-164-165 Nefes, Mihrabi Baba, s.165

TARİH: Türk Hakimiyetinde Museviler -3-, İlyas, s.165-166; Ömer Seyfeddin, Fevzî Hulusî, s.166-167

HİKÂYE: Kırmızı Mühür, Alfred Duvuynî, s.167-168-169

TÜRK TARİHİ TEDKİKAKI: Eski Türklerde Tababet, Hüseyin Namık, s.169-170; Yanık Çiftlik, Mustafa Nihad, s.170

TEMAŞA: Hanri Batay, 1872-1922, Ali Galip, s.171-172; Rast Nefes Güfte: Mihrabi Baba, Beste: Cavide Hayri Hanım, s.171; Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin, Franç Babinger, s.172-173-174

FİGTİRE: Arap Edebiyatı,s.174; Çengelnâme -2- Kâân'ın Avı, Radyard Kepling, s.174-175

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: s.175-176

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:İkinci Cilt, Numara:24, 5 Nisan 338

MUSÂHABE: Yılan Hikâyesi, Ahmet Haşim, s.177-178

RÛHİYYAT: Mevzun Olan Yalnız Şiir midir?, Mustafa Şekip, s.178-179

ŞİİR: Piyale, Ahmet Haşim, s.179; Okun Ucundan, -1- Yakup Kadri, s.180

EDEBİYAT TARİHİ: Kadı Burhanettin, 745-801, Köprülüzâde Mehmet Fuad, s.180-181; Büyük Petro'nun Vasiyetnâmesi Tarih-Siyasi Tedkik -2- İntikad, Ragıp Hulusi, s.181-182

MANZUME: Ölsem de Bahtiyarım, Necmettin Halil, s.182

EDEBİYAT MUSÂHABELERİ:Edebî Cereyanlar Ali Galip,s.182-183 Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin, Franç Babinger, s.183-184-185

MANZUME: Bir Gemi Yelken Açtı, Ali Mümtaz, s.184

HİKÂYE: Kırmızı Mühür, Alfred Duvuynî, s.185-186

TÜRK MASALI: Ana Yuvası, İdris Sabih, s.187; Gönülden Sesler, Fevzî Lûtfi, s.187-188; Yanık Çiftlik, -3- Mustafa Nihad, s.188-189; «Dergâh» ve «Peyâm-ı Sabâh» Heyet-i Tahririne, s.189-190

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: s.190

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
İkinci Sene:Üçüncü Cilt, Numara:25, 20 Nisan 338

MUSÂHABE: Lisâna Dair Güft ü Gû, Yahya Kemal, s.1; Büyük Petro'nun Vasiyetnâmesi Tarih-Siyasi Tedkik -3- Ragıp Hulusi, s.2-3; Şerif Hocaya Dair Notlar, Mehmet Kadri, s.3-4

MANZUME: Mehtap, Ali Mümtaz, s.4

FELSEFE: Hakikat ve Şeniyyet (1), Bergson,s.5; Esir Emine, Fevzî Lûtfi, s.6

FİKİR HAYATI: Freud Mesleği, Hüseyin Galip, s.7

HİKÂYE: Solmuş Eller -1'den 13'e kadar, Klod Fârer, Mütercimi; Ali Gâlib, s.8-9

TERBİYE: Felsefe Tedrisatı, 3, Hasan Âli, s.10-11; Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin Hülâsa, Franç Babinger, s.11-12 Anadolu Türkülerinden, s.11-12

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: Kitablar, Fevzi Lûtfi, s.13-14; Harb-i Umumiye Dair, s.14; Edebiyât İlmi, s.15-16

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
İkinci Sene:Üçüncü Cilt, Numara:26, 5 Mayıs 338

MUSÂHABE: Eski Şeylerimizdeki Büyü, Yakup Kadri, s.17

RÛHİYYAT: Rum Mayası -1-, Mustafa Şekip, s.18-19

HİKÂYE: Solmuş Eller, -14'den 20'e kadar, Kalud Fârer, Mütercimi: Ali Galip, s.19-20-21

MANZUME: Leylaklar, Ali Mümtaz, s.21

FELSEFE: Hakikat ve Şeniyet, Mustafa Şekip, s.21-22; Yanık Çiftlik, -4-, Mustafa Nihâd, s.22-23-24; Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin, Franç Babinger, s.24-25

MANZUME: Odalarda Akşam, Ahmet Hamdi, Şubat 338, s.25; Kâân'ın Evi, Çengelnâme, -2-, Radyard Kepling, s.25-26; Nefes, Mihrabi, s.25

ŞARKI: «Merdiven» Şit-i Araban Şarkı
Güfte: Ahmet Haşim Bey ; Beste: Cavide Hayri Hanım, s.26

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: Kitablar, Sinematograf, Fen Âlemi Matbuat Âlemi, Alman Edebiyatı, Ali Galip, Tiyatro, Edebiyat Alemi, s.27-28-29-30-31-32

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
İkinci Sene:Üçüncü Cilt, Numara:27, 20 Mayıs 338

MUSÂHABE: Bugünkü Türkçe, Yahya Kemal, s.33; Onbeş Mayıs, Dergâh, s.34

FELSEFE: Hakikat ve Şen'iyet, Mustafa Şekip, s.34-35

MANZUME: Tahassür, Ali Mümtaz, s.35

HİKÂYE: Solmuş Eller, 21'den 31'e kadar, Kalud Fâred, Mütercimi Ali Galip, s.35-36-37

TARİH: Türk Hakimiyetinde Museviler, İlyas, s.37; Çengelnâme, -2-, -3-, Kâân'ın Avı, Radyârd Kepling, s.38

TERBİYE: Tâlî Tahsilde Vahdet, -4-, Hasan Âli, s.39-40

MANZUME: Tahattur Saati, Nurullah Ata, s.40

Thais, -Lotos- Muhariri, Anatol Frans, Nasûhî, s.40-41; Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin, Franç Babinger,s.42-43 *Camide Kandil*, Hüseyin Avnî,s.43;Aşık Koşmalarından,s.43

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: Kitablar, Rus Edebiyatı, L.L., Tiyatro, Resim, Harb-i Umumiye Dair, s.44-45-46-47-48

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
İkinci Sene:Üçüncü Cilt, Numara:28, 5 Haziran 338

MUSÂHABE: Kalved Fârer'le Bir Mülâkât, Dergâh, s.49

RÛHİYYAT: Rum Mâyası -2- ,Mustafa Şekip, s.50-51; Thais, Lotos, Muhariri: Anatol Frans, s.51-52-53(Nasuhî)

FELSEFE: Hakikat ve Şen'iyet, Mustafa Şekip, s.53-54

MANZUME: Büyükderede Bir Yaz Akşamı, Ali Mümtaz, s.54; Bir Gece Alemi, Mustafa Nihâd, s.55-56; Nefes, Hüsnü Dede,s.56 Konfiçyusun Mezarı, Mahmud Celâleddin, s.56-57

MANZUME: Beyaz Taş, Ahmet Hamdi, s.57

ÇENGELNAME,-3- Kaplan Kaplan, Radyard Kepling, s.57-58-59; Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin, Bedreddin'in Nazariyesi, Franç Bâbinger, s.59-60-61

MANZUME: Bahçeler, Hasan Râsim, s.61; Mâniler, s.61

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: Kitablar, Tiyatro, Edebiyat Alemî, Matbuat Alemi, s.62-63-64

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
İkinci Sene:Üçüncü Cilt, Numara:29, 20 Haziran 338

MUSÂHABE: Edebiyat ve Millî Cereyân, Yakup Kadrî, s.65; «Ateşten Gömlek»den, Hâlide Edib, s.66

FELSEFE: Dirilerin Hayaletleri ve Taharrüyat-ı Rûhiye,Mustafa Şekip, s.66-67

MANZUME: Sonbahar, Ali Mümtaz, s.67; Evliya Çelebî,Mustafa Nihad, s.68-69; Thais, Lotos, Muharriri: Anatol Frans, s.69-70-71(Nasuhi)

TERBİYE: Tâli Tahsilde Vahdet -5- Ayrılıklarımız Nereden Geliyor?, Hasan Âli, s.71-72; Nefes, Mihrabî Baba, s.72; Maniler, s.72; «Katleden Adam», Süleymaniye Camî, Klod Fârer, s.73-74

ÇENGELNAME, -3- Kaplan Kaplan, Radyard Kepling, s.74-75-76 Gemici, Celâleddin Avnî, s.76-77; Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin Nazariyesi Franç Babinger, s.77-78

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ, Edebiyat Âlemi, Matbuat Âlemi, Refik Hâlid Bey'e Mektub, Fevzi Lûtfi, s.78-79-80

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
İkinci Sene:Üçüncü Cilt, Numara:30, 5 Temmuz 338

MUSÂHABE: Medeniyet ve Milliyet Yolları, Yakup Kadri,s.81-82; Halk Masalı: Küçük Hemşire 1 Ziya Gökalp,s.82-83

EDEBİYAT MUSÂHEBELERİ: Meterlink, Ali Gâlib, s.83-84; Şiir Ali Mümtaz, s.84; Thais, Lotos, Muhariri: Anatol Frans, Nasuhî, s.85-86-87

NESİR:Kır Mektupları,«Bulunmuş Sahifeler» Yakup Kadri,s.87

MANZUME: Kalbim, Ahmet Hamdi, s.87; İçerde, Bir Perdelik Fâca'e, Morris Meterling, s.88-89-90-91

HİKÂYE: Ömrün Aşkı, -1'den 25'e kadar, Mustafa Nihad,s.91-92-93; Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin, Bedreddin Nazariyesi, Franç Babinger, s.93-94; Atlântid Sinemaya Nasıl Alındı?, Jak Ferier, s.94-95

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: Kitablar, s.95-96

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur. İlim ve san'at mecmuası.
İkinci Sene:Üçüncü Cilt, Numara:31, 20 Temmuz 338

MUSÂHABE: Bir Elem ve Teselli, Yakup Kadri, s.97

FELSEFE: Dirilerin Hayaletleri ve Taharrüyât-ı Rûhiye,Mustafa Şekip, s.98-99

MANZUME: Çoban, Ali Mümtaz, s.99

HALK MASALI: Küçük Hemşire, -2- Ziya Gökalp, s.99-100-101; Hanber'in Sergüzeşti, Fevzi Lûtfi, s.101-102

İ'LİM CEREYANLARI: Pastör, 1822-1895, Mahmud Celâleddin, s.102-103; Evliyâ Çelebî, -Eserine Nazire- -2-, Mustafa Nihad, s.103-104; Toplu Gönüller, Hüseyin Avnî, s.104; *Merâki* Komedi -3- Perde, Ahmet Vefik Paşa, s.105-106-107 Thais, Lotos, Nasuhî, s.108-109-110; Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin, Bedreddin ve Süfîler, Franç Babinger,s.110 Atlantid, Sinemaya Nasıl Alındı?, Jak Ferier, s.111

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: Matbuat Âlemi, Edebiyat Âlemi, s.112

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
İkinci Sene:Üçüncü Cilt, Numara:32, 5 Ağustos 338

MUSÂHABE: Azim ve İman, Ruşen Eşref, s.102-103

RÛHİYYAT: Rûhun Bin Bir Gecelerinden, Mustafa Şekip, s.114

İÇTİMAİYYAT: Türk Devleti'nin Tekâmülü -1-, Ziya Gökalp, s.114-115

EDEBİYAT MUSÂHABELERİ:Şekspir'e Dair, Ali Galip, s.115-116 Thais, -Papirus- Nasuhî, s.116-117-118

FELSEFE: Dirilerin Hayaletleri ve Taharrüyat-ı Rûhiye,Mustafa Şekip, s.119;*Merâki* Ahmet Vefik Paşa,s.120-121-122-123; Bir Hemşire, Fevzi Lûtfi, s.123-124; Evliya Çelebi, -Eserine Nazire- 3; Mustafa Nihad, s.124-125; Nefes (Bulunmuş Sahifeler) Samih Rıfat, s.125; Eski Ev, Hüseyin Avnî, s.126; Atlantid, Sinemaya Nasıl Alındı? -3- Jak Ferier, s.126-127

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: Resim, Matbuat Âlemi, Edebiyat Âlemi, s.127-128

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
İkinci Sene:Üçüncü Cilt, Numara:33, 20 Ağustos 338

MUSÂHABE: Ressamlar Diyorlar ki: Dergâh, s.129-130

RÛHİYYAT: Resmin Rûhiyyatı ve Ressamlarımız, Mustafa Şekip, s.130-131-132-133

MANZUME: Gölde Geceler, -7-, Ali Mümtaz, s.133; Okun Ucundan -2-Yakup Kadri, s.133

FİKİR HAYATI: Diyarbekir'de Ziya Gökalp Bey Efendiye,(Felsefeye Dair), Makalesi Münasebetiyle, Mehmet Emin, s.134-135; Thais, Papirus, Nasûhî, s.135-136-137-138; Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin, Bedreddin ve Süfiler, Franç Babinger,s.138-139; *Merâki* Ahmet Vefik Paşa, s.139-140

HİKÂYE: Bir Akşam Gezintisi, Mustafa Nihad, s.140-141

MANZUME: Bir Eski Söz, Necmettin Halil, s.141; *Öksüz Millet* Hüseyin Avnî, s.141-142-143

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: Kitablar, Matbuat Alemi,s.143-144

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
İkinci Sene:Üçüncü Cilt, Numara:34, 5 Eylül 338

MUSÂHABE: İstanbul'un Kalbi, s.145, Ressamlar Diyorlar ki, -2-, Dergâh, s.146-147

RÛHİYYAT: Rûhun Bin Bir Gecelerinden, Mustafa Şekip,s.147-148; Okun Ucundan, -3-Yakup Kadri, s.147

FELSEFE: Dirilerin Hayaletleri ve Taharrüyat-ı Rûhiye,Mustafa Şekip, s.147-148; Thais, Papirus, Nasuhi, s.149-150-151

SANAYİ-İ NEFİSE: Bir Ressam Cevap, Ahmet Haşim, s.151-152

TÜRK TARİHİ TEDKİKATI: Osmanlılar ve Kayı Hân Kabilesi, Hüseyin Namık, s.152-153; Sahbân'ın İsyanı, Fevzi Lûtfi, s.153-154

EDEBİYAT MUSÂHABELERİ: Tolstoy'un Son Günleri, Ali Galip, s.155

MANZUME: Şiir ve Tabiat, Ali Mümtaz, s.155; *Merâki* A.Vefik Paşa, s.156-157; Türk Toprakları, Hüseyin Avnî, s.157; Simavna Kadısı Şeyh Bedreddin, Bedreddin ve Süfiler, Franç Bâbinger, s.158-159

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: Mecmualar, Mektublar, Râgıb Hulûsi, s.159-160

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
İkinci Sene:Üçüncü Cilt, Numara:35, 20 Eylül 338

MUSÂHABE: Mefkürenin Harikaları, Ziya Gökalp, s.161; Sekiz Mısra, Ali Mümtaz, s.162

RÛHİYYAT:Ressam ve Metâfizik, Mustafa Şekip, s.162-163-164

MÛSİKİ: Süleyman Cevâd Bey'in Mülâkat, Süleyman Cevat, s.164-165-166

FELSEFE: Dirilerin Hayaletleri ve Taharrüyat-ı Rûhiye, (1) Mustafa Şekip, s.166-167; Evliya Çelebi, -Eserine Nazire-4; Mustafa Nihad, s.167-168; Thais, Papirus, Nasuhi, s.168-169-170-171; Nefes, Zikri, s.169

EDEBİYAT MUSÂHABELERİ: Sa'nat ve Kadın, Fevzi Lûtfi,s.171-172

TÜRK TARİHİ TEDKİKATI: Osmanlı ve Kayı Hân Kabîlesi, -2- Hüseyin Namık, s.172-173; *Merâki* Ahmet Vefik Paşa,s.173-174, Halide Edib Hanım'a, Hüseyin Avni, s.175

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: Mektublar, Mehmet Emin, s.176

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
İkinci Sene:Üçüncü Cilt, Numara:36, 5 Teşrinievvel 338

İÇTİMAİYYAT: Türk Devleti'nin Tekâmülü -2- İl, Ziya Gökalp, s.177-178

FELSEFE: Dirilerin Hayaletleri ve Taharrüyat-ı Rûhiye,Mustafa Şekip, s.178-179

LİSÂNİYAT: Türk Lehçeleri, Sâlih Zekâî, s.179-180;Thais, Papirus, Nasuhî, s.180-181-182

Bulunmuş Sahifeler: Güzel Aydın, Samih Rıf'at, s.180

MANZUME: Zanbaklar, Ali Mümtaz, s.182; Ötme Bülbül!, Tahir Kara Oğuz, s.182; Türk Taşı, Hüseyin Avnî, s.182

TARİH: Osmanlı Tarihinde Dergâh, Mahmud Celâleddin, s.183; *Merâki* Molier, (Ahmet Vefik Paşa), s.183-184

KİTABİYAT: Hazret-i Mevlâna Hakkında Garb'da Tedkikat,

s.185-186, Hasan Âli, s.185-186; Ahlâk Bahsî, Osman Şinasî s.186-187

HİKÂYE: Bir Gençlik Derdi, Mustafa Nihâd, s.187-188

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: Kitablar, Matbuat Alemi, Japon Edebiyatı, s.188-189-190

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
İkinci Sene:Dördüncü Cilt, Numara:37, 20 Teşrinievvel 338

MUSÂHABE:Reşât Nuri Bey'in Dedikleri,Fevzi Lûtfi,s.493-494

İÇTİMAİYYAT: Türk Milleti'nin Tekâmülü, (3) küçük il, Ziya Gökalp, s.495-496; Niçin Kederliyiz?(Anatol Frans)dan; Nakli, Ali Gâlib, s.496

MÛSİKİ: Betofun'un Son Zamanları, Süleyman Cevat, s.496-497-498

TÜRK TARİHİ TEDKİKATI: Osmanlılar ve Kâyı Hân Kabilesi,-3- Hüseyin Namık, s.498

MANZUME: Sevdiğim Emeller, Nurullah Atâ, s.498

HASRETLER: İstanbul Tahayyülü: 13 Kanun-ı Evvel 1237,Rûşen Eşref, s.499

MANZUME: Kırmızı Hilâl, Ali Mümtaz, s.499; Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin, Küçük Asya'da Mezheb Teşkilâtı, Franç Babinger, s.499-500

MANZUME: Bir Kadın Değildi... 1336 Ahmet Kutsi, s.500; Zifir Günlerinde Şiir, Hüseyin Avni, s.501

HİKÂYE: Kızıl Vesikâ, Maksim Gorki, s.501-502-503; Dünya Gözü ve Ahiret Sesleri, Yakup Kadri, s.504-505-506
Orduya: İstanbul Marşı
Güfte: Rıfat Ahmet
Beste: Şükrü, s.504; Thais, Nasuhî, s.506

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: Kitablar, Vatanımıza Dair, Matbuât Alemi, Edebiyat Alemi, s.506-507-508

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
İkinci Sene:Dördüncü Cilt, Numara:38, 5 Teşrin-i Sâni 338

Osmancılık, Yıldırım, Fatih, Yâvuz, Asıl Şimdi Şâd, Asıl Şimdi Mes'uddur. s.17; Devenin Başı, Tevfik Fikret, s.17

MUSÂHABE: Üç Sınıf (1), Mustafa Şekip, s.18-19

MANZUME: İstanbul'u Fethaden Yeniçeri'ye Gazel, Yahya Kemal, s.19; Raif Yekta Bey'le Mülâkat, Süleyman Cevat,s.19-20-21-22

MANZUME: Akşamın Ufkunda, Ali Mümtaz, s:22

KİTABİYAT: Yunus Emre Divanı, Mehmet Hâlid, s.22-23; Mafsal Türk Tarihi, Hüseyin Namık, s.23-24;

KÜÇÜK HİKÂYE: «Teslim! Teslim!» Yakup Kadri, s.24-25

MANZUME: İhtiyar Kızlar, Ahmet Kutsî, 1337, s.25; Thais, -Papirus-, Nasuhî, s.25-26-27-28

HİNDİSTAN HATIRALARI: Benâres, Basri Lostar, s.28-29-30

MANZUME: Zafer Kemalettin Kâmî, s.30

HİKÂYE:Kızıl Vesika, Maksim Gorki, nakli;Ali Galip,s.30-31

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ, Kitablar, Matbuat Âlemi, s.31-32

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
İkinci Sene:Dördüncü Cilt, Numara:39, 20 Teşrin-i Sâni 338

MUSÂHABE: İhtiyarlar Medeniyeti, Mustafa Şekip, s.33-34

KÜÇÜK HİKÂYE: Küçük Neron, Yakup Kadri, s.34-35

İÇTİMAİYYAT: Türk Devletinin Tekâmülü -4-, Orta İl, Ziya Gökalp, s.35-36

DERVİŞ SÖZLERİNDEN: Neler Gördüm! Tokadizade Şekip, s.36; Hindistan Hatıraları: Himâlâya Dağlarında, Basri Lostar, s.37-38

HALK EDEBİYATI: Genç Osman Destanı, s.38

EDEBİYAT TARİHİ: Necati'nin Hayatı, Mehmet Halid, s.39-40

MANZUME: Hayalet, Ali Mümtaz, s.40; Thais, -Papirus-, Nasûhî, s.41-42-43-44

EDEBİYAT MUSÂHABELERİ:San'at ve Kahraman, Fevzi Lûtfi,s.44

HİKÂYE: Kızıl Vesika, Maksim Gorki, s.45-46; Sonbahar Musâhabesi, Hüseyin Avnî, s.46

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: Kitablar, Yeni Neşriyat, Temaşa Âlemi, Matbuat Âlemi, s.46-47-48

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
İkinci Sene:Dördüncü Cilt, Numara:40, 5 Kânun-ı Evvel 338

İÇTİMAİYYAT: Türk Devleti'nin Tekâmülü -5-, Büyük İl, Ziya Gökalp, s.49-50; Müzâkere Salonunda, Rüşen Eşref, s.50-51-52

MANZUME: Sonabahar Akşamları, Ali Mümtaz, s.52

RÛHİYYAT: Rum Mayası, Mustafa Şekip, s.52-53-54

EDEBİYAT TARİHİ: Tezkireler ve Tezkere-i Nuvisler, Sehi ve Eseri, Mehmet Hâlid, 21 Eylül 1337, s.54-55

MÛSİKİ: Ali Rıfat Bey'le Mülâkat, Süleyman Cevad, s.55-56-57-58-59; İSTİKLAL MARŞI, Bestekârı: Zeki Bey, s.56; Maverai Toprak, Hüseyin Namık, s.59; Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin, Franç Bâbinger, s.59-60-61; Thais: Nasuhî, s.61-62-63-64

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
İkinci Sene:Dördüncü Cilt, Numara:41,20 Kânun-ı Evvel 338

İÇTİMAİYYAT: Türk Devleti'nin Tekâmülü -6-, Yabguluk, Ziya Gökalp, s.65-66; Türk Tarihi Tedkikatı, «Türk» Kelimesinin Mânâsı, Bernârd Munkaç, nakli: Ragıp Hulusi, s.66-67

NEFES: İlhâmi Tasavvuf, Ahmet Talât, s.67; Ahmet Yekta Bey'le Mülâkat, Dergâh, s.68-69; Akşam Şarkısı, Nurallah Atâ, s.69; Bulunmuş Sahifeler, Gazel, Adem Dede, s.70

EDEBİYAT TARİHİ: Adem Dede, Mehmet Halid, s.71

MANZUME: Bir Yolcuya, 19 Kânun-ı Evvel 338, Ahmet Hamdi, s.71; Yeni Kitablar, Kiralık Konak, Yakup Kadri, s.72-73

MANZUME: Mehtab(1), Ali Mümtaz, s.72

MANZUME: Mehtab(2), Ali Mümtaz, s.73

MANZUME: Ayna, Hasan Rasim, s.73

HİKÂYE: Karanlıkta,-1-, Mustafa Nihad, s.74-75; Edebiyatımızda İklim, Hüseyin Avnî, s.75; Anatol Frans, Thais, Nakli: Nasuhî, s.76-77; Koval, Ali Mümtaz, s.77; Tarih, Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin Franç Babinger, s.77-78

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ, Rus Edebiyatı, s.79-80

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
İkinci Sene:Dördüncü Cilt, Numara:42, 5 Kânun-ı Sâni 338

MUSÂHABE: Taklitten İbdae, Mustafa Şekip, s.81; Anadolu Tarihi Dinisi Hakkında Notlar, Köprülüzâde Mehmet Fuad, s.82-83

İÇTİMAİYYAT: Türk Devletinin Tekamülü -7-, Türk Mucizesi, Ziya Gökalp, s.83-84-85; Şâir-i Azam, Abdülhâk Hâmid, s.84

MANZUME: Çoban ve Yolcu -3-, Ali Mümtaz, s.85; Hasretler, İstanbul'u Tahayyül, Ruşen Eşref, s.85-86

FİKİR HAYATI: Bizde Feylosof Niye Yetişmedi?, Mehmet Emin, s.86-87

MANZUME: Çoban ve Yolcu -4-, Ali Mümtaz, s.86; Sonbahar, Ali Mümtaz, s.87; Sönen Son Gemici Sesi, Ahmet Hamdi,s.87; Kargalar, Ali Mümtaz, s.87; Kızılbaşlar, F.Grenârd, s.88-89-90; Medâyine Zaferinden Sonra, Şukûfe Nihâl, s.89

MANZUME: Leylâklar, Ali Mümtaz, s.90;«Mülkiyet-i Edebiyye» Hakkında Fikirler, Reşat Nuri Bey, Fazıl Ahmet Bey, Köprülüzade Mehmet Fuat, Halil Nihâd Bey, Velid Ebuziya Bey, s.90-91; Thais, Anatol Frans, s.91-92-93; Tatlı Anlar, Hüseyin Avnî, s.93; Dalga Kıran, Ali Mümtaz, s.93; Edebiyat, Asker Fransuva Herzog(Nakli: Ali Gâlib), s.94-95

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ:Lisânımıza Dair, Konferans,s.95-96

"DERGÂH MECMUASI"NDA YER ALAN EDEBÎ NESİRLERİN KÜNYESİ

DERGÂH

Yarım Aylık ilim ve san'at mecmuası birinci sene; birinci cilt Numara:1, 15 Nisan 337

MUSÂHABE: Üç Tepe, Yahya Kemal, s.1-2

NESİR: Erenlerin Bağından, -12- Yakup Kadri, s.5

EDEBİYAT TARİHİ: Eşref Oğlu,Mehmet Halid, Mart 1337,s.9-10

KİTAPLAR VE MUHARRİRLER :"Alev" Muharrir-i Ali Zeki Bey ve Romancılık, s.12-13

HİKÂYE : Efe'nin Hikâyesi, Halide Edip, s.14-15

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene: Birinci Cilt, Numara:2, 1 Mayıs 337

MUSÂHABE: Sade bir görüş, Yahya Kemal, s.15-16-17-18

ERENLERİN BAĞINDAN : -13- Yakup Kadri, s.20

EDEBİYAT MUSÂHABELERİ: "Alev", İmlâ, Kelime, ve Edebiyat-ı Cedide, Ahmet Haşim, s.23

EDEBİYAT TARİHİ: Eşref Oğlu, -2- Mehmet Halid, s.26-27-28

KİTABLAR VE MUHARRİRLER:Kitablar karşısında Gençliğin Hicranı, Abdülhâk Şinasi, s.29-30

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:Birinci Cilt, Numara:3, 16 Mayıs 337

MUSÂHABE: Kalblerce Dil, Yahya Kemal, s.31

NESİR:Yeni Nesiller İçin Bir Mezarlık, Falih Rıfkı,s.34-35

Müslüman Saati :(Yolunu geç bulmuş bir kalbin muhabbetiyle Fâlih Rıfkı'ya), Ahmet Hâşim, s.35

ÇERÇEVE: Nedim'in Evi.** s.39

KİTABİYAT: Câmi'ul Nezâir, Mehmet Hâlid, s.41-42

KİTABLAR VE MUHARRİRLER: İsmail Hakkı Bey ve Eseri, Abdülhak Şinasi, s.44-45

HİKÂYE: Tebriz Sultanı, Rezzan Arif, s.46-47-48

DERGÂH

Birinci sene: Birinci Cilt. Numara:4, 1 Haziran 337

MUSÂHABE: Acıların Tadı, Yahya Kemal, s.49

EDEBİYAT TARİHİ: Selçukîler Devrindeki Anadolu Şairleri, Seyyâd Hamza, Köprülüzâde Mehmet Fuâd,s.51

«Necatî»nin Ölümü: Mehmet Hâlid, s.58-59

LİSÂNİYAT: Türk Kelimesinin Menşeî, Hüseyin Namık,s.59-60

DERGÂH

Birinci sene: Birinci Cilt. Numara:5, 20 Haziran 337

MUSÂHABE: Esir Jeminüs ve Altor Şehri, Yahya Kemal,s.65-66

NESİR: Güzel Vatanperverlik, Falih Rıfkı, s.66-67

KİTABİYAT: Kur'anı Kerim ve Arap Edebiyatı, Mehmet Hâlid, s.71-72

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene: Birinci Cilt, Numara:6, 5 Temmuz 337

MUSÂHABE: Gezinti, Yahya Kemal, s.79-80-81

EDEBİYAT TARİHİ: Hasan Oğlu, Köprülüzâde Mehmet Fuad,s.82-83

ŞARK EDEBİYATI: Ondokuzuncu Asırda İran Edebiyatı, Ahmet Cemâl, s.83-84-85-86

EDEBİYAT TENKİDLERİ: Nedim -1- Mehmet Hâlid, s.88-89

HİKÂYE: Gülnur'un Günahı, Rezzân Arif, s.91-92-93-94

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:Birinci Cilt, Numara:7, 20 Temmuz 337

MUSÂHABE: Hislerimizin Mantıkı, Maksim Gorki, s.95-96

MİLLÎ HAYATIN KÖŞELERİ:İstanbul Yolunda...Halil Vedad,s.99

LİSÂNİYAT: Türk Kelimesine Dair,-2- Hüseyin Namık,s.99-100

EDEBİYAT MUSÂHABELERİ: Bize Bir Hasbıhâl, (Kardeşim Ahmet Hâşim'e), İsmail Hikmet, s.101

EDEBİYAT TARİHİ: Nedim -2- Mehmet Hâlid, s.104-105

KİTABİYAT: Yahşi Fakiye ve Eseri, Hüseyin Namık, s.106

HİKÂYE: Mâlvâ, Maksim Gorki, s.110-111

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:Birinci Cilt, Numara:8, 5 Ağustos 337

MUSÂHABE: Şiirde Mânâ, Ahmet Haşim, s.113-114

NESİR: Kuvvetli Bir Rûh, Yakup Kadri,s.117

EDEBİYAT TARİHİ: Nedim'in Şahsiyeti ve Eseri, Mustafa Nihad, s.122

HİKÂYE: Mâlvâ, (2) Maksim Gorki,s.124-125-126-127

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:Birinci Cilt, Numara:9, 20 Ağustos 337

MUSÂHABE: Hemşehrilikten Ferâgat, Falih Rıfkı, s.129, Fikret'in İstifaları, Satı, s.130-133

NESİR: Hüzün ve Tebessüm, İzzet Melih, s.133

EDEBİYAT MUSÂHABELERİ: Fikret ve İstikbâl, İsmail Hikmet, s.134-135

ŞİİRDE TESELLİ: Fevzi Lûtfi, s.135

KİTABLAR VE MUHARRİRLER:Kırılmış Bir Rübâb, Abdülhak Şinasi, s.137-138

KISMET(Piyes): Arap Masalı- Rezzan Ârif,s.139-140-141-142-143-144

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:Birinci Cilt, Numara:10, 5 Eylül 337

MUSÂHABE:Ressamlarımızın Hakkında Bir Mütâlâ, Ahmet Hâşim, s.145

YAHYA'YA GÖRE İNCİL: Yakup Kadri, s.147-148

FİKRET'İN İSTİFALARI: Sâtı, s.148-149-150

SAN'AT: Mahkeme-Vahid, s.152-153-154

KISMET(Piyes): Rezzan Arif, s.156-157-158-159-160

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:Birinci Cilt, Numara:11, 20 Eylül 337

MUSÂHABE: «Cem»in Gözü, Ahmet Hâşim, s.161

YAHYA'YA GÖRE İNCİL: İlk Müridler, Yakup Kadri, s.163-164

NESİR: Hasret Mektubu, Fevzi Lûtfi, s.165-166

KİTABLAR VE MUHARİRLER: Ahmet Hâşim'in Eseri Etrafında, Abdülhak Şinasi, s.170-171

KISMET(Piyes): Rezzan Arif, s.171-172-173

HİKÂYE: Mâlvâ, (3) Maksim Gorki, s.174

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:Birinci Cilt, Numara:12, 5 Teşrinievvel 337

MUSÂHABE: «Millî Cereyan»ın Zaferi, Falih Rıfkı, s.177

EDEBİYAT MUSÂHABELERİ: Ahmet Hâşim «Göl Saatleri» Münasebetiyle, Nurullah Atâ, s.178-179

EDEBİYAT TARİHİ: Üftâde, Mehmet Hâlid, s.181-182-183

KISMET(Piyes): Rezzan Arif, s.186-187-188-189-190

HİKÂYE: Mâlvâ -4- Maksim Gorki, s.192-193

KİTABLAR VE MUHARRİRLER: Şiirde Vuzûh, Abdülhak Şinasi, s.193-194-195

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:İkinci Cilt, Numara:13, 20 Teşrinievvel 337

İstanbul Hakkında Bir Ecnebi İle Muhavere, Ahmet Haşim, s.2-3

NESİR: Sonbahar, Nurullah Atâ, s.6

TEMAŞA: Türk Tiyatrosunda «İlk Göz Ağrısı» Nurallah Atâ, s.11-12

MEMLEKET MANZARALARI:
Anadolu Hanları, Fevzi Lûtfi, s.13

Çengelnâme, Radyard Kepling, s.13-14-15-16

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:İkinci Cilt, Numara:14, 5 Teşrinievvel 337

MUSÂHABE: Balkan'a Seyâhat, Yahya Kemal, s.17-18-19-20

TEMAŞA: Temâşâ ve Darül Bedaî, İsmail Galip, s.27-28

Türk Tiyatrosunda Ceza, Nurullah Atâ, s.28-29

Anadolu Akşamları, s.29-30

Çengelnâme, Radyard Kepling

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:İkinci Cilt, Numara:15, 20 Teşrinievvel 337

MUSÂHABE: Karanlıkta Uyuyan Biri, Yahya Kemal, s.33-34;Evliya Çelebi Seyâhatnâmesine Dair, Doktor Gülbesli Rıfat, s.36-37-38; Türk Tiyatrosunda «Leyla» ve «Baykuş», Nurullah Atâ, s.43

EDEBİYAT TARİHİ: Bir Kaç Anadolu Siması Önünde, Mehmet Halid, s.44-45

Anadolu İnsanı, Fevzi Lûtfi, s.45-46

Çengelnâme, Radyard Kepling, s.46-47-48

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:İkinci Cilt, Numara:16, 5 Kânunuevvel 337

MUSÂHABE: Bir Kitabın Uyandırdığı Hatıralar, Yahya Kemal, s.49-50-51

Mekkâreci Mehmet -1- Halide Edib, s.51-52

NESİR(Başlıksız Yazı): Yakup Kadri, s.53-54

Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin Franç Babinger, (Bedreddin), s.54-55

EDEBİYAT TARİHİ: Ankara'da Bir Şair, Mehmet Şerafeddin, s.55-56

Piyer Loti'nin Kandilli Hatıraları, Piyer Loti, s.56-57-58

FİKİR HAYATI: İlmî Eserlerde Lisân ve Uslûp, Mehmet Hâlid, s.61

Anadolu İnsanı -2- Erzurumlular, Fevzî Lûtfi, s.62

HİKÂYE: Mâlvâ -5- Maksim Gorki, s.62-63-64

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:İkinci Cilt, Numara:17, 20 Kânunuevvel 337

DİYORLAR Kİ: Anadolu'da, Yakup Kadri Bey'le Mülâkat, Ruşen Eşref, s.65-66-67-68

Mekkâreci Mehmet -2- Halide Edib, s.68

Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin, Franç Babinger, s.70-71

Hüzün ve Tebessüm, Fevzi Lûtfi, s.73-74

LİSÂNİYAT: Türk Diline Dair -1- Nureddin Mustafa, s.74-75

Bir Tebessümüm Hatırası, Mustafa Nihad, s.75-76

FİGTİRE: Edebiyat ve Kitâbet, s.76-77

Çoban Zeynep, Fevzi Lûtfi, s.77

TEMAŞA: Türk Tiyatrosunda «Aman Hanım, Biraz Sus!», Nurullah Atâ, s.78

HİKÂYE: Mâlvâ -6- Maksim Gorki, s.79-80

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:İkinci Cilt, Numara:18, 5 Kânun-ı Sani 338

MUSÂHABE: İmlâya Dair Güft ü Gû, Yahya Kemal, s.81-82

NAZ GÜLÜYLE MUSÂHABE: Şiirde «Vatan» Ahmet Hâşim, s.82-83

Ateşten Gömlek, Kadın ve Ukubet, Yakup Kadri, s.84-85

EDEBİYAT ÂLEMİ: Takriz ananesinin devamı, Fâlih Rıfkı, s.87-88

Küller, Fevzi Lûtfi, s.88-89

İzzet Melih Bey'e Samimiyet, Fevzi Lûtfi(F.L), s.89-90

Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin Franç Babinger, s.90-91-92

NESİR: Karanlık Evler Semtinde Deniz, Halil Vedat, s.93

FİGTRE: Tenkid xx, s.94

HİKÂYE: Mâlvâ, -7- Maksim Gorki, s.95-96

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:İkinci Cilt, Numara:19, 20 Kânun-ı Sani 337

MUSÂHABE: Kâfiye, Yahya Kemal, s.97-98-99

Erenlerin Bağından -14- Yakup Kadri, s.100

Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin, Franç Babinger, s.101,102

LİSÂNİYAT: Türk Diline Dair, -2- Nureddin Mustafa, s.103

ZOR NİKAHI:Ahmet Vefik Paşa,(Molier),s.104-105-106-107-108

Bir Az'ab, Mustafa Nihad, s.108-109

NESİR: Gurbete Giden Yol, Hüseyin Avnî, s.109

Gurbette Bir Hemşeri, Fevzi Lûtfi, s.110-111

HİKÂYE: Mâlvâ, -8- Maksim Gorki, s.112

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:İkinci Cilt, Numara:20, 5 Şubat 338

MUSÂHABE: Vezinler, Yahya Kemal, s.113-114-115

Anadolu Tasvirleri, Muharebeyi Kazananlar, Halide Edib, s.115

Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin, Franç Babinger, s.116-117-118

ZOR NİKÂHI: Ahmet Vefik Paşa (Molier), s.120-121-122

LİSÂNİYAT: Türk Diline Dair, Nureddin Mustafa, s.123-124

«Erenlerin Bağından», Fevzi Lûtfi, s.124-125

HİKÂYE: Mâlvâ, -9- Maksim Gorki, s.125-126-127

FİGTİRE: Mizaç İtilâsı, **, s.127

Çengelnâme, -2- Kâân'ın Evi, Radyard Kepling, s.128

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:İkinci Cilt, Numara:21, 20 Şubat 338

MUSÂHABE: Yeni Bir Fransız Romancısına Dair, Yakup Kadri, s.129

FİGTİRE: Darül Bedayi Anadolu'da, Fâlih Rıfkı, s.131

Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin, Franç Babinger, s.131-132

EDEBİYAT TARİHİ: Maksim Gorki, Ali Gâlip

«Çalı Kuşu» Fevzi Lûtfi, s.135-136

HİKÂYE: Kırmızı Mühür, Alfred Duvuynî, s.137-138

Uçak Başında, Hüseyin Avnî, s.139-140

Gümüşhaneli Hakkı, Mustafa Nihad, s.140-141

TEMAŞA: «Merâki» Hasan İlhan, s.141

Çengelnâme, -2- Kâân'ın Avı Radyard Kepling, s.141-142-143

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:İkinci Cilt, Numara:22, 5 Mart 338

MUSÂHABE: Birdir Yakup Kadri, s.145-146

EDEBİYAT MUSÂHABELERİ:Yakup Kadri, Nurullah Atâ,s.148-149

HİKAYE: Kırmızı Mühür, Alfred Duvuyni, s.151-152

Yanık Çiftlik -1- Mustafa Nihad, s.153-154

TESELLİ: Fevzi Lûtfi, s.155-156

NESİR: Türk Terbiyesi, İmân, Hüseyin Avnî, s.157

Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin Mevlâna Nesrinin Eseri, Franç Babinger, s.157-158

Çengelnâme, Radyard Kepling, s.159-160

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:İkinci Cilt, Numara:23, 20 Mart 338

MUSÂHABE: Vezinler -2- Yahya Kemal, s.161-162

Ömer Seyfeddin, Fevzî Hulusî, s.166-167

HİKÂYE: Kırmızı Mühür, Alfred Duvuynî, s.167-168-169

Yanık Çiftlik, -2- Mustafa Nihad, s.170

Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin, Franç Babinger, s.172-173-174

FİGTİRE: Harp Edebiyatı **, s.174

Çengelnâme -2- Kâân'ın Avı, Radyard Babinger, s.174-175

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ, On Büyük Edib, s.175-176 **

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
Birinci sene:İkinci Cilt, Numara:24, 5 Nisan 338

MUSÂHABE: Yılan Hikâyesi, Ahmet Haşim, s.177-178

Okun Ucundan, -1- Yakup Kadri, s.180

EDEBİYAT TARİHİ: Kadı Burhanettin, 801-845, Köprülüzâde Mehmet Fuad, s.180-181

EDEBİYAT MUSÂHABELERİ:Edebî Cereyanlar Ali Galip,s.182-183

Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin, Franç Babinger, s.183-184-185

HİKÂYE: Kırmızı Mühür, Alfred Duvuynî, s.185-186

Gönülden Sesler, Fevzî Lûtfi, s.187-188

Yanık Çiftlik, -3- Mustafa Nihad, s.188-189

«Dergâh» ve «Peyâm-ı Sabâh» Heyet-i Tahririne, s.189-190

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: Edebiyat Alemi, s.190

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
İkinci Sene:Üçüncü Cilt, Numara:25, 20 Nisan 338

MUSÂHABE: Lisâna Dair Güft ü Gû, Yahya Kemal, s.1

Şerif Hocaya Dair Notlar, Mehmet Kadri, s.3-4

Esir Emine, Fevzî Lûtfi, s.6

HİKÂYE: Solmuş Eller, -1-, Kalud Fârer, Mütercimi; Ali Galib, s.8-9

Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin Hülâsa, Franç Babinger, s.11-12

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: Kitablar, Fevzi Lûtfi, s.13-14

Edebiyât Âlemi, s.15-16

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
İkinci Sene:Üçüncü Cilt, Numara:26, 5 Mayıs 338

MUSÂHABE: Eski Şeylerimizdeki Büyü, Yakup Kadri, s.17

HİKÂYE: Solmuş Eller, -14- Kalud Fârer, s.19-20-21

Yanık Çiftlik, -4- Mustafa Nihâd, s.22-23-24

Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin, Franç Babinger,s.24-25

Kâân'ın Evi, Çengelnâme, -2- Radyard Kepling, s.25-26

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: Kitablar, Fevzi Lûtfi, s.27-28

Alman Edebiyatı, Ali Galip, s.28-29

Tiyatro, s.29

Edebiyat Âlemi, s.31-32

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
İkinci Sene:Üçüncü Cilt, Numara:27, 20 Mayıs 338

MUSÂHABE: Bugünki Türkçe , -1- Yahya Kemal, s.33

HİKÂYE: Solmuş Eller, -21- Kalved Fârer, s.35-36-37

Çengelnâme, -2- Kâân'ın Avı, Radyârd Kepling, s.38

Thais, -Lotos-

Muhariri, Anatol Frans, Nasûhî, s.40-41

Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin, Franç Babinger,s.42-43

Camide Kandil, Hüseyin Avnî, s.43

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: Kitablar, Fevzi Lûtfi, s.44-45

Rus Edebiyatı, L.L. s,45-46

Tiyatro, s.46-47

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
İkinci Sene:Üçüncü Cilt, Numara:28, 5 Haziran 338

MUSÂHABE: Kalved Fârer'le Bir Mülâkât, Dergâh, s.49

Thais, Lotos, Muhariri: Anatol Frans, s.51-52-53(Nasuhî)

Bİr Gece Alemi, Mustafa Nihâd, s.55-56

Çengelnâme -3- Kaplan Kaplan, Radyard Kepling, s.57-58-59

Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin, Bedrettin'in Nazariyesi, Franç Bâbinger, s.59-60-61

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: Kitablar, Fevzi Lûtfi, s.62-63

Tiyatro, s.63 ; Edebiyat Âlemi, s.64

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
İkinci Sene:Üçüncü Cilt, Numara:29, 20 Haziran 338

MUSÂHABE: Edebiyat ve Millî Cereyân, Yakup Kadrî, s.65

Ateşten Gömlek, Hâlide Edib, s.66

Evliya Çelebî, -1- Mustafa Nihad, s.68-69

Thais, Lotos, Muhariri: Anatol Frans, s.69-70-71(Nasuhi)

«Katleden Adam», Süleymaniye Camî, Kalved Fârer, s.73-74

Çengelnâme, -3- Kaplan Kaplan, Radyard Kepling, s.74-75-76

Gemici, Celâleddin Avnî, s.76-77

Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin, Bedreddin Nazariyesi Franç Babinger, s.77-78

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ, Edebiyat Alemi, s.78-79

Refik Hâlid Bey'e Mektub, Fevzi Lûtfi, s.79-80

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
İkinci Sene:Üçüncü Cilt, Numara:30, 5 Temmuz 338

MUSÂHABE: Medeniyet ve Milliyet Yolları, Yakup Kadri,s.81-82

Edebiyat Musâhabeleri, Meterlink, Ali Gâlib, s.83-84

Thais, Lotos, Muharriri: Anatol Frans, Nasuhî, s.85-86-87

NESİR, Kır Mektupları, «Bulunmuş Sahifeler» Yakup Kadri, s.87

HİKAYE: Ömrün Aşkı, -1- Mustafa Nihad, s.91-92-93

Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin, Bedreddin Nazariyesi, Franç Babinger, s.93-94

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: Kitablar, Fevzi Lûtfi, s.95-96

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
İkinci Sene:Üçüncü Cilt, Numara:31, 20 Temmuz 338

MUSÂHABE: Bir Elem ve Teselli, Yakup Kadri, s.97

Hanber'in Sergüzeşti, Fevzi Lûtfi, s.101-102

Evliyâ Çelebî -2-, Mustafa Nihad, s.103-104

Toplu Gönüller, Hüseyin Avnî, s.104

Merâki Komedi -3- Perde, Ahmet Vefik Paşa, s.105-106-107

Thais, Lotos, Nasuhî, s.108-109-110

Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin, Bedreddin ve Süfiler, Franç Babinger, s.110
İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: Edebiyat Âlemi, s.112

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
İkinci Sene:Üçüncü Cilt, Numara:32, 5 Ağustos 338

MUSÂHABE: Azim ve İman, Ruşen Eşref, s.113-114

EDEBİYAT MUSÂHABELERİ:Şekspir Hakkında,Ali Galip,s.115-116

Thais, Nasuhî, s.116-117-118

Merâki Ahmet Vefik Paşa, s.120-121-122-123

Bir Hemşire, Fevzi Lûtfi, s.123-124

Evliya Çelebi, -Eserine Nazire- 3

Mustafa Nihad, s.124-125

Eski Ev, Hüseyin Avnî, s.126

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ, Edebiyat Alemi, s.128

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
İkinci Sene:Üçüncü Cilt, Numara:33, 20 Ağustos 338

MUSÂHABE: Ressamlar Diyorlar ki: Dergâh, s.129-130

Okun Ucundan -2- Yakup Kadri, s.133

FİKİR HAYATI: Diyarbekir'de Ziya Gökalp Bey Efendiye, Mehmet Emin, s.134-135

Thais, Nasûhî, s.135-136-137-138

Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin, Bedreddin ve Süfiler, Franç Babinger,s.138-139

Merâki Ahmet Vefik Paşa, s.139-140

Hikaye, Bir Akşam Gezintisi, Mustafa Nihad, s.140-141

Öksüz Millet Hüseyin Avnî, s.141-142-143

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: Kitablar, s.143-144

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
İkinci Sene:Üçüncü Cilt, Numara:34, 5 Eylül 338

MUSÂHABE: Ressamlar Diyorlar ki, -2-, Dergâh, s.146-147

Okun Ucundan, -3- Yakup Kadri, s.147

Thais, Nasuhi, s.149-150-151

Sahbân'ın İsyanı, Fevzi Lûtfi, s.153-154

EDEBİYAT MUSÂHABELERİ: Tolstoy'un Son Günleri, Ali Galip, s.155

Merâki A.Vefik Paşa, s.156-157

Türk Toprakları, Hüseyin Avnî, s.157

Simavna Kadısı Şeyh Bedreddin, Bedreddin ve Süfîler, Franç Bâbinger, s.158-159

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: Mecmualar, s.159

Mektublar, s.160

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
İkinci Sene:Üçüncü Cilt, Numara:35, 20 Eylül 338

MUSÂHABE: Mefkûrenin Hanikaları, Ziya Gökalp, s.161

Evliya Çelebi -Eserine Nazire- 4 Mustafa Nihad,s.167-168

Thais, Papirus, Nasuhi, s.168-169-170-171

Edebiyat Musâhabeleri; Sa'nat ve Kadın, Fevzi Lûtfi,s.171-172

Merâki Ahmet Vefik Paşa, s.173-174

Mektublar, Mehmet Emin, s.176

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
İkinci Sene:Üçüncü Cilt, Numara:36, 5 Teşrinievvel 338

Lisâniyât: Türk Lehçeleri, Sâlih Zekâî, s.179-180

Thais, Papirus, Nasuhî, s.180-181-182

Merâki Molier, (Ahmet Vefik Paşa), s.183-184

KİTABİYAT, Hazret-i Mevlâna Hakkında Garb'da Tedkikat, s.185-186, Hasan Âli

Ahlâk Bahsî, Osman Şinasî, s.176-177

HİKÂYE: Bir Gençlik Derdi, Mustafa Nihâd, s.187-188

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: Kitablar, Fevzi Lûtfi, s.188-189

Japon Edebiyatı, s.189-190

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
İkinci Sene:Dördüncü Cilt, Numara:37, 20 Teşrinievvel 338

MUSÂHABE:Reşâd Nuri Bey'in Dedikleri,Fevzi Lûtfi,s.493-494

Niçin Kederliyiz?(Anatol Frans)dan; Nakli, Ali Gâlib,s.496

İSTANBUL TAHAYYÜLÜ: 13 Kanun-ı Evvel 1237, Suya Hasret, Rûşen Eşref, s.499

Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin, Küçük Asya'da Mezheb Teşkilâtı, Franç Babinger, s.499-500

HİKÂYE: Kızıl Vesikâ, Maksim Gorki, s.501-502-503

Dünya Gözü ve Âhiret Sesleri, Yakup Kadri, s.504-505-506

Thais, Nasuhî, s.506

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: Kitablar, Fevzi Lûtfi, s.506-507

Edebiyat Âlemi, s.508

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
İkinci Sene:Dördüncü Cilt, Numara:38, 5 Teşrin-i Sâni 338

Osmancılık, Yıldırım, Fatih, Yâvuz, Asıl şimdi Şâd, Asıl Şimdi Mes'uddur. s.17

Raif Yekta Bey'le Mülâkat, Süleyman Cevad, s.19-20-21-22

KİTABİYAT: Yunus Emre Divanı, Mehmet Hâlid, s.22-23

Küçük Hikâye, «Teslim! Teslim!» Yakup Kadri, s.24-25

Thais, -Papirus-, Nasuhî, s.25-26-27-28

Hindistan Hatıraları; Benâresi, Basri Lostar, s.28-29-30

HİKÂYE: Kızıl Vesika, Maksim Gorki, s.30-31

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ, Fevzi Lûtfi, s.31-32

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
İkinci Sene:Dördüncü Cilt, Numara:39, 20 Teşrin-i Sâni 338

Küçük Hikâye: Küçük Neron, Yakup Kadri, s.34-35

Hindistan Hatıraları: Himâlâya Dağlarında, Basri Lostar, s.37-38

EDEBİYAT TARİHİ: Necati'nin Hayatı, Mehmet Halid, s.39-40

Thais, -Papirus-, Nasûhî, s.41-42-43-44

EDEBİYAT MUSÂHABELERİ:San'at ve Kahraman, Fevzi Lûtfi,s.44

HİKÂYE: Kızıl Vesika, Maksim Gorki, s.45-46

Sonbahar Musâhabesi, Hüseyin Avnî, s.46

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: Kitablar, Fevzi Lûtfi, s.46-47

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
İkinci Sene:Dördüncü Cilt, Numara:40, 5 Kânun-ı Evvel 338

Müzâkere Salonunda, Rûşen Eşref, s.50-51-52

EDEBİYAT TARİHİ: Tezkireler ve Tezkire-i Nüvisler, Sehî ve Eseri, Mehmet Hâlid, s.54-55

Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin, Franç Bâbinger, s.59-60-61

Thais:Nasuhî, s.61-62-63-64

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
İkinci Sene:Dördüncü Cilt, Numara:41,20 Kânun-ı Evvel 338

Ahmet Yekta Bey'le Mülâkat, Dergâh, s.68-69

Hindistan Hatıraları: Çaypor, Basri Lostar, s.69-70

Yeni Kitablar, Kirâlık Konak, Yakup Kadri, s.72-73

HİKÂYE: Karanlıkta, Mustafa Nihad, s.74-75

Edebiyatımızda İklim, Hüseyin Avnî, s.75

Anatol Frans, Thais, Nasuhî, s.76-77

Tarih, Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin Bedreddin Franç Babinger, s.77-78

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ, Rus Edebiyatı, M.N., s.79-80

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.
İkinci Sene:Dördüncü Cilt, Numara:42, 5 Kânun-ı Sâni 338

Anadolu Tarihi dizisi hakkında notlar, «Sehejch Bedreddin, der Sahn des Richters von Simaw»in «F.Babinger»

Nâm-ı Eseri Münasebetiyle, Köprülüzâde Mehmet Fuad,s.82-83

İstanbul Tahayyülü, Ruşen Eşref, s.85-86

Kızılbaşlar, F.Gronâr, s.88-89-90

«Mülkiyet-i Edebiyye», s.90-91

Thais, Anatol Frans, s.91-92-93

Tatlı Anlar, Hüseyin Avnî, s.93

Asker Fransuva Herzog, (Nakli: Ali Gâlib), s.94-95

İSTANBUL'UN ON BEŞ GÜNÜ: Lisânımıza Dair, s.95-96

* YAZAR KADROSU *

A : Abdülhâk Hamid

Abdülhâk Şinasi

Adem Dede

Ahmet Hamdi

Ahmet Hâmid

Ahmet Haşim

Ahmet Kutsi

Ahmet Talat

Ahmet Tevfik

Ahmet Vefik

Ali Ekrem

Ali Galip

Ali Mümtaz

Ali Nizâmi

Arif Dündar

Aşık Hasan

B : Basri Lostar

Bursalı Mehmet Tahir

C : Cevdet

Cavide Hayri

E : Emin Recep

F : Falih Rıfkı

Fevzi Lûtfü

H : Hâki

Hâlide Edib

Halil Bedîî

Halil Fikret

Halil Vedat

Hamid Sadî

Hasan Âli

Hasan İhsan

Hasan Rasim

Hüseyin Avni

Hüseyin Galip

Hüseyin Namık

Hüsnü Dede

İ : İdris Sabih

İhsan

İlyas

İsmail Galip

İsmail Hakkı

İsmail Hikmet

İzzet Melih

K : Karib Hasan

Kemâlettin Kâmi

Kerim

Kilisli Rifat

Köprülüzâde Ahmet Cemâl

Köprülüzâde Mehmet Fuad

M : Mahmut Celâleddin

Mahmud Nedim

Mehmet Emin

Mehmet Hâlid

Mehmet Hilmi

Mehmet Kadri

Mehmet Said

Mehmet Şerafeddin

Mihrâbi Baba

Mimar Mazhar

Mimar Semih Rüstem

Mustafa Nihad

Mustafa Şekip

Münir Tevfik

N : Namık İsmail

Nasuhi

Necmeddin Halil

Nureddin Mustafa

Nurullah Atâ

O : Osman Sınaî

Ö : Öksüz Aşık

R : Ragıp Hulûsi

Rezzan Arif

Rûşen Eşref

S : Salih Zekâi

Satı Bey

Samih Rıfat

Suad Salih

Süleyman Cevdet

Ş : Şükrü

Şükûfe Nihal

T : Tahir Karaoğuz

Tevfik Fikret

Tokadızâde Şekip

V : Vahid

Y : Yahya Kemal

Yakup Kadri

Z : Zeki Bey

Zikri

Ziya Gökalp

METİNLER
DERGÂH

"Yarım aylık İ'lim ve san'at mecmuası"
Birinci sene; birinci cilt numara 1 10 Nisan 337

ÜÇ TEPE

MUSÂHABE

İnönü Meydan Muhârebesi'nin son günü Metris Tepe'den vaziyete bakan İsmet Paşa neler gördüğünü Millî Timsal Mustafa Kemal Paşa'ya haber veriyordu: Tabanları ensesine vurarak kaçan düşman... Fistanellâları tersine çevrilmiş şemsiyeler gibi kaçan efsunlar... Alevler içinde yanan Bozöyük.! Millî Timsal, bu bozgunu seyreden İsmet Paşa'ya Metris Tepe'den daha neler görüldüğünü, yarının müjdesini almış millet, rehberlerine hâs bir sesle, hatırlatıyordu. Millî Tîmsal'le İnönü Kahramanı arasında geçen bu muhâvereyi o gün dinlerken ürperdik, Yakup Kadri ise bu muhâvereyi Metris Tepe'den yarının yırtılmış bir perdesi gibi görüyor.

Bir kaç senedir Yakup Kadri edebiyatın yazı denilen cephesini kaldırarak rûh denilen ötesini görmeye çalışıyor, bu yeni meylini ilk gösterdiği satırları, birkaç sene evvel çıktığı zaman hemen bütün eski perestişkârları me'yûs oldular, Yalnız Halide Edib haber verdi ki bu yeni hareket bizde edebiyatın yakasını açan harekettir. Yazıdan hayata geçti geçeli muharrir Halide Edib'i unuttuk, iki sene evvel, Sultanahmed meydanlarında tekbirler çekilirken önümüze düşüp bize meş'ale çeken bu u'lvî mahluk edebiyatı hayata nakletti. O gün, o meydanda o tekbir sesleri ortasında siyahlarla görülen insan, hâfızamıza yeni şahsiye-

tini o kadar kudretle hak etti ki eski hayalini hatırlayamıyoruz. Ve bize öyle geliyor ki asıl eseri de o günden başlıyor, Yakup Kadri'nin Metris Tepe'yi bundan sonra ki Türk edebiyatının mihrakı gibi gösterdiğini işittiyse hemen tasdik etmiştir sanırım.

Türk edebiyatı yeni ünvanını takındığı son elli seneden beri iki tepeden âleme baktı, bu tepelerin biri Çamlıca Tepesi, öteki de Tepebaşı'dır.

Çamlıca Namık Kemal ve genç arkadaşları Hâmid, Ekrem, Sezâî ve ötekilerinin elli sene evvel âleme baktıkları tepedir. Namık Kemâl yeni edebiyatın ilk çocuklarına, orada, eski vezir konaklarında tesadüf etti. Bu çocuklar İstanbul kibâr efendilerinin çerkes cariyelerinden doğmuş, dadılar ve lâlâlar elinde büyümüş, devlet rüyasını daha beşikteyken görmüş, biraz şehzâde ruhluydular. Kemâl bu hânedan çocuklarını bir nefesiyle nasıl ayaklandırmış! Bu çocukların doğuşlarıyla eserleri arasında ne kadar fark var! Milletin önüne o zaman yeni fikirlerle bu hânedan çocukları düştüler. Eserlerinde Çamlıca havası eser, Çamlıca bahçelerinde bülbül yavrusu dinledikleri sezilir, şiveleri, o semtin vezir konakları gibi ağır, harâp ve şâiranedir. Yeni nesil âlafranga edebiyatın kırık dökük manzumelerinden sarışın mensûrelerinden tek gözlüklü tenkidlerinden biri artık onları okumadıysa zevk, lisan ve hayâl sahasında bir düziye tecelli eden inkılâbtandır, yoksa bu günlere kadar vekaayi'i onlar sevk ettiler.

Üslûbları, eski konaklar, yalılar ve köşkler gibi yıkılmış; eski esvaplar gibi gülünç olmuş, eski edeb, eski

erkân, eski terbiye gibi itibârdan düşmüş bu adamların fikirleri o zamandan bu güne kadar bütün siyâsî hâdiselere hâkim olmadılar mı? Abdulhâmidi Sânî, onların edebiyatından korkardı, mekteplerin sıralarında onların şiirlerini arar, kitapçıları, sahhafları, Acem tâbîlerinin mahzenlerini, onların eserlerini yakalamak, endişesiyle bastırır, onları kelimeleridir diye istiklâl, hürriyet, vatan kelimelerini ağıza aldırmazdı.

Edebiyatta yalnız yazı mahiyeti gören bugünki gözler Namık Kemal ve arkadaşlarının yalnız lisana ettikleri hizmeti görebiliyor; bilakis fikirlere ve binnetice vekayi'e olan tesirleriyle daha ziyade mümtazdılar. Namık Kemal'i son senelerde Midilli'de görenler naklediyorlar ki bütün Türk gençleri arasında en ziyade Harbiye gençlerine ehemmiyet verir, onlardan aldığı mektuplara hâhişli cevaplar gönderirmiş. Acaba Mustafa Kemal ve arkadaşlarının oradan yetişeceğini mi seziyordu?

Bu edebiyat çok sihhatli, temiz havalı, çok sıcaktı; cephaneyi üstüne çıkıp da berhava edecek zâbitlere, gemisini düşmana vermemek için batıracak kaptanlara vücud veriyordu. Yalnız bu edebiyat mâzidir. Çamlıca gençleri o tepede eski saltanatın rüyasını görüyor, o rüyaya yeni fikirlerle vücud vermeyi hayâl ediyorlardı.

Çamlıca Tepesi'nden Tepebaşı'na geçiş nice muâsırlara bir inhitat hâdisesi gibi görünüyor."Mai ve Siyah" kahramanı Ahmed Cemil'in Tepebaşı'ndaki meşhur gecesinden sonra son neslin geçleri millî rüyadan uyanarak var kuvvetleriyle medeniyete atıldılar. Bu hareketi Galatasaray Mekte-

bi'nden çıkmış bir şairle, İzmir'de bir Hıristiyan Mektebinden çıkmış bir nâsîrîn san'atı sanalar ne kadar aldanır. Medeniyette bütün idrâkler ihtirâsla mümkündür.Bugünkü Garp medeniyeti, kendiliğimizden tiksinecek kadar, ateşli bir ihtirasla sevmeseydik idrâk edemezdik. Bizi bir müddet tatlısu firengine benzeten o edebiyat mukadderdi. Ona vucud verenler de bir medeniyetten bir medeniyete geçiş devresine zebundular. Bu itibarla o edebiyat hiç gayr-i millî değil, millîdir de;çünkü o mukadder geçidin gaayet samimî bir in'ikâsıdır. Edebiyatın en güzel değeri ihtirassa itirâf etmeli ki Servet-î Fûnûn edebiyatı ihtirâs hamleleriyle yanar; o hummalarla o san'atkârlar musâbdılar ve kaarîlerine de sirayet ediyorlardı. Yalnız o ihtirâslar yeni bir medeniyet iştihâsından ibaretti. Bunun için de vatandan hurûc ve milletten ayrılmak alâmetleriyle görünür.

Abdülhamid-i Sanî, eski bir Asya padişahının kıskanç hırsıyla memleketi bir zevceyi benimser gibi öyle benimsemişti ki yeni ruhlar, eski memleketin her şeyinden tiksinerek harice fırlâmak istiyorlardı. Bu cendere içinde Beyoğlu, birahanelerinde soğuk bir bira içerken, Tepebaşı'nda Traviata'yı dinlerken, adada bir tenis seyrederken, bir karnaval kaafilesinin geçtiğini görürken teselli buluyorlardı. Bu hummâ ile bizi ve memleketi özendikleri çerçevede gösteren romanlar yazdılar. Yalnız bütün bu edebiyatın şiârı: "Buradan dışarı, bizden başka türlü!" dür.

Bütün bu hareket vatanın o zamanki geniş hududlarından dışarıya şahşî bir saâdet kaygısıyla atılıştır. Yeni

Zelanda'da Hayat-ı Muhayyel o ruhû çok güzel ifade eder. Hüseyin Cahid'in meşhur hikayesini, Fikret'in bu hayâl-ı hakikate inkılâb edemediği zaman söylediği mersiyeyi:

Ne ser-âzâde ömr-i sâfiydi
Geçecek gölgesinde çamlarının!

mısralarıyle, az çok hayâl zannederdim. Meğerse o zaman pek samimî ve sâf Fikret bu hayâle âdeta kapılmış. Bir gün nakl etti ki Servet-î Fünûn'da manzûme, mensûre yazanlardan başka birçok yeni fikirli doktorlar, müteceddidler bu fikre and içmiş. Fikret, arkadaşı-Bugünkü Nâzır-Hüseyin Kazım Bey'le oturmuş, aylarca harıl harıl Yeni Zellanda'ya bütün kaafilenin çoluklu çocuklu seyâhâtini tertib etmiş, orada kurulacak köşklerin planlarını çizmiş, geçecek serâzâd, sâf, kirden ârî hayâtın akşamlı sabahlı saatlerini bile düşünmüş, iş yalnız parayı bulmağa kalmış, Fikret'in evinde son tertibât için son içtima akdedildiği gece, Hayat-ı Muhayyel'in bütün arkadaşları gelmiş, en son kapıdan doktor... Paşa, o günlerde ferkliğe terfî ettiği için, yeni üniformasıyla, nişanlarıyla girmiş, bu manzara karşısında Fikret'in gözleri kararmış, dudakları yeisten kül olmuş, ne diyeceğini şaşırmış, bir an zannetmiş ki Yeni Zelânda seyahati ötekilerin hepsi hayâl, yalnız o budalâ gibi gerçek görüyor. Etrafına sersem, sersem dalgın dalgın bakınmış:

Sen de gittin, senin de arkandan
Ağladım, ağladım...

O yanık mersiyenin ilk mısra'larını o gün yeni üni-

formasıyle, nişanlarıyle gelen arkadaşı Doktor... Paşa'nın yüzüne baka baka söylemiş. Ziya derdi ki: "Fikret'i o edebiyatın havası boğdu, eski bir şâir için söylediği iki mısraı doğrudan doğruya ona söylemek daha doğrudur: Ona bir başka zemin, başka zaman lazım."

O zümrenin en yüksek çehresi olduğu için değil, en ziyade çocuk ruhlu ve bir gayeye en ziyade irâde ve hırsla kapılan olduğu için Fikret'e ve onun hayatına bakmak yeter şiirleriyle küçük bir kahraman yaptığı oğlunu İskoç illerinde medeniyete emânet ederken tavsiyelerini söyledikten sonra bir gün memlekete, esâtîrin gökten ateşi çalan kahramanı gibi döneceğini tahayyül ediyordu, meğerse oğlan, müebbeden dönmemek üzere gitmiş!... Bu çocuğun serencâmı o edebiyatın son götürdüğü merhaleyi ibretle düşündürecek kadar mânîdâr değil mi?

Medeniyetten epey zamandan beridir bezginiz. Kusvâsına varanlar bile son senelerde nasıl merâretle döndüler. Şimdi anlıyoruz ki meğerse bir âlemin sonunda doğmuşuz. Onun içindir ki Yakup Kadri gibi edebiyatın bütün hazlalarını aldıktan sonra bezen bir rûh "Yeni Kelâm" ın nâzil olacağı tepeye bakıyor ve son günlerde Milli Timsâl'in gösterdiği tepe için dedi ki işte o, bu tepedir: Metris Tepe!

Yahya Kemal

ERENLERİN BAĞINDAN

-12-

Şiir sâf ve hayran kalblerin sesidir. Keşf ve nakil unsurları onunla ülfet edemez. Şeytanî ve sefil duyguları bestelemiş hangi insan, insanlar arsında şairiyetle mübeşşir oldu? Her ne kâr ise Ademoğulları ilk günahtan beri bin türlü çirkin ve iğrenç maceralara rağmen, henüz kendilerinde saklı ilâhî vedîalara hürmeti unutuyorlar ve henüz hatırlıyorlar ki, kendilerine aşkı ve ibâdeti öğreten, sözün cevherini de bahşetti. Ve söze sizi tev'em kıldı idi. Bunun için değil midir ki, şeytanî ve cehennemî unsurların en büyük bir vüsatle hüküm sürdüğü bu fena devirlerde bile, halk âbidlerle şairler zümresini garib, lüzumsuz ve gülünç bulmakla beraber, yine hürmetinden düşürmüyorlar. Fıtrî bir korku, fıtrî bir hürmet onu tutuyor ve bu yüzden âbid-i mâbedde ve henüz şair tabiatta, güzelliği ve iyiliği devam ettiriyor.

Evet, aziz dost, insanlar hâlâ bin türlü güzel şeyler yaratıyorlar. Lâkin bütün bu güzelliklerde şeytanî bir cazibe ve şeytanî bir füsûn var. Kalbe inşirâh yerine ihtilâç veriyor. Bestekârın musikisinde sayıklayan bir hüma, heykeltraşın putunda yoran bir hareket ve mimarların binasında izân bir azimet var. Zira bu sanatkârlar o ilâhi o ibtidaî sufuvveti kaybettiler. Son şaheserleri ya çiğnenen bir gururun efsanesi, ya çılgın bir nahvetin kaynayışları doğuyor.

Şeytana mahsus olan «benlik» o hudutsuz kibir, sanatkârı münekkâ ve abidden ayırdı, mabedi yapan Mabud'a inan-

mıyor; ilâhiyi besteliyenin gönlünde şüpheler fışkırıyor.

Ey kalb, şiire de masivâ karıştı. Eskiden rûha ulvî ve Rabbânî bir sarhoşluk veren bütün ogüzel şeyler, şimdi kadında tezyin, erkekte kimlik harsını ateşlemekten başka bir şeye yaramıyor.

Devrin hükemâsı diyorlar ki, bütün bedîî heyecanlarımızın menbaı ve halktan aldığımız yaratıcı kuvvet cinsiyetimizin cehennemindedir. Aziz dost, bu neviler ürpertici hakikate inanmak ve bize sunulan kâsenin lezzetini unutmak kâbil midir? O kâsenin suyu ki tatlı ve serindi ve bir erimiş ateşe benzemiyordu. Gönlümüze ebedî gençliği o bahşetti, gönlümüze ebedî sufuvveti o verdi, bu suyun sarhoşluğundadır ki mayamızın çamurdan olduğunu unuttuk ve o demden beri, bizim için ne maşukanın eti, ne cemâlin şekli vardır.

Mâşuka bir remiz ve cemâl bir sırdır. O maşukânın visâline ve bu cemâlin sırrına erenler oradan hayran döndüler ve ne söylediklerini bilmediler, henüz dili açılmamış çocuklar gibi maverâî bir lisân ile konuştular. Ey, ezeli sevgilinin hayran aşıkları, en güzel sözler sizin ağzınızdan çıktı ve en coşkun seller sizin bağrınızdan aktı. Sizi anlayanlar anladı, anlamayanlar anlamadı ve bundan sonra gelecekler sizi hiç anlamayacaklardır. Zira, her geçen asır bizi sevgilinin dolaştığı bahçeden ve cemâlin tecelli ettiği aynadan biraz daha uzaklaştırıyor, gözler sönüyor, gönüller gürleşiyor. Dünya'nın bütün yolları bizi bir gurbet diyarına atıyor. Bu gurbet diyarı çoraktır; onu biz gözyaşlarıyla sulayacağız tâ ki burada da İsa'nın

gölgesinde yandığı zeytin ağaçları ve pirimiz Yunus'un yemişinden yediği erik ağaçları ve nâr bahçeleri ve üzüm bağları ve güzel kokulu kekikler ve kızıl yapraklı defneler ve sular üstüne ekilmiş söğütler hasıl olsun... Ve tâ ki kederden dili tutulan şairin lebine biraz ferah gelsin.

Yakup Kadri

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.

Birinci sene: Birinci cilt. Numara: 2 1 Mayıs 1337

MUSAHABE

SADE BİR GÖRÜŞ

Bir naaş nasıl yavaş yavaş solar, çürür, lime lime ölür, bir kemik çerçevesi kalısa Türk şiirinin de öyle önce rûhu çekildi, sonra yavaş yavaş lisânı çürüdü, vezni bozuldu, âhengi çetrefilleşti. Nihayet kuru bir iskeleti kaldı. Senelerdir en usta sanatkârlar bu iskeleti diriltemiyor. İnkıraz devirlerinin başlıca fârikasıdır, bir edebiyat ölürse lûgat, vezin, sarf, nahif hevesleri ortalığı sarar, edebî nazariyalar kaynaşır, yenilik bir ibtilâ olur, şiirin kendi ölür binlerce şair ürer; tıpkı bir naaş, ruhu olduğu zaman bir vücudken çürüdükten sonra bir mahşeri kesildiği gibi!

Bir asırdan beri şiirimizi bir kül olarak göz önüne getirince bu misâl canlanmaz mı? Bu merhalenin ilk kısmında Türk şiiri kansız, cansız, dermansız, ihtiyardır, eski mazmunları darb-ı mesel diye söyler, eski âhenkleri mırıldanır, eski hisleri, eski kalıbından çıkarır, yeni kalıbta bir daha döker, sonra teceddüd dediğimiz senelerine girin-

ce, o dermansız rûh bile çekilir, naaşı dökülmeğe yüz tutar: Önce eski manzûmelerin çok muayyen şekilleri zâil olur, yeni çeşit, lâkin gayr-ı muayyen manzûme şekilleri türer, bu inhilâl vezne dayanır, derken vezinler sökülür, mısradan mısraa geçişte hevaVÜ hevese tabiî müstezadlarda da kalmaz, serbest nâzıma kadar çözülüp gider, o da olmaz, hece veznine heveslenir, en sonra, hece vezninin halk türkülerindeki şekillerine sevdalanır.

Gövdenin bu çürüyüşündeki seyre dikkat etmek, bütün hakikati oldukça vuzûhla anlatır. Bu gövdenin bir rûhu olsaydı hiç böyle çürür müydü?

*

Eski Türk cemiyeti kılığı ve kıyafetiyle, düşünüşü ve yaşayışı ile zevk ve şevkiyle ortadan kaybolduktan sonra türeyen yazılara muâsırlar Yeni Edebiyat diyorlar. Bu devrenin vakıa her inkıraz devrinde görüldüğü gibi, çok kudretli bir kaç şahsiyeti var, lâkin eserleri sırf şahsîdir. Umumî bir görüşle bütün edebiyata bakılsa demin bahsi geçen naaş görülür.

Bu naaş Yeni Edebiyat devrinden evvel bir vücuttu, o vücudun bir rûhu vardı, o rûh bütün bir cemiyetti. İki şair bu cemiyetin rûhunu biri saraylarda inşadla biri kahve peykelerinde sazla tekrar o cemiyete terennüm ediyordu. Söyleyenlerle dinliyenler bir nevidendiler.

Şair bütün öteki sanatlara bağlıydı: Divânını yazıp bitirdikten sonra hattata veriyordu, hattat o divândan talîk hattın son kıvraklığıyle bir sanat eseri daha yaratıyordu, mücellid deriden sahtiyandan temasın bir hazzına

daha misâl gösteriyordu, müzehhib, gözleri arabkârî çizginin oyunlarıyle, zevkiyle bir daha kamaştırıyordu. Şairin divânındaki şarkıları bestekâr birer makamdan besteliyor, Boğaziçi yalılarını Rumeli ve Anadolu'nun konaklarını neşeden, hüzünden mestediyordu; gazellerini hânende Kâğıthâne'nin ve Osmanlı ülkesinin Budin'den Mısır'a semâsına yükseltiyordu; naadlarını naathân mevlidlerde okurken, bütün bir ümmet zevkinden: "Allah!" ve "Yâ Muhammed!" nidasıyle kubbeleri inletiyordu.

Şaire, mimar camilerinin, mescidlerinin, saraylarının, hanlarının, medreselerinin, çeşmelerinin, şadrıvanlarının cephelerinde bir yer ayırıyordu, taşcı kitâbe taşını kesiyor, hattat kitâbeyi yazıyor hakkâk oyuyordu.

Şair millî hayatın şahidi mevkiinde idi, padişahtan serdara kadar bütün şahsiyetleri o yaşatıyordu. Nefî diyor ki: Sultan Süleyman'ın nâmını haşredek yaşatan Bâkî'nin sözündeki ab-ı hayattır... Naîmâ ise İbşir Paşa'yı bütün bayağılıyle tasvir ettikten sonra hakkında hiçbir kaside yazılmadığını mühim bir farika olarak kaydediyor.

Hasılı şair bütün sanatlara, bütün hayata böyle bağlarla bağlı ve o cemiyetin timsâli idi. Şiirin aletleri, usulleri, lisânı, zevki birdi ve her yerde aynı seviyeye hitab ediyordu. Tesâlya Yenişehir'indeki şairin gazelini Diyarbekir konaklarında, Urfa'lı şairin kasidesini Bosna-Saray konaklarında okuyor, anlıyor, coşuyorlardı. Havas tabakasının şiiri böyle olduğu gibi, halk tabakasının da böyleydi. Anadlou aşıkları Rumeli'yi, Rumeli aşıkları Anadolu'yu sazlarıyle şehir şehir, çarşı çarşı dolaşıyor, o

kadar geniş bir ülkede ruhları destanlarla, koşmalarla semaîlerle birbirine bağlıyorlardı.

*

Bu cemiyet coşkun, taşkın bütün mânâsıyle yaşıyordu; onun için şiiri de içeriden dışarıya bir atılıştır, zühd hayata sataştığı için zâhidlere söver, felek bu hayata kastettiği için feleğe bağırır. Güzelliği görmekten, çirkinliğe bakıp da iğrenmeğe vakit bulamaz. Sevmekten nefret edilecek şeyleri göremez. Bu şiirde aşk bugünkülerin anladığı gibi bir çehreye alâka mânâsında değil, bir ummandır. Fuzûlî kimi sevdiğini, sevdiğinden ne istediğini sevdiği sorsa ne söyleyeceğini bilmez. Nedim durup dinlenmeksizin lâubâli bir meşreple sever. Galip Dede aşkı öyle bir cezbede duyar ki gözler kamaşır.

Bir şu'lesi var ki şem'-i cânın
Fânusuna sığmaz âsmânın!

Aşk rûhun yanıklığı ve uzun bir susamak olduğu için bütün o şairler şiirlerinde Cem'in şarap küplerini devirirler muttasıl kadehler doldururlar, bir türlü kanmazlar. İşte bu cemiyet böyle yaşarken söylediklerini bize kadar gönderdi; onların gazellerini okurken hayattan biraz zevk alabiliyoruz. Onların zarafetlerini ihtiva eden berceste mısraları zaman zaman söylüyoruz. O cemiyet yavaş yavaş ihtiyarladı, sonra öldü bize şiirinin gövdesini miras bıraktı.

*

Son asırda biz bir cemiyet değil o göçen heyetin artığıydık. Eğer halk, Anadolu'nun, Rumeli'nin bozulmayan

tabakalardaki halkı saf ve kırmızı kanını vermiyeydi benzimiz büsbütün solardı. Eski müesseseler birer birer yıkıldıktan sonra yavaş yavaş soyunduk, eski kisvemizi attık, destârın yerine başka bir serpûş, pabucun yerine başka bir çarşının ayakkabısını, bol esvâb yerine başka bir makastan çıkan dar bir esvâb giydik, Türk çarşısı söndü, bütün bu değişikliğin silsilesi saymakla biter tükenir mi? Tepeden tırnağa içimizden dışımıza kadar muttasıl değiştik. Buna, hayat mânâsını imâ eden bir kelimeyle, teceddüd diyorduk; hâlbuki bir heyetin ölümüydü! Bu tedricî ölümde eski sanatlar birer birer kayboluyordu, yalnız bir dereceye kadar şiir ve dikkat edilmeye çok şayan bir kudretle mûsikî devam ediyordu. Şimdi el'an o âlemin hayatı, mûsikîde devam ediyor; acaba Türk medeniyetinin en canlı cüzü mûsikî miydi? Alafranga mûsikî kulaklarımızda hâlâ bir türlü onun yerini tutamadı, nitekim Garp mûsikîsinin ayrılığını henüz fark ettiğimiz için alafranga mûsikî diyoruz.

Edebiyat artık âteşîn bir hayattan fışkırmadığı için atılışlı değil, çoraktır. Sevmiyor iğreniyor, hayran olmuyor tiksiniyor, zevk almıyor eğleniyor, aşkın mânâsı alâka, hayatın mânâsı nefsin bütün arzularını teskîn oluyor. Bu heyet çürüye çürüye bir düziye değişen kalıbında rahatsızdır.

Bu devrin iki büyük simâsı var: Biri Halid Ziya Bey ki bu inhilâlden tiksinerek yeni bir âlemi özlüyor, öteki de Hüseyin Rahmi Bey ki eski cemiyuetin inhilâli karşısında gülüyor.

Şair, şiiri rûhunda bulamadığı için vezinden, kelime-

den çıkarmağa çabalıyor; "Fikrimi anlatmak için kelime bulamıyorum; bu lisân çok dar!" diyor, kaamûsun köşelerinde yeni kelimeler buluyor bazan da uyduruyor; "Duyuduğum âhenkleri ifade etmek için bu vezinler çok katı!" diyor, vezni yumuşatmağa kalkışıyor, âhengi hisden çıkarmadığı için vezinlerden çıkarıyor!. Zannediyor ki bu vezin yağmuru; o vezin fırtınayı çok güzel ifade eder. Hasılı şiir bir zaman sırf mâneviyken, şimdi maddileşiyor.

Eskilerin bakmaya vakit bulamadıkları bir âlem vardı: Haricî âlem. Bu boş ülkeyi yeni sanatkârlar mal bulmuş mağribî gibi buluyorlar. Gerek nâzım gerekse nesir bu boş ülkeye dalıyor; resim muttasıl resim. Haricî âlemin kışrından hareketlerine en hurda noktalarına kadar, resim.Lâkin edebiyat bu ibtilâ yüzünden resim oluyor, rûhu değil ancak gözleri okşuyor. Zaten bir cins sanatın diğer bir cins sanata istihâlesi de bir inhilâl âlâmeti değil mi?

Son nesil nihâyet anlıyor ki bir millet edebiyatını başka bir milletin edebiyatından saman kâğıdı ile meşk ederse, çirkin bir şey oluyor, bir kaç sanatkârın hüneri ile imâl etmek de imkânsızdır, yeni bir hevese kapılıyor: Saf tabiata dönüş, halkın samimi lehçesini, şiirini söylediği sazı, döktüğü kalıpları, zevkini almak bu derde dermandır. Hastalar saf havaya, sihhate teşne oldukları gibi, bir edebiyatın son nesli de iptidâî devrin safvetine, masallarına, koşmalarına meftûn olur. Edebiyatının rûhu çekilmiş kaç millet son zamanlarda bu hevese kapıldı, hatta biz sona kaldık. Onların tecrübesi bizde de aynı neticeyi verdi. Bu iptidâîlik meftunları nazîrenin -şekli değil ha-

kîki mânâsıyle- tâ ortasına düştüler. Eski nefesleri, eski mânileri, eski koşmaları bir daha mırıldandılar.

İleriye hareket, tabiata dönüş, halka yaklaşış, bütün bu sözleri göstermez mi ki. Bu nesil kendi kabında rahatsızdır. Kendinde olmayan bir hareketi gâh uzakta gâh başkasında arıyor. Eskiler o ateşin hayatları müddetince ne haricî âleme bakabildiler, ne de edebiyatın aletleriyle uğraştılar. Hararetlerini ifade etmeğe kelimeler de kifayet etti, manzume şekilleri de, vezinler de!

*

Muttasıl teceddüd denilen bu inkırazdan sonra bir uyanıklık varsa o da yavaş yavaş edebiyatı hakiki mânâsıyla telâkkiye doğru hasıl olan meyildir, sanırım. Bazı yeniler artık seziyor ki: Şiirin ve nesrin yazı marifetinden başka bir mahiyeti var, duymayanlar lisânda ne kadar üstad olsalar duyuramazlar, düşünmeyenler satırları ne kadar hünerle zevkle oysalar düşündüremezler; söyleyecek ızdırabları, şevkleri, emelleri, hasretleri olmayanlar niçin şiir söyler? Söyleyecek fikirleri olmayanlar niçin yazı yazar? Nazım bir mûsikî aleti, nesir Gutenberg'in makinesinden biraz önce muhtaç olduğumuz bir vasıtadır. Eski Türkler'in mânevi bir hayatı varken bir edebiyatı vardı. Yeni Türkler'in ancak mânevi bir hayatı olursa edebiyatı olur.

Yahya Kemal

ERENLERİN BAĞINDAN

-13-

Saadet, rûhun rükûdetinden başka bir şey mi? Bazıları mal kudretine, bazıları ikbâl debdebesine, bazıları visâl zevkine saadet diyorlar. Aziz dost, bunların hepsi birden bizi mesud edecek kuvvete haiz değildir. "Senek"in dediği gibi dünyevî hazlar bizim haricimizdedir. Ne malın, ne ikbâlin, ne de cismâni visâlin bizim rûhumuzla bir alakası vardır. Bunlar devran ayinesinde aksini gördüğümüz zevahir âlemini o fâni tecellileridir ki, yoktan çıkıp yoka gidenler, bizi neşâd, ne nâşâd kılabilirler; tesirleri yalnız etmez üstünedir; o etleki rabıtamız muvakkittir. Bir avuç çamurdan hâsıl oldu, yarın bir parça toprağa inkılâp edecek! Ey rûh, sen ki bu kabın içindesin, bir saraya girsek de, bir Kâbe'ye düşsek de senin için müsâvidir; zira, giren o kabdır, düşen o kabdır ve sen o kabın mahbususun!

Şeytanın ufaldığı ihtiras, arzu, tama ve hased rüzgârları bizi oradan buraya, buradan oraya atıyor. Yuvarlıyor ve rûhumuz mütâmediyyen dalgalanıyor. Dalgalandıkça bulanıyor. Tabiî ki bir bedmestin elindeki kadeh gibiyiz, ve o kadehin içindeki mâyiʿe benziyoruz. Gâh doluyoruz, gâh boşalıyoruz; bazen damağının tadını kaybetmiş bir ağız içine akıyoruz. Ve nihayet sabaha karşı perişan bir sofranın örtüsünde bir kirli bardağın dibinde bir tortu halinde kalıyoruz; O sofraya ki şevk vermek, o sofradan ki şevk bulmak için gelmiştik. Kimler eğlendi? Kimler avundu? Vecd ve cuşiş kimde idi? Hani mutrib nerede? Cânân ne oldu? Heyhât, bir hayırsız gibi yavaş yavaş yaklaşan bir ölü beniz-

li sabah nedir? Bizi avucunun içinde tutan, bizi doldurup boşaltan, bizi sallayıp döken bed-mest şimdi, devrilen tepsinin altında horulduyor.

Aziz dost, revamıdır ki onun elinde böyle sersebil olalım? Ne mutribi dinledik; ne didara baktık. Bir vâveyla içinde geçip gittik; biz mi bir virâneye çevirdik; âkibet ölü benizli sabahın aguşunda acı bir hîmâre mübtela olduk. O zevk bu hîmâre değdi mi? Ne gezer, ne gezer...Asıl maşukamız sâkit bahçede bizi beklerken ve berrak suya tatlı meyvelerin usâresi damlarken bizim o bed-mestler meclisinde işimiz ne idi? İhtiras, arzu, tam'a ve hased rüzgârlarıdır ki bizi o sâkit muattar gölgeliklerden bu ateşzâre attı; bâri sonuna kadar yanaydık;sonuna kadar yakaydık; belki bize bir meş'um falâh müyesser olurdu ve kül halinde yere dökülen vücudumuzdan rûhumuz kaçacak yer bulurdu. Ne onu, ne bunu yapabildik. Bekledik ki kör tâlî bize yol göstersin. Kör tâli'in göstereceği yol ise ya mihnet, ya sefâhat yoludur. Arzuya kemend vuran, tam'aa bağlayan ve hasedin tırnaklarını sûkun ve mâsuvâyi yere gömen en cehtini kendine râm eden kahramanın elidir. Eğer sen bu kahraman değilsen,halâski ne şeytandan, ne mülkten bekle: Cennetin yolunu yalnız sen bilirsin, çünkü cennet sendedir, senin rûhunda ve rûhunun rükûdetindedir.

Yakup Kadri

EDEBİYAT MUŞÂHABELERİ

«Alev» İmlâ, Kelime Ve Edebiyat-ı Cedide

Ali Zeki Bey'in geçenlerde neşrettiği hikâyede, hem Neyyire ve Sermedin âşıkane macerasını, hem de bazı Türkçe kelimelerin ne tarzda yazılması lâzım geleceğini öğreniyoruz; yani bu eser hem bir hikâye ve hem bir nevi "imlâ" kitabıdır. Müellifin hikâyeyi anlatırken aynı zamanda Tükçe kelimelerin imlâsı hakkında bazı hususî kanaatlerini de söylemek niyetinde olduğunu, kitabın cephesinde göze çarpan "Alev"in yeni imlâsı, bize, sayfalarını açmağa başlamadan haber veriyor. Bu yeni imlânın amelî kıymetinden bahsetmeden evvel, bedîî kıymeti hakkında ne düşündüğümüzü söylemek isteriz. "alev"i (علو) "Alev" (آلەو) şeklinde yazmakla müellif bir şey ziyan etmiş değil midir? Kelimelerin yarı güzelliği, tahrirî şekillerinde mündemiçtir. Harfler fikrin mücerret bünyesi üzerinde toplanıp tebellür ederek, cam üzerindeki kar çiçekleri gibi, kâğıt üzerinde şekil şekil sıralanırlar. Kelimede bir harfi değiştimek, bazan kelimelerin sakladığı bütün manzara âlemini ve bütün renk tesirlerini bozmaktır. "Alev" de " ع " (ayın) harfi, bu kelimedeki kırmızılığın menbaıdır. Onun için Alî Zeki Bey « ع » (ayın)sız "Alev"i bize sönmüş bir ateş hissini veriyor.

Halbuki müellif romanına "Alev" ismini verirken bu kelimeyle birden gözlerimizi ve sinirlerimizi bir parıltı içinde bırakmayı tahayyül ettiğini zannediyoruz. Zira Ali Zeki Bey, bu kelimenin zenginliğinden haberdar bir sanatkârdır. Fakat heyhât ki "imlâ" güzelliği harap etmiş ve

Alî Zeki Bey'in tahmin ettiği hesâbını boşa çıkarmıştır.

Kelimeler, hususî bir musukî âleti gibi bir milletin babalardan gelen kadîm seslerini saklar. Yabancı bir ağız, ne yapsa o sesleri tam olarak çıkartamaz. Onun için "alev" deki ayın harfini (ع) ya (آ) (elife) kalbetmekte müsbet hiçbir kaide yoktur. Bu kelimenin ilk harfi ne kadar ayın değilse, o kadar da elif değildir. O mutavassıt ve seyyâl ses için lisânımızda, yabancıya göre bir harf yoktur. Halbuki ayın'ın elif harfine nazaran bu kelimede, şu rüçhânı vardır ki, gözümüz ötedenberi ateşin parıltısını, bu harfin kavsinden göre göre bu harfe ateşin rengi sinmiş ve kırmızılığın âni bir işareti olmuştur: (Alev) (علو) kelimesinde ayın bir kıvılcımıdır.

"İmlâ"nın islâhında, bütün imlâcılar gibi Alî Zeki Bey'in de sâiki, anlaşılan, mübtediye ve yabancıya kıraati kolay yapmaktır. Alî Zeki Bey, kitabında; gibi (كبى - كبير), ada (آدا - اطه), iskele (اسكله - الكله), fener, (فنار - فنه), Paris, (پارسى - پارس), kalabalık,galabalık, (غالبه لك - قالا بالق), elektrik, (الكتريك - الكريقا), ferahlık (فراحلقى - فرحلقس), tarzında, telafuza tâbi bir imlâ ile yazılmıştır. Millî bir kontrola tâbi azîm ve umumî bir telaffuz fotoğrafı vücuda getirilip, beynelefrad "imlâ" ayarını mümkün kılmadıkça, imlânın islâhında "telaffuz"u bir kaide ittihâz etmek beyhudedir. Bildiğimize nazaran Ali Zeki Bey Giritli'dir. Binaenaleyh Ali Zeki Bey'in "teleffuzî imlâsı"na İstanbullular'ın nasıl itimadı olabilir? Bu itibarla "halka" yı (حلقه) iki yerde (حلقه) yazan Ali Zeki Bey için islah edilecek bir imlâdan evvel maalesef öğrenilecek bir

imlâ vardır. Alev'deki, 76, 77, 83, 117, 118, 123, 124, 132, 133, sayfalarının o şayan-ı gıpta muharriri için "imlâ" endişesi kolay ve şerefsiz bir endişe olmalıydı:

"Mübtedî" ve "ecnebî" için bizde de hayli fedakârlıklar yapıldı. Son zamanlarda bütün bir edebiyat güzelliğinden, tecrit edilerek şiir bir nevi köy ve "ana mektebi" şarkısı menzilesine indirildi ve bu suretle artık yalnız "cahil", "ümmî" ve "çocuk" un anlayıp zevk alacağı bir edebiyatın üstadı bizzarure "genç" denilen o acayip mahluk oldu. Ve gençin nefesi rûhun havasını ihlâl etti. Şimdi "imlâ"yı da mübtedî ve yabancı için değiştiriyoruz. Bu gidişle "Fuzulî" ve "Hâmid" de şiirin lezzetini alanların heceli şiirden zevk alması heceyi imlâda kendini kaybetmemesi için, ric'î bir terbiye ile yeniden çocuklaştırılması ve ahmaklaştırılması lâzım gelecektir, kanaatindeyiz. Halbuki bir lisân ve bir edebiyatı harap edecek yerde mübtedî için iyi ibtidâî muallimi vucuda getirmek ve yabancı için "rahat otel" inşa etmek ne kadar daha kârlı, daha sade ve daha az ziyanlı bir iş olacaktı.

Kelimelerin imlâsını telaffuza göre islâh ederek kıraatı kolaylaştırmak isteyen Alî Zeki Bey, lisânında bir çok ecnebî kelimeler kullanmakla ifadesini Türk karii için bazan anlaşılmaz bir hale getiriyor. Hem imlâyı kolaylaştırmak ve hem mânâyı karartmak gayeleri, bir tek insanın arzusunda toplanırsa,o insanın neyi arzu ettiğini anlamak cidden müşkil olursa da, gayet garib bir lisân islahçısı olduğunu anlamak gayet kolay olur. Ali Zeki Bey'in Türkçesinde (komodin, veranda, istor, antre, arabesk, file, tip,

tuş, pratik, banyo) gibi Fransızca kelimeler mebzulen vardır. Niçin İngilizce ve Almanca kelime kullanmadığını anlıyoruz. Zeki Bey Fransızcanın Türkçeden ayrı bir lisân olmadığını mı zannediyor? Zannetmiyorsa, bu iki lisânı karışık istimâlindeki serbestî ve lâkâydiyi anlamak müşkül olur.

Türkçe cümlede ecnebî (bilhassa Fransızca) kelime istimâli, Edebiyat-ı Cedide'nin yirmi sene evvel lisânda tâ'mim ettiği bir zevktir. Bu edebiyat, kemâli bulmadan zevale ermiş, yeni iken ölmüştü. Onun için ona hâlâ "Edebiyat-ı Cedide" diyoruz. Hiçbir isim bir edebiyatı bu kadar iyi anlatmamış, tarifin vüs'at ve kudretini bu derece hâiz olmamıştır. Bu "genç ihtiyar, taze ölü" gibi acı hazin bir tabirdir. O edebiyatın hususiyetini, yani ayrılığını yapan tarafı, gencin hiffetini vakarsız ihtiyarın tasallufuna mezcetmiş olmasıydı. Fransız roman mektebi üstâdı, şair Moréas, ölüm döşeğinin etrafında toplanan dostlarına "romantizim, sembolizim, bunlar hep boş sözlermiş" diyerek son nefesini vermişti. Filhakika muhtelif asırlarda ve memleketlerde, insanlar arasında, türlü türlü nâmlarla, vücut bulan edebiyat ve san'at şekilleri, yüksek ve güzel tarafları itibariyle, birbirlerinden ayrı değillerdir. Hepsi de "hüsn-i müebbed"in ulvî mıntıkasında birleşip, nâmütanâhî ve muzî bir vahdet teşkil ederler. Türk Hamid'in şiiriyle Hindli Tagore'un ve İngiliz Shakespeare'in şiiri arasında fark yoktur. Fark bulanlar, cümlesini de anlamayanlardır. Büyük meşalelerin arkasına takılan cücelerin oyunları, takallüsleri kini ve gayzıdır

ki, bir edebiyatı diğer edebiyattan farklı gösteren vasfı vücuda getirir. Güzellik kervanları, arkadan gelenlerin çehre ve rûhlarıyla birbirinden başkadır. Rehber, tâbilerini arayıp toplamaz. Onlara ihtiyacı yoktur. Fakat onlar, her elinde ışık taşıyanın gece ve karanlık içinde açtığı ziyâdan yola dökülürler. Bunlar haşeratın cinsindendir. Onun için Fikret, Cenab ve Halit Ziya Edebiyat-ı Cedide'nin üstadları ise de, hiç biri; hattâ son zamanlarda her mevsim için omuzlarında küçük kanatlar filizlendiren "leyâl-ı sahiriyet" şâiri o edebiyatın muşahhas mümessili addolunumazdı. O edebiyatı insanlandırıp saçlandıran isimsiz (şahs-ı remzî)nin arzu ve aczinde bütün o edebiyatı ebediyet için gülünç yapan anâsırın sırrını arştırmalıdır.

Edebiyat-ı Cedide "adam"ının evsâfından biri de, Fransızcayı bilmek ve söylemek hırsıyla yanması onu bilmediği için Fransızcalı bir Türkçe ile telâfi-i hırsın yolunu bulmuş olmasıydı. "Fransızcalı Türkçe"nin menşeî o şahs-ı remzînin tasallufu, cehli ve gururudur. Alev'deki ecnebî kelimeler, bize maalesef "Edebiyat-ı Cedide"nin bugün geçmiş olan o muzır zevkini hatırlattı.

Bu satırları yalnız imlâya kelimeye hasretmekle iktifâ etmeği münasip gördük. Bu teferruât haricinde intişari son günlerin en güzel hadiselerinden birini teşkil eden bu canlı eserin edebî kıymetinden Abdülhâk Şinasi Beyefendi bize nasip olmayacak bir zevk ve bir salâhiyetle bahsetti.

Ahmet HAŞİM

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.

Birinci sene: Birinci cilt Numara 3 16 Mayıs 337

MUSÂHABE

KALBLE DİL

Kalbi olanların dili yok, dili olanların kalbi yok. Yoksa bugün Türk şiiri ve nesri taş yürekleri eriten bir şey olurdu; bu devir bir taraftan ağrılariyle, sızılariyle, acılarıyla, ölümleriyle, mâtemleriyle, hasretleriyle, bir taraftan da atılışlariyle, isyanlariyle, ümidleriyle, emelleriyle, hârikalarıyle o kadar feyyâz bir devirdir. Büyük millet şerefli zamanlarında lisânını Yunus Emre ve Süleyman Çelebî gibi, Fuzûlî ve Bâkî gibi, Nef'î ve Nedim gibi, saz şâirleri gibi öz oğullarına emanet etmişti; onlardan Allah'ın büyüklüğünü, Peygamberinin vasıflarını, kahramanlarının menkibelerini, âşıklarının elemlerini, gençlerinin hevâ vü heveslerini, ihtiyarlarının düşüncelerini asırlarca dinledi. O şâirler öldüler. Milletten emânet aldıkları lisânı keşke beraber götürselerdi, götürmediler; kâtiplere terkettiler.

Bu satırları yazdığım masanın üstünde üç kitab duruyor. Biri son üslûbda bir İstanbul romanı, biri,bir gençin son usulde, küçücük şiir mecmûası, biri de Muhacirîn Müdüriyyet-i Umûmiyesi'nin son günlerde neşrettiği siyah kaplı bir kitap. Romanı okumuş, mecmûaya göz gezdirmiştim, ikisini de zâten biliyordum. Siyah kaplı kitapla âşinalığım bir kaç günden beri. Elime alıp okudukça, gözlerim, ateş karşısında gibi, hârelendi. Kaç defa elimden bıraktımla-

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

kîn pençesinden kurtulunmaz bir câzibesi var, tekrar aldım, nihâyet sonuna kadar acı bir ilacı içer gibi, okudum. Bu siyah cildin lisânı bu nâma lâyık bile değil, çetele gibi âdî bir tarif vasıtası, lâkin içinde bu âdi vasıtayla, derme çatma bir kılıkta tasvîr edilmiş bir âlem var ki bütün bu devrin şiirini, nesrini, mûsikisini, resmini, canlandırabilir. Hem de zannedersem bu siyah ciltte bu milletin yalnız bir kesim ağrıları var!

Romanla şiir mecmûasının lisânı pürüzsüz, temiz, güzel, mâhirâne, hâsılı son edebî modanın nümûnesi. İkisinin de mevzuûları tamamiyle millî; lâkin siyah ciltle aralarında bir uçurum var. Gûyâ aynı milletin değil, biri birinin yüzünü görmemiş, hattâ adını işitmemiş iki milletin hayâtlarından bahsediyorlar. Romanla mecmûa, inanabilirsiniz, her türlü duygudan ârî, bir lisân dantelesiydi. Siyah kaplı kitab da her türlü lisân hünerinden ârî,lâkin bakınca gözleri kamaştıran bir cehennemdi. Bu satırları başka bir mevzuuda yazmak için oturmuştum. Masa üstünde gözüme ilişen bu üç kitabın komşuluğu beni bu hasbihâle sevketti. Dedim ki: Bu milletin mirasyedi oğulları, nesi var, nesi yok her şeyini aldıktan sonra, ıztırablarını söyleyecek lisânını da almışlar, kendi heva vü heveslerinde kullanıyorlar. Bir taraftan lisân hebâ oluyor, bir taraftan da ızdırâbların sesi kısık. Ne okuru lisândan bir edebiyat vücuda gelebiliyor, ne de bu lisânsız ıztırablardan. Lâkin o lisânla bu mevzûubir şâir kalbinde kaynaşabilseydiler özlediğimiz şiiri dinlerdik!

Bir taraftan bu siyah kitabda bir köşesi görülen bü-

yük ağrılar âlemi, bir taraftan Söğüt Yaylası'ndan Keşiş Tepelerine kadar Osmancık'a sâdık gençlerle, köylülerin o atılışı yeni edebiyatı ihyâ edebilirdi. Lâkin o ağrıları, o şevkleri duyanların kalbi var dili yok. Anadolu'da söylenen manzûmeleri görüyoruz. Döğüştüğü yerde ismi verilecek kadar celâdet göstermiş olan kaymakam Kemâl Bey'in askerlerine marş güftesi olarak söylettiği dâstân-ı âteşpâresi buna bir misâldir. Bu güftenin mısrâlarında cân var, cisim yok, edebî lisânımızın iyi bir numûnesi olmadığı için maâteessüf tam bir şâh eser değil.

Vakıâ edebiyatın mefhûmu, ya bugün Anadolu'da gördüğümüz gibi içtimâî galeyanlar, yâhut da ferdî aşklar, şevkler, heyecanlardır.Lâkin bunları ancak "şâir" söyleyebilir; halk, ağzı var dili yok dediğimiz mahlûktur. Bizde, şüphe var mı ki edebî lisân, edebî sanat, yazı hüneri şimdi her zamandan ziyâde müterakkîdir. Hislerin feyezânı da bazı yerlerde ayan,bâzı yerlerde için için hissediliyor. Yanlız hem cânı hem de cismi olan edebiyattan mahrûmuz.

Iztırâblar ve şevkler ne kadar çoşkun olsalar kendiliklerinden nutka gelemezler; bu hisleri herkes duyar yalnız "şâir" söyleyebilir.

Asırlardan bêri her sene Kerbelâ'da icrâ edilen ayînde Hüseyin için Vâveylâ edenler, ağlayanlar, vücudlarını büyük ve keskin bıçaklarla döğenler en ulvî bir ıztırâb duyuyorlar, yalnız Hüseyin için mersiyeyi Acem'in şâiri çoşkun Muhteşem-i Kâşâni yazdı. Vücûdunu Hüseyin'in aşkıyla parçalayarak, onun şehit düştüğü toprağa düşüp ölen bu âşıklardan herhangi biri Hüseyn'i Muhteşem-i Kâşâni'den

fazla sever, lâkin ıztırabını ifâdeye muktedir olamaz: "Yâ Şâh! Ya Hüseyin!" "Yâ Şâh! Yâ Hüseyin!" diye diye kendi kendini vura vura ifâde edebilir. Muhteşem-i Kâşâni o ıztırabı bir silsile mısrâ'la daha kuvvetli olarak ifâde ettikten başka asırlarca her an her köşede canlı bir Kerbelâ âyinî gibi yaşatır. Süleyman-ı Kanûnî Zigetvar'da öldüğü zaman silah arkadaşları, uzun seferlerinin sâdık yoldaşları, paşaları, ağaları, askerleri fecî bir vâveylâ kopardılar, cenâzeyi, kıyâmetten numûne bir mâtem ayini ile getirdiler. Bu sadık insanların nicesi Süleyman-ı Kanunî'yi yakından daha fazla seviyordu. Yanlız mersiyeyî, o mâtem âyîninde hazır bulunmayan Bâkî söyleyebildi. O mâtemi biz hâlâ Bâkî'nin mersiyesinden hissedebiliyoruz.

Bugün bizde eksik olan ne edebiyatın rûhû, ne de hüneridir. Böyle bir şâirdir.

Yahya Kemal

MÜSLÜMAN SAATİ

Yolunu geç bulmuş bir kalbin muhabbetiyle Falih Rıfkı'ya.

İstanbul'u yenileştiren ver yerlisini şaşırtan istilâların en gizlisi ve en tesirlisi, yabancı saatlerin hayatımıza girişi oldu. "Saat"ten kasdımız, zamanı ölçen âlet değil, fakat bizzat zamandır.

Eskiden, kendimize göre yaşayışımız, düşünüşümüz, giyinişimiz ve kendimize göre, dinden, ırktan ve ananeden hayat alan bir zevkimiz olduğu gibi, bu üslûb-ı hayata göre de, "saat"lerimiz ve "gün"lerimiz vardı. Müslüman gününün başlangıcını şafağın parıltıları, ve nihâyetini

akşamın ziyâları tayin ederdi. Madenden sağlam kapaklar altında mahfuz tutulan eski masum saatlerin yelkovanları, yorgun böcek ayakları tarzında, güneşin semâ üzerindeki seyriyle az çok münasebetdâr bir hesaba tebaan, minenin rakamları üzerinde yürürler ve sahiblerini, zamandan takrîbî bir sıhhatle, haberdâr ederlerdi. Zaman nâmütenâhî bahçe ve saatler, orada açar, gâh sağa, gâh sola mâil, güneşten rengârenk çiçeklerdi.

Ecnebi saatin iptilasından evvel bu iklimde, iki ucu gecelerin karanlığıyla simsiyah olan, ve sırtı, muhtelif evkatın, kırmızı, sarı, beyaz ve lâcivert ateşleriyle yol yol boyalı, azîm bir canavar halinde, bir gece yarısından diğer bir gece yarısına kadar uzanan yirmidört saatlik "gün" tanılmazdı. Ziyâda başlayıp, yine ziyâda biten oniki saatlik, kısa, hafif, yaşanması kolay bir günümüz vardı. Müslümânın mesut olduğu günler, işte bu günlerdi; şerefli günlerin vakayiini bu saatlerle ölçtüler. Gerçi, felekî hesâbâta göre, bu "saat" iptidâi ve hatâlı bir saatti, fakat bu saat hâtıratın kutsî saatiydi.

Zevalî saatın âdât ve muamelâtımızda kabulü ve ezanî saatin geri safa düşüp câmilere, saraylara, imâmlara, türbelere ve muvakkıthanelere bırakılmış metrûk bir "eski saat" haline gelişi, hayâtı tarz-ı rüyetimiz üzerinde vahîm bir tesiri hâiz olmamış değildir. Giden saatler babalarımızın öldüğü, annelerimizin evlendiği, bizim doğduğumuz, kervanların hareket ettiği ve ordulların düşman şehirlerine girdiği saatlerdi. Bunlar, hayatı etrafımızda serbest bırakan geniş lâkayt dostlardı. Gelen yabancılar ise

hayâtımızı bozup onu meçhûl bir düstura göre yeniden tanzim ettiler ve rûhlarımız için onu tanılmaz bir hale getirdiler.

Yeni "ölçü" bir zelzele gibi, zaman manzaralarını etrafımızda zîr ü zeber ederek eski "gün"ün bütün sedlerini harap etti ve geceyi gündüze katarak saâdeti az, meşakkati çok, uzun bulanık renkte bir yeni "gün" vücuda getirdi. Bu müslümânın eski mesut günü değil, bedmestleri, evsizleri, hırsızları ve katilleri çok ve yeraltında mümkün olduğu kadar fazla çalıştırılacak köleleri sayısız olan büyük medeniyetlerin acı ve nihayetsiz günüdür.

Unutulan eski saatler içinde eksikliği en ziyade hasretle tahattur edilen saat akşamın on ikisidir. Artık "on iki" solgun yeşil semâ altında ilk yıldıza karşı müezzinin müslümanlara hitâb ettiği, sokakların lâcivert bir sisle kapandığı, ışıkların yandığı, sinirlerin kurulduğu ve yarasaların mahzenlerden çıkıp uçuştuğu o müessir ve titrek saat değildir. Akşam telâkkisinden koparak, gâh öğlenin hararetinde ve gâh gece yarılarının karanlığında mevhûm bir zamanı bildiren bu saat, şimdi hayatımızda renksiz ve şaşkın bir noktadır.

Yeni saat, müslümân akşamının mahzun ve muşaşa dakikasını dağıttığı gibi yirmi dört saatlik yabancı "gün"ün getirdiği maîşet şekli de bizi fecr âleminden mehcûr bırakıtı. Başka memleketlerde fecri, yalnız kırdan şehre sebze ve meyve getirenlerin ahmak gözleriyle muztariplerin şişkin kapaklar içinden bakan kırmızı ve perişan gözleri tanır. Bu zavallılar için fecrin parıltıları, yeniden bo-

yuna geçirilecek olan hayat ipinin kanlı ilmiğini aydınlatan bir ziyâdır. Halbuki fecir saati, müslüman için, rüyâsız bir uykunun nihâyeti ve yıkanma, ibâdet, neşe ve ümidin başlangıcıdır. Müslüman yüzü, kuş sesleri ve çiçek kokuları gibi fecrin en güzel tecellilerindendir. Kubbe ve minareleri, o alaca saatte görmemiş olan gözler, taşa en ilâhî mânâyı veren o muhayyir'ül-ukul mimârîyi anlamış değillerdir. Esmer câmiler, fecirden itibaren semâvî bir altın semâvî bir çini ile kaplanır ve islâm ustalarının nâtamam eserleri o saatte tamamlanır. Bütün mâbetler içinde, güneşten ilik ziyâ alan, câmidir. Bakır oklu minâreler güneşi en evvel görmek için havalarda yükselir.

Şimdi heyhât, eski "saat"le beraber akşam da, bitti fecir de bitti. Bir çoklarımız için fecir, artık gecedir; ve bir çoklarımızı güneş, yeni ve acayip bir uykunun ateşlerinden, eller kilitli, ağız çarpılmış, bacaklar, bozuk çarşaflara dolaşmış kıvranırken buluyor. Artık geç uyanıyoruz. Çünkü hayatımıza sokulan yeni ve fenâ günün eşiğinde çömelmiş, kin, arzu hırs ve haset sürülerinin bizi ateş saçan gözlerle beklediğini biliyoruz. Artık fecri yalnız kumsallarımızdaki dargın ve mağrur horozlara bıraktık.

Şimdi müslüman evindeki saat, başka bir âlemin vakitlerini gösterir gibi, bizim için gece olan saatleri gündüz ve gündüz olan saatleri gece renginde gösteriyor. Çölde yolunu şaşıranlar gibi biz şimdi zaman içinde kaybolmuş kimseleriz.

Ahmet Haşim

DÊRGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.

Birinci sene: Birinci Cilt Numara 4 1 Haziran 337

MUSÂHABE

ACILARIN TADI

Siyah kitabı okuduktan sonra, zehir gibi acı bir ilâcı içmiş kadar ürperdim; bu ilâcı bütün acılığıyla bir an kalbim tadıyor, lâkin zâikam reddediyordu. Bu kitabdaki havanın hayâli içinde bile uzun bir zaman nefes alamayacağımı anlıyorum, daha sakin bir göğe, daha tatlı bir rüzgâra, daha gözü okşar manzaralara ihtiyacım var; maamâfîh en temiz yürekli insanlar bile, zannederim, bu kadarcık hôdgâmdırlar.

Küfre benzeyen bu teselliyle oyalanırken düşümdüm ki bu siyah kitabın sayfaları gibi nice sayfalar okudum ki zâikam reddetmedi, bilakis acılıklarının tadına doyamadım. O sergüzeştler bir değil, daima mâbaatli, bin cilt olsaydılar bırakamazdım, o kadar lezzetlidirler, hâlâ da tadları damağımdadır. Dostoyevski namında bir Rus'un, bu siyah kitap kadar siyah kitabını okudumdu; içinde vücutları ve kalbleri arıyanlar, benim kanımdan, dinimden, dilimden değildiler, bir zaman o Rus'un kitabında görüp de sevdiğim ve acıdığım o insanlara kendi milletimden daha yakınım; Piyer Loti'nin "Bir Sipahinin Serencâmı" diye bir romanı var, içinde bizden çok mesud bir zencî insaniyeti kaynaşıyor; bu romanın müellifi o zencîlerin ıztıraplarından bir safhaya karışmış; bu romanı okuduktan beri o zencîlerle, kanım karışmış gibi, hemhâlim; Anadolu ve Rumeli köylüle-

rine o Ruslar'a ve bu zencîlere acıdığım, âşinâ çıktığım, dost olduğum kadar yakın değilim; acaba niçin? O Ruslar'la o zencîlerin ıztırapları zevkli de Türk köylülerininkiler zevksiz mi?

Emînim ki bu siyâh kitabın bütün mevzûuları ayrı ayrı üsûba çekilip de birer roman kılığına girseler yine, bahsettiğim o iki eser gibi okunamazlar, belki de bilâkis şimdi dilimizi yakan tuzlarını kaybederler, hakîkî birer sergüzeştken birer efsâne olurlar, böyle çiğ birer vesîka hâlinde kalsınlar, daha iyi. Hiç olmazsa taşıdıkları insan merhametinin en iptidaî şekli olan sevk-i tabîîlerimizden tadarız; çünkü henüz bozulmamış yalnız o hissimiz var!

Çok görmüş, çok geçirmiş, çok hissetmiş bir milletiz; Eski şiirimizde sevincin, aşkın, hasretin, hüznün hudutsuz tadları var. Yalnız ağrıların tadı yok; Türk zâikesi bu büyük lezzete henüz bîgânedir. Eski cemiyetin rûhu aşktı, şâirleri aşka ve aşkın tecellîleri olan şevke hasrete tad verdiler; eğer onların hisleri yaşıyorsa his olduklarından değil, bir tad ayarı aldıklarındandır. Hislerle şiir arasındaki fâsıla, üzümle şarab arasındaki fâsıla neyse odur; biri şiir, öteki şarab olduktan sonra sekr verir, hissettirir, neşelendirir, coşturur, kederlendirir, ağlatırlar.

Türkler çoktan beri târihlerinin hudutsuz bir ıztırâb merhalesine girdiler; samîmî edebiyatları ancak Rus romanı gibi tuz ve ekmek kadar basit, merhameti diyânet derecesinde duymuş bir şey olabilirdi; dedikleri gibi, halkın ıztırâblarını duymadılar mı? Tamamiyle çürümüş tabaka haricine çıkınız, yüzbinlerce insandan hicrete, zulme, kahra

dair bitmez, tükenmez bir dâstân silsilesi dinlersiniz. Bu sergüzeştler acıklı, lâkin zevksizdirler; dinlerken bir saat kadar insanlaşırsınız, yâlnız o hakikatlerin havası rûhunuzu boğar; elinizde olmayan bir hisle artık dinlememek, uzaklaşmak, avutulmak, unutmak istersiniz. Bu hôdgâmlığımıza bakıp bizi baştan başa çürümüş, kalbsiz, hissiz insanlar sanıyorlar. Görülüyor ki Rus romanlarını okurken ağlayacak kadar kalbimiz var; millî fâcia karşısında şâirlerimizi hissiz zannetmek götürü bir fikirdir; son zamanlarda vatana, millete, ağrılarımıza dair yazılan manzûmeler, sayfalar adedce havaî mevzûulara dâir yazılanları geçer. Şâirlerimiz, ıztırâblarımızı bir üzüm gibi pek iyi tadıyorlar. Yalnız o üzümden şarabı çıkaramıyorlar; ıztırâblarımızı, onun için eskilerin aşkla şevki tattıkları gibi, tadamıyoruz!

Ağrıların tadı, işte şiirin bir safhası ki bundan ötesi lâftır, eğlencedir, denilebilir! Bu şiirden bir defa tadanlar artık sanatın, edebiyâtın bütün öteki safhalarına ciddî bir gözle bakamıyorlar.

Eski Roman'nın inkırâz günlerindeki halkı bütün acılarına, sefâletlerine, yaralarına rağmen eğlenceyi seviyordu. Son kayserlerin bu halkı kullanmak için basit bir siyâseti vardı: Ekmek ve oyun. Halkın ağrıları bir isyan kopartacak dereceye çıkınca, Roma'nın "Suburre" semtine derhâl, ertesi güne ekmek dağıtılır ve münâdîler haber verirdi ki "Sirk"de geceli gündüzlü büyük eğlenceler başlayacak. O sefil halk o saat bütün acılarını unutur, ve ertesi gün akın akın Sirk'e dolar, günler ve gecelerce

oyunlara dalar, çoşar, haykırır, mest olur "Sirk"in basamaklarından ayrılamazdı.

Müverrihler Roma'nın bu son halkını kalbi kurumuş, yalnız nefsi kalmış, bir beşer cîfesi gibi görürler. Lâkin Suriye'nin "Celîl" köyünde Hazreti İsâ'nın ellerinden ve ayaklarından haça çivilenerek asıldığını gören Havâriler Roma'ya geldiği zaman, bu sefil, kalbsiz, hissiz behîmîyi andıran halka, gördüklerini naklettiler: Bu halk "Sirk"de böyle maceraların nicelerini görmüştü, fakat, halledilmez bir sihr ü efsunla nakledilen bu basit macerayı dinlerken merhamete geldi ve birden bire ağrıların lezzetini aldı; bütün sefâhatini, rezâletini hevâ vü hevesini unuttu. İlk defa hissetti ki muztarıbtır, esirdir, sefildir; tattığı bu yeni şarab,yâni ıztırab tadı onu bütün nefsânî zevklerden daha ziyade kuvvetle sarhoş etti; ilk hıristıyanlar "Sirk"de o eğlencelerle kendini avutan hissiz halktı!

Her türlü histen bin türlü şiir çıkıyor, yalnız şiirden de kuvvetli, dine benzeyen bir lezzet varsa ağrıların tadıdır.

Biz bu güne kadar şevkaşevk bir saltanatın hatıralariyle dolu insanlardık; yarınki Türk cemiyeti ise, hafızası katliâmlar, yangınlar, işkenceli ölümlerin levhâlariyle dolu olarak yaşayacak bu hummalı hatıralardan yarın nasıl bir şiirin tebahhur edeceği kestirilebilir.

Bugün bizim dudaklarımıza acı gelip elimizden bıraktığımız bu siyâh kitap gibi cür'alar yarınki nesle kimbilir nasıl zevkine doyulmaz bir şiir gibi gelecek! Biz bu şiiri duymuyorsak hissizliğimizden değil, zevksizliğimiz-

dendir!

Zâikamızı başka bir âlemin şâirleri terbiye ettiler!

Yahya Kemal

DERGÂH

On beş günde bir neşr olunur.

Birinci sene:Birinci cilt Numara 5 20 Haziran 337

MUSÂHABE

ESİR JEMİNÜS VE ALTOR ŞEHRİ

Şehirden çıkıp bir kaç fersah uzaklaştıktan sonra, bir dağ tepesinde bir kaç saat geçiren insan, bu zamanlarda fena bir rüyâdan uyanır gibi oluyor. Rûh da tıpkı hava gibi alçaklarda bulanık, yükseklerde saf; şehirlerden dağlara çıkınca tortusu dibe iniyor, asıl şarabı yukarıda kalıyor.

Dün bir başıma Boğaziçi tepelerinde gezerken, nereden nereye, çocukluğumda okuduğum küçük bir manzumenin kahramanı "Esir Jeminüs"ü hatırladım; onun Roma esaretinden Pyrénées dağlarına kaçtığı gün, hürriyetin son ilticâgâhı olan tepelerde, kollarını açarak, çılgınca bir sevinçle: "hürrüm!" diye bağırdığını bir daha işittim. Bu küçük hâtıraya kapılarak düşünceden düşünceye geçtim, çocukluğumun hürriyete dair hâtıraları birer birer gözümün önüne geldiler.

Pek gençken, Fransız şâiri Jose-Maria de Hérédia'nın "Trophe'es"leri yegâne kitabımdı; Paris'in "Quartierlatin" sokaklarını, cebimde o kitap, gezerdim; yatağıma, elimde o

kitap yatardım, uyandığım zaman yanımda o kitabı bulurdum; bütün kâinâtım o kitaptı.

Bu kitapta "İlâhi Dağlara" ünvanlı bir sonnet vardı ki, bermûtad tekrar ede ede, farkına varmadan ezberlemiştim. Şair Hérédia bütün bu bahçenin güllerinden bir damla gül yağı, bütün Bahr-ı Muhît-i Atlasî'nin uğultusundan bir sadefte kalan son sesi çıkaran şâirlerdendir, duygularını yaymaz, toplar, bir dinamit tânesi hâline getirir; bu şiirinde de öyledir. Lâkin bir defa bu şiiri tadan menşeî olan ilhâmi uzun uzadıya öğrenir.

Hérédia bir yazını Pyrénées Dağları'nda geçirirken bir gün bir başına en yüksek tepelerde gezinir, birden bire yere dikilmiş küçücük bir sütun görür, üstünde de Latince bir kitâbe. Muhayyilesiyle eski Roma'da yaşayan bir şâiri zevkinden mest etmek için bundan daha ne güzel tesadüf tasavvur olunur? Kitâbeyi okur, anlar ki Esir Jeminüs hürriyetine kavuştuğuna şükran nişânesi olmak üzere ilâhi dağlara ithâf etmiş! Esir Jeminüs kim bilir Roma'nın hangi şehrinde esirdi, binlerce esirin içinde kaybolmuş, eti damgalanmış, çıplak ve kimsesiz, her türlü insanlık hakkından mahrum, kırbaç altında değirmen taşı çeviriyordu, Roma yapılarında kullanılacak mermer kütlelerini sırtında şehre getiriyordu; gündüz tâkatı tükenesiye kadar, esirlerin çalıştırıldığı yerde, "Ergastulâ"da çalışıyordu, sonra gece toprak üstünde, tâlih arkadaşları binlerce esirle yan yana, katı yürekli muhâfızların sert gözleri altında uyuyordu. Ah Roma'nın o cihângirâne günleri ne yamandır! Cepheden, kitap sayfalarından, şâşaaya hayran ressâmların re-

simlerinden güzel azametli görünür, lâkin iç yüzünden ne kadar hayvancadır, hissizdir, aşağıdır. Bir şehir halkı bile değil, o şehrin zâdegân tabakası, ordulariyle donanmalariyle, kurnazca muâhedeleriyle bir defa eline geçirmiş olduğu bütün o zamanki küre-i arzın milletlerini kırbacı altında inim inim inletir, bir müddet behimî eğlencelerde keyif sürer, köle ettiği insanların kalbinde insanlığı zehirler, lâkin binnihâye bu zehirler damla damla göl, sonra deniz, sonra umman en sonra tûfân olur, Roma bu tufânda çırpına çırpına , bağıra bağıra boğulur. Esir Jeminüs Roma'nın en güzel günlerinde esirken, zaman zaman vâkî olduğu gibi, bir fırsatını bulmuş, kaçmış, ormanlarda saklanmış, ovalarda gece yol almış, âkıbet Pyrénées Dağları'na varmış, en yüksek tepelere çıktıktan sonra sevincinden, bir kartal kanatlarını açar gibi kollarını açmış; göğsünün bütün nefesiyle: "hürrüm!" diye bağırmış, artık oralardan inmemiş hürriyetini kendine bağişlayan dağlara da, şükran nişânesi olarak, şâir Hérédia'nın tesadüfen gördüğü, o küçücük sütûnu dikmiş!

Hérédia bu sergüzeşti, küçücük manzumesinde, göz kapaklarından kalbine akan gizli göz yaşlarıyla söyler. Pyrénées'nin mavi buzlarına, mermerden yarlarına, uçurumlarına, çığlarına, çağlayanlarına, mağaralarına, vadilerine kör bir sesle bağırır, Esir Jemiüs'ün duyduğu minneti, ikibin sene sonra tekrarlar ve hitâblarından sonra der ki: "Esir Jeminüs esirlerin çalıştırıldığı 'Ergastulâ'dan ve çalıştıran subaşının boğunduruğundan kaçtıktan sonra, bu küçük sütûnu, hürriyetin mukaddes muhâfızları olan dağlara

ithâf etti ve ben şimdi sükûtun ihtizâz ettiği bu tepelerde, kimsenin kirletemediği geniş ve sâf havaya, hür bir insanın fırlattığı bir nidâyı işitir gibi oluyorum!" Ah bu hürriyetin şiiri, şiirlerin en sertidir, insan insanlığını yâlnız bu merhalede müthiş bir kuvvetle duyar. Bundan yüz sene evvel bütün Avrupa milletlerinin şiirleri bu sert tahassüsle içleniyordu; denilebilir ki şiir yalnız o zaman bir müddet en güzel sesini bulmuştu; o zaman bir müddet, insanlara tarihin en güzel devleti İsviçre ve en güzel kahramanı İsviçre'de Dört Kanton Gölü'nün dağlarında yaşamış olan, avcı "Guillauma Tell" görünüyordu. Esir Jeminüs'ün sergüzeştini delişmen gençlik arkadaşlarına, yüksek sesle okuduğum senelerde, İsviçre'ye gittimdi; o zaman başımdan esen kavak yelleriyle hürriyetin iki makamını görmeğe and etmiştim, bu makamlardan biri, Lemân Gölü'nde, Alpler'in eteğinde. Savoie düklerinin "Chillon" Kalesi'nin alt katında, kahraman "Bonivard"ın mahpus yattığı zindandı; biri de dört Kanton Gölü'nde "Tell"in doğduğu, yaşadığı, İsviçre Cumhuriyeti'ni kurduğu küçücük "Altor" şehriydi. Altor!. Bu isim kulağıma anlatılmaz bir zevk veriyordu. Yola çıktığım zaman önce yol üstünde "Chillon" Kalesi'ne gittim, "Bonivard"ın zindanına indim, bir sütunda, kahramanın serencâmını yazan şair Bayron'un çizdiği satırları okudum, zindanın demir parmaklığından iki adım aşağıda gölün durgun ve yeşil sularını seyrettim, hürriyetin bu boğuk şiirini tattım. Sonra Alpler'in silsilesi üzerinden Dört Kanton Gölü'ne geçtim. Gözlerim başka hiç bir şeyî görmüyordu; yalnız "Tell"in havasını teneffüs ediyor-

dum. İlk işim de Altor'a hareket etmek oldu.

"Lucerne" şehrinin iskelesinde, bizim Boğaziçi vapurlarından daha küçük bir vapur, Dört Kanton Gölü'nün, dağ eteği küçük şehirleriyle berâber "Altor" şehrine de uğruyor. O gün vapurda, benim gibi "Tell" mâ'bedini tavâfa giden yolculardan başka yolcu yokmuş, bunu Ator'a hep birden çıktığımız zaman anladım. Vapurda alçak ve derin bir sepet koltukta etrafı seyir ede ede; hâlis süt, tâze tereyağı, ve balla ucuz ve iyi bir kahvaltı ettim; vapur bir müddet dağ eteği gitti, gitti, sonra bir körfeze saptı, yalçın dağların ortasında kuytu bir körfez, kıyılarında devvârî, kaya sütunları dikili duruyor; sabahtı, güneşin ışığı yeni vuruyordu; güneşin bu körfeze yaldız hâlinde serpildiğini görünce şaştım, o zamâna kadar bu yaldız serpintisini, dağlarda sabah manzaraları tasvîr etmiş bâzı ressamların resimlerinde görmüş, lâkin sunî bir resim oyunu zannetmiştim; meğerse sâhîymiş, kayalar ışık serpintisinden pırıl pırıl görünüyorlardı;bu kudretten dikili duran yalçın sütunların birinde iri harflerle, bir isim gördüm; Schiller. İsmin altında da doğduğu ve öldüğü tarih var!. "Tell"in körfezinde Schiller'e bundan güzel bir âbide dikilemezdi. Vapur körfeze yavaş yavaş giriyordu; hep "Tell"in havası içindeydik; o kadar ki Schiller'in meşhur dramı yâhut da Rossi'nin meşhur operası oynanırken seyirciler bu kadar "Tell"in havasında mahbus kalmaz; bu körfezin dağına; taşına "Tell"in rûhu işlenmiş; yabânî badem kokan bu temiz ve yalçın tabîatte "Tell"in peşine takılan Altor köylüleri ile balıkçılarının şarkıları tinnetsiz bir ses halinde

çağlıyordu. Nihâyet vapur tâ "Tell" mâbedinin basamaklarına yanaştı; hep birden çıktık. "Tell" mâbedi dağ eteğinde, boydan boya demir parmaklıklı, son derece basit bir makamdı. Parmaklıklardan bakıyorduk. İç duvarı boydan boya üç sahneli bir duvar resmi kaplamış. Bu resim "Tell"in efsâneli hayâtından üç safhayı gösteriyor ki biri de çocuğunun başındaki elmaya ok attığı meşhur safhaydı. Ressam, "Tell"i gür saçlı ve sakallı, boylu boslu, dizlerine kadar gömlekli, çarıklı, köylü bir ilâh gibi, dinî câzibesi olan ulvî bir mahlûk kılığında tasvîr etmiş; bakmağa doyamadık; zaten bastığımız yerinde kudsiyeti vardı, çünkü mâbedin yeri, "Guillaume Tell"in vâli ve maiyetiyle dolu olan gemiyi, meşhur fırtınada, biraz yanaştırıp sonra kendi çıktıktan sonra ayağıyla ittiği ve dalgalara bıraktığı yerdi. "Tell" mâbedinden uzun bir zaman ayrılamadık. Sonra mâbedin arkasında küçük iki tarafı ağaçlı bir yoldan Altor şehrine girdik. Altor'a kavuşmuştum ve tam tahayyül ettiğim gibiydi: Küçük bir meydan, cephesinde bir kilise, tâ karşısında "Guillaume Tell"in heykeli, bu heykelde "Tell" dağlardan şarkı söyleyerek iner bir vaziyette, mağrur başı yüksekte, omuzundan ok ve yay, sağ elini de yanı sıra, dağlardan inen çocuğunun omuzuna dayamış. Meydan, meydan değil, "Guillaume Tell" sahnesi halinde; zâten meşhur "Nişan Sahnesi" bu meydanda geçmiş. Altor'un küçük satıcıları ağaçtan ve alçıdan Altor yâdigârı binbir çeşit ufak tefek eşya satıyorlar, hepsinin üzerinde "Guillaume Tell"le çocuğunun resmi var; Bu şehir yedi asırdan beri bu adamın efsânesi içinde yaşamış ve yaşıyor! Altor'dan çıktığım

zaman rûhum bir çağlayan yatağı gibi yıkanmıştı.

Dün Boğaziçi'nin kırlarında gezinirken çocukluğumun en güzel iki hatırası olan Esir Jeminüs ve Guillaume Tell gözlerimi yaşarttılar, Altor şehri gözümün önüne geldi; sonra düşündüm ki yarının Türk çocukları hürriyeti benim gibi ya Pyrénées yâhut da İsviçre dağlarında aramayacak; geçen kış Kafkas karları arasından Kâzım Karabekir'le Kars'a yürüyen genç zâbitler ve genç köylüler, bu baharda İsmet ve Re'fet'le İnönü'nden Dumlupınar'a koşan genç zâbitler ve genç köylüler, Anadolu'yu ulvî rûhlarının, mukaddes kanlarının râyıhalariyle doldurdular. Artık Anadolu'da her köy bir Altor şehridir. Biz bu büyük vak'aya pek yakınız da inanamıyoruz; yarın bu vak'a kudsi bir efsâne olunca herkes Mustafa Kemal'i ve arkadaşlarını bir reis ve birer mücâhid olmaktan farklı görecek; çünkü yalnız efsânelerde îman tılsımı vardır; bizim nesil hürriyeti bir mevhûme gibi özlüyordu. Yarının Türk çocukları hürriyetin toprağında doğup büyüyecek!

Ah anne Anadolu! Ne kanlı ve ne büyük bir nasîbin varmış!

Yahya Kemal

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur.

Birinci seme: Birinci cilt. Numara 6 5 Temmuz 337

MUSÂHABE

GEZİNTİ

Anadolu Hisarı'nda bir gün geçiren insan, Türk rûhunu derinden derine öğrenir. Güzelce Hisâr, Göksu, Otağ Tepesi... Yâlnız bu isimler başlı başına birer resimdirler: Anadolu zevkinde bir isim olan "Güzelce Hisâr" zaman içinde kaybolmuş, yerine Anadolu'nun kendi ismi gelmiş. "Göksu"ne kadar hayâl meyâl bir kelimedir; "Otağ Tepesi" bilâkis fütûhât devrinin mücessim bir sahnesi gibi gözleri kamaştırıyor.

Göksu Vadisi'nden Boğaziçi sularına ilk gelen Türkler'den tâ İstanbul'un fethine kadar bu köy anlı şânlı bir hisârdır; gâh Anadolu'dan Rumeli'ye, gâh Rumeli'den Anadolu'ya koşan Yıldırım Beyazid'le onun oğulları, Murad ve Fâtih gibi ve onların arkadaşları olan cengâverleri iki de bir de, bir kartal kümesi halinde, bu kulelere konarlar, bu kulelerden kalkarlar. Fetih senesi bu köy kahramanlık çağının kemâlindedir. Hicretin 856 senesinin baharında, genç Fatih iki de bir de gelir, gider. Nihayet o martın yirmi altıncı günü Hisâr önünde, Gelibolu'dan gelen Balta Oğlu Süleyman Bey'in donanması, Karadeniz Boğazı'ndan taş ve kireç yüklü binlerce gemi ve mavona Hisâr önünde demirler, Fâtih bütün Paşalarıyla, Beyleriyle, Ağalarıyla, Mimar başlarıyla, işçileriyle karşıya geçer, o gün oku yayda, Boğazkesen Hisârı'nın ilk temel taşını kendi koyar,

vezirinden, son nefere kadar bütün maiyeti işe girişir. Bizans Kayseri Konstantin Dragazes karşı koymaya kalkışır, lâkin genç Fatih Varna Meydan Muharebesi sıralarındaki ihâneti hatırlatır, bir taraftan Hisâr'ın temelleri üstüne atılmak isteyen Bizans cengâverlerini Yeniçeri'ye püskürtür, bir taraftan da temelleri yükseltir. Anadolu şehirleri, kasabaları, köyleri harıl harıl levazım gönderirler. Hisâr yüksele yüksele, Ağustos'un yirmi sekizinci günü, büyük ve küçük kuleleriyle, burçlarıyla, surlarıyla bugünkü harab çerçevesi içinde göründüğü gibi, bembeyaz meydana çıkar. Beş ayda vücuda geldikten sonra beş asır gözümüz önünde duran bu Türk eserini halk, esrârlı rakamın zevkıyla kırk günde bitmiş bilir ki,kısalığı ifâde etmek kastıyla doğrudur; Evliyâ Çelebi bu Hisar'ı halkın imânlı gözleriyle gördüğü için temin eder ki Boğazkesen Hisârı, tepenin sağ kulesinden kıyının sol duvarına kadar kûfî hatla çizilmiş bir "Mehmet"dir; hem de bu görüşünü Mehmet isminin meymendden dalına kadar şen şâtır tarif eder.

Hisâr bittikten sonra içine toplar yerleşir ve Firuz Ağa muhafız olarak başında kalır. Fâtih ilkbahar hazırlıkları için Edirne'ye gider. O ilk baharda da Edirnekapı ile Topkapı arasında görünür.

O sene Anadolu Hisârı'nın son kahramanlık senesiydi; Önce genç rakibi olan karşı Hisâr'ın beş ayda göklere yükseldiğini gördü, sonra kışı, tarihin en büyük vak'asını hazırlamakla geçirdi, daha sonra, ilk baharda İstanbul surlarından gelen top uğultularını dinledi, mayısın yirmi dokuzuncu günü fetih müjdesini aldı, şimdiki İskele Câ-

mi'nin yerinden fetih ezânlarını dinledi.

Câmin yanıbaşındaki İskele Kahvesi'nin ağacı altında otururken kollarını sıvamış birer köşede abdest alan ihtiyarlara baktım ve düşündüm ki, fetihten çok evvel böyle müslümân, böyle Türk, böyle sade olan bu yerde yine böyle bir kahve, böyle ağaçlar ve böyle bir câmî vardı, bu manzaranın o günlerde başka türlü olduğuna ihtimâl de verilemez, çünkü mevkiî tabiâtın dar bir çerçevesinde İstanbul'un muhâsarası günlerinde bu küçük meydan tıpkı bu saatte olduğu gibiydi, ihtiyarlar şurada, burada âbdest alıyorlardı, küçük kızlar çanaklarıyla yoğurt almaya gidiyorlardı, kahvenin ağaçları altında köyün ileri gelenleri konuşuyorlardı. Benim İstanbul'dan "Akşam" gazetesini beklediğim o saatte onlar, İstanbul muhâsarasının yeni haberlerini bekliyorladı, sonra yataklarına o haberlerle yatıyorlardı. Ve o elli yedi günlük muhâsaranın top uğultularını dinledikten sonra o mayısın son sabahı bu câmiin minarelerinden fetih ezânlarını işittiler. Ah o yaz bu Hisâr'da kimbilir nasıl geçti? Fakat işte o yazdan sonra Hisâr kahramanlık çağını geçirir, artık sayfîye olur, o kendinden zaman Göksu gibi ağır akar, dâima saz sesleri ve arada sırada, şenlik günleri kulelerinden atılan topların uğultusunu duyar.

Nedim'in bir rübâisinde dediği gibi:

Zannetme ra'd u berk dür itti alev
Top şenliğidir Hisârın ey sâki bu
Amîhte kıl tekrin ile sahbâyı
Son rind mey âşâma tulû üzre tulû

Bu köy hâlâ fetihten evvel olduğu gibi müslüman ve Türk yaşıyor; bu kadın kendinden genç bir kadının kızlığını, gelinliğini, güzelliğini nasıl hatırlarsa İstanbul'un sergüzeştini öyle hatırlıyor.

Hisâr'da bir gezintinin bu tesirleri altında iken name, iki mektup buldum. Pullara baktım, Floransa'dan, biraz hayret ettim, zarfları yırtım. Biri matbuu bir muhtura, biri de dört sayfalık bir mektup. İmza: Çurher. Yavaş yavaş hatırladım. Bu Çurher, harp senelerinde İstanbul'da bulunmuş bir mimar. Bir kaç defa görüşmüş mimarideki fikirlerine, zevklerine, görüşlerine hayran olmuştum. Kendi genç ve zengindi. Servetten ziyâde gaye, hayâl takib ediyordu. İstanbul'un Anadolu şehirlerinin Türk şekillerine kara sevdalıydı.

İstanbul'u, Boğaziçi, bütün Anadolu şehirlerini baştan başa imâr etmek gibi duygu işinden basit bir lisânla bahsediyordu. Porejelerini açtığı bir gün, bir taraftan, eskiliklerimizi muhâfaza, bir taraftan da yanmış, yıkılmış şehir ve mahallelerimizi yeni bir Türk cennetine göre nasıl ve ne üslûpta ihyâ edeceğini söylediği zaman, çizdiği hayâlî çerçevenin hazzına doyamadım. Gözümün önünde yeni bir Türk vatanı canlandı. Mâlî noksanlarımızı söyledim. Gülümsedi. Meğerse onun da projelerini yapmış, bütün kolaylıklarını birer birer saydı. Boydan boya Türk şehirleri kurmak emeliyle yaşayan bu mimarla en leziz saatlerimden birini geçirdim. Bu mimâra hükümet, Rumeli Hisârı'nın ihyâsı işini verdi. Bir kaç gün sonra projelerini yapmış, Hisârı harebe halinde bütün otları, sarmaşıkları

ve ağaçlarıyla, binici evleriyle muhafaza ve yâlnız zamana mukavemet etmek için takviye etmeyi tasarlamış. Mesâisine koyuldu, itmâm etmeye muvaffak olamadan gitti.

Mektubunu okuyunca anladım ki bu dahîyâne usta ve sanatkâr mimâri, muzdarib edecek bir hadiseye sebep olmuşum.

İstanbul'da millî eskiliklerimize dair bir yazım çıkmıştı. Bu yazıyı Fransızca (İstanbul) da E.M. imzasıyla yazı yazan bir zat naklederek Rumeli Hisârı'ndaki ihyâ işinden kendi nokta-i nazarına göre ithâmkârane bahsetmiş: Bu bahsi, Çurher Floransa'da haber almış.

Mektubu bu!

"Efendim!"

"Fransızca" "İstanbul" gazetesinin 28 Kânun-i sâni 1921 tarihli nüshasında, "E.M." imzâlı "Hisâr'a dair ünvanlı makaleye sırf bir tesadüf sayesinde âgâh olabildim. Bu makaleden anlaşılıyor ki kadîm âbidelerin ihyâsı hakkındaki fikirlerde müttefikiz ve bu münâsebetle Rumeli Hisârı'ndaki mesâimi, zikrediyorsunuz. Müsâde ederseniz önce güzel hatırayı yâddettiğiniz için size teşekkürlerimi takdim edeyim. Memleketiniz de geçen senelerimi hakiki bir saadet hissiyle aynı zamanda da derin bir tâlimle yâd etmekteyim. Uzakta kalan dostlarıma karşı kalbim muhabbetle doludur. Onlara ve onların o kadar sevdiğim memleketlerine bir gün kavuşacağımı ümid ediyorum.

Makalenin sahibi "E.M." e cevap vermek ihtiyacından varisteyim, ona karşı kendimi müdâfaadan Cemâl Paşa'ya ve Hisârlar komisyonuna Rumeli Hisarı'nın ihyâsı için verdiğim muhtırayı bu münasebetle zikretmek az çok fâideli

olur. O muhturada bir çok fikirlerle beraber bu fikri de ona soruyordum, diyordum ki: "Hisâr'ı harab halinde muhafaza etmeye taraftarım. Bu harabe şimdiki halinde bırakılmalı ki, gözlerimizin alıştığı timsâlinin tesirini verebilen bu şekil iki yüz seneden beri Boğaziçi'nin muhteşem manzaraları sahnesine bir hasse-i farikâ olmuştur. Ben Hisar'ın bugünkü şekillerinden hiçbirini değiştirmeyeceğim. Benim fikrime göre tamir mesâisi bu hadlar dahilinde kalmalı: Yıkılmak tehlikesine maruz kâlan kârgir işler her taraftan en ince bir itinâ ile takviye edilmeli, bu ameliyede bir zaman' ki inşaat usulleri gözetilmeli, bu inşaat kabilse, orada bulunacak eski taşlardan vücuda getirilmeli, bulunacak olan Bizans devrinden kalma öteberi parçalar taraçalar üstüne kullanılmalı."

Eşyâ olsun, tunç olsun, sikke, hâlı, resim, heykel, eski bina olsun bütün eski eserlerin ihyâsında itinâ edilecek en mühim nokta eskiliğin tesirini muhafaza etmektir. Bir sanat eserine asırların bahşettiği nevâziş, yaş, vakar ve haysiyeti, renk farikası tamamı tamamına muhâfaza edilmeli. Yalnız o eseri tehlikeye düşüren tahribât (Mimaride taşlar, destekler, sutünlarda vâki olduğu gibi) itmâm olunmalı, lakin bu halde de, mevcud parçaların şekline ve tarz-ı inşâsına mutâvaat edilmeli, hatta kabilse yamaları kadîm taş parçalarından bulmalı.

Bir eserin tamiriyle teceddüdü arasında bir münasebet tasavvur edilemez. Binâenaleyh Mösyö E.M. Rumeli Hisârı'nın dış avlusunda neler görmüş! İki sütun, Bizans'a ait sütun başlıkları ve bir kaç taş gülle ve daha bu gibi şey-

ler. Bu parçaların oraya mevkien konulduğunu, o sütunların ve sütun başlıklarının destek yerine kullanılmadıklarını ve sütun başlıklarının o sütunlara ait olmadıklarını ve bütün parçaların Rumeli Hisârı'nın asıl mimârisinin her türlü rabıtadan müstagnî olduklarını derhal anlamak için ne âlim, ne de sanatkâr olmaya lüzum vardır. Herkesin nazarında âşikârdır ki, bu bulunan parçalar, bahçenin iç taraçalarına dizilecekleri güne kadar, orada mevkien terk edilirler. Bu noktanın daha serâhetle tenvirî için 27 Temmuz 1918 tarihli muhtıramı tedkik etmek kâfidir. Bütün bu parçalarla Rumeli Hisârı'nın tamiri arasında münasebet yoktur. Şimdilik yalnız parçaların hâl-i hazırda konuldukları ön avludaki top altı sahanlığı ihyâ edildi. Yanında bulunan bir fotoğraf , bu manzarayı önceki haliyle gösterir.

Zikrettiğim muhtıram bu cümleyle bitiyordu: "Bu mesâî bittikten sonra, zâirler sürecekler: Bütün bu inşaat müddetince burada sanki ne yapılmış? Her şey eskisi gibi yerinde duruyor? Bu tacibkârane sualler bu sanat eserini ihyâ eden mimârın muzafferane mükafaatı olacaktır." "İşte Mösyö E.M. Benim mesâimi bu saadetle medhetmiş oluyor ve hakımmda: "Bütün marifetimi o muazzam eserin medhini tamir münhasır kalmış, demekle aldanıyor. Bu zat görmemiş mi ki asıl mesaimin münhasır olduğu yerler kal'anın surları, yer altı galerileri, kuleler, istihkâmlar, sarnıç ve diğer yerlerdir.

İhyâ mesaisi kadimden kalma parçaların nev'inde olmak üzere o kadar dakika şinâsane icrâ edildi ki bu zatın göz-

leri vücuda gelen eseri tefrîk edememiş. Rumeli Hisârı'ndaki mesai en büyük fennî, inşaî ve sanaî bir ihtimamla icrâ edildi. Bunu isbat eden bütün vesikalar mesaînin terkibi hakkında her ay alınmış notlar, mesaînin muhtelif kısımlarından gerek önceden ve gerek sonradan çektirilmiş fotoğraflar yanımdadır. Bütün bunları tasnif edip ciltlendikten sonra Müze-i Humâyun müdürü Halîl Bey Efendi'ye takdim edeceğim.

Ahdeme tevdî edilmekle bana şeref veren bu işi itmâm edecek zamanın, uzak olmadığını ümid ederim. Şimdi burada, kalıp villâmda yaşıyorum. Roma'daki "Purûsya Sanâyi-i Nekise-i Akdemisi" şimdilik sakat İtalyan askerlerinin işgâlinde bulunuyor. Tahliye edilirse, bilâhire onun idaresini elime alacağım. İhtirâmât..."

Yahya Kemal

DERGÂH

On beş günde neşr olunur.

Birinci sene: Birinci cilt. Numara 8. 5 Ağustos 337

ŞİİRDE MÂNÂ

Bir kaç ay evvel bu sayfalarda intişâr eden ve mânâsı bazılarınca muğlak telakkî edilen bir manzume münasebetiyle şiirde "mânâ" ve "vuzûh" hakkında muhtelif şeyler söylenmiş ve yazılmıştı. Bu dakikada bunların hiçbirini hatırlamıyoruz. Nasıl hatırlayabilelim ki söylenen ve yazılanların bir kısmı şetm ve tahkîr ve bir kısmı da yevmî gazete hezliyyâtı nev'inden şeylerdi. Edebiyat bahislerinde, telakkî ihtilâfından dolayı, şetm ve tahkîr, bizde

öteden beri kullanılan eski ve aşınmış bir mâllerme'dir ki şerefsiz bir miras halinde, aynı cinsten bazı kalem sahibleri arasında, babadan oğula intikâl eder. Onun için "tahkîr"in münhasıran zamanımıza mahsus bir münakaşa tarzı olduğu söylenemeyeceği gibi, hiç bir nesl-i edebîde onu tanıyamamış olmakla iftihâr edemez. Fakat yeni olan ve elim bir tereddüdi alâmeti olan "nekre-gû"nün hayatımızda aldığı ehemmiyet ve edindiği simâdır. Nice hazin çehrelerin son zamanda matbûatta mashara sanatına rağbeti ancak bununla izâh edilebilir. Bizde, şimdi, siyâset, sulh, harb, ilim ve edeb meseleleri ehlinden tahliye edilmiş birer boş sahadır ve kalem nekreleri, orada gâh âlim, gâh münekkid, gâh siyasî kılığında rahatça mürekkeblerini koşturur. Şüphe yok ki "nekre"de bir yeni insan numunesi değildir, fakat yeni olan nekreden masharadan başka mütefekkirî, mürşidi ve rehberi kalmayan memlekettir.

Ne tekrim ne de tahkîr bir münakaşaya zemin olamayacağı için, biz bu satırlarda evvelce okuduklarımızı işittiklerimizi hatırlamaya lüzum görmeyerek, şiir de "mânâ" ve "vuzûh"un ne kıymette şeyler olduğu hakkında yalnız kendi telakkî ve kana'timizi söylemekle iktifâ edeceğiz.

Her şeyden evvel şunu itiraf edelim ki şiirde mânâdan ne kasddedildiğini bilmiyoruz. Fikir dedikleri bayağı mütalaalar yığını mı, hikâye mi, mazmun mu? Ve "vuzûh" bunların idrâk-i âdiye göre anlaşılması mı demektir? Şiir için bunları elzem addedenler, şiiri, tarih, felsefe, nutuk ve belâgat gibi bir sürü "söz" sanatlariyle karıştıranlar ve onu asıl çehre ve âleminde seçip tanımıyan-

lardır.

Şiirin bu mâhiyette bir sanat halinde telakki olunması, resim, musikî ve heykeltraş gibi sanatların, kendilerine has ve münhasır, fırça, boya, nota ve kalem gibi, istimâlî güç bir hünere mütevakkıf vasıtalara mâlik bulunmalarına mukâbil, şiirin bu gibi hususî vesâitten mahrum olması ve ifâdesini konuşulan lisânda istiâreye mecbur olmasındandır. Bu sebepten dolayıdır ki parmaklarının tutmasını bilmediği fırçaya bu gözlerinin okumasını bilmediği notaya karşı mütehâşî ve hürmetkâr olan, nâehiller, kelimelerden vücuda gelmiş gibi gördükleri şiiri alelâde "lisân" mâhiyetinde telakki ile sırf bu zevâi-i rüyetten bakarak başkaca hazırlıklı olmaya hiç lüzum görmeksizin onu lâubâlilikle muhâkeme etmek hakkını kendilerinde bulurlar.

Halbuki şâir ne bir hakikat habercisi ne bir belâgatlı bir insan ne de bir vazı-ı kanundur. Şâirin lisânı, ister nazım ister nesir olsun, anlaşılmak değil hissedilmek üzre teşkil etmiş, mûsikî ile söz arasında mutavassıt bir lisândır. Onun için her eser edebî bir "eser" pâye ve haysiyyetine yükselebilmek için sahibinin umumî lisândan hiç kimseninkine benzemez, kendi derûnî âhenk ve hassâsiyetine göre biçilmiş bir lisân istihrâcına muvaffak olmasiyle, yani bir üslûp sâhibi olmasiyle mümkündür. Böyle bir lisânı seyyânen herkes niçin anlayabilsin?

Şiirde üslûbun teşkiline âmil olan esâsâtın hiç birisi için "vuzûh" bir hedef ve bir maksad değildir. Zira edebî üslûb derûnî bir ses, derûnî bir edadır.

"Üslûb" ya "sıfat"ların intihâbı, tenevviî ve nedreti veyâhud cümle aksâmının hususî bir nizâma göre tertib ve terkibiyle vücud bulunur. Üslûbun merkez mihânikiyeti "kelime" değil cümledir. Onun için sıfatların hüsn-i intıhâbı "yeni" değil fakat ancak "renkli" bir üslûp vücuda getirmeye kifâyet edebileceği için, bu vasıta ile elde edilecek üslûp bidatı, erişilmesi nisbeten kolay ve binaenaleyh dün bir üslûpçuluk kudemesi teşkil eder. Nice muharrirler vardır ki lisânları renklerin, sıfatların parıltıları, a'kisler ve ateşleriyle, baştan başa bir mücevherât câmekânı gibi, göz kamaştırıcı bir şehr-i âyînedir. Fakat ananât-ı edebiyyesi kuvetli olan memleketlerin hiç birisinde bu gibi muharrirlere "üslûb sahibi" denilmedi, (sıfat) üslûbçuluğu edebiyatımızda en mübtezel tarzdır. Onun için bizde muharrir üslûbları bir kalabalıkta kuş bakışı görülen insan çehreleri gibi, yekdiğerlerine benzerler. Fransız edebiyatında "Lotî" sahib-i üslûb değildir.

Cümle aksâmının yeniden tertibi (mevsûfe göre sıfatın birini tagyîr fiillere, edatlara yeni mevkiler bulmak ilh..) üslûbun en canlı ve en müteharrik bir unsuru olan (cümle meşvar-ı ritm)i temin eder ki bu sahada muvaffakiyâtı büyük bir muharrir için bile nadir bir zafer teşkil eder. Bütün bunlardan maada üslûbçu için her türlü hünerlere küşâde geniş bir saha daha vardır ki, o da, cümlenin mûsikîsidir. Cümle mûsikisî, her kelimenin cümledeki mevkiini, diğer kelimelerle olacak temas ve tesâdümden ve esrârengiz izdivaçlardan mütahassıl, tatlı, mahrem, hevâî veya haşin sese göre ve musammem bir âhenk endişesine

tabaen tayin, ve bu müteferrik kelime âhenklerini, cümlenin umumî rûşene tâbîi kılarak mütemevvic, seyyâl muzlim veya muzî ağır veya serii hislere, kelimelerin mânâsı fevkında cümle mûsikî temevvücanından nâmahdud ve müessir bir ifâde bulmaktır. Şiir sessiz bir şarkıdır. Aşkın mâşukası karşısında duyduğu bir hikâye midir? Deniz mehtâb şâire "mevzuu'"mı söyler, bu tesirler rûhda gizli bir mûsikidir.

Sırrı men ez nalei men dur nist

Lîk çeşmû gûşra an nur nist

Rûz-merre hayatta, eşhâs, kelimelerin mânâsına kıymet verir; tekellümü lisândan istenilen, yalnız efrâd arasında anlaşılmaktır, anlaşılmak mevâdd-i kânuniye içinde elzemdir, zira mânâsı serâhatle anlaşılmayan bir kanun maddesi mamûl bile olamaz. Halbuki üslûbda birinci derecede hâiz-i ehemmiyet olan kelimenin mânâsı değil cümledeki telaffuzu kıymettir. Büyük üslûpçular bu vâdideki bidatlarıyla tanılırlar; bunsuz ne şiir ne de nesir vardır. Cümle temevvücâtı, kelime tahvilâtı ve âhenk endişeleri arasında mânâ kusûfe uğrarsa "rûh" onu âhengin lezzetiyle telâkki eder. "Mânâ" âhengin telkinâtıdır. Şiirde "mevzuu" şâir için ancak terennüm ve tahayyüle bir sebebdir. Sıkı bir defne ormanında bırakılan bal dolu bir fağfür kavanoz gibi, "mânâ" şiirin yapraklarında gizlenerek her göze görünmez ve yâlnız hayâlet ve kelime kafilelerini vırıldılı arılar gibi hâricen etrafında uçuşturur. Fağfür kavanozu görmeyen kâri bu muhayyer-ül-ukul Araplar'ın kanad mûsukisini işitir, kırmızı çiçekli siyah defne ormanının sırrı bu gümüş kanatların sesindedir.

Bu tarifin haricinde hiç bir şiir yoktur. Böyle olmadığı iddia edilebilecek şiir varsa,o şiir değildir ve ona "şiir" denilir, şiirin yabancılarıdır.

Şiirin bu müşterek lisân olmasını isteyenlerin vâhi hayâlini tahakkuk imkânı temenni etmekle beraber şimdiye kadar hiç bir büyük şâirin mahdud bir insan tabakası haricinde anlaşılmış olduğu iddia edilemez. Zira şiir mânâdan ibaret değildir; Hâmid'in binlerce hayranı içinden onu okumuş olanlar yüzde on bile değilken,anlayanlar bu yüzde onun binde biri bile değildir. "Şöhret" anlayan kuvvetli iki üç rûhtan taşan heycan seyyâlelerinin zayıf rûhları sürükleyip almasiyle vücud bulur. Başka türlü şöhret, asîl ve mağrur bir rûh için sebeb-i hicâbdır... Balâ mübalağa denilebilir ki,herkesin anlayabileceği şiir, münhasıran dûn şâirlerin işidir. Büyük şiirlerin medhalleri tunç kanatlı müstahkem şehir kapıları gibi sımsıkı kapalıdır. Her el o kanatları itemez ve o kapılar bazen asırlarca insanlara kapalı durur. Yahya Kemal'e kadar Nedim anlaşılmamış bir şâirdi. "Versay" ve "Burguyn" bahçelerinden geçerek Sadabâdâ gelen o seyyâhın kolları o kanadları araladıktan sonradır ki cüceler o şiirin sarayına ve bahçelerine girebildi. Fakat bu girenlerden bir çoğunun anlamış çini duvar üzerinde kirli el izleri gibi, Nedim'i telvîs etmiştir.Her şiirin, rûh seviyesine göre muhtelif derecâtta mânâları olduğuna bundan daha kâfi bir delil olabilir mi?

Şâirin "mânâlı" olmaktan evvel, daha nice endişeleri vardır ki onlara nisbetle mânâ ve vuzûh şiirin ehil olmayana göre kurulmuş hârici bir cephe ve cidârını teşkil

eder. Asâr-ı sanatta ancak mânâ ve vuzûh arayanlar nâehillerdir. Onun için her hangi cinsten bir eser-i sanat karşısında (Nedir? ne demektir? Böyle şey olur mu? Benziyor, benzemiyor) tarzında sûaller sıralayan ve fikirler beyan eden şahıs, sanatkârın kendisinden hiç bir şey öğrenemeyeceği temâsından dikkatle hazer edeceği, âlim rûha musallat galiz bir tıfliyyettir. Asâr-ı sanatta hamâkatına gıda bulamayan bu tıfıl , her devirde ve her memlekette sanatkârın candan düşmanı olmuştur. Hayatta sanatkâr, onun yüzünden, gâh mahbesde bir mücrim, gâh suflî bir dalkavuk ve gâh masûm bir kurban olmuştur. Sanat tıfıllarının yanında, sanat mefhûmunu taklit eden birde "sanat memuru" vardır ki edebiyatta bunun en müzeci "edebiyat hocası"dır. Ve hele evlâda ünvan ve sıfatı emniyet verir gibi olan bu adamın, hakikatte "edebiyat dersi ." kadar vahî ve gülünç olduğunun düşünülmemesi şayân-ı esefdir. Edebiyat hocası hava satan ve mehtâb ışığı i'mâl eden efsânevî tacirler gibi güzellik his ve idrakini, bir tâlî mektep proğramına taban şâkirdlerine öğreten, şimdiki hatalı terbiye usûlünün halk ve icad ettiği fuzûlî bir insandır. Hiç bir memlekette edebiyat muallimi, ne bir şâir ve bir nâsir ne de başka bir suretle sanata mensub bir insandır. Kıraat, imlâ ve sarf hocalığından istihâle eden bu zat için şiir ve nesir, sûallî ve cevablı bir sarf tatbikatından, ve kıraat malzemesinden fazla bir kıymeti olmadığı için nesre kabil tahvil olmayan her şiir bir hezeyân sarf ve nahiv tatbikatına musaid olmayan her nesir sayfası, genç zekâlar için bir tehlike ve sû-i misâldir. Anlaşılmak şartıyla edebiyat

hocası için istidâd ile mübtedinin eseri, mufâher lisân adâdına dahil, aynı ayarda "güzel yazılar"dır. Bir siyâh güzel bakışı ve bir taze ağızın gülüşü gibi, balâ izâh kendiliğinden anlaşılan "şiir"i duymak için, en ibtidâî asabî teçhizattan mahrum olan hoca, şiiri mânâ, imlâ, sarf ve nahiv ve meselesi halinde anlatamadığı gün, onun için, gerisi de söylenecek bir tek söz kalmamıştır. Hâsılı aklın kör lâmbasını elinde tutup şiir, şiir-i nesir, nesir-i mânâ arayan ve rûhlarda şiirin mefhumunu söndüren karanlık adam edebiyat hocasıdır.

Mamafih bir dakika için şiirde "vuzûh"un lüzumu kabul edilse bile "vuzûh" ne demek olduğunu anlamak gelir. Hangi türlü zekânın anlayışı vuzûha mikyâz addedilmeli? Birisi için vâzıh ve açık olan bir şiirin diğer birisi için de öyle olması hiç de lâzım gelmez. Zekâlar vardır ki kâinatın ortasına atılmış sönük aynalardır. Bunların anlamadığı yalnız şu veya bu şiir değildir. Sıkı mechûlât ormanları bunların zekâlarını ve rûhlarını her taraftan çevirir. Geceler içinde yanan ateş gibi, tepede durana ballı olan mânâ, uçurumdakine nâmürâî olması kadar zaruri ne olabilir? Muharrir, umumî lisândan müfrez, kelimeleri yeni mânâlarla zenginleşmiş, hurûfî yeni âheklerle tanınan, vuruş ve edâsı başka bir mukayeseye göre tanzim edilmiş, his, renk ses ve hayâl ile meşbû şahsî bir lehçe vücuda getirdiği andan itibaren "vuzûh" keyfiyeti kâri'e göre tahayyül etmeye başlar. Zira vuzûh esere âit olduğu kadar kâriin zekâ ve rûhuna da âittir. Her yerde olduğu gibi bizde de yevmî gazetesinin tembel alıştırdığı kârî için şiirde hiç

bir zevk yoktur. Halbuki şiir rûh ve zekâ istidadından başka çetin bir hazırlanma ve hatta ziyâ, hava ve zaman şartları gibi müşkül bir takım şartlar ister. Şiirler var ki sular gibi akşamla renklenir ve ağaçlar gibi mehtabla gölgelenir. Güneşin ziyâsında ise bu aynı şiirler, teneffüz edilmez bir buhar olur. Uzaklardan gelen bir çoban kavalını veya bir bahçıvan şarkısını dinleyerek ağlamak istediğimiz yaz gecelerindeki rûhumuz, öğlelerin hararetinde taşıdığımız o baygın ve bîhaber rûhun işi midir? Şiir sıhhatsiz göğüsler üzerinde birden parıltısını kaybedip sönen hassas firuzelerin cinsindendir. Nice şiirler vardır ki, en güzel mânâlarını kârinin hayâlinden ve rûhundan almıştır.

Şiirde bazı aksâmın şüphe ve mübhemiyette kalması bir hata ve bir kusur teşkil etmek şöyle dursun, bilakis şiirin bedîîyeti nokta-i nazarından elzemdir.

Üslûbda körledimci bir serahat, İngiliz bediiyâtcısı "Raskin"in dediği gibi muhayyeleye yapacak hiç bir şey bırakmaz; o zaman sanatkâr, en kıymetli muktezî olan "kârîn rûhu"ndan gelecek yardımı kaybetmiş olur. Eser-i sanatın maksad-ı âliyesi "muhayyile"yi râm etmektir ve ona muvaffak olmayan eser, sanatın diğer bütün müzeyyâ ve fezâili onu öyle olmaktan kurtaramaz.

"Mevzuu" gece içinde güller gibi, cümlenin âhenkli karanlığında ve muattar heycanı içinde bir nim-i şekil gibi ancak sezilir bir halde bırakırsa "muhayyile" onun eksik kalan aksâmını ikmâl eder ve ona hakikatten bin kere daha müheyyiç bir vücud verir. Harabelerin, uzaktan gelen ses-

lerin, nâtamam resimlerin kaba yontulmuş heykellerin güzelliği hep bu sır içinde mündemicdir. Hiçbir çehre hayâlde göründüğü kadar güzel değildir, ilk defa, gece koyularından girdiğimiz, şehirlerin gündüz manzarası hayâl için en hazin bir sükût olduğunu kim tecrübe etmemiştir? "Muhayyile" yarasa kuşu gibi ancak şiirin karanlıkta pervaze koyulur.

Hasılı şiir, Resullerin sözü gibi, muhtelif tefsirata müsâid bir vasat ve şumûl ve nâmütanâhhiyetle hâiz olmalı. Bir şiirin mânâsı diğer bir "mânâ" olmaya müsaid oldukça her okuyan ona kendi hayatında mânâsını izâfe edebilir ve bu suretle şiir, şâirlerle insanlar arasında bir müşterek tesir lisânı olur. En zengin en derin ve en müesser şiir herkesin istediği tarzda anlayacağı ve binaenaleyh nâmütanâhî hassâsiyetleri istîâb edecek vüsati olandır. Mahdud ve münferid bir mânânın çemberi içinde sıkışıp kalan şiir o mübhem, seyyâl ve hududû, beşerî tesirâtın mahşerini nâmütanâhî şiirin lezzeti yanında ne kalır.

Ahmed Haşim

NESİR

KUVVETLİ BİR RUH

Kıssa

Nurülnisa iyi ve güzeldi, bunun içindir ki dâima güzellikle iyiliği sevdi, gâh gülerek, gâh ağlayarak fakat aslâ yorulmayarak iyilikle güzelliğin peşinden koştu.

Kalbi, her dakika gözlerinde idi, baktığı zaman okşuyor zannolunurdu; hârici hayâtla teması daimî bir nevâziş-

ti.

Bununla beraber, zannetmeyiniz ki, Nurülnisa Mâsivadan münzire bırakılmış bir rûhtur; hayır... O münhî husûzâta münhemikdi ve sevişmenin pek çok sırlarını bilirdi; fakat en şeytanî günâhı işlerken bile, bir mülk-i saffeti saklarlardı ve bunun içindir ki, bazen dudakları kızıl bir kanla nemli görünür, fakat siyâh hâleli gözlerinde dâima çocukca bir hayretin şulesi kalırdı.

Nurülnisa çok sevdi, lâkin çok söylemedi, erkeklere hâiz, vefâsız, yalancı ve behimî kadınları severler, Nurülnisa ise, hiyânet nedir, yalan nedir, behîmiyyet nedir hiç bilmedi. Hayatın bir çok galiz ve fecî tecelliyâtı ortasında -sanki başka bir yıldızın mahlûku gibi- gençliğinin sonuna kadar mütebessim ve mütehayyir kaldı.

***

Nurülnisâ, şimdi kırkını bulmuş, yıpranmış, bırakılmış, unutulmuş bir kadındır. Ve adı artık kısaca Nurülnisâ değildir. Fakat dudakları halâ nemli ve gözleri halâ nevâzişlidir, ömrünün ilk devirlerindeki gibi halâ iyiliğe ve güzelliğe inanıyor yeni yetişenlerin sevgilerini himâye ediyor ve arada bir, tenha evinin eşiğine çıkıp uzak ufuklardan kendini ölümlere kadar sevecek sevdalıyı bekliyor.

Bu kıssadan hisse

En yüksek ahlâk desturu budur: Her şeye rağmen hayâle inanmak ve şeye rağmen inkâr etmek.

Yakup Kadri

DERGÂH

On beş günde bir neşr olunur.

Birinci sene. Birinci cilt Numara 10 5 Eylül 337

MUSÂHABE

RESSAMLARIMIZ HAKKINDA BİR MÜTALÂA

Ağustos nihayetinde, alelusul kapanmış olan bu seneki Galatasaay sergisi, ziyaret edenlere, şevksiz ve durgun bir meclis hissini vermişti. Virân bir bahçe, yıkık bir duvar, kuru bir havuz gibi, insana konuşmak, münakaşa etmek, hata ve meziyet üzerinde durup ısrar etmek değil sükût etmek, varlık ve yokluk hakkında hazîn düşüncelere dalmak ve nihayet uyumak arzusunu veren o yorgun sergi, uykuya takaddüm eden sarı, azîm bir esnemek gibi bir şeydi.

Bir iki ay evvel Çemberlitaş'ta bir sergi açmış olan ressamlarımız, bütün kuvvetlerini o ufak işte tüketerek, bu yaz sergisine gelirken, güneşte yanan sarp bir tepeye çıkanlar gibi bîtâb gelmişlerdi; bütün matbuât, aynı hazin müşâhedeyi, bizden evvel, muhtelif kalemlerin lisânıyla yapmıştır.

Az bir gayret sarfı neticesinde, hemen kendini gösteriveren bu dar nefesliliğe ve bu takatsizliğe sebep ne olsa gerek? Ressamlarımız, ihtimâl, yine mesleklerinin bir çok maddî fedakârlıklar istilzam ettiğini öne sürerek, hayatın acı şeraitinden ve etraftan kâfi derecede teşvik ve rağbet görememelerinden şikayet edecekler. Ressamlarımızın bu şikâyeti ötedenberi malumumuzdur. Kaç defalar yevmî gazeteler, ressamlarımızın ne sûzişli bir takım şerâit-i

hayat içinde çabaladıklarından bahisle, makamât-ı âidesini gayete ve şahsî muâvenetleri harekete getirmeye çalışmışlardı. Bu türlü şikayetlerden ve sitemlerden teressüm eden kanaata göre öyle anlıyoruz ki, ressamlarımızca, resmin bizde bir türlü terakki edemeyişinden mesul, olanlardan başka, hemen az çok, herkestir. Bu kanaat ne dereceye kadar nefsülemre mutâbık, ne dereceye kadar doğrudur? Biz onun göründüğü kadar doğru olmadığını iddiâ edeceğiz.

Maişet darlığı ve buna benzer gayr-ı müsâit şerâitin sanatkârı felce uğratmak kudretinde olmadığına dâir tarih-i sanat, sayısız misâllerle doludur. Rubens, Van Dyke ve Rafael gibi şâhâne bir refah içinde dehâlarının mahsûlünü rahatça vermiş olan bir kaç büyük istisnaya mukâbil niceleri gösterilebilir ki, bunlar, hayatlarını, iki kırık kanat gibi, ömürleri boyunca sürüklemişler ve elem ve ıztırâbın güneşinde yanarak yetişmişlerdir. Bunlardan ressam olanlar, rûhlarının kanlarıyla azaplarını levhalarına resim ettiler, şâir veya mûsikişinas olanlar feryatlarından ve hıçkırıklarından bestelerini tanzim ettiler. Ne mahrumiyet, ne sefâlet, ne açlık, ne hastalık, onları yollarından alıkoymadı; en nâçîz malzemeler ellerinde hüsnü teshîr için kifayet etti. Fakat Carriére, levhaları için zevcesinden ve çocuklarından başka model bulamazdı.

Fakat rûhun bütün esrarını keşfetmek ve ifşâ etmek için onlar, ona, kâfi geldiler. Beşerî olmayan cinnete müşâbih olan ve uzun bir sabır ve tahammül demek olan deha bir tohum gibi, felâketi anâsırında ihtiva eder. Büyük sanatkârların hemen cümlesinde, onları mücrimler, sakatlar

ve mecnunlar sırasına idhâl eden bir takım uzvî avârıza tesadüf edilmiş değil midir? His ve zekâ âsârının en muazzam nümuneleri, bu avârızın bazı muharriş şerâit içinde kalıp kızışması neticesinde husul bulduğu, sanatkar rûhunun mihânikîyeti hakkında serdedilen farazilerin en kabul edilenlerinden biridir. Dehâsı ve felâketi arasında, mevcut nisbet ve alâkadan haberdar olan büyük sanatkâr, hiç bir şey bahasına, feyyâz eleminden halâs olmadığı istemez. Fakat davayı tevsîk için bu kadar uzaklardan delil aramağa lüzüm var mıydı? Sergilerimizde hemen daima, en gülünç ve en yüz kızartıcı muşambalar, beyhude bir rahat içinde semizleyerek, etleri mantarların beyazlığını almış olanların ismini taşıdığını hatırlatmak, acaba âczlerini mazur göstermek için sefâletlerinden bahsetmeği âdet edinenlere bundan böyle, başka bir sebeb-i şikayet aratmağa kâfi gelmeyecek mi?

Rağbete, anlaşılmağa, alkışlanmaya gelince, bütün bunlar, ancak eser, hakikat şeklini aldıktan sonra mevzu-ı bahs olabileceğinden, çalışma ve icât sırasında, eser henüz rûhta bir acı ve başta bir müşkil, bir muamma iken, sanatkârın halktan istemeğe haklı olduğu hiç bir alkıştan ciddiyetle bahsedilemez. Eserin tahakkukundan evvel nâ-bemevsim olan "rağbet" eserden sonra da sanatkâr için lâzım değildir. Birçok şâh eserlerin, insanlar arasında, örtülü yüzler gibi, asırlarca tanılmamış kaldığına ve rağbetin bir iğrenç sinek bulutu halinde en müstekreh şeylerin etrafında vızıldayıp uçuştuğuna bakılırsa "rağbet" ve "muvaffakiyet"i yekdiğerinin mütemmimi addetmek azîm bir hata

olur. Halkın rağbeti, sanatta muvaffakiyetin bir mikyası ise, eserlerini satamamış olmaktan dolayı fakir ölen Rembrandt'a deha payesini vermiş olanlara ahmak demeli. Hakikat şu ki, hiç bir yerde ve hiç bir devirde sanatkâra vücut veren halkın rağbeti ve müzahereti olmamıştır, zira hiç bir yerde ve hiç bir devirde eser-i sanat, halkın güzellik ihtiyacını tatmin endişesiyle yapılmadı. Halkın bizzât tatminine lüzum görmediği "halkın güzellik ihtiyacı" ne garip ve ne anlaşılmaz bir ihtiyaçtır!

İçtimaiyatta "halk" diye, neye derler, bilmiyoruz.Fakat iştirakî "sosyalist" edebiyatta, sanatkârın başlıca muhâtap ve hakemî diye öne sürülen "halk"ın, edebî bir mevhum olmak itibariyle neye delâlet ettiğini biz cidden anlamıyoruz. Bu ne müphem, ne tayakkunu güç, ne hududu gayr-ı muayyen bir tabirdir! "Halk"ı kimler teşkil eder? Memurlar mı? Köylüler mi? Rençberler mi? Amele mi? "Halk" mevhûmundan zekâ ve servet sınıfları hariç mi tutulmalı? Bu gayr-ı mütecanis azîm tabakaları müşterek bir heycânda titretecek "güzellik" nasıl bir güzelliktir? Halk, ihtiyacını duyduğu güzelliği, bizzât kendi nefsinde mi arayıp bulacak yoksa onu diğer bir sınıf-ı içtimainin ellerinden mi alacak? Bütün bunlar anlaşılmadıkça, halk ile sanatkâr arasında vücudu zarurî addedilen muvanesetin mahiyeti meçhûl ve lüzumu dâima kabil-i inkâr olacaktır. Bize kalırsa, şiirin, mûsikinin resmin ve mimarinin müebbed şaheserleri önünden, sâmit duvarlar önünden, geçenler gibi hissiz ve bîhaber yürüyen halk için "sanat" ismine lâyık bir "sanat" ın yapılabilmesi mutasavver bile değildir. "Halk"ın muhtaç

olduğu "şâheser" değil şâheserin idrâki kabiliyetidir.

Hasılı ne gürültülü bir muvaffakiyet, ne rahat, ne refâh, sanatkârın ne eserden evvel ne de eserden sonra muhtaç olduğu şeyler değildir, sanatkârın aradığı münhasıran alkış ve rağbet değilse!

Ahmet Haşim

YAHYA'YA GÖRE İNCİL

SÖZÜN TECESSÜMÜ

İbtidade söz vardı, ve söz Rabb'la beraberdi ve söz Rabb idi. O, ibtidade Rabb'la beraberdi. Her şey onunla oldu ve öldü ve olan şeylerin hiç biri onsuz olmadı.Hayât onda idi, ve hayât insanların nûru idi. Nûr karanlıklarda parlar ve karanlıklar onu almadı.

Rabb'ın gönderdiği bir adam vardı: Adı Yahya idi. O şâhitliğe geldi, nûra şehâdete geldi, ta ki herkes onun sözüyle inansın diye. O, nûr değildi, fakat nûra şahâdet için göründü. Bu nûr hakikî nûr idi ki, dünyaya gelip insanları tenevvür eder. O dünyada idi ve dünya onunla yapıldı ve dünya onu hiç tanımadı. O hasımlarına geldi ve hasımları onu aslâ kabul etmedi. Fakat, bütün onu kabul edenlere, onun adına insanlara, o, Rabb'ın evlâdları olmak kudretini verdi; onlar ki ne kandan, ne etten, ne etin arzusundan ne de insanın arzusundan doğdular, ancak Rabb'dan doğdular.

Ve söz tecessüm etti ve rahmet ve hakikatle dolu, bizim aramızda kaldı. Ve biz onun ûlviyetini temâşâ ettik. Bu ûlviyet pederin yegane oğluna hâs ûlviyetin eşiydi.

- Yahya Ona şâhid oldu ve nidâ etti: Benim söylediğim işte budur. Benden sonra gelen bana takdim etti, zira, o, benden evvel mevcuddu. -Ve biz ne aldıksa onun ekmeliyyetinden, rahmete rahmet aldık: Zira, kanun getirdi, rahmet ve hakikat iyisi ile beraber geldi. Rabb'ı kimseler görmedi; Pederin kucağındaki yegane oğul der ki, onu herkese bildirdi.

İşte Yahya'nın şahâdeti, vaktâ ki Yahudiler, Yahya'ya -Sen kimsin? -diye sormak için Kudüs'ten murahhaslar gönderdiler. Yahya ikrar etti, asla inkâr etmedi, Yahya İsâ olmadığını ikrâr etti. Ve onlar ona sordular: -Öyle ise, nesin, kimsin? İlyâs mısın? -Ve o dedi: Asla o değilim. -Peygamber misin? -Ve o cevab verdi: Hayır. Bunun üstüne, onlar ona dediler: Kimsin? Bize söyle. Tâ ki bize gönderenlere bir cevab verelim. Kendine âit fikrin nedir? Ben, dedi; çölde bağranın sesiyim.

"Efendimizin yolunu düzletiniz"

İdris peygamber böyle dedi. Murahhaslar bir takım faraziyelerdi. Şöyle bir suâl daha sordular: O halde neden vaftiz ediyorsun? Mademki ne İsâ'sın, ne İlyas'sın, ne de Peygambersin? Yahya onlara cevab verdi: Ben yalnız su ile vaftiz ediyorum; fakat, sizin aranızda biri var ki henüz tanımıyorsunuz. İşte benden sonra o gelecek; ben onun çarıklarındaki bağları çözmeye bile lâyık değilim. Bu şeyler, Yahya'nın vâftiz ettiği yerde, Tepe sahrâsının daha ötesinde Beytülayin'de geçti.

Ertesi gün İsa'yı kendine doğru gelirken gördü ve dedi: İşte dünyanın günahını kaldıracak Rabb'ın kuzusu bu,

işte: Benden sonra biri gelecek ve bana takdim edecek, zira, o benden evvel mevcuttu dediğim budur. Ben onu tanımıyordum, fakat Beni İsrail'e ma'lûm olsun diye su ile vâftize geldim. Yahya bu şahâdeti de ifâ etti: -Rûhun bir güvercin halinde gökten inip onun üzerine konduğunu gördüm. -Ben onu tanıyordum; fakat, beni su ile vâftiz etmeye gönderen bana dedi ki: Rûhun üstüne konup duracağı kimsedir ki,senden sonra rûh -Kudüs'le vâftiz edecek. Ve gördüm ve şahâdet ettim ki o Rabbin oğludur.

337

Yakup Kadri

DERGÂH

On beş günde bir neşr olunur.

Birinci sene: Birinci cilt Numara 11 20 Eylül 337

MUSÂHABE

"CEM" İN GÖZÜ

Derler ki ahmaktan "aklıselîm sâhibi" insan vardır, derler. Mebzûl olan aklıselîmin kıymetsizliği karşısında "dehâ"ya onun haricinde bir yer ve bir kıymet vermek icâp etmez mi? Filhakika aklıselîmin durduğu yerde koşan, çiğnenip gerildiği bir yerde gözünü yumup atlayan muammalı zekâya verdiğimiz "dehâ" ismi henüz hiç bir ilimde anlaşılır bir mânâ almış değildir. "Dehâ" kelimesi muadile, meçhûlün yerini tutan "s" harfi mâhiyetinde bir tabirdir ki arzın üzerinden, muhayyirü'l-ukul birer mahlûk ateş ve pervâzıyla geçen ve bir "sır"ın anahtarını bırakıp ebediyetin ufuklarında kaybolanlara karşı aklıselîmin yalnız

belâhetinî hayretini ve hayâletini ifade eder.

Onun için "Cem" bir dehâdır. Onun gözü gayr-ı kabil-i izâh bir uzvî ucube ve görüşü henüz anlaşılmamış kuvvetlerin cinsinden bir kuvvettir. "Cem"in gözü bizim gözlerimiz gibi yalnız görmez, fakat bilhassa tahattur eder. Eşhâsı görmek suretiyle tersîm ettiği zaman, Cem'in alelâde bir ressama nazaran temâyüz ve rüçhânını anlamak güç olur. Bu garip hususiyetin sırrını soranlara "Cem" şu suretle cevap verir.

- "Model karşışında bulunduğum zaman "tabiat" beni mütamediyen iğfâl eder. Zira modelin ne önden ne yandan ne aşağıdan ve ne yukarıdan görülen şekli, rûhî evsafı tespit eden başlıca hattı göstermez. Benim aradığım hat ise bütün bu mer'î ve maddî hatların muhassalası olan o büyük "manevî hayat hattıdır".

Bu sözler esrarengiz bir derûnî sa'yin ve belki de bütün bir sanatın düsturunu ihtivâ eder. "Cem"in dediği mahz-i hakikattır: Şeklimiz bir hile ve bir yalandır. İnsan, meyveleri aksine yapılmış bir mahlûktur. Tatlı eti dışarıda ve iç tarafı ele alınmayacak olan tarafıdır. Tebessüm, gülüş ve ağlayış hep saklamak istediği gülünç veya iğrenç rûhun etrafında tuttuğu perdelerdir ki "rûh" onun arkasında çarpık ve ürkek bir hayvan gibi endişeli gözlerle bakarak çömelmiş oturur. "Cem"in gözü işte perdelerin arkasında gizlenen çirkinliği gören ve rûhun bütün hile ve oyunlarını boşa çıkarmayı bilen ve onu en keskin bir tarassut altında tutmağı bilen gözdür. Nasıl? Onu ondan başka kim bilebilir.

"Cem"in dârül-mesâisine girmek mazharına nâil olanlar, duvarlarda fecî bir insanlığın parça parça asılıp teşhir edilmiş olduğunu görürler. Derisi yüzülmüş et gibi rûhları üzerlerinde titreyen bu çarpık, şişman, zayıf veya kısa insanlar bir "hırs", bir "hased", bir "kin", bir "gurur" veya "hamâkat"dır ki tanıdığımız ve her gün görüştüğümüz falan veya filanın ismini taşırlar.

"Cem"in gözü rûhların dârülazâbıdır.

Ahmet Haşim

YAHYA'YA GÖRE İNCİL

İLK MÜRİDLER

Ertesi gün müridlerinden ikisiyle beraber Yahya halâ orada idi ve oradan geçen İsa'ya bakarak dedi: İşte Rabb'ın kuzusu. Her iki mürid de onu bu sözleri söylerken işittiler ve İsa'nın arkasından yürüdüler. İsâ döndü ve kendini takip ettiklerini gördü ve onlara dedi: Ne arıyorsunuz? Onlar ona cevap verdiler: Rabb'a, yerin nerede? Geliniz ve görünüz, dedi. Gittiler ve nerede oturduğunu gördüler; ve o gün İsâ'nın yanında kaldılar. Saat tahminen altı idi.

Şemû'nun bir adı Anter'di ki, ilk önce Yahya'nın sözlerine döndü ve İsa'nın ardından yürüdü. Yine önce o idi ki, biraderi Şemû'ye de rastladı ve: Mesihi bulduk. Dedi ve onu İsâ'ya doğru götürdü. İsâ ona baktı ve dedi: Sen Hannas'ın oğlu Şemûnus'sun, fakat adın Kâfes olsun.

Ertesi gün İsâ Halile'ye gitmek istedi ve Filib'e rast geldi. Ona dedi: Arkamdan gel. Filib Anter'le Şemûn'nun memleketinden Beytü'l Sâid'den idi.

Filib Natınail'e rast geldi ve ona dedi: Musâ'nın kanunda yazdığı ve peygamberlerin bahsettiği Yusuf'un oğlu Nasıralı Yesû bulduk. Natınail ona dedi: Nasıra'dan iyi bir şey çıkmak ihtimâli var mıydı? Filib: Gel ve gör! Dedi. İsâ Natınail'in kendine doğru geldiğni gördü ve dedi: İşte Beni İsrail'den biri ki, kanında hiç hile yok. Beni nerden tanıyorsun? Dedi. İsâ: Filib seni çağırmazdan evvel ve sen daha incir ağacının arkasında iken seni gördüm. Dedi. Natınail hemen ikrar etti. Rabb'i, sen Rabb'ın oğlusun ve Beni İsrail'in hükümdarısın. Dedi. Yesû ona cevap verdi. Seni incir ağacının altında gördüm diye inanıyorsun, öyle mi? Sana bundan daha büyük şeyler zâhir olacak -ve ona dedi- hak namına, hak namına söylüyorum, nerede ise gökyüzünün açıldığını ve meleklerin, İnsanoğlunun ne doğru ettiklerini göreceksiniz.

Yesû'nun kına düğünlerinde ilk mucizesi,

* Üç gün sonra kınada düğünler oldu. Yesû'un anası orada idi ve Yesû'da müridleriyle beraber düğüne davet edildi. Yemek ortasında şarap bitmekle Yesû'nun anası oğluna dedi: Şaraplar kalmadı. Yesû anasına cevap verdi: Kadın, seninle benim aramda ne var? Benim vaktim daha gelmedi. -Anası hizmetçilere dedi: Oğlumun dediğini yapınız. Şimdi, orada altı tane taştan kap vardı; bu kaplar Yahudilerin tahâretine mahsûstu ve her biri, iki üç okkalıktı.

Yesû hizmetçilere dedi.-Bu kapları su ile doldurunuz!

Ve hizmetçiler kapları ağızlarına kadar doldurdular. Şimdi, içiniz ve yeni tertip edene de götürünüz dedi. Ve götürdüler. Vakta ki,yemek mürettibi şarap olmuş sudan tattı, -bu şarabın nereden geldiğini bilmeyerek- halbuki suyu dolduran hizmetçiler pek iyi biliyorlardı. Güğe ki çağırdı ve ona dedi: Ev sahibi evvelâ en iyi şarabı,sonra da herkes sarhoş olmaya başlayınca,kafasını vurur. Sen; en iyi şarabı sona saklamışsın. Yesû'un kınada gösterdiği ilk mucize işte böyle oldu. Şânını izhâr etti ve müridleri ona inandı.

Bundan sonra anası, biraderleri ve müridleriyle beraber "Kefrü'l-nevvüm" e indi ve orada ancak bir kaç gün kaldılar.

336

Yakup Kadri

DERGÂH

On beşgünde bir neşr olunur.

Birinci sene: İkinci cilt Numara:13 20 Teşrinev.1337

İSTANBUL HAKKINDA BİR ECNEBİ İLE MUHAVERE

Geçenlerde, Rumeli hattı üzerinde, bir seyâhatte, bir ecnebiyle tanıştım. Şimendiferde iki pencere arkadaşıydık İstanbul'dan bahsetti. Dört gün içinde bu şehirden nasıl bîzâr olduğunu anlattı. Bir çok dinledim. İri ve gayet sihhatlî bir hayvan gözünü andıran, altın noktalarla garip bir suretle yıldızlı gözlerine bakarak düşündüklerine karşı ben kendi düşüncemi böyle anlattım:

"Diyorsunuz ki, senelerden beri okuduğunuz şeylerle,

İstanbul'u uzaktan, mavi bir hayâl şehri halinde görüyordunuz. Bir "Bin Bir Gece" şehri... yakından görmek üzere Nice'deki güzel iklimi ve sizi hiç yormayan bir işi bırakıp şarka, bu çetin vazife ile gelmeye razı oldunuz. Halbuki geldiğinize nâdim imişsiniz. Demek, Avrupa'nın üçüncü derecede bir vilâyet merkezi, size bu şehirden daha az geri ve daha az sıkıcı görünmüştü. Demek helezonlarından nicelerinin boğulup kaldığı hayâl dumanlarından sizinle geçerek dört günlük kısa bir zaman içinde, siz ellerinizi duvarların taşlarına dokundurmuş oluyorsunuz. Ne mutlu size! Atlattığınız tehlikenin belki cinsinden haberdar değilsiniz. Rûhunuz karanlık bir sihir ile mücadeleden muzaffer çıkıyor. Bu zaferi rûhlar sizden evvel tanımlamıştı. Onun için sizinki bana rûhunuzun varlığından şüphe veriyor, acaba rûhunuz var mı, aziz yol arkadaşı?

Muhâtap, suali anlamadı. Gözlerindeki altın noktaların hepsi, tebessüm ve hayretle, ayrı ayrı açıldılar. Sözüme yine sükûn ve hilm ile devam ettim:

-Niçin, sualime hayret ettiniz? size itiraf edeyim: Biz hayreti hepinizde göre göre, ilk zamanlarda zekâlarınız hakkında ne düşüneceğimizi bilmez olmuştuk. Ne kadar sade şeylere hayret ediyordunuz. Fakat zamanla alıştık. Kuşta kanat, ağaçta yaprak ve suda parıltı gibi bizce "hayret" artık sizin başlıca vasfınızdır. Avrupalı'yı biz şimdi her şeye hayretinden tanırız. Size sualimi anlaşılacak bir hâle getireyim: Rûh, yaşamak için değil, fena yaşamak içindir belki. Onun için, sırtta kambur ayakta topallık, gözde arıza ne ise, vücud için de rûh o demektir. Daha

sade bir lisânla söylüyeyim: Rûhu olan bir vücud, böğürtlen dalları nevinden dikenli ve yumuşak bir daldır. Hayat ise bildiğiniz ipekten nâmütenâhi bir havadır. Dal sallanmak istedikçe nâmütenâhi ve şeffâf ipekler yırtılır.Şimdi, hayât ve ona benzeyen hayâl sislerinden rûhu sâlimen geçirmenin hârikulada müşkilâtını belki daha iyi anladınız. Ne saadet ki herkesin rûhu yoktur. Eğer öyle olaydı nelerden mahrum olacaktınız. Sular ebediyen balıkların ve hava daima kuşların olacaktı, ve insan cinsi muhkem duvarlarla çevrilmiş dar şehirler içinde, mermer ve zîyâ oyunlarıyla ve hayalî hatlar tertibiyle yanlız maraz-ı rûhun tenebbütüyle meşgul olacaktı. Fakat ne yazık ki bazılarında bir tek rûh yerine bie çok rûhlar var. Şehrayîn geceleri gibi, bir küme rûhun ateşleriyle yanan gözler hiç görmediniz mi? Ben gördüm. Rûh meselesi, fennîn tekemmülünden, son zamanlarda haylî müstefîd olmuştur. Kör bağırsak gibi erken davranmak şartıyla, rûh, şimdi mekteplerimizde sühûletle çıkarılıyor ve vücud, hayat için sâlim bir hale, getiriliyor. Rûhsuzlara yine mekteplerimizde diş gibi, sunî rûhlar da takılabiliyor. Bu usulden son senelerde şiirimiz ne kadar istifade etti.

Anlaşılmaktan nevmîd olarak sözüme sükûnla devam ettim:

-"İstanbul'u anladığınız gibi anlamakta haklısınız. Bu şehrin medenî insana bahsedeceği hiç bir sühûlet yoktur. Sizden bu şehri sevmiş olanların hiç biri medenî değildir. Medenî, biz,rûhu olmayanlara veya onu çıkartmış olanlara deriz. Gérard ve Nerval, Chateaubriand, Gautler,

Loti, Farrére, Regnier ve diğerleri, bunlar bizim nîm meczûb dervişlerimize benzer adamlardı ki, arzın gurbet yollarında dolaşa dolaşa, bir akşam, manzaralarına, selvilerin pür-şaşaa altın ufuklar gibi saplandığı bu azîm kubbeler şehrine vâsıl oldular ve aradıkları vatanı nihayet bulmuş oldular. Pekin'i, Tokyo'yu, Benares ve Semerkand'ı da gören bu adamlar, oralardan ayrıldıktan sonra mâbetleri, kuleleri, Asyaî Itırları, incirleri ve ilâhî raksları unuttular, fakat hayatlarının sonuna kadar daüssılasını çektileri yegâne memleket, bu minare ve gurub memleketi olmuştur. Onun için biz onları bizlerden biliriz.

Elbette gördüğünüz İstanbul'un sizin için yapılmış bir tarafı da vardır. Tabiî İstanbul'da siz de oralarda ikâmet ettiniz. O tarafın medeniyet müteahhitleri Rum meyhanecileri olduğu için, vücuda getirilen şey, maatteessüf karaya çıkan gemicilerinizi bile memnun edecek gibi değildir. Bundan bizde mahcubuz. Zamanımızda, Galata ve Beyoğlu taraflarında itrîyatçılk, postacılik, meyhanecilik ve buna benzer işler yapan hilekâr Ulis'lerin çocukları, medeniyetinizi, zevklerinizi ve ihtiyaçlarınızı anlamakta bizi bile, hayrette bırakan bir belâhat gösteriyor. Bunların zannına göre siz, haşerât-ı leyliye gibi, bir sıra lâmbanın ışığıyla avlanırsınız ve başlıca zevkiniz, mest-i lâyukal olmak ve gecenin yollarında yuvarlanıp naralar atmak ve nihayet ilk mihmanperver hânenin bir yatağına düşüp ikinci günün zevâline kadar horlamaktır. Bilmem hatırlıyor musunuz? İlk geldiğiniz günler, karşı sahilin misâfirperver halkı, size gurbetin acılarını unutturmak ve

geldiğiniz yerin hiç de sizin memleketinizden geri olmadığını anlatmak üzere, siz de farzettikleri bu zevki memnun etmek için, umumen sarhoş olup sokaklara döküldüler ve sabahlara kadar pencerelerinizin altından, takım takım bağırıp geçtiler. O günler bilmem hâtırınızda mı?

Asıl İstanbul'a gelince, bu bir şehir değildir, bir zehirdir. Bu zehri ne sihirbazlar ne müneccimler yaptı.Fakat daha vâsi ve daha karışık bir cehennemî aletin inbiklerinden damla damla akıp birikmiştir. Bu emsâlsiz zehrin rengi yalnız akşamları tekâsüf ederek görünür bir hale gelir ve selvilerden, damlardan, bacalardan, kubbe ve minarelerden yüselerek havada keskin altınlar, karanlık bakırlar ve erimiş gümüş renklerine karışmış kızıl ve lâcivert bulutlardan bir âlem vücuda getirir. Zehrin tesiri haricinde kalan karşıyaka halkı, gurub saatlerinde, bu zehrin buhârlarını korku ve hayretle, uzak terasalarından seyrederler. Belki bunu siz de seyrettiniz.

İstanbul'un yerli halkı, bu zehirle yaşar ve onunla ölür. Yaşamak? Bu kelimede anlaşmalıyız. Siz afyonkeşlere yaşıyor der misiniz? Biz onların en yüksek bir hayâtın münhanîleri fevkinde yaşadıklarına kailiz. Onların şeffâf terleri, solgun renkleri yanan büyük gözleri, rûhun tenebbüt ve tekessürü bahâsınadır. Biz düşünürüz ki "sıhhat"la hayvanlığa doğru gidilir; rûhun yolları ise bu istikâmetin aksinedir.

Zehrin tabahhur dakikası, akşamdır, demiştim. Filhakika İstanbul'da, azamî hayât sıtması o saatle başlar.Çehreler çekilir, renkler uçar ve gözler, içeride yaşayan

hârikulâde bir hayâtın parıltısıyla genişler, genişler... Bu mehîb fecîanın sarı havası içinde insanların bin istikamete doğru kaçışır gibi gittiklerini ve kapıların açılıp kapandığını, kafesler arkasında bir ikinci hayâtın başladığını gören ve hisseden bir yabancının o sırada yaptığı şey, ekseriyetle, ilk bulduğu vasıtaya tırmanıp, bu zehirli gaza benzeyen esrârengiz havanın haricine kendini atmaktır. Fakat aziz yabancı, zannetmeyiniz ki, İstanbul o saatte başka suretle tehlikelidir. Son zamanlara kadar İstanbul, hiç bir saatte tehlikeli değildi. İstanbullular, muhabbet ve merhameti, çember-i hayât içinde yaşayan bilcümle mahlûkata teşmîl etmişlerdir. Yabancının o dakikadaki görüşü bir galat-ı rüyet eseridir. Hiç kimse kaçışmıyor; fakat bütün bir gün zehrini sindiren halk, ferda için zehr-i muhitten yeni gıdasını alıyor.

Onun için hepimizin rengi solgun ve sıcaktır, ve onun için size dar görünen evlerimiz bize mûnis ve geniş görünür ve bozuk yollarımızın taşları ayaklarımzı hiç yormaz. Soruyorsunuz ki neden geceleri evlerimizden çıkmayız, neden sokaklarımız, karanlık basar basmaz ölü ve ıssızdır.Mecbur olmasaydık gündüz bile çıkmayı istemezdik. Hariçte bir birimizden dileneceğimiz hiç bir saadet yoktur.

Biz işte bu garip zehrin havâsıyla yaşarız.Mûsikimiz bu derûnî zevkin tesiriyle rûhun yollarını bulmayı bilir. Kadınlarımızın örtüsü onun için Finikelî "Zühre"nin ki gibi sihirlidir. Çarşaf altında her kadınımız güzeldir, ninelerimiz bile gençtir. Bugüne kadar kadınlarımız, bilâistisnâ, dünyanın en güzel kadınları zannedi-

lirdi, çünkü çarşafın sihrine bürünmeden ziyâya çıkmazlardı. Fakat vaktâ ki bu müheyyiç mahremiyetlerinden çıktılar, siz yabancılar, çirkinlik nisbetinin bizde yüzde doksan beş olduğunu hayretle gördünüz ve bu inanılmaz şeyin son senelerde semâvî bir felâketin bu yerlere müstevî olduğuna bir işaret gibi tefsir ettiniz. Zira bilâistisna çirkin tasavvur edemediğiniz ve Türk kadınının her yerde olduğu gibi ekseriyetle çirkin olduğunu görünce bunu birden hâsıl olmuş esrarengiz bir tereddüdür sandınız ve bugünkü kadınımıza acıyarak mâzisini bir efsanevî devir gibi hasretle tahayyül ettiniz.

Verdiğim bu izahatı tamamen anladığınızdan şüpheliyim aziz yabancı. Ben zehirlenenler nâmına, emsâlsiz zehrin zevkini bilenler nâmına size bunları söyledim. Bir başkasıyla bu bahse dâir görüşseydiniz ihtimal size büsbütün başka şeyler, tamamen anlayacağınız başka şeyler söyleyecekti. Beni anlamanız için bir rûhunuz olmalıydı ve o rûh hemşehrimiz "Loti"nin rûhu gibi şifa bulmayacak tarzda zehirlenmiş olmalıydı. Halbuki altın gözleriniz zehri kabul etmeyen bir uzviyetin üstünden bana bakıyor. Ne yazık...

Ahmet Haşim

DERGÂH

On beşgünde bir neşr olunur.

Birinci sene: İkinci Cilt Numara:14,5 Teşrin-iSânî337

MUSÂHABE

BALKAN'A SEYAHAT

Bir Türk'ün gönlünde nehir varsa Tuna'dır, dağ varsa Balkan'dır. Vak'a Tuna'nın kıyılarından ve Balkan'ın eteklerinden ayrılalı kırk üç sene oluyor. Lakin bilmem uzun asırlar bile, o sularla, o karlı tepeleri gönlümüzden silebilecek mi? Zanneder misiniz ki bu hasret yalnız Rumeli'nin çocuklarının yüreğindedir? Rumeli toprağına ömrümde ayak basmamış bir Diyarbekirli Türk'de aynı hasretle bu türküyü söylemiyor mu?

Gözde tüter dumanları
Bak Şıpka'nın Balkanları
Hâlâ sızar âl kanları
Ayrılmıştık otuz sene
İşte Şıpka geldik yine

İstanbul'dan Sofya'ya kadar küçük bir seyahat mâzinin kalbinde kalan hayâlini sileceğine, bilakis daha ziyâde âlevlendirdi. Türk . Avrupa'ya doğru cezir ve meddî biten bir deniz gibi, o dağlardan çekilmiş, lakin tozunu bırakmış. Bütün o toprak Türklük kokuyor. Bu toz Bulgar vatanının toprağında mı kalmamış? Kanında mı? Meşrebinde mi? Yaşayışında mı? Giyinişinde mi? Duyup düşünüşünde mi, oturup kalkışında mı? Lisânında mı? Lisânın sarfında ve nahvin de mi kalmamış? Daha nerelerinde Yârabbi? O toprakta gezindiğim müddetçe hep bunu hissettim.

Yunanlılık Avrupa'yla, şarkın yolunu kestiğinden beri Bulgaristan'a Karadeniz'den geçiliyor, akşam üstü Boğaziçi'nden geçen vapur sabahleyin Burgaz limanına giriyor. Bu küçük şehrin bir Belçika şirketi tarafından yapılmış yeni ve mükemmel bir limanı var. Dalga kıranın ucunda, bir İtalyan heykeltraşının eseri, bir Çar Ferdinand heykeli görünüyor. Vapur rıhtıma yanaşırken pejmürde kıyafetli, fesli kalpaklı bir hamal kalabalığı bağırışıyor, tıpkı bir şark şehri. Büyük gümrük binaları yarı yapılı kalmış. Belli ki,Bulgarlık bir türlü başından atamadığı harp sergüzeştleri yüzünden bu rıhtımı da tam kemâle erdirememiş. Burgaz'ın sokaklarında her köşeden Türkçe işitiliyor, Rumlar'ın keşâfeti tek mühim, lakin sırıtkan lisânlarının sesi yok. Rumluk tıbkı bizim eski devirlerimizde olduğu gibi, şimdi de Bulgarlık'ın içinde çevrelenmiş sessiz sessiz oturuyor, bu limanı emebildiği kadar emiyor; kendini hissettirtmiyor. Mamafih uyumayan Bulgarlar söylüyorlar ki,Burgaz limanı büyük Yunanistan haritasında mukayyedmiş!

Sabah erken Burgaz'dan kalkan tren yarı gecede Sofya'ya varıyor. Bulgar demir yollarını hükümet işlettiği için, her yerde resmi idareye tabiî demir yollarında görüldüğü gibi intizâmsızlıkları, bakımsızlıkları gördüm, mamâfih büyük harbden önce trenler daha muntazammış. Yol sahilden Filibe'ye kadar ovadan geçiyor. Şimalden bir düzeye Balkan tepeleri görünüyor. İki tarafta işlenmiş bir toprak. İstasyonlar gayet sık. Aydos, sonra Karin, Abâd, (Bulgarca kornobat) Yanbolu tek kalan câmileri ve minare-

leriyle görünüyorlar. Daha sonra yeni Zağra, ağaçlar arasında kaybolmuş bir ova şehri. Daha sonra dağ eteğinde büyük bir dikili taş. Yol arkadaşım söyledi ki bu sütün Ruslar'ın meşhûr Tûranlı musademesinde düşen askerlerine diktikleri bir âbideymiş. Ruslar Balkanları zabtedib de kalmak nîyetini besledikleri senelerde, Bulgarlık'ın minnettarlığını âbideleştirmek için Bulgaristan'ın her köşesine böyle göze çarpan bir çok âbideler dikmişler. Sel gitmiş, hem de pek çabuk, kavim bile kalmamış. Şimdi Rus istilâ yolunun üzerinde bu âbideler ancak akının işaretleri gibi dikili duruyorlar!

Tûranlı âbidesinden biraz sonra dağ eteğinde eski Zağra görünüyor. Bilâ-ihtiyar Raci Efendi'yi hatırladım. Daha çocukken Recâizâde'nin Talim-i Edebiyat'ında bilmem neye misâl, beş on satır okumuştum. Bu misâlin altında da bu kayd vardı: Raci Efendi -tarihçe-i vak'ai Zağra-. Türkçe de bu nesir nümunesi ayarında güzel bir parça görmedim. Muharrir işgale uğramış bir Türk şehrinin hapishânesinden mahbusların zincirden boşanır gibi, çıkışını naklediyordu, bu kadar. Bu satırların ne muharririni tanıyordum, ne de hangi kitabdan alındığını biliyordum, mamafih daima yüreğimde tesirini hissettim. Senelerden sonra bir gün Fâtih'ten geçerken bir mahalle bakkalının camında bir kitâp gözüme ilişti: "Tarihçe-i vaka-ı Zagra" müellifi "Racî Efendi". Kapıda bir kıta vardı ki hatırımda kalan ilk mısra bu idi.

Aziz vakit eden âda-ı zelil kıldı bizi!

Kitabı satın aldım. Okudum. Bu kıraatın tesiri ilik-

lerime kadar geçti. Zağre müftüsü Raci Efendi doksan üçte, Genaral Gorki'nin eski Zağre'ye ilk defa nasıl girdiğini, müslümanların çoluk çocuk, kadın ihtiyar nasıl kesildiklerini, sonra Süleyman Paşa ordusunun Meliki'l Siyane gibi yetişip eski Zağre'yi nasıl kurtardığını, müslümanların cehennemî bir matemden birden bire delice bir sevince nasıl geçtiklerini; mağlubiyetten sonra da ikinci ve son felâketi, İstanbul'a doğru o acıklı hicreti bütün sahneleriyle naklediyordu.Lakin nasıl temiz, yavaş ve duygulu bir nakledişş. "Tarihçe-i vaka-ı Zağre"yi Falih Rıfkı gibi Türk nâsirlerine gösterdim. Onlar benden ziyade hayran oldular. Bu kitap Türkler'in vatan edebiyatında en samimi yüksek şâh eserdir. Onun için de okunmaz!

Samimi bir eserin ne yaman bir kudreti vardır. Eski Zağre'ye Raci Efendi'nin çizdiği levha haricinde bakamadım. Şehirde bir iki câmiî ve minâre kalmiş; lakin müslümanlık daha o darbede bir defa dağılmış ondan sonra da yavaş yavaş ana vatana hicret etmiş.

Şimdi doksan üçü hatırlar gibi düşüngen duruyor. Eski Zağre'den sonra irili ufaklı köyler istasyonlar daha, en nihayet Filibe Ovası. Kumsal bir mecradan akan Meriç... Karşıda ağaçlıklı Rodop Dağları... Tren uzun bir demir köprüden geçiyor. Filibe yalçın tepeler ortasında, minâreleriyle göze birden bire bir müslüman şehri gibi görünüyor. Filibe istasyonu mâhaşırallah bir kalabalık. Tren burada epeyce kalıyor, kalktıktan sonra artık ovadan dağlık mıntıkaya giriyor, arazinin irtifâını iki lokomotifle kesiyor. Hava değişiyor, gittikçe soğuyor. "Tatar Pazarcığı"

"İhtimân"nın kalan câmiî ve minareleriyle gözüküyorlar. İstasyonlarda köylü kadınlar küçük sepetlere birer çiçek demeti gibi iyi yerleştirilmiş meyveler satıyorlar; her yolcunun elinde bir sepet. Dağlığa daha ziyade giriyoruz. İsviçremsi bir manzara: Kostaneç banyoları. Evliyâ Çelebi'nin, "Köstence Kaplıcası", yâd edildiği devirde ziyaret edip suyunda yıkandığı ve sularının şifâsını uzun uzadıya naklettiği bu kaplıca şimdi Bulgaristan'ın Karisbadi gibi telakki ediliyor. Bu merhaleden sonra tren Sofya garında duruyor.

Sofya'ya gece varıp da sabahleyin sokağa çıkan bir ecnebi kendini birden bire hendese, şekil, ayrı bir Amerika koyunda buluyor. Ledi Montakün'ün iki asır evvel geçip de naklettiği şirin Türk şehri yerinde değil. Düz ve uzun caddeler üzerinde Avrupa garı lakin zevksiz bir bina silsilesi. Düz ve çapraz ne tarafa bakarsanız gözleri bunaltan hendesî bir sekalete maruzsunuz... Bulgarlar'ın Şıpka Kahramanı ihtilalci Petkof Sofya'nın Şehr-i Emînî olur olmaz, yaman bir Avrupa prensliğe, eski Sofya'yı petrole bulanmış, satranç tahtasına benzeyen bu şehri açmış, ondan sonra benliğe hiç bir diyecek olmayan Ferdinand imâra girişmiş, meydana medeniyet rengi, bu acûbe çıkmış. Vâkâ Türk hakimiyetinin son senelerinde Sofya pek münkarız, sokaklar birer batak mecrâsı, binalar berbadmış, lakin yazık ki yeniden kurulurken güzelleşememiş. Habsburglar'ın nice terbiyesiyle yetişen Ferdinand'ın inceliğinden bu şehirde bir şem'a yok.

Kralın sarayı, eski Türk mutusarafflık dairesinin ye-

rinde, saraydan ziyade nezarete benzeyen bir bina. Önünde çıplak ve sâkil bir meydan. Ferdinand yepyeni ve şaşaalı bir saray binası için hakikaten güzel bir yer ayırmış. Bu arsanın saray garı parmaklıkları bile takılı duruyor.Lakin harp inşasına mâni olmuş. Mustakbel sarayın projelerini gördüm. Hakikaten Balkanlar'ın en güzel sarayı olabilecekmiş. Bu arsanın arkasında kralın hususî hayvanât ve nebâtât bahçesi var. Çar Ferdinand, bütün âilesi gibi, ulum-ı tabiye meraklısı olduğu için kendi hesabına böyle bir çok müesseseler vücuda getirmiş. Bir gün çay ziyafetinde bulunduğum sâbık İstannbul Sefiri Mösyö Koloşof nakletti ki, Vezüv, feveran ettiği zaman o Roma'da sefirmiş. Hariciye nazırından telgrafla kralın bir iradesini telakki etmiş. Kral Mösyö Koloşof'a,derhal Vezüv rasathânelerine giderek feveran müddetince not almağı, düşen taşların muntazam ve mükemmel bir kolleksiyonunu tertip etmeyi irâde ediyormuş. Zavallı Mösyö Koloşof'a hükümdarının bu emrini sadakatle icra ederken, az kalsın, ölüyormuş. Ani bir harekette rasathâne müdürü bir çok insanla beraber göl altında kalmış, Mösyö Koloşof'a kaçarak hayatını güç kurtarabilmiş. Çar Ferdinand'ın bu ulum-ı tabiiyye merakına, bugün oğlu Çar Boris'de varis bulunuyor.

Sofya'da tâlihin güzel bir tesadüfü olarak hemen şâir Borina ile tanıştım. Borina millî kütüphanenin hâfız-ı kütüp muâvinliğinde bulunuyor. Otuz beş yaşlarında var. İsviçre'de tahsil görmüş. Kalben Bulgar, lakin dimağen tamamiyle Avrupalı, Fransız, İngiliz, Alman, bilhassa Rus edebiyatlarına, ceryanlarına bir Avrupalı genç gibi vakıf.

Bulgar edebiyatının son elli senelik tekâmülünü uzun uzadıya nakletti. Bu genç bizim gençlerimizin geçirdiği, bütün Frenk sembolistlerine, natüralistlerine hayranlık devrini geçirmiş şimdi Fransız edebiyatından şiddetle bezgin. Rus edebiyatının değerlerini, hamâli bir âşinâlıkta, biliyor. İslavlık karabetine rağmen, Bulgar şiirinde Rus tesirini de katiyen istemiyor. Tamamiyle Bulgarlığa dönmüş.

Borina'yı dinlerken tıpkı son Türk edebî tekâmülünü dinliyorum sandım. Sofya kütüphanelerinin camekânlarında Şarl Bodler'in, Edgar Po'nun güzel basılmış tercümelerini görmüştüm. Borina söyledi ki, Edgar Poy'u seven Bodlerprest Bulgar gençleri şimdi çok geride kalanlar gibi telakki ediliyor; millî edebiyat sevdası Bulgar gençlerini bu kadar hareketle sarmış.

Sofya kütüphanesi küçük ve pek güzel. Şehrin en mütenâ caddesi üzerinde yeni bir binada. Zengin değil lakin tam. Bulgarcadan başka Fransızca, Almanca, Rusça, İngilizce hatta Türkçe kitapları var. İdaresi tıpkı Avrupa kütüphanelerininki kadar muntazam. Zamanında açılıyor, zamanında kapanıyor. İçide tıs ses yok. Hariçde kitap iâde ediyor. Şark kısmının hâfız ketebi Mösyö Todorof Türkçe konuşuyor, Arapça da biliyor, iyi bir müsteşrik olmağa hazırlanıyor. Kütüphanede Türk olduğum için her türlü muâvenette tehâlluk gösteriyordu.

Şair Borina ile etnografya müzesini görmeye gittim. Bu küçük müzede Bulgar ırkının bütün hususiyetleri, salon salon teşhir edilmiş. Karadeniz'den Vardar'a, Tuna'dan Meriç'e kadar bütün Bulgar köylüleri millî kisveleriyle küme

küme camekânlara yerleştirilmiş. İbtidâi çift atları silâhlar , köylerin kumaş, ağaç ve demir işleri hâsılı bütün Bulgarlık mükemmel bir tasnifle görülüyor. Bu güzel ve mükemmel eseri de,Bulgarlık'ın ilim ve vatan aşkına takdir etmek kabil değil.

Sofya Darü'lfünûnun muhtelif medrese binaları, millî matbaa, sanayi-i nefise mektepi hep aynı sahada. Darü'lfünûn tatil münasebetiyle kapalıydı; medreseleri müteferrik binalarda bulunuyor. Nâm ve nişânı kalmayan Türk mezarlığının yerinde muhteşem bir Darü'lfünûn binası yapılmak üzereyken bu da harp yüzünden kalmış. Şehrin koynu addedilen meydanında yeni kilise yükseliyor. İri yarı, Rus kilise mimarisinden mülhem bir acube, önde yaldızlı bir çan kulesi arkada yine yaldızlı asıl kubbe. Bu kubbelerin yaldızı Sofya civarının her tarafından parıl parıl sırıtıyor. Bu kiliseyi yandan görünce hareket etmiş muazzam bir lokomotif zannedersiniz. Her yanından cümle kapıları var. Hepsinin üzerinde yeni mozaikten izze resimleri. İçi, dışı resimli bir ortodoks ibâdethânesi. Yeni mi yeni, müzeyyen mi müzeyyen, sırıtkan mı sırıtkan. Rus ve Bulgar barışıklığının siyasî bir muhassalası olarak bina edilmiş. İsmi de Moskofluk'un mukaddes çarı Neveski'ye muzâf.Lakin Rus-Bulgar barışıklığı dâima sû-ı tâlille neticelendiği için bu kilise de yapılır yapılmaz, Bulgaristan son harbe girmiş, Rus aleyhtarı olan harp hükümeti de ismini değiştirmiş. Bulgar elifbâsının mevcutları olan kiril ve metevdik ismini vermiş bugünkü hükümet de tekrar eski ismini iade etmiş. Lâkin kilise bomboş.

İçinde âyin icra ediliyor, çünkü henüz takdis edilmemiş. Ortodoks Rusya tekrar teşkil ederse o zaman Rusya'dan heyet gelerek Bulgar Ortodoks kilisesiyle birlikde takdis edecek ve açılacak. İçini Rus vech ressâmları bir çok izze ressâmları ve dinî sahnelerle donatmışlar. Mihraba doğru sağda kral ve kraliçenin bir tahtgâhı kurulu duruyor.Bu tahtgâhın cephesinde Ferdinand'la son kraliçenin, eski Bulgar krallarının kıyafetinde, mozaikten birer resmî görülüyor.

Orta tabaka Bulgarlar Sofya'nın bu kilisesiyle pek müftehir. Balkanlar'da bundan büyük bir katedral olmadığını serddediyorlar. Köylülerse daha ziyade iftihâr ediyorlar: Ne "Altın kubbeli kilisemiz var!" diyorlarmış. Vâka cisim bir eser. Vitoş Dağın'dan bakıldığı zaman bütün şehir siliniyor, yalnız bu bina görülüyor.

Büyük kilesenin karşısında kadîm kalma diğer bir kilise var ki âsâr-ı atika, mütahassız Bulgarlar binasını, Roma'ya kadar çıkartıyorlar. Bu mabet de, bir put-prest mabedi değilse bile herhalde ilk kiliselerden biriymiş, sonra câmi olmuş, beş asır sonra tekrar kiliseye çevrilmiş. Bu şehirde yenilikten bunalan gözler bunun gibi bir eski dört duvar görünce mahzuz oluyor. Eski Sofya'yı hatırlatan bir kaç eski ev görebilmek için mahalle içlerinde dolaşmak lazım. Bizim kırk sekiz câmimizden, câmî olarak bir Bana Başlı Câmî kalmış, o da yıkılmak üzere iken bir taraftan Ferdinand'ın müsâdesi bir taraftan da güzide sefirimiz Fethî Bey'in himmetiyle kurtulmuş. Sofya'nın beş asırlık müslümanlığından yanlız bu mihrab ve bu mimber

kalmış. Saraya yakın Mahmut Paşa Câmî müze olmuş. Onu da bir otel kumpanyası kaldırıp yeine büyük bir otel kurmak istiyor. Eskiliklerin değerini takdir eden yeni Bulgarlar, mimarlara mâni oluyorlarmış, dediler.Şehrin kenarında Küre Câmî,ilk Bulgar siyasilerinden Karavelof kiliseye çevirmiş. Kendi kabri de orada. Lakin bu câmiî tecdîd edilirken mimarınca da kilise kılığına sokulmuş. Yalnız duvarlarında tuğlanın dizimi câmî olduğunu hissettiriyor. Karşısında Uzun zaman hapisane olarak kullanılan medresenin duvarı Türkkârı kemerleriyle göze çarpıyor.

Bana Başı eski günlerde, mülk,Ahmet Paşa Rumeli Beylerbeyinin, kapısı halkından Evliya Çelebi'nin suyuna girdiği, kahvelerinin peykesinde nargile içtiği, "Can Sohbetleri" ettiği bu güzel kaplıca şimdi yerinde değil. O güzel kaplıca ki,her dine mensup cemaatler için ayrı ayrı hamamları varmış. O kaplıca ki, iki yüz sene evvel, kadınlar kısmında bir gün geçiren güzel Leydi Mantoko içinde yıkanan Türk kadınlarının güzelliğini, rayhalı, şerbetli, anberli, teşrifatlı hamam âlemlerini anlatmakla bitiremiyor. Bu güzel kaplıca yerinde değil. Onun yerinde bilakis bir şehir bahçesi, bu bahçenin cephesinde de geniş, yeni, fabrika gibi bacaları tüten bir hamam binası var. Murad Hüdavendigar'ın yapısı olan kaplıca temelinden yıkılmış. Bu tahribin tarihçesini de söylediler. Ne kadar garip! Murad Hüdavendigar, Türkler'in kaplıcaya yerleştirdikleri büyük kesme taşları kazma koparamamış, dinamit atamamış. En nihayet bin güçlükle ancak küçük parçalar halinde ihyâ edilebilmiş. Yeni hamamın mühendisleri suyu yeni mecralara

çevirmeğe çalışırken su madeni hassasiyetini kaybetmiş. Şimdi makinelerle ısıtılan suda yıkanılıyor.

Hamamın eski Türk kaplıcalarında olduğu gibi herkesin girdiği büyük havuzları var. Ruslar istila ettikleri zaman Bulgarları bu havuzlara anadan doğma çırçıplak girmeğe alıştırmışlar. O zamanlar kadın erkek Rus usulü, böyle giriliyormuş. Lakin ırkça Tûranlı, mizaçça şarklı olan Bulgarlar'ın midesi bu kadar hürriyeti kaldıramadığı için sonraları kadınlar kısmı, erkekler kısmından ayrılmış. Hamamın bir kişilik hususî localarında da titizler suya giriyor. Bütün Sofya'nın yegane hamamı bu. Onun için her gün mâhaşerallah kalabalık oluyor.

Hamamın karşısında bütün Sofya'nın "Harc kapanı" olan yeni "hâl" görülüyor. Büyük, güzel, temiz bir yapı; Sofya nevâlesini bu kapandan tedarik ediyor.

Burada tavukçuluk ticaretiyle meşgul olan temiz, güzide ve vatanperver vatandaşlarımızdan Câvid Bey'le gezindim. Kapanın altında gayet sıhhi harc depoları bir de buz fabrikası olan geniş bir mahsen var. Bu müessese Sofya şehir emanetine Mâl-ı Karun kadar vâridât getiriyormuş.

Millî tiyatroya gittim. O gece ilk defa olarak Fransız bestekârı Masine'nin "Verter Operası" oynuyordu. Orkestranın müdürü ve bütün uzuvları sahnenin tenörü, baritonu, pirimadonnâsı, rejisörü, dekorcuları, makinecileri hepsi Bulgar! Mösyö pek güzel, oyun pek iyi idi. Tiyatro dopdolu. Müsamere âdeta bir Paris gecesinin vehmini veriyordu. O kadar ki büfeye, fevâyyiye, duvardaki oyun ilânlarına, Paris tiyatrolarında olduğu gibi, tolgalı itfâiyye

neferlerine kadar şöyle böyle bir Paris gecesi denilebilir. Bulgarlar tiyatroda ne kadar terakki etmiş Yarabbi! Bu sahnede fasılayla opera, komedi ve dram oynanıyor; millî tiyatronun bir de komedi kolu var ki, bütün Bulgarlar, temeddünlerinin en hoş mahsulesi gibi candan seviyorlar.

Millî tiyatrodan başka operet, komedileri de her gece oyun veriyorlar, küçük Bulgaristan'ı şehir şehir dolaşıyorlar. Sobran'iye gittim. Bulgarları Türk idaresinden "Azad eden çâr" İkinci (II.) Aleksandr'a dikilen âbideyle karşı karşıya sekil bir meclis binası. O gün, Avrupa'ya, payıtahtlarına seyâhâtten yeni dönen başvekil İstanbuleski söz söyleyecekti. Sobran'ın etrafı kalabalık. Kapılarda jandarmalar. Sâmi'mahfellerine girecek halkta, sıkı bir muayneyle, silah arıyorlar, içeriye öyle bıakıyorlar. Eski Cuma Mebusu, Tuna'nın en temiz ve güzide Türkleri'nden Zihni Efendi'nin ihtimâmiyle güzel bir yere yerleştim.Meclis salonu bir perlemento salonuna benziyor. Cephede Kralgu'nun tahtı olan yaldızlı bir koltuk, güya mübâheşelere nigehbân oluyor. Bir kademe aşağıda reis mevkiî daha aşağıda nazırların koltukları sıralanmış. Sonra Fransız usulü, mebus sıraları sağdan sola muvâffaktan muhâlefete doğru gidiyor. Sağdan orta hata kadar çiftçi fikrasının mebusları çoğu sivil, lakin basit giyinmiş, bir kısımı da tam köylü kıyafetinde, sarı pütürlü, geniş mor kuşaklı, sarı cepkenli insanlar. Bu fırka bir fırka değil, adeta bir tarikat, bir ordu, başlı başına bir kuvvet, Bugaristan'ı öyle banimsemiş ki, kendinden gayrı fırkaları, tufeyli sayıyor; mecliste oturuşunda, gezişinde, söyleyişinde,

o gurur, o tahakkûm, o tavır var. Hükümet fırkasının bittiği hattan sonra sola doğru bir "fırkalar kümesi" kaynaşıyor: Demokrat, Narudanak, Rusprest, Radikal daha bilmem kimler! Fırkalar kümesi diyorum, çünkü Derşit, İstanbul eski topuna birden "kaza ve belâ âmilleri" diyor. Bulgaristan'ın tesisi gününden, son felâketine kadar bunlar idare etmiş. Bunun için yeniler topuna birden aynı sıfatı veriyorlar. Vâka-ı hâl ve tavırlarına bakılınca çekirdekten yetişme siyasî, avukat, banker, irad sahibi olduları anlaşılıyor. Saçları, sakalları, esvabları, hareketleri efendiden olduklarına şâhid. Fakat kendini başlıca müstahsil ve binaenaleyh Bulgar torağının öz unsuru sayan çiftçilerle bunların arasında bir uçurum var. Bunlardan sonra tamamiyle solda kominist fırkası görünüyor. Kıyafetçe, zihniyetçe, hareketçe hepsinden ayrı bir küme otuz beş mebus. İçlerinde bir de fesli var: Deli ormanın imânlı, temiz ve cesur mebusu hissi Fuad.

Bulgarlık'ın kırk üç senelik fırka ve siyaset mâceralarını dinlerseniz bir yılan hikâyesi dinler gibi bunalırsınız. Frenkçe de Balkan lafzına volkan mânâsını veren bu siyasi maceralar haddızatında gayet basittir. Çar bu memleketi âzâd ettiği günlerde, hemen bir Bulgar milletperverliği, istiklâl fikri uyanır. Naklediyorlar ki, daha o zaman Bulgar hürriyetini tesis etmek için tertip edilmiş bir ziyafette kaba saba bir Bulgar papazı söz almış; Ruslar'ın yüzüne: "Bizi Türkler'den kurtardınız, teşekkür ederiz, lakin sizlerden kim kurtaracak?" demiş. Köy papazı bu sözüyle İstanbulof'un zuhur edeceğini haber vermiş gibi.

Bulgaristan'ın, bütün Balkanlar'ın hatta şarkın bu son elli senede yetiştirdiği en büyük devlet adamı muhakkak İstabulof'muş, bugün artık bu bir hakikattır. Yarabbi! İstanbulof Balkanlar'ın Bulgar zararına bugün alacağı şekli ne yaman bir zekâ ile idrak etmiş. Bulgarları bir taraftan Rus boyunduruğundan kurtararak, bir taraftan bütün Dobruca'da, Makedonya'da ve Trakya'da hakîm unsur haline koymayı nasıl düşünmüş. Bugünkü yarım Bulgarlık onun eseridir. İstanbulof hem Rus tesirinden âzade yalnız Bulgar olmak, hem de rakip kardeş Sırbistan'a ve irsî düşman Yunan'a karşı en büyük Balkan devleti olabilmek için Osmanlı İmparatorluğu'na istinad etmek vaz etmiş. İstiklâlin sırf lafzı lezzetlerini bertaraf ederek Bulgaristan eyâlet mümtazesini Türk Padişahı'nın bir vilâyet tâbası ve bu gösteriş sayesinde de bütün Rumeli'de Bulgar unsuratı, hâkim unsur haline koymayı tasarlanmış. Yalnız kendi ile Petkof gibi bir kaç sadık arkadaşının anlattığı kurnazca siyasette ne kadar ileriye gittiğine bir misâl; Prens Batenberg Rus zoruyla Bulgar tahtını boşamıştı. İstanbulof senelerce nâib kaldı, senelerden sonra Bulgar tahtına bir namzet aramak lüzumu hâsıl olduğu zaman, toplanan mecliste bir çok namzetlerin ismî geçmiş. Sıra istanbulof'un reyine gelince İstanbulof demiş ki: "Ben Bulgar tahtına namzet olarak sultan Abdülhâmid-i Sânî'yi gösteriyorum, zaten de metbumuz değil mi? O hükümdarımız olursa Makedonya ve Trakya için kan dökmemize hacet kalmaz; hem de şayet bir Sırp ve Yunan ihanetine uğrarsak yanımızda Türk ordusunu buluruz!" Pek cüretkârane ve garip görünen reye karşı cevap verenler

olmuş, demişler ki:"Sultan Abdülhâmid, aynı zamanda da Bulgar prensi olursa Sobraniye'yi küşat etmeye gelir mi? Gelirse başında fes olarak nasıl gelir?" İstanbulof fes meselesini de halletmiş. Bulgarların millî serpuşu olan kalpağın zaten Türkler'e mahsûs bir serpuş olduğunu öne sürmüş belki Türk Padişahı bir günlük merasim için bu kadar fedakârlığa katlanır sanmış.

İstambulof'un istifasından sonra, ölümlerin en fecisi olan ölümünden sonra, Ferdinand dar aksi siyaset yolunu tutmuş. Bakanlar'dan Türkleri, Sırpları, Yunanlıları zorla cıkarmak için Hasburg siyasetine râm olmuş. Bu siyaset neticesini hep biliyoruz; Vaka bu kör siyaset yüzünden Türklük Rumelin'den çıktı, lakin Ferdinant'da tacını tahtını kaybetti, arkasından da ismini, bütün milleti tarafından lanetle andırıyor; Bulgaristan hem küçüldü, hem de içinden çıkılmaz bir demir mengene içine girdi; şimdi Bulgarlar İstambulof'u hatırlıyorlar, Tükler'e de muhabbetleri hududsuz.

İstambulof'dan son felakete kadar bütün fırkalar mânâsızdır; Bulgaistan'ı Ferdinand dilediği gibi idare eder. Dâhili, harici siyaset Ferdinand'ın elinde oyuncaktır. Şimdi de onun yerinde İstambuleski bulunuyor.

Sobraniye'de bulunduğum gün İstanbuleski söz söyleyecek siyaset hâriciyesini, seyâhatin neticesini şerhedecekti. Celseden bir kaç dakika önce meclise girdi. Bütün gözler ona müteveccih. İri, yarı bayağı çehreli, lakin sevimli. İnsan yüzüne bakınca: "İşte bu adam Bulgardır," diyor. Meclise, bir kumandan alayına bakar gibi bakıyor; kayıtsız

ve kuvvetli. Söze başladı. Lâubâlî konuşuyor. Öksürdüğü için kürsüde önüne bir kadeh çay da koydular.

Arada sırada bir yudum içiyor; nutkuna devam ediyordu. Nutkunda iki de bir de kalın Bulgar lâmıyla "Kemal Paşa" "Ankara" isimleri geçiyordu. Bu kelimelerin Bulgar ağzında ve kulağında öyle bir sihir ve efsunu var ki anlatılmaz. Bulgaristan'da boydan boya her adımda bu kalın lamlı "Kemal Paşa" ismi işitiliyor. Bu kelimeyi sevmeyen yok. Bütün gözler, Türklere Kemal Paşa'nın kanından ve dininden oldukları için, muhabbetle bakıyorlar.İstanbuleski nutkunun bu parçasında Kemal Paşa ile münasebetini, red ü hükümeti teberüe ediyormuş. Sonra diğer mebhaslara geçti. Bu demirden adam gayet şakacı hoş ve tatlı. Bazen bir kelimesiyle kominist[illegible] bile güldürebiliyor. Nutuklarının tercümelerini Fransızca "Ekodu Bulgarî" da okuyordum. Bulgar hitâbeti ne kadar dost ve zalim yarabbi! Muârızların birbiri[illegible] hakkında kullandıkları lisân kadar zehirli.

Bulgar ta'ban politikacı, gayet hırslı. Bizden aldığı beş yüz senelik elastikiyet bu unsuru elle tutulmaz bir kaplan imiş. İlk bakışta göründüğü kadar basit değil, muzmerini pek iyi saklamasını biliyor. Dostuna karşı cana yakın kurnaz, düşmanına karşı cana kıyasıya zâlim ve üstâd. Siyâset oyunlarında gayet hünerli. Maktül Takaf siyâsi Bulgar'ın en mükemmel bir numunesiymiş. İntihâbât devirlerinde her gittiği köyde hemen galebe eden bu nazırın hoş bir fıkrasını naklettiler. Takaf intihâbatda bir köye gitmiş, nutka başlamış, kölülere ne kabilse tatlı bir lisânla vaadetmiş: "Biz iktidara geçersek köyünüze yeni kilise ya-

pacağız, mektepler yapacağız, demiryolu yapacağız, köprü yapacağız!" derken, köylülerden biri: "Ama bizim köyde nehir yok ki!" diye bağırmış, Takaf "Biz nehir de yapacağız!" diye nutkuna devam etmiş.

En güzide siyâsileri mutlaka Rövelver, bomba ve bıçak oyunuyla sahneden çekilen bu memleketin halkı az çok bir şahıs etrafında müttehid görünüyor: Şâir İvan Vazof, elli seneden beri Bulgarlığı domuzundan, kırmızı biberine kadar, bütün millîkleriyle teganni eden bu ihtiyar şâiri, akşam üstleri Sofya'nın Tokatlıyan'ı olan "Panâh" kahvesinin tarihçesinde oturur görüyordum. Önünden akan bu halk ona bakar gibi bakıp geçiyordu, o halkı havarî gözleriyle süzüyordu.Bütün hayatında milletinin bir Viktor Hugo'su olmağa özenmiş olan bu şâirin tercüme edilmiş bazı parçalarını okudum, hiç sevmedim. Bana o renginin soluk bir gölgesi göründü, lakin özü itibâriyle Bulgar mı Bulgar. Ziyaretine gitmemi teklif ettiler; "Beşi bir Süngüde" ünvânlı bir parcasını gördüğüm için görmek istemedim. Ben orada iken anî bir ölümle öldü. Derhal şehrin sokakları siyahlara büründü. Hükümet resmi mâtem ilân etti. Bütün Bulgaristan şehirlerinde, kasabalarında, köylerinde çanlar çalınıyor, pencerelerinden siyâh bayraklar, mâtem kurdeleleri sarkıyor, hudutsuz bir matem haftası. Memlekette ne kadar müessese varsa duvarlara mâtem davetiyeleri yapıştırmış, bütün gazeteler Vozof'la dolu. Nihayet cenazenin kalkacağı gün geldi. Bütün şehir kapalı, tız ses yok. Tabutun geçeceği yolların köşesinde birer siyah sütun ve önlerinde günlük yanıyor. Kraldan köylüye kadar bütün Bul-

garlık ayakta. Cenaze kalktı. Bütün kiliselerden fâsılalı çalan çanların sesleri ve ağır cenaze havalarıyla Sofya'nın iç mahallelerinden geçti. Önde bitmez tükenmez bir mektepli kâfilesi. Sonra Bulgar kilisesinin belleri iki kat olmuş, sırmalara müstağrak ihtiyar Metropolidlerinden genç papazlarına kadar rûhâni bir alay. Tabut bir İmparator tabutu, tantanalı; arkasında bütün nazırlar, mebuslar, ileri gelenler, daha sonra cemaatler, Makedonya ihtilâlcileri, daha sayamayacağım, bir mahşer. Hava fena, musibet bir yağmur yağıyor, iliklerine kadar ıslanmış bu cumhurun omuzunda dağil.

Vazof'u şehrin koynunda, büyük katedralin karşısındaki meydana gömdüler; mezarında da şimdi büyük bir kandil yanıyor.

Ah esâret ne feci cilvelerin vardır! O gün cenazede tabiî bilızdırâr, Vazof'un menfûri Türkleri'nde heyetleri verdı! Ben o fesl-i kafileye hüzünle bakarken gafil Türklerimiz'den biri: "Bizde yazık ki böyle büyük bir şâir yetişmedi!" dedi. Fuzûli'yi, Bâki'yi, Nefî'yi, Nedim'i, Galib'i, Hamid'i, Vazof'a göre bu Himâlâya tepelerini düşündüm. O Türk'ün yüzüne baktım sustum. Cehalet gözüme esarette bin kat feci göründü. Mamafih bu Türk'ün hakkı vardı: Bizim o yüksek şâirlerimiz ona göre bir muammâ idiler, bir başka lisân tekellüm etmişdiler, bu dağlara göre bir ova olan Vazof şiirlerini köylülere, çobanlara, neferlere söylemiş. Vazof bu güzel meziyetiyle yanlız bizimkilere değil Firdevsi'ye de şüphesiz fâikdir.

Sofya'nın iç bahçeleri pek kötü can sıkıcı. Bir de

meşhur Boris bahçesi, bizim eski mezarlıklarımızın yerinde pek ziyade itinâ ile yetiştirilmiş bir bahçe. Bir kaç defâ gidilince o da nazarda ilk tesirini kaybediyor. Bana öyle göründü ki tarihi olmayan bir şehrin canı da yok. Bu yepyeni şehrin başlıca kusuru bu. Daha yolda demişlerdi ki: "Sofya'da iki güzel şey var, biri su, diğeri Vitoş Dağı." Hakikaten sevilince hak verdim. Sofya'nın suyu, bir sıhhat iksiri. Karşıdan Vitoş dağı da çirkin yenilikten bunalan gözlere biraz ferah veriyor.

Şimdi Sofya'daki şehbenderhânemizin işlerini güzel ve sâkin bir vatan perverlikle gören güzide memurlarımızdan Nâhit Bey her Türk'e gösterdiği muâvenetlerini bana da gösterdi. Onunla Vitoş Dağı'nda Dragalevez Manastırı'na gittik, bir büyük dağ günü geçirdik. Sofya'ya yakın yerlerden gönül alıcı bir burası var. Diğer civar köyler pek sıkıntılı. Şimdi "Kinâjovu" Bâli Efendi mesiresi berbat bir varoş olmuş. Bulgarlar istilâda Bâli Efendi'nin dergâhını hemen kiliseye çevirmişler Veliyyullah'ın türbesini de yok etmişler. Lâkin Bâli Efendi, türbesinin bozulduğu gece papazı çarpmış, kötürüm etmiş. Derhal mezarını tekrar meydana çıkarmışlar. Türkler'in rahmetle andığı komiserimiz merhum Ali Ferruh Bey'de mezarını dört kötü duvarla çevirmiş. Şimdi öyle duruyor. Penceresi iplikten görünmüyor. Bulgar köylülerinin Bâli Efendi'ye itikadı var.

Bâli Efendi mesiresinin arkasında "Gevurnubane" dedikleri kaplıcaya gidiliyor. Lakin Sofya'nın en güzel kaplıcası "Bangi"dir. Sofya'dan bir saat uzakta kötü bir trenle gidilip geliniyor. Yeni ve çok güzel bir bina. Umu-

mî ve hususî havuzlar yeşil ve mavi çiniyle döşeli. Suda iken kendinizi bir çini rüyasında yüzüyor zannedersiniz. Lakin burası da mesire olarak pek mahdud; bir mevsim geçirmeye gidenler sıkıntıdan iki de bir de şehre inmeye mecbur oluyorlar.

Arkadaşım Behçet'le kuru bağlara gittik. Türkçe ismi Bulgarca'da paydar olan bu bağların güzelliğini Evliya Çelebi anlatmakla bitiremiyor. Şimdi bu bağlar hakikaten kuru ünvanına mâmusaddık olmuş. Beş on ağaçlıklı birahanede köy orkestraları çalıyor. Arkadaşım Behçet'in ferahlı, güzel, zarif musâhebelerini dinlerken bu munkarız mesire de sıkılmadım.

Sofya'dan insan pek mahzun ayrılmıyor. Avdetde, Filibe'ye döndüğüm zaman bunaltan bir Amerika kasabasında, şirin bir Türk şehrine geçmiş gibi sevindim; bu eski şehir o yeni şehirden ne kadar güzel; memleketime dönmüş gibiydim.

Yahya Kemal

DERGÂH

On beş günde bir neşr olunur.

Birinci sene ikinci cilt. Numara 15. 20 Teşrin-i sâni 337

MUSÂHABE

KARANLIKTA UYANAN BİRİ

Üsküp eşrâfından bir gençle görüştüm. Bu genç Rumeli'yi fetheden ilk Türkler'in torunlarındandı. Hamburacızâdeler adıyla anılan âilesi Fâtih devrinde Üsküp toprağına kök salmış, otoparkta büyük bir meşe gibi kocamış, ayrı

ayrı hânedan dalları vermiş eski bir âileydi. Üsküp şehrinin ortasından akan Serava kenarında köhne konaklarda otururdu. Cedlerinden kalma çiftliklerinden başka, İshâk Paşa gibi İstanbul fethinde surların üstüne Anadolu askerleriyle yürümüş olan bir Paşa'nın, İsa Bey gibi bütün Tuna ve Savaboylarını fethetmiş bir beyin evkâfına mütevveliddi. Konağının her hangi penceresinden baksa bu cedlerin câmi, medrese ve i'mâretlerinin kurşunlu kubbelerini görürdü.

Üsküp son zamanlara kadar ilk asırlardaki çeşnisini tamamıyle muhâfaza etmiş bir Türk şehriydi. Murad-ı Sâni devrinin canlı bir resmi gibiydi. Halk halâ o lehçeyle konuşuyor, o türlü esvaplar giyer, o devirdeki gibi yaşardı. İhtiyarlarının kıllı göğüsleri kışın bile açık, çorap görmeyen ayaklarında uzun kırmızı yemeniler, ellerinde kol kalınlığında kısa kiraz çubuklar, omuzlarında cepkenler, bellerinde geniş kuşaklar, bacaklarında çuha çakşırlar, kaşları gözlerini, ve bıyıkları ağızlarını örtecek kadar gürdü. Seciyeleri ve sıhhatleri demir gibi olan bu ihtiyarları gören bu İstanbullu, Naima tarihinin sayfalarından fırlamış zannederdi. Bu şehrin gençleri de çakşırlı fermeneli, gençliğin atılganlığıyla bıçak ve tüfek oyunu oynar, tambura çalar ve türkü söyler, âdeta bir yeniçeri ordusunu andırırdı, kadınları kırmızı canfesden şalvar ve bürümcek gömlek giyerler, bonuna sıra sıra mahmudiyeler takarlar, ellerinin ve ayaklarının parmaklarını kınasız bırakmazlardı.

Bu şehir Fâtih devrinin ruhâni bir mezarlığıydı. Her köşesinde bir Evliyâ yatardı Halkı rivayet ederdi ki, ya

Bağdat'ta bir Evliyâ fazıla imiş yahut da Üsküp'de ulemâ henüz bahsi hâl edememiş. Lâkin Üsküp'ün Evliyâları hep cengâverdiler. Türbelerinin duvarlarında bir insanın taşıyamayacağı kadar ağır ve büyük paslı kılıçlar, kalkanlar, zincirler asılı durur du. Bukağılı Baba'nın başı ucunda düşman zindanında taşıdığı Bukağılar vardı. Kal'a içinde yanan Cafer Baba'nın kabri gülleden bir duvarla örülüydü: Düşman Üsküp'ü sardığı zaman topa tutmuş, Cafer Baba'da şehrin üstüne düşürülen gülleleri daha havadan iken alma tutar gibi eliyle tutar, üst üste yığar, kabrinin etrafına gülleden bir duvar örermiş. Gâzi Baba etrafında binlerce gaziyle bir tepe de yatardı, kandil geceleri Gazi Baba semti, bir mum, şehir âyini hali de görünürdü. Haydar Baba'nın tübesi Kosova Meydan Muharebesinin yolu üzerindeydi. Fakat bu şehrin bin bir evliyasını sayamayacağım.

Tanzimat bu şehrin yanına bir hükümet konağı kurmuş, lakin ahlâkına, seciyesine, zihnine nüfuz edememişti. Yine beyler ayrı, ağalar ayrı, halk ayrıydı. Bey kanından olmayan biri bey, ünvanını takınmaktan utanırdı. Üsküplüler, bey ünvanını fuzûlî takınan İstanbullu memurlara, inadına efendi derlerdi. İstanbul'un fethinde kanını döktükten sonra Haliç kenarında "Üsküplü" mahallesini kurmakla İstanbul'a ilk Türk mâyasını veren bu şehir o zamanlar bir medeniyet merkeziymiş; âlîmler, şâirler, münşîler yetiştirmiş, Selahattin Cami'lerine benzer câmilerle, medreselerle, hamamlarla, tekkelerle, bedestânlarla, çarşılarla bezenmiş. Mamafih medeniyeti yıkılmaktan ziyade bir göl gibi durmuştu. Çarşısı kazazları, bazarları, haffafları,

hallaçları, bakırcıları, kuyumcuları, silâhçılarıyle olduğu gibi duruyor, çalışıyor ve işliyordu. Çırak, kalfa ve ustaların sıfatları, mevkileri, kıyafetleri eskisi gibidir.

Üsküp o kadar eski ve o kadar Türk'dü ki İstanbul'dan ve Selânık'ten gelen yeni kelimeler, yeni eşyayı, hatta yeni şarkıları alafranga telakki ederdi. Balık suyu idrak etmediği gibi, Üsküp'de Türlük'ünü idrak etmiyordu, bütün Türk şehirleri gibi kendine sadece müslüman diyordu. Mamafih yanında kardeş unsur olan Arnavutlar vardı. Arnavutlar, Rumeli'nin son senelerinde yâr ve ağyârca itibardaydılar. Sultan Abdülhamid Arnavutları, seviyordu, nazlarını çekiyordu, hatırlarını sayıyordu,o zaman milletin bu gözde oğulları Üsküp'de gerek hükümetten, gerekse halktan Avrupalılar'ın gödüğü imtiyazlı muâmeleyi görürlerdi; İstanbullular alafrangaya özendikleri gibi Üsküplüler'de Arnavutluk'a özenmeye başladılar; bu dağlı kavmin siyasî itibârından başka kisvesi, silahi, lehçesi de cazibeliydi. Câhil İstanbul'da,Üsküp'ü bir Arnavut şehri zannediyordu; hâlâ da öyle zannedenler vardır. Bu tuhaf fikir bu bahsî güzel tenevvür eder: Bundan yirmi sene evvel Üsküp halkı belediye reisini, Vali Hafız Mehmed Paşa'yı istememek gayesiyle bir ihtilâl çıkarmış, Mithat Paşa'nın ihtilâlci hocalarından İdris Hoca'nın peşine takılarak Sultan Murad Câmii'ne kapatmıştı; Yıldız bu ihtilâlden ürkmüş Üsküp'ü Arnavutluk'un merkazi sandığı için, sonraları sadrazam olan Hakkı Bey'i,Mahmud Esad Efendi'yi ve daha bir kaç Bâb-ı Alî siyâsisini heyet halinde göndermişti. Hakkı Bey

Üsküp'e gelmiş, padişah namına, eşrâfı davet etmiş, nasihate koyulmuş; lakîn dikkat etmiş ki, bu eşrâf Türkçe konuşuyor da Arnavutça bilmiyor, isyanda çizmeden yukarıya çıkmıyor; Üsküplüler'in Arnavut olmadıklarının farkına varmış ve derhal hiddetlenmiş: "Bizde sizi Arnavut zannediyorduk, çıkınız buradan!" diye kovmuş.

Üsküplüler Arnavut olmadıklarına yanıyorlardı; Avusturya gibi bazı devletler Üsküp'ü Arnavut görmek ve göstermekte menfaattardılar; zaten bizde öyle biliyorduk. Her büyük şehrimizde olduğu gibi burada da leylî ve nehâri, bir idadî mektebi vardı. Bu mektebte Arnavutlar Karadağlılar mecanî tahsîl görürlerdi. Bir Türk'ün ücretle bile yerleşmesi güç olurdu. Arnavutlar, bugünkü felâketlerini hazırlayan o ninni devrinde Üsküplüler'e, kendilerinin tortusu bir unsur nazarıyla bakarlardı.

Arnavutluk'un ikbâli, git gide Arnavut milliyet nazariyesini doğurdu; yeni Arnavut elifbâsı, siyah kartallı bayrak, büyük Arnavut devletinin hududları alttan alta fikirlere yerleşiyordu. Bu heves yalnız Arnavutları değil, Kosova'da beş asırdan beri yerleşmiş Fatih Türkleri'nin çocuklarını da sardı. Eski Türk Beyleri'nin, ağalarının, esnafının çocukları Başkim kulüblerine yazıldılar, kendi kanlarına sövmenin lezzetini aldılar. Bu hava ve hevesin ateşini düşman yakmıştı, İstanbul'da bu ateşin üzerine barutla yürüyordu. Lakin bu hep bildiğimiz sergüzeşti burada açmayalım.

Rumeli fâciasından sonra Türk devletinin çekilişine yâr ağladı hatta zaman zaman ağyarda teesüf ediyor; bunu

hep biliyoruz. Lakin ben dün bu bağrı yananlardan bir gençle görüştüm. Bu genç samimî ve sıcak sesle dedi ki: "Meğerse Rumeli'nin en asîl, en metin, en hâlis unsuru Türk'müş!" Bunu nasıl anladığını sordum. Cevap verdi: "Son on üç senenin tecrübesiyle... Rumeli'de Türk hâkimiyetinin yerine geçen unsurları hakimiyet sıfatına liyakat kazanamadılar lakin mahkum unsurların liyakatları bu münasebetle daha ziyade ortaya çıktı. Devlet Rumeli'ye hâkimken Türk'ün esâmesi okunmazdı. Bilhassa Arnavut kardeşlerimizin millî faziletleri dillerde destandı. İslâmda asıl unsur varsa Arnavut'tu. Arnavut cesurdu, hürdü, azimkârdı, nûh der, peygamber demezdi, cinsi, dini, millî izzet-i nefsî, hakkı uğrunda pervasızca can verirdi. Türk hakimiyeti devrinde Arnavut'un bütün bu destan olan meziyetlerine sonraları Avrupalılar'da daha ziyade revnak verdiler." dediler ki: Arnavut Asya'dan değil Avrupa'dandır, Turanlı değil Aryâdır, Türk'ü Avrupa'da tutan Arnavut'tur. Avrupalılar böyle bir sıfatla Arnavutları pohpohladılar. Sarayın gözdesi, milletin göz bebeği olan Arnavutlar medeniyetin bu iltifatlariyle de mest oldular. Türk idaresi zamanında Başkim ceryanı türedi. Kosova'nın Manastır'ın en asil Türk'ü olup da Türklük'ünü unutan unsurlarından nice kimse kendilerini Başkim ceryanına bıraktılar. Sonra Rumeli parçalandı. Müslümanlar mahkum ve zaiata düştüler. Bu geçen on üç sene, mahkumlar için yaman bir imtihan devriymiş. Türkler hâkîmiyetleri zamanındaki tevâzulu vaziyetlerini mahkumiyetlerinde de muhâfaza ettiler, yanlız devrin değişimesi Arnavutlar'ı pek ziyade söndürdü. Sırp hâkimiyeti altında

yaşayabilmek için, bir cemaat-ı tesanüdü göstermek lâzım geliyordu. Arnavut kardeşlerimiz yazık ki bu kadarcık tesanüdü bile göstermediler. Son intihâbât iyi bir mihekdi. Türkler kırbaç, sopa, dipçik altında kalan en ücra köylerde bile azimlerinden şaşmadılar, reylerini yine müslümân kutusuna attılar. Arnavutlar bilakis dağıldılar, hâkimlerinin millî rekabeti karşısında derlenip toplanmadılar, son çareleri olan reylerini millî muârızları olan fırkalara verdiler. Bu küçük bir misâl. Lakin böyle küçük misâller çok. Zaman geçtikçe meydana çıkıyor ki, o tumtraktan, âlâyişden, böbürlenmekten âzade yaşayan Türk Milleti demirden bir kitleymiş. Türk memleketinin asıl sırrı Türk'teymiş. Arnavut'u, Çerkes'i, Kürd'ü hâkim ve metin bir millet kitlesi eden Türk mayasıymış. Bugün Rumeli'de bilfiil meydana çıkan netice ispât etti ki, Türk bu devletin müslüman unsurlarını birleştirmek için Allah tarafından bir mevhibeymiş. O giderse Arnavutlar, Kürtler, Çerkesler çil yavrusuna dönerlermiş. Bu gün Arnavutlar ne bir ordu, ne bir müessese, ne bir idare şebekesi vücuda getirebiliyorlar. Bir zaman Türk idaresinde ferdî kabiliyetle o kadar büyük adamlar yetiştiren bu unsur kendi başına kalınca şaşırdı. Arnavutluk'ta âciz, Sırbistan'da ise iradei cüziyesine bile sâhip değil. "On üç sene de Türk'ün büyük bir millet olduğunu anladık, zaman geçtikçe daha ziyade anlayacağız zannediyordum. Uyandık lakin karanlıkta uyandık." dedi.

Yahya Kemal

DERGÂH

On beş günde bir neşr olunuyor.

Birinci sene: İkinci cilt Numara 16, 5 Kanun-ı evvel 337

MUSÂHABE

BİR KİTABIN UYANDIRDIĞI HATIRALAR

Saatlerce Loti'nin İstanbul'a dair son kitabını okudum. Hâlis bir şâirin fârikası yalnız budur. Hâlis bir şâirin eseri kârîine yegâne eser görünür, kârî, onun sihrine tutulduğu sıralarda, sanır ki başka eserler renksiz ve tatsızdırlar. İşte her hâlis şâirin şiirinde tecelli eden bu "yegâne" görünüş Loti'nin şiirinde bir kat daha sihirkâr oluyor.

Loti'nin son kitabını okurken gözlerim bir daha kamaştı, ondan gayrı, bütün edebiyat denk göründü. Bu şiir yazı değil, hasılı sanat namına bildiğimiz şeylerden hiç biri değil, bir büyüdür, afyonkeşler daldıkları düzme cennetin bahçelerini, havuzlarını, köşklerini ve o cennette gördükleri kadınların tenlerini, saçlarını, râyhalarını hâsılı bütün hazlarını naklederler. Lakin şimdiye kadar Loti'nin büyüsüne tutulanlar o büyü nedir?

Nakledemediler. Ahmet Haşim teşbihleriyle Çin, Hind, İran ve eski Türk resimlerini gölgede bırakır bir sanatkârdır; bir gün Loti'nin âlemini tarif etmek için bir kelime aradı ve birden bire dedi ki: "insan o âlemde bir arı gibi uçuyor, fakat o âlemin dışına çıkayım dedi mi her taraftan cama çarpıyor, çıkamıyor!" Bu eser işte böyle duyulur ve ifade edilmez bir şey.

Loti bu kitabında on bir sene evvel ki seyâhatinin

Kandilli, Boğaziçi ve İstanbul hatıralarını günü gününe naklediyor. O sene Türk vatanının son mesut senesiymiş. Altmış bir yaşına giren Loti, gençliğinden beri gönül verdiği Türk memleketini bir daha görmeğe geliyor. Bu geliş eski İstanbul'u son bir defa tavaf etmek gibi hazin bir arzuya hamel edersiniz, fakat pek öyle değil! Biz bu yaşta çökeriz, söneriz, kururuz, hatıraların peşinden koşmayı çocukluk sayarız. Loti bilakis, bu yaşında da pek genç, Kandilli'de misafir olduğu Türkkârı, kırmızı yalıyı neşesiyle dolduruyor. Hilâlli gömlekli kayıkçıların çektiği kayığı ile Boğaiçi'ni sâhil sâhil dolaşıyor, yeni bir hayâleti, Rumeli Hisarı'nın yaşmaklı feraçeli son hanımını seyredebilmek için Göksu deresinde saatler geçiçiriyor. Hem de Loti bu sefer aramızda, eskisi gibi, başka bir yıldızdan gelmiş bir insan değil, hatta ecnebi bir misâfir bile değil, bir âşinadır. Hatıralarını naklederken bir düziye arkadaşı Kıbrıslızâde Tevfik'in ismini anıyor ve bir yerde de arkadaşının Bâb-ı Âli vakasında vurulduğunu hazin bir kitabe tarzında kaydediyor. Kıbrıslızâde Tevfik Loti'yi anlamaksızın tanıyan Türkler'in neslinden sonra anlayarak tanıyan ilk Türklerden biri olmuş; Türk ikliminin esrarı ile sermest bir insan olduğunu sezmiş, heva vü hevesleri peşinde gezen acaib bir ecnebi hüviyetinde değil asıl hüviyetinde görmüş.

O zamana göre bir gencin bu nüfuzu ne kadar harikûlâdedir. Otuz dört seneden beri İstanbul'un iç mahallelerinde, câmilerinde, mezarlıklarında gezinen bu mucizeli şâiri en değme medenilerimiz tanımıyorlardı; Tevfik Fikret

basit bir görüşün kurbanı olarak, tezyif ediyordu; alafranga edebiyatın pudra ve lavantasından mütehassis olan yeni nesil bizim küflerimizi sevmekle, Loti'nin bizimle eğlendiğini zannediyor, kızıyordu da.

Kıbrıslızâde Tevfik böyle bir neslin safından ayrılarak Loti'yi sevmiş, dost edinmiş, gezdirmiş. Bu hatıraları okurken bu dostluk safha safha görülür. Türk vatanının o son mesud senesinden sonra Loti Trablus, Balkan, harb-i umumî ve son mütâreke devrelerinde Türklük'ü gür sesiyle müdafaaya girişti. Düşündükçe gözlerimizi yaşartan bu müdafaanın sevabından, eski mesud günlerimizde Loti'yi bize yaklaştıran Tevfik gibi bir kaç Türk'ün ne kadar hissesi vardır! Bâhusus ki o, bu şerefli hissesini idrak edemedi de.

Kıbrıslızâde Tevfik nerede yatar? Bunu kendini tanıyanlar bile bilmez. Hazin bir tâlidir ki bu neslin en güzel ve en iyi bir çehresi olan bu gencin yegane ölüm kitâbesi Loti'nin son çıkan kitabında okunuyor.

Loti'nin kitabı kalbimde oyulmuş hatıraları uyandırdı. Kıbrıslızâde Tevfik'i Paris'de tanıdımdı. Az bir muârefeden sonra şahsiyetinin sihrine kapıldım ve üzerimde o tesiri hâlâ da devam ediyor. Bu sihirkâr şahsiyeti uzun uzadıya tarif edemeyeceğim; ince neşeden ibâret, gözlerinde ve dudaklarında gülümser bir rûhu vardı. Hiç bir şahısta erkeklik o kadar sevimli, zekâ o kadar temiz, neşe o kadar sarı hâsselerle mezç edilmiştir sanmam.

Tevfik, Paris safaretinde, ateşemiliter Fethi Bey'in muavini ve dostu idi. Sonra İstanbul'a döndü. Balkan

harbinden biraz önce harbiye nazırı olan Nazım Paşa'nın, eski bir aile dostluğu yüzünden, yaverliğine katlandı. İttihâd ve Terakkî Bâb-ı Âli'yi bastığı gün Tevfik, orada meclis-i hâs vükelâ kapısının önünde tabancayla öldürüldü, düştü, naşı ve mezarı uzun bir müddet bir sır kaldı. O günün sabahı son defa Tevfik'i gördümdü. O yağmurlu gün ne kadar kasvetliydi. Akşam üstü "İkdâm"dan çıkıyordum. Daha matbaanın kapısından çıkarken gözlerim Bâb-ı Âli yokuşunun müntehâsında bir hareketin cazibesine tutuldu. Oradaki "El-adl" gazetesinin demir parmaklıklı sofasından sokağa atlayanlar Bâb-ı Âlî'ye doğru koşuyorlardı. Bir ihtilâlin zorbası inerken bir sokak tıpkı ortasından bir sadmeyle zedelenmiş bir camın hüzme hüzme olan kırıklarına benziyor. O anda, o yokmuş ve etrafı böyleydi. Geçenler, dâfiâ ve cazibe kanunlarının bir cilvesine tutulmuş gibi ya Bâb-ı Âli'ye koşuyor, yahut da yan sokaklara çekiliyorlardı. Yukarıya doğru yürüdüm. Sağa baktım. Meclis-i Has'ın altındaki tulumba koğuşundan, fevkâlâde bir telaşla derlenip toplanan, silâhını kapan neferler dışarıya çıkıyorlardı. Bu şaşkın ve yüzü sararmış asker Bâb-ı Âli câmiînden yukarıya doğru, parmaklık hizasında iki saf oldu. Bâb-ı Âli cephesinin göründüğü dirseğe gelince gördüm ki, dairenin önünde çoğu sivil, bir kaçı sarıklı, fakat adedce az bir nümâyiş kalabalığı bağrışıyordu. Telaşlı bir tekbir gulgulesi "Asker Edirne! Allah aşkına!" sözleri işitiliyordu. Gerek içerden gerek dışardan bu nümayişi seyredenler nümâyişcilerden çoktular ve nümâyişe yabancı gözleriyle bakıyorlardı. O seyrek nümâyişçi kalabalığının çehreleri sap-

sarı, sesleri ve ayakları titrek görünüyordu. Ortada şayak cübbeli, hilâli sakallı bir hoca gayet calî bir hareketle kollarını kaldırıyor. Etrafına tekbir çektirmeğe çalışıyordu. Yalnız genç ve siyâh cübbeli genç bir softa ki, samimi olduğu atılganlığından belliydi, kalabalıktan ayrılmış, meclis dairesinin duvarı hizasınca, şaşkın şaşkın bakan askere doğru yürüyor, kolunun şedid hareketleriyle, "Asker, Allah, Muhammed, İslâm, Edirne" sözleriyle karışık cümleler söylüyordu. O aralık askerle nümayişciler ortasında kalan boşluğa Ömer Nâci, sendeler gibi coşkun, atıldı; yakalığı boyunundan fırlamış, boyun bağı bir yana gitmiş, ağzı köpüklü, yanından iki kişi menedeer gibi tutuyorlar, Ömer Nâci yırtık bir sesle bağırıyordu: "Asker! Asker! Siz! Siz! Asker!" ne söylediği anlaşılamıyordu. Bir ihtilâl anında insanlar bambaşka birer mahluk oluyorlar. Ömrümün bir zamanını beraber geçirdiğim Ömer Naci'yi o anda tanımıyorum. Muhâfız askerin, safları arkasından çavuşlar geziniyor, intizâmı kaybetmemeğe çalışıyorlardı. Lakin gözlerini Ömer Naci'ye dikmiş, hayran hayran ve takdirkâr bir heyecanla bakıyordu. Aşikâr ki,bu neferler kalbleriyle ondan tarafa idiler. Bu sırada birden bire, Meclis-i Hâs kapıları açıldı, içerden siyâh bir bulut gibi bir insan kalabalığı koptu, sahanlığı doldurdu. Ortalarında, elinde bir kağıt tutan, Enver göründü; etrafındakiler, kanatlarını açmış kuşlar gibi Enver'i muhafaza ediyorlar ve aynı zamanda kalabalığa ve askere karşı: "Edirne! Edirne!" sayhalariyle bağırıyorlardı. Sahanlık üzerinde en ziyade Silahçı Tahsin ve fedai Gümülcineli Eyüp göze çarpıyor-

lardı; bunlar boyunlarındaki şalları sallıyorlardı. Enver'in sahneye çıkışı nümayişe bir vakfe oldu. Enver elinde o kâğıdı tutarak gayet munis ve iltifâtkâr bir işaretle muhafaza bölüğünün zabitine:"Cemil Efendi lütfen gelir misiniz!" diye çağırdı. O zavallı genç zabit Enver'in bu işaretindeki efsune tutuldu. Bir kaç adım yürüdü, sonra bir âsiye itâat etmenin tereddüdüyle duraladı, yanaşamadı. Güya bu ihtilâlin sırrı o aralık askerin bir hareketine bağlı gibiydi. Bu manzaranın son safhası olarak, Ömer Naci'nin o perişan ve coşkun kiyafetiyle bir daha ortaya atıldığını gördüm ve gittikçe çoğalan seyirciler arasından çıktım, çekildim.

Bâb-ı Âlî yokuşundan Sirkeci'ye doğru înerken dikkat ettim ki, dünya bu ihtilâlden bîhaber, dükkanlarda kayıtsız kayıtsız gülüşüyor, konuşuluyor, alış veriş oluyor. Köprüden akan halk dalgın ve kayıtsızdı. Başım gördüğüm manzaranın tesiriyle doluydu. Muhayyeleme en ziyade Ömer Naci'nin o yırtık bayrak gibi bedmest hâlî çarpmış, en ziyade onu düşünüyordum. Ömer Naci'yle inkılâbdan bir sene önce Paris'te görüşmüş, dost olmuş, vakit geçirmiştik. Çok cazibeli bir insandı. Sıcak bir dost, rind bir arkadaştı. Kafasında şiir, felsefe, tarih, fen karmakarışık, çok hoş ve biraz gülünç bir natıka-i perdâzdı. Natıkayı, bir mucize telakki ederdi. Benden en ziyade istediği şey hatip Jures'in söz söylediği mitinglerde refakatti. Jures'i dinlerken kendinden geçer, bir efsuna uğramış gibi oluyordu. Çok merakla sevdiği Fransız ihtilâlini hep natıka-i prest görüşüyle görür, o görüşle okur ve bir tiyatro sahnesi

zannederdi. Danton'un heykeli önünden geçerken hemen durur bir daha hayretle bakar: "İşte ben medeniyet âleminde yalnız buna hayranım!" derdi. İstanbul'a döndüğüm zaman Naci' yi arzusuna göre bir şahsiyet olmuş gördüm. Bâb-ı Âlî önünde o günkü hâli zevk ve şevkine göre idi.

Dışından kansız görünen bu ihtilâlde Tevfik'i kaybettiğimizi ertesi gün gazetede gördüğüm dakika kederimden hareketsiz kaldım. Bir kaç satırlık "maattessüflü" "atılan kurşunlardan esr-i kaza olarak ...." Bir teblî bu kere haberi soğuk kanlılıkla haber veriyordu. Gözümde Türk gençliğinin asâlet-i timsâli olan arkadaşın naaşını aramak için şehre indim. Hükümet değişmiş, sokaklarda çehreler de değişmişti. Naaşı kimden arayacağımı düşünürken hatırama Ömer Naci geldi. Aramak için yola düzülmüştüm. Köprü üzerinde Ömer Naci göründü. Sağında Silahçı Tahsin, solunda Fedâi Eyüp'le, bir ihtilâl devriyesi gibi geziniyordu. Beni görünce mahsun bir çehre takındı. Tevfik'le rabıtamı bildiği için yanıma mukadder geldi, kendine hâs olan lâubâliliği ki koluma girdi, hemen ondan bahsetmeğe başlayarak: "İhtilâlin cilveleri bu! Daima en iyileri yere serer, Tevfik'i namusu öldürdü, ben de senin kadar yandım, emin ol! Âh niye o saat orada bulundu; Fransız İhtilâli'nin tarihini beraber okuduk... İhtilâlin cilveleri böyledir. Sen benden iyi bilirsin.." yollu bir nutka girişti. Uzun uzun dinledik, nutku bitince bir zamanki arkadaşlığımız namına Tevfik'in naaşını hükümetten istemek için muâvenetini istedim: "Bu aralık doğru değildir, hükümet bu kaza yüzünden fazla sızıntı vermek istemiyor." dedi. Bu sözü üzerine

hassasiyetini tahrik edecek acı bir cevap verdim; zayıf tarafı olan Fransız İhtilâli tarihinden bir kaç misâl serzeniş ettim. Sözlerim pek ziyade dokundu, tesirle elimi sıktı. Naaşı almağı vaaddetti. Biz onunla kol kola, arkamızdan da iki maruf fedâi heybetli bir mevkib halinde köprüden Bahçekapı'ya kadar gelmişiz. Vakadan gözleri fal taşı gibi geçen halk bize bakıyordu. Naci orada sebil önünde vaadini tekrar ederken, arkamızdan münakaşamıza kulak kabartmış olan Silahçı Tahsin yaklaştı, dedi ki: "Nafile yoruluyorsunuz Beyefendi! Bu sabah Süleymaniye mezarlığına gömüldüler!" Herifin bu sözüne inandım. Nâci de vaadinden kurtultu. Doğru Süleymaniye mezarlığına koştum. Ne aslı var ne faslı. O sabah gömülmemiş. Aldatıldığımı anladım. Tevfik'in öldüğünü âilesi ve dostları iki satırlık bir gazete haberiyle biliyordu. Kendi ortadan kaybolmuştu. Hükümet sağır bir duvar gibi idi. Müracatlara cevap vermiyordu. Bir şehir içinde bu tarzda bir gaybûbet ne elim bir tesiri olduğunu tecrübe ettim. Matem devresinde Tevfik'in kardeşleri zannediyorlardı ki bu fâcia yalanda olabilir, Tevfik günün birinde kapıdan girebilir. Muazzez bir neşe ile toprağa gömmek bile bir teselleymiş.

Hükümetin sağır bir duvar gibi duruşuna rağmen naaşı bulmak bana bir dert oldu. Her gün yeni bir çareye baş vuruyor, her gün meyûs dönüyordum. Böyle çok teşebbüslerden sonra günün birinde yeni bir çare düşündüm, hatırama garib bir tesâdüfle Câfer Tayyar Bey'in büyük kardeşi İsmail'le Hakkı Bey geldi. Bu iki kardeş Tevfik'in gençlik ve Mekteb-i Harbiye arkadaşlarıydı. Onunla düşmüş, kalkmış, eğ-

lenmiştiler. İsmail Hakkı Bey, o günlerde Selimiye kumandanıydı. Onu Selimiye'deki mevkiinde görmeğe gittim. Heyhat o da avutmağa başladı: "Tevfik'in mezarı nerededir bilmiyorum, hükümet bu hususta katî bir sükût-ı iltizam ediyor. Bu fena günlerde kurcalamasanız iyi olur." Üslûbunu kullanıyordu. Teessürümden cevabım acı ve uzun bir nutka benzedi: "Bizi ölüm karşısında bile insanlıktan şüphe ettiriyorsunuz. Lakin Tevfik'in sizin gibi dostlarından başka Loti ve Klod Farer gibi ecnebi dostları vardır. Bu büyük insanlar Türkleri bu günlerde bütün cihâna karşı mudafaa ediyorlar, yarın da İstanbul'a gelecekler. Onlar sizin gibi değil vefakâr dostlardır, Tevfik'in mezarını ararlar, bu tarzda ketm edildiğini haber alırlar, hepimizin hakkında çok çirkin bir fikir edinirler!" dedim. Bu sözlerim İsmail Hakkı Bey'i düşündürdü. Bana "Emin olunuz bütün gayretimle kabrin nerede olduğunu öğrenmeğe çalışacağım. Beni üç gün sonra,yine beni burada, görmeğe geliniz!" dedi. Bu vaadle ayrıldım. Mülâkat günü Selimiye Kışlası'na gittim. İsmail Hakkı Bey beni görür görmez ayağa kalktı; elimi sıktı ve neferinden yağmurluğunu istedi: "Buyurunuz kabri görmeğe gidelim." dedi. O, ben arkadaşımız da, bir nefer kışladan çıktık. Kabri dâima İstanbul tarafında tahayyül etmeğe alıştığım için burada bulduğuma şaşırıyorum. Bâb-ı Âli ile Karaca Ahmet arasında bir münasebet görmüyordum. Mezarlığa doğru yürüdük. Hava çok fena idi. Kötü bir yağmur yağıyordu. Epey yürüdükten sonra; mezarlığın kışlaya nazar tarafında; su terazisi olan, köşeye geldik. Buradan mezarlığa girdik. Bir kaç adım daha yürü-

dükten sonra İsmail Hakkı Bey bir lahid önünde durdu, fâtiha okumak üzere ellerini kaldırdı, ben ve nefer de ellerimizi kaldırdık; döndü yan yana duran iki diğer lahde karşı da ellerini kaldırdı, onlara karşı da birer fâtiha okudu. Ellerini yüzüne götürdükten sonra ilk lahdi göstedi. "İşte Tevfik burada yatıyor!" diğer iki lahdi de göstererek "bunlarda da Yavuz Nafiz Bey'le zâbıta memuru Celâl Efendi yatıyorlar" dedi.

Bir müddet lâl ve müteessir Tevfik'in lahdi başında durdum, gözlerimle lahdin yerini tayin ettim. Sonra ayrıldık.

Tevfik'in annesine ve kardeşlerine kabrin bulunduğunu habervermeğe gittim. Zavallılar ağlaşırken, âdeta bu bir kaç aylık esrâr perdesinin kalktığından biraz müteselli oldular. Giderek bu cilvesi kalbimi bir kat daha yaraladı. Ertesi gün Tevfik'in kardeşi Şevket'le kabri ziyarete geldik. Fakat bu keşfi takip eden günlerde içimize bir şüphe girdi: "Acaba o kabirde midir?" Elemli şüphelere alışan kalbler kolay kolay kurtulamıyorlar yine şüphe ediyorlar. Şevket kabrin açılmasını emel edindi. Hükümetçe bu kabil değildi. Tevfik'in kardeşleri bu arzuda ısrar ediyorlardı. Bilhassa Şevket, kardeşinin yüzünü son bir defa görmek istitordu.

Arkadaşlarımızdan dostlukta sadakatin bir timsâli olan, Halid bir çare arıyordu. Bir gün geldi ki: "Mezarı bir gün akşama doğru açtıracağız. Karaca Ahmet mezarcılarıyla uyuştum. "Mevud gün geldi. Bir teraftan kanuna, bir taraftan da o zamanki idarenin tazyıkına karşı çok cü-

retkârane olan bu hareketi göze aldırdık. Dört arkadaş Karaca Ahmet'e gittik anlaştığımız mezarcılar, kabri ancak akşama, geç vakte doğru açabileceğimizi söylediler. Bekleye bekleye o saate girdik. Mezarcılar geldiler, bizden hareketlerini ifşâ etmeğeceğimize dair tekrar teminât aldıktan sonra işe giriştiler. Biz arkamızı birer mezar taşına dayanmış ameliyenin bitmesini müteheyyiç bekliyorduk. Uzaktan gördük ki lahdin taşını kaldırdılar, baş mezarcı bize işaret etti. Lahdin başına geldik. Biraz sonra kabirde yatan bir cesetti, beline kadar açtılar. Ceset mürekkeble ovulmuş gibi siyâhtı, siyâh tunçtan bir heykele benziyordu. Ben Tevfik'i tanıyamadım, lakin kardeşi Şevket hemen tanıdı: "O! Kendi!" dedi kardeş kardeşin çıplak vücudunu, ne kadar tagyîr etse, tabiî bir aşinalıkla tanıyabilir. Ve cesette iki kurşun yarası görünüyordu. Biri sol gözün buruna yakın çukurunda biri de göğüsde, sol memenin üzerindeydi. Yaralarda kurtlar kaynaşıyordu. Bir müddet Tevfik'in çehresine baktık. İçimizde bu son görüş olduğunun hissi vardı. Mezarcılar artık kabri kapayacaklarını ihtar ettiler. Şevket bir türlü ayrılamıyordu, onu güç çektik. Mezarcılar telâşla lahdi kapadılar.

Karaca Ahmet'den bir müddet ayrılamadık, ölümün o siyâh bahçesinden çıkamadık. Sonra öyle gönlümüz kapanmış, dilimiz tutulmuş, başımız eğilmiş yola çıktık.

Loti'nin son kitabındaki hatıralar âlemine dalmış düşünürken Tevfik'i bir daha güzel bir rüyada görür gibi gördüm.

Yahya Kemal

SAKARYA VADİLERİNDE

NESİR

Bilmem beni hatırlıyor musunuz? Ben sizi asla unutmadım. Zira, köylerinizin harabeleri içinden geçerken kadın, erkek, genç, ihtiyar, çoluk çocuk hayran, ürkek ve mahçup çehrelerle, yumuşak yastıktıklarına yaslandığımız otomobilin etrafını aldığınız zaman hayatımın en derin, en büyük, en tahammülsüz hicâbını duymuştum. Hicâb ise kıskançlık ve haset gibi unutulmaz, silinmez bir duygudur; geçtiği yerde ateşten izler bırakır.

Şu dakikada sizi ve köylerinizi hep birbirine karıştırıyorum. Hanginiz daha az sefîl idi, hanginiz daha çok merhamete layıktı, bilmiyorum; bildiğim bir şey varsa o da sizin gözleriniz benim gözlerime isâbet ettikçe başımın önüme düşmesi ve yüzümün bir âlevin aksinde gibi yanmış olmasıdır. Bunun için değil midir ki, size hitap ettiğim şu dakikada, hepinize karşı kalbimde yine ve o öfkeye benzer bir şey duyuyorum ve tekrar size doğru gitmek fikrine alışamıyorum, sizden korkuyorum; bir câninin öldürdüğü adamın cesedinden koktuğu gibi. Sizden korkuyorum. Üç yaşındaki çocuklarımızın hayâlî bile bende cüret ve cesaret namına hiç bir şey bırakmıyor.

Hatırlıyor musunuz, bilmem sonbahar mevsiminin serin günlerinde idi; hava, gâh kapanıyor, gâh açılıyordu ve bu mütemâdiye tebeddüler insanda hayata karşı bir emniyetsizlik uyandırıyor, sebepsiz bir vesvese, bir endişe, bir büyük tehlike karşısında bölünüş hissi kalbi ürpertiyordu. Arabamızın içine ne kadar gömülsek, yumuşak ve sıcak esvab-

larımıza, örtülerimize ne kadar bürünsek zannediyoduk ki yolumuzun sonunda da bizi bekleyen şey açlık ve çıplaklıktır. İşte tam bu sırada siz o harabeler içinde göçmüş bir neslin cehenneminden dönen heyhulâları halinde bizim önümüze çıkıyor ve yahud önümüzden kaçıp gidiyordunuz. Bizden niçin kaçıyordunuz? Bize doğru niçin koşuyordunuz? Bizimle sizin aranızda müsbet veya menfî bir alâka var mıydı ki bizden kaçmak veya bize sokulmak ihtiyacını duyuyordunuz?

Evet, aramızda bir rabıta, bir alaka var mı idi? Siz bizim için yerin dibinden çıkmış müstehaseler ve biz siz için başka bir küreden inmiş mahluk değil mi idik? Sizin altında barınacak bir tek damınız, başınızı koyacak bir tek yastığınız yoktu. Biz ise o kadar büyük arabalar içinde ve en yumuşak yataklardan daha yumuşak yastıklar üstünde idik. Biraz sonra siz yangın külleri içinde kavrulmuş buğday ve arpa tanelerini toplamağa ve onları iki taş arasında öğütüp yemeğe giderken, biz yolun ferahlı ve soluk bir yerinde duracağız, tıka basa dolu sepetlerimizi, sefer taslarımızı açacağız ve gümüşten daha parlak çatallarımızın ucuyla ezilmiş etler, soğuk börekler ve taze meyveler yiyeceğiz ve bunları yerken esmer harp ekmeğini biraz lezzetsiz bulacağız ve geçmiş zamanların bize bahşettiği (daha mükemmel hususu) hatırlayacağız, bilseniz, biz buna benzemez ne yemekler tattık, ne rahat yerlerde oturduk, ne ferahlı saatler geçirdik.

Dünyanın başka yerlerinde öyle memleketler vardır ki düzenini periler kurdu zannedersiniz.

Bastığımız yere sanki kadifeler döşenmiş gibidir. Te-

neffüs ettiğiniz hava insanın başını döndüren kevserdir kadınları çiçekler ve çiçekleri kadınlar gibi kokar. Orada herkes, her dakika mütebessimdir; her dakika herkes için düğün, bayramdır ve her oturulan sofra sanki bir hükümdarın ziyâfet sofrasıdır. Geceleri sizi bekleyen yatak, kuş tüyündendir; öyle ki vücudunuzu içine bıraktığınız zaman kendinizi göklerde bir buluta yaslanmış sanırsınız ve tavan başınızın üstünde yıldızlı geceler kubbesinden daha süslüdür. İşte bu altımızda tepinen mağrur mütehakkim arabada oralardan getirilmiş bir sürat ve rahat âletidir. Hayatı oralardaki yaşayışa göre anlayan vücudumuzun sizin yaptığınız kağnı arabalarına, binmeye, artık tahammülü yoktur; nasıl ki bir gececik olsun sizin yattığınız yerde yatamayız, nasıl ki bir defacık olsun sizin yediğiniz yemekten yiyemeyiz.

Lakin o demlerdeki, arabamızın etrafını sarıyordunuz. Her biriniz bir başka tavır, bir başka şîveyle başınızdan geçen fâciayı anlatıyordunuz. Örtündüğünüz paçavralar arasından kuru ve esmer kollarınızı uzatıyordunuz. Biriniz: "nah, gavur şuradan geldi, şuradan çıktı..." diyordu; biriniz "İşte gavurun el uzattığı kız budur; ateşe kaktılardı; ayakları kötürümdür" diye ah ediyordu. Bir diğeriniz: "Eyvâh, eyvâh neyim var neyim yok hepsini aldılar, mal, davar, tohum, oğul, koca... hepsini..." diye haykırıyordu. Ve bir kadın: "Dokuz çocukla bir viranenin içinde çırçıplak kaldım. Ne yapacağım, ne edeceğim? Aman Allah'ım, aman Allah'ım..." diye söyleniyordu. O vakit yemin ederim ki sizden olmadığıma, sizi dinlemeğe paçavralar içinde ve

yalın ayak geldiğime nedamet ediyordum. Göz yaşlarınız arkasında bize karşı sezdiğim kin ve gayzınızdan korktuğum için değil, fakat felaket ve sefâlet karşısında sefâhat ve rahat denilen şeyler ne kadar kaba, ne kadar galiz ve âdî olduğunu hissettiğim içindir ki sizin aranıza karışık, sizin aranızda kaybolmak, kendimi sizinle beraber görmek istiyorum; o dakika da zannediyordum ki hayatın en büyük zevki neşvesi ve en büyük şerefi sizin gibi olmakta ve size karışmaktadır. O dakika da Nasıralı Nebi'nin rûhundaki bütün esrar bana perde perde ayan oluyordu; Onun cüzzamlıları neden öptüğünü, sefil ve serserilerle neden hembezm olduğunu neden toklar sofrasından kaçıp açlar meclisine sığındığını neden dilencilerle beraber gezindiğini ve meczubların sohbetini neden âkılların musâhabetine tercih ettiğini anlıyordu. O demişti ki: "Asıl çıplaklardır, zira giyinecekler, asıl bahtiyar zulüm görenlerdir. Zira adalete mazhar olacaklardır."

Evet, buna inânınız! Biz ki tokuz, biz ki giyinmişiz, biz ki adaleti tevzîî edenler meyanındayız. Rûhumuz bin türlü gamla doludur. Hiç bilmediğiniz, görmediğiniz kederler bizi, Eyüb'ün etini kemiren kurtlar gibi kemiriyor. Bu temiz, rahat ve yumuşak örtüler altında şüphe, gurur, nahvet ve ihtiras denilen türlü türlü aletlerle şarha şarha kaynayan bir derimiz var. Düşmanın gayz ve vahşeti sizin üstünüzden bir kafa gibi gelip geçti; fakat biz gayzı, o vahşeti ve o düşmanı daima içimizde taşıyoruz; mütemadiyen yanıp mütemadiyen tutuşuyoruz. Mütemadiyen yağmaya gayrete, mütemadiyen eza ve hakarete maruzuz; her dakika doğ-

rulup her dakika yıkılıyoruz.

Ey yanan tarlası üstünde beyaz sakalını yolan ihtiyar, ey evlâdının mezar taşından başına yastık yapan ana, ey geceleri köpeklerle beraber uluyan aç çocuk, ey bekâreti iğrenç bir yara halinde kanayan genç kız, Allah cümlenizi bizim giriftar olduğumuz dertten masûn eylesin.

1 Teşrin-i Sâni 1921 Ankara

Yakup Kadri

DERGÂH

On beş günde bir neşr olunur.

Birinci sene:İkinci cilt Numara: 17 20 Kanûn-ı Evvel 337

DİYORLAR Kİ,

ANADOLU'DA

Yakup Kadri Bey'le Mülâkat.

Gönül ikliminin türlü hâletlerini bize rikkatle, melâlle açan güzide nâsir bir kaç akşamdır bizde.. Bizse,Ankara'ya uzaktan, yüksekten bakan sayfiye yamaçlarından birinin bir kulubesindeyiz!.. Sakarya günlerinin tarifsiz üzüntülerini bir arada geçirdikdi... Dün gece de muzaffer beldenin meşalelî, müzikali şenliğini gurbet inzivasının bağından yan yana seyrettik! Şu zaferde doğrudan doğruya kana, sinire şırınga gibi tesir eden bir uzvî sır var. Nice zamandır yabancısı kaldığımız inşirâh, duyuyoruz ki, vücudlarımıza, rûhlarımıza ağır ağır avdet etmekte... Sanki imtihânlarını bitirmiş çocuklarız... Henüz sıcak ve parlak duran hazan dağlarında,bugün öyle rahat ve geniş

gezindik ki... Misafirim bu Anadolu tepelerinde, tıpkı Sen Morris'deki kıyafetiyle bir siyâh gibi dolaşıyor. Poîkare İngiliz kilotunun altına da espor çorapları ve elinde bir kalın baston!

Nahîv vücudunun üstünde bir mücessem küre gibi duran başı ve siyah kaşlarının kalın sipri altında iri iri parlayan koyu kestane gözleriyle bu adam . zaten bir ezelî siyâhtır. Eskiden beri böyle ara sıra İstanbul'dan kaybolurdu. Sonradan başka beldelerden onu payitahta yeni bir eserle dönmüş görürdük. Bir Serancamı Mısır'dan, Baskınla Şapkayı Manisa'dan getirdi. Fakat garibdir ki, Anadolu'dan payitahta bu garbvâri, Mappusantikâri şekil ve tasvir hikâyeleriyle girdi de Garbdan, İsviçre'den sanılan paşakâri bir tazarru ve tasavvuf sanatıyla döndü. Şimdi de bu cidâl, bu cefâ ve ümid diyarında seyyâhtır. Bir müddet aramızda görünüyor: Ve İstanbul'a yeni bir çâşnî götürecektir. *

Bugün kendisiyle gezinirken, sözlerini dinledikçe yanımda bir sihirli inbik var sanıyordum. Tabiat ve rûh onun içinden süzülüp de tekrar bana verilince müsekkir bir meşrûb oluveriyordu. Zira bu inbiğin ivicâclı helezonları içinde Homerus'la Horaçyus, Virjil ve Senek'a, Petrark'a ile Dante ve Algori, Tevrat'la, Mevlûd, Şarl Bodler'le Ari

---

[*] Bundan dört beş sene evvel Benam Muharrirlerimizden Ruşen Eşref Bey'in; yaptığı edebî mulâkatlar hâlâ hatırlardadır. Ruşen Eşref Bey Ankara'da tekrar edebî anketlerine devam ediyor. Ve bunların ilki olarak Yakup Kadri Bey ile yaptığı bir mülâkâtı bize gönderiyor.

Dureniye; Meterling'le Anatol Frans; İbsen'le Gorki;ilâhiler ve nefesler var... Onun için Yakup Kadri Bey'in tahassüsleri ve bu kadar terbiyeli ve derin...

İnkâr edilebilir mi ki,"Erenlerin Bağından" biri ile,edebiyatımıza Yakubî bir görüş, bir duyuş sinmiştir. Ve Serancâmın Yakub'undan bugünkü Yakub'a varan sanat tekâmülünü, hangimiz Renye'nin şu kıtasından daha iyi anlatmağa kadiriz:

"Rikkatimi yanlız çiçekler uyandırdı ve sana isimlerini sorardım; fakat kudretlerini hâssalarını, aşk verince kabiliyetlerini, sırlarını bilmezdim; zirâ onların kuvvetlerini de, nasıl kullanabileceklerini de şimdi biliyorum. Ve onlarla öyle şifalı, öyle ustalıklı, o kadar sert ve esrarlı bir sihirkâr içki tertip edebilirim ki kanı daha kırmızı ve gözleri daha parlak yapar."

Yeşil vahdetine renklerin inhilâli üşüşmeğe başlamış bir ağaçın altında kendisine bu kıtayı okudum. "Serencâmda dikkkatinizi şekiller ve kokular uyandırmıştı" "Erenlerin Bağında" Kârîlerinize kanlarını kızartan ve gözlerini parlatan bir iksir çıkardınız" dedim. Ve kaç vakittir sırf muhârebe kaygularını münhasır kalan sohbetlerimiz böylece bir sanat teneffüsüne inkılâp ediyordu. İstanbul'daki arkadaşların, eserlerini ve dedikodularını aldık. Muhatabımın edebiyatımız hakkındaki düşüncelerini öğrenmek için müsterih ve neşeli anı bir fırsat bildim ve kendisine "Diyorlar ki"nin suallerini hatırlattım. Bu sualler, malum olduğu üzere edebiyatımızın dört devrine dairdi.

Yakup kadri Bey dedi ki:

— Ben edebiyatımızın; eski edebiyat, Tanzimat, Servet-i Fünûn, Millî Edebiyat gibi dörde taksimini gayet suni bir tasnif buluyorum. Bence edebiyatımız ancak iki devre ayrılabilir: Biri eski devri, öteki de Tanzimat devri!.. Eski edebiyat herkesin söylediği gibi Arap ve Acem edebiyatının nüfuzu aldında idi. Ve rûhunu o edebiyatın ananesinden alıyordu.

Bir de Tanzimat'tan sonra başlayan edebiyat var ki umumiyetle Garb 'dan mülhem oluyor... değil mi? Ve bastonuyla ilk kuru yaprakları kurcalayarak:

"İşte O edebiyatın malum âlimleri var... Şinasiler, Namık Kemaller, Hâmid Bey'ler ilh... Tanzimat edebiyatı şekilde ufak tefek tenevvularla bugünkü haline giriyor...

Yani bugünkü edebiyat Şinasiler, Kemâller'le başlayan tarzın bir çok istihâllerinden geçmiş mütekâmil bir şeklidir. Binâenaleyh şunda ısrar ediyorum ki "Servet-i Fünun edebiyatı"diye başlı başına ayrı bir edebiyat yoktur. Bu edebiyat olsa olsa Tanzimat edebiyatı dediğimiz tarzın azmanıdır. Bunun içindir ki Hâmid'den sonra Fikret'in, Namık Kemal'den sonra Süleyman Nazif'in ve Recâizâde Ekrem'den sonra Cenap Şehâbeddin'in niçin ve ne söylemeğe geldiklerine hayret edilir" dedi ve gülümseyerek sözüne şöyle devam etti.

"Bu hususta bundan ziyade salâhiyattar bazı kimseler diyorlar ki Fikret eski nazmı eydi, büktü, genişletti, yumuşattı. Ona bugünkü elâstikiyetini verdi. Lâkin bu işe evvelâ Hâmid Bey'in başladığını unutmamalıdır. Fikret mamayayı ve hamuru Hâmid'in ellerinden hazır buldu. Bittabi

ona kendi şahsiyetinden bir çok şey ilâve etti. Bu şahsiyette, şüphe yok ki, harükûlâde idi. Fikret öldükten sonra hilekâr mirasçılar gibi onun bütün Edebiyat-ı Cedide'ye bıraktığı şân ve şeref kırıntılarını paylaşmayan adamlar, ellerinde bir takım sahte verâsetnâmelerle bir kâr iddia ediyorlar. bir defa, zaten biraz evvelde söylediğim gibi, Edebiyat-ı Cedide'nin bütün şan ve şerefi Fikret'in şahsiyeti idi. Ve bu şahsiyet de meşrû, ne gayr-ı meşrû bir surette istirkâb edilemez. O kendine mahsustu ve kendine mahsus kalacaktır...

— Fakat artık, Cenâp Şehabeddin Bey de edebiyata hiç bir şey getirmedi mi?

— Evet Türk edebiyatına bir nevi alafranga şehvânilik getirdi. Perçemli, uzun saçlı şâirlerin piri Cenab Şehabeddin Bey'dir. Frenk edebiyatında ne kadar merdud ve gülünç şeyler varsa, züppelik, hibbilik ve bir nevi sırıtganlık hep bu adamın eliyle edebiyatımıza girmiş bulunuyor. Cenab Şahebeddin Bey Garb edebiyatıyla Şark edebiyatı arasında işte bu acayip vasıtadır. Bir muharriri veya bir şâiri bir çerçeve içinde tasnif edebilmek için evvelâ o muharririn muayyen bir şahsiyeti olmak lâzım gelir. Nitekim bazı şâirler ve muharrirler vardır ki ne Cenab Şahebeddin Bey gibi cümle perdazdırlar. Ne de Süleyman Nazif gibi "teatral"dırlar. Fakat muayyen bir meslekleri, muayyen bir fikirleri, muayyen bir hisleri, muayyen bir şahsiyetleri vardır. Bu gibiler için "şöyle idiler, böyle idiler" denilebilir. Fakat on sene zarfında "transformatör"ler gibi karşımıza bin şekil ve kıyafette çıkan bu iki adamın yeri

edebiyattan ziyade sahne olmak lâzım gelir. "Transformatör"ler ise sahnenin sanâi-i nefise kısmına mensup telakki edilemezler. Bir nevî hokkabaz veya göz bağçısı addolunurnurlar. Ancak siz bana sorabilirsiniz ki, bu iki muarrefli adamdan hangisi kendi "Zanaatında" daha ziyade mahâretlilidir. Bu hususta teredüde düşmemek kabil değildir. Bunınkılâbın iptidasında bize beli tabancalı fedâiler arasında nara atarken aynı devrin ortalarına doğru enderûnî zihniyetin iki şaşa-ı dar-ı müncisi oluverdiler. Henüz bu hâllerine alışmamıza vakit bırakmadan, baktık ki bazı âmirlerin kurdukları sanaî bir ilim ve fikir âlemine memur olmuşlar, Cenap Şahebeddin Bey burada bir nevî asrilik yapıyorum diye sanâi Avrupa'nın ne kadar "kâmlot" eşyası varsa bize pahâlıya sattı. Yâni bir nevi fikri ihtikâr yaptı. Meselâ bu asırda en yüksek ilim adamlarının ve muhitlerinin inandığı ayda ideâlizm, feminizm, antimilitarizm falan gibi insanları, şimdiki yarı behîmî halden hakiki insaniyete çıkaracak kuvvetli fikir ceryanlarının önüne geçmek istemekle kuvvetini denemeğe ve göstermeğe özendi. Ve kendisine hiç yakışmayan bir nevi soğuk istihzâ tavrıyla güleyim, güldüreyim derken gülünç oldu. "Bütün ifâl-i beşerye-i kanun menâfıa tâbiîdir, levh ve lu'ba zühd ve ibâdete varıncaya kadar... Ucunda vad-ı ferdus olmasa kim nâfile namaz kılardı" diyen bir adamdan insanlık, din ve memleket namına ne hayır umulur!..

Oturduğumuz kayadan kalktık. Zira ince bir serinlik çıkmıştı. Yolda Yakup Kadri Bey sözlerine şöyle devam etti.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

"Aynı adam harb-i umumî esnasında bir nevi seyyâr gazetecilik yapmağa başladı. Fakat gittiği yerlerden ziyade kendisini oraya gönderenleri gördü. Meşhur "Suriye Seyâhatnamesi" ki baştan aşağıya Cemal Paşa'nın kasaidi ile doludur. İddiamıza güzel bir numunedir. Bazıları iddiâ ediyorlar ki Avrupa'yı Suriye'den daha iyi gördü. Fakat bu işin iç yüzünü de "Jul Hurre"nin Almanya seyahatnamelerini okuyanlar bilir. Cenap Şahabeddin Bey şiire alafranga bir şehvâniyet getirdi. Fakat gazete muhâbirliğine kendisinden böyle bir şey bile sokamadı. Ve nihayet bir hayli taklakatan sonra Ali Kemal Bey'in açdığı sirke bir nevi şubede baz yazıldı. Şimdi orada sirk sahibi hüner bazı taklidi ve tekrarla meşguldur.

— Mamafih garip değil midir ki, hatta edebiyat sâhasında bile, siyâsiyyât sahasında olduğu gibi birbirine maâruz bu iki adam, Ali Kemal Bey ile Cenâp Şahabeddin Bey, nasıl oldu da son senelerde her iki sahada da bu derece içli dışlı oldular!" diye sordum.

Odamın rafındaki kitablar arasından bir "Diyorlar ki" çektim. Ali Kemal Bey'in Cenab Şehabettin Bey, Süleyman Nazif Beyler'e dair yazdığı şu satırları okudum:

"Hâlâ bile Cenâb Şahabeddin Bey, Süleyman Nafiz Bey bu edebiyatın pek parlak mümesilleri değil midirler? Geçenlerde "Sabah"ın safha-i ikbâlini günlerce karartan Suriye mektubları ne idi? Fikir, irfan, hakikat, samimiyet namına bir habbeyi bile ihtiva ediyor muydu? İki satırda bir veli nimeti mahiyetine yemek yiyişine varıncaya kadar ıtra ile medhetmek, sonra gezdiği, dolaştığı yerlere dair

Mekteb-i İdâdî kitablarında bol bol bulduğumuz malumât-ı cüziyyei telleyerek, pullayarak yeniden karilere sunmak nihayet makamât-ı hariri gibi o müzeyyen, fakat samimiyetten muarra, rûhsuz üslûbun imâlarına, nakışlarına son derece ihtimam göstermek!..." İşte bütün tarihiyle, mâzi ve hâliyle, hatta istikbâli ile, edebiyat ve siyâsetiyle Suriye tarif olundu, gitti!.."

Ve yüzüne baktım, Yakup Kadri Bey gülümseyerek:

— Adam sen de... Ali Kemâl Bey bu!.. dedi.

Dedim ki:

— Ne ise bu bir istidrâddır. Yalnız Peyâm-ı Sabahı bir sirke benzettinizdi, bunun ne kadar doğru olmadığını bilmiyorum, fakat orada edebî şöhreti itiraz kabul etmez bir genç üstad daha var..."

İki kahve yudumu arasında muhatabım:

— Ha şu bizim Refik mi? dedi. (Yüzü mahsunlaştı). Zavallı çocuk!... Kendisi, biliyorsunuz, çok sevdiğim arkadaşlardandır. Hatta bir zamanlar beni ona, onu bana benzetenler bile vardı, hatta Halide Edib Hanım onunla benim aramızda muvazı bir mukayese bile yapmıştı!

— Evet hatırımda!... Sizin sanatınızı derûnî hayatın musavvir olarak tarif etmişti. Refik Halid Bey'in sanatını da zâhiri âlemin musavveri diye göstermişti!

— Evet, zevâhir peresttir. Daha doğrusu zevâhir perest oldu. Benim bildiğim adam hiç öyle değildi. Belki herkes kendisinde bu hassayi tevehhüm ettiği içindir ki bu hale girdi. Muhid gibi münekkidlerin de üdebâ üzerinde fena tesirleri oluyor. Belki Refik Halid'e hayatın iç yüzünü

tasvir ediyorsun diyeydiler ve o suretle alkışlıyaydılar o da gözlerini hakiki hayat olan derûnî âleme çevirirdi. Çünkü pek yakından bildiğim rûhunun samimî hareketleri onu böyle bir âleme doğru sürüklemesi lazım gelirdi. Ve o vakit Refik Halid'in "Memleket Hikâyeleri" Anadolu'nun iç yüzünü ve "İstanbul'un iç yüzü" de İstanbul'un bir kısım dış yüzünü anlatmış olurdu. Ve böyle olsaydı, kim bilir daha ne iyi olurdu! Bununla beraber Refik Hâlid hayatın dış yüzünü tasvir edeyim derken mütamediyyen kendi iç yüzünü tasvir ediyor. Refik Hâlid'in iç yüzü ise biçimsiz, dar hâzır veya iğreti esvâb giymiş bir adamın rahatsızlığı ve sıkıntısıyla doludur. Bir türlü kendine göre hayata vasıl olamayan bu adam gitgide hayatın düşmanı kesilmiştir. Bütün yüksek ve güzel şeyleri adi ve çirkin görüyor. En biçimli en levend insanlari eğri büğrü zannediyor. Onun içindir ki "Memleket Hikâyeleri"nde Anadolu'nun yanlız fena taraflarını gördü ve karikatürünü yaptı. Gerek tabiat ve gerek cemiyet itibariyle bu mübarek ülkenin ne mânâ ifade ettiğini anlayamadı. Burasını pek oğlunu özleyen fena iştihâlı küçük memurların, Rum fahişelerin, sarhoşların, ahmakların yatağı zannetti. Bu kitabda "Şeftâli Bâhçeleri" bir sarhoşun, "Yatık Emine" bir fahişenin, "Sarı Bal" bir umûmhânenin hikâyesidir. Anadolu'daki hayatın belki binde bir kısmını teşkil etmeyecek safhâtı üzerinde bu kadar ısrâr bir dar görüş değil de nedir? Hakiki hayatın "Realist" bir hikâyeci telakki edilen Refik Hâlid'in bu hikâyelerinde yedi şehir anası Anadolu kadınları, on iki yaşında on iki kişilik âile geçindiren Anadolu çocuk-

ları, asırlardan beri serhadlerde bizim İstanbul'daki rahatımız için boğuşan yarı dev, yarı veli delikanlılar, vücutları bir çok yaralarla delik deşik olmuş, ezân sesiyle uyanıp ezân sadasiyle uyuyan yeşil türbeli hûlyâ ve imân menbaı köyler nerede?

Issızlığın ve çoraklığın destanı bir şiir haline girdiği yaylalar nerede? Refik Hâlid acaba bunları neden görememiş? Hiç şüphesiz, dediğim gibi o iğreti esvabın verdiği sıkıntı yüzünden! Saint Buv daima şeri terennüm eden Şarl Bodler'in mecmua-i iş'ârına yazdığı bir takrizinde şâire hitâben der ki: "Ah çocuğum, size ne kadar acıyorum. Hudutsuz olan hayâtı o cehennemî varlığınızda ne kadar daraltmışsınız! Eğer bir yaşta iki akran olaydık sizi benimle beraber deniz kenarında bir gezintiye davet ederdim. Ve dolaşırken habersiz olmaksızın ayağınıza bir çelme vurup sizi denize yuvarlardım. Ta ki orada vusat ve fesahatın mânâsını anlayasınız!" İşte benim yaşımda Refik Hâlid'den daha fazla olaydı, ben de kendisine bu baba nasihatını verecektim. Ve diyecektim ki: "Gerek Anadolu'nun ve gerek İstanbul'un hududları senin tasavvûr ettiğinden çok daha geniştir" diyecektim ki: "İçte yaşadığın memleket ne bir eşkiya yatağı, ne de bir hırsız ocağıdır. Nafile yere onu böyle görmekle kendini muazzeb etme. Ne de başkalarını, onu böyle göstermekle idlâl et! Etrafını karanlık görüyor ve etrafına karanlık saçıyorsun halbuki hayatta karanlık olduğu kadar aydınlık da var. Ve biz bu kanunun haricinde olamayız."

— Fakat bütün bunları Refik Halid Bey'in heccâv, mizah-

nüvîs olduğunu unutmuş gibi söylüyorsunuz! Bir de Refik Halid Bey'in asıl meziyetlerinden birini teşkil eden üslûbundan hiç bahsetmiyorsunuz!

— Üslûbuna diyeceğim yok: Onun lisânı en çok sevdiğim Türkçedir . Fakat ne yazık ki son zamanlarda üslûbuna biraz Ali Kemal Bey'in tarzı tesir etti. Onun gibi lâubâli kaba saba bir tavır aldı. Nitekim bunu geçen gün siz de bana ihtâr etmiştiniz. Mizaci içinde aynı şeyî söyleyeceğim. Refik Hâlid henüz tamamiyle edebiyatın malı iken şahsî meziyetlerinden biri olan mizac kabiliyetini yüksek bir mertebeye vardırmıştı, fakat son zamanlarda bu yüksekten inmeğe başladığı görülüyor. Refik Hâlid mizahtan hızla doğru gidiyor. Yüksek bir edib için tebessümün hududunu aşmamak lâzımken etrafında gürültülü kahkahalar uyandırıyor ve ne olursa olsun halkı güldürmek içün bazı sahne komiklerimiz gibi her vasıtayı mübâh telakki ediyor.

Anladım ki muhâtabım böyle hazırlanmış suallere cevap vermekten ziyade rûhun ogünkü ceryanını takibe meyyaldir. Melâlli bir âhengi olan ağır sesi en sert düşünceleri bile yarı bedbin, yarı müstehzi bir handeyle tatlılaştırıyor. Bu mizaç tarzından bahsedişini fırsat addettim. Fazıl Ahmet Bey hakkındaki düşüncesini sordum. Şöyle cevap aldım:

— Fazıl Ahmet'i edebiyat âleminin herhangi bir kadrosuna yerleştirmek mümkün değildir. Bu, civa gibi bir adamdır. Belki yalnız "diledante" denilen, yani her telden çalan daldan dala konan zekâlar arasında sayılabilir. Fakat en çok tevakkuf ettiği vadî mizâh, daha doğrusu hezel vadisi... Onun için ona en ziyade o cepheden bakmak lâzım

gelir. Fâzıl Ahmet hezelde tamamiyle eski Türk heccâv hezelcilerinin eserini takip eder. Bu cihetten gayet millî bir rûhun ifâdesidir. Bu vâdiye tamamiyle ananeden gelen bir adamdır. Eski hezel pirlerimizin mümeyyiz evsâfını teşkil eden rindliğe, derbederliğe babayanilik, ve bir miktar da, nasıl diyelim, dur bakayım, nasıl diyelim, bir miktar da şaka ile karışık riyâya Fazıl Ahmet'te bol bol tesadüf edilir. Sanatının simâsında bir Sümbüllü Ali Efendi'yle bir İncili Çavuş tavırları sezilir. Bu nokta-i nazardan diyelim, yani demek istiyorum ki hezeli, mizacı eskisinden bir adım daha ileriye götürmedi, eskilerin izleri içinde gayet alışkın adımlarla yürüdü. Fakat hezeli daha ileriye yürütemedi. Acaba niçin? Bunu çok defa kendi kendime sordum. Ve nihayet şunu hissettim ki Fazıl Ahmet'te hayatî hususî ve şahsî bir tarzda görüş hâssesi yoktur. O da aşağı yukarı Refik Halid gibi ulviyette olduğu kadar gilzette de bin çehreli hayâtı tek gözle yalnız biri delikten görüyor. Senelerden beri mütemadiyyen ikbâle erenlerin tantanasıyla idbârda kalanların zibidiliği (güldü) arasındaki tezaddan başka mizâh menbaı bulamayan Fazıl Ahmet'e karşı verdiğimiz bu hüküm haksız telakki edilemez değil mi? Mütarekeden beri memleketin ve milletin başından bir çok hadiseler gelip geçti.

İstanbul'u türlü türlü hepsi birbirinden acayip insanlar istilâ etti. Bu zavallı şehir bir garip meşher-î hâlini aldı. Fazıl Ahmet bunların arasında halâ Topal İsmail, Hakkı Paşa devrinin şeker ve buğday ihtirakından mülhem olmaktadır. Bu ne midevî mizaç! (ellerini hayret ifade

eder bir şekilde açıp kahkaha ile güldü.)

Açık pencereden odaya arka bağlardaki Rumeli muhâciri askerlerin kaybolmuş bir diyarı anlar ve özleten yanık şarkıları doluyor. Bağ bozumuna Anadolu kızları sararmış asmalar arasından gülüşe, haykırışa boylarınca büyük küfeler taşıyorlar. Sırtlarına akşam güneşi vuran inek sürüleri yamaçlardan tembel tembel inmeğe başladı. Biraz susuyoruz, düşünüyorum ki muhatabım bütün edebiyat mevzuunu âdeta Rodinvari bir heykel gibi kendini alâkadar eder. Kısımlarında fazla çıkıntılarla yontup öteki taraflarını birketler halinde bırakıyor. Yahya Kemal Bey hakkında düşündüklerini de söyletmek istiyorum. Zira kendisi hemen her musâhabesinde ondan bahseder.

— Yahya Kemal!... O genç bir üstâddır. Hepimizin üstadı! ... Son nesil içinde onun tesirinden kurtulmuş pek az kişi tanıyorum. Fâlih Rıfkı bile az çok onun tesîri altında değil mi? Fâlih Rıfkı ki devrin en olgun en yüksek nâsiridir!... Birçok kimseler "Yahya Kemal ne yaptı ki bu kadar şöhret nâil oldu" diyorlar! Yahya Kemâl bir çok şey yapan muharrirleri tashîh etti. Yeni yetişen bir çok şâirlere yol gösterdi. O büyük şâir değildir. O büyük bir mürşiddir. Yahya Kemâl'in şöhretini haksız bulanlar onu asıl bu cihetten tedkik etmelidirler. O bizim "Stefan Mallerme" mizdir. Fakat şu fark ile ki "Stefan Mallerme" yalnız bir sanatkâr idi. Yahya Kemal ise yalnız kemâle ermiş bir sasanatkâr değil, aynı zamanda kemâlli bir rûhtur. O bize yalnız edebiyat âleminde ufuk açmadı, duygu ve fikir âleminde de yeni yeni meydanlar gösterdi. Bizim kalbimizde

millî çûşuşi tesbit ve tayin eden odur.

Zâhiriler ki, iki de bir ondan bahsedildiği vakitte "Hâni eseri! Hâni eseri!" diyorlar. Fakat kendilerinde onun eserini görecek gözü bulamıyorlar onu bilen bilir!...

Millî edebiyatın bir yanar dağı olan Hâlide Edib Hanım, bunu bilenler meyânındadır... (Üstüne akşam loşluğu sinmeğe başlayan Ankara'ya bakarak başını salladı) Evet millî edebiyatın bir yanar dağı olan Hâlide Edib Hanım!... Yarabbi! Bu kadında ne çok çûşiş ne çok duygu ve ne bitmez tükenmez bir hâret var!...Nerden geliyor, nereye gidiyoruz, bilmiyoruz!... Arasıra aramızdan bir sâm rüzgârları gibi geçiyor. Her sözü bize bir hamâ veriyor. Çok defa düşündüm ki bu hamâ bizi hasta düşüren, bizi zehirleyen bir şey midir? Zira onun bazen bizim irademiz fevkinde bir kuvvetle bizi alıp sürüklediğini hissediyoruz. Öyle ki insan bu şüpheli tesire karşı kendini korumak ihtiyacını duyuyor.

— Ne garib! Bundan üç dört sene evvel de Ahmet Hâşim Bey bana sizin için "Haşhâş gibi zehirli bir tesiri var!" demişti.

Zehir onun kanındadır... Ve kalemindedir... Fakat mübârız ve heccâv olarak sokan bu balâd-ı hâre bu Çinî aynı zamanda bir arıdır da... Sokmadığı zamanlar ne tatlı bâl yapıyor! Çinî ve Japonî hatırlatan manzaralar içinde çiçekten çiçeğe uçuyor. Renklerle sarhoş oluyor. Sazlara konuyor. Bazan meyâz mali küller üstündeki hoynâta karışıyor. Oradan bize hafif bir sıtma raşesi getiriyor."

Ve bu sözleri söyledikten sonra karanlıklar dolmağa

başlamış odada gezinmeğe başladı. Ve pencereden akşama bakarak "Göl Saatleri" şâirinin şu mısrâlarını mahsun bir sesle mırıldandı:

Durgun suya bakdım ve dedim "Âh ölebilsem!
Madem ki yok ağlayacak mevtime kimsem!"

Ankara: Eylül 337

Ruşen Eşref

DERGÂH

On beş günde bir neşr olunur.

Birinci sene:İkinci cilt Numara:18 5 Kksnun-î Sâni 338

İMLÂYA DAİR GÜFT Ü GÛ

Şimdi sekiz sene oluyor, Maârif Nâzırı'nın yarı resmî bir da'vetnâmesini aldımdı; bir gün öğleden sonra posta ve telgraf nezâretinin üst katındaki salonda içtimâa bizzat riyâset edecekti. Gittim. Salon tanınmış edîblerimiz, âlimlerimiz ve muallimlerimizle dopdoluydu; Kemâlpaşazâde Said Bey'den, Muallim Cûdî'den gazetelerde en ziyâde genç-lere kadar bütün güzîdelerimiz oradaydılar. Celse açıldı, bu içtimâın mühim sebebi neymiş söylenildi: İmlâ meselesi!

Fakat reîs, imlâ meselesini, hazîn bir nâtıka ile îzâh etti, son zamanlarda imlâmızın nasıl bozulduğunu, bu yaranın her gün daha ziyâde nasıl büyüdüğünü ve bütün li-sânı sararsa birbirimizi anlayamayacak bir derekeye düşe-ceğimizi uzun uzun söyledi. Sonra asıl resmî maksada ge-geçildi, dedi ki: "Yeni batının çocukları mekteplerde şa-şırdılar: Siz bu memleketin ilimde ve edebiyatta ileri ge-lenlerisiniz. Türkçe imlâya dilediğiniz gibi bir kılık

veriniz, fakat bu kılık belli, katî, değişmez kaanûnî bir kılık olsun hükûmetin maksadı budur: İşte bu hükûmet ilim işlerini kalem odalarında halletmiyor,size soruyor, siz memleketin gü'zîdeleri Türkçe imlâya ne şekil verirseniz hükûmet o şekli kabûl edecek!"

Reis sözlerini bitirir bitirmez, islâhat işlerinde asırlardan beri dâimâ tekerrür eden millî bir nakîsamız derhâl bir daha yüzünü gösterdi; bir kısım önü ilikli âlimlerimiz, fazla gürültüye mahâl bırakmaksızın, hemen bir komisyon teşkîl, yeni zaman imlâsının şeklini tâyîn, lâyihayı hükümete takdîm fikrini söylediler. Bereket versin başka kafada,birkaç kişi söz istediler, hükümetin imlâ meselesini ilim erbâbına sormakla çok iyi hareket ettiğini söylediler, lâkin işe girişmeden önce iyi dinlemesini arzu ettiler. İmlâ bahsine dâir meraklı bir mübâhase açıldı.

Söyleneni merakla dinliyordum. Kimi eski imlâmızdaki intizâmı methediyordu; kimi de o imlânın bugüne göre elverişsiz olduğunu öne sürüyor, intizâmının nakîsalarını misâllerle gösteriyor, kötülüyordu. Bu müzâkerede söz söyleyen bâzı ihtiyar âlimlerimizin lisâna vukuflarına hayrân oldum, mantıklariyle bizi lâl ettiler. Fakat mübâhase uzuyor, bir türlü bir netîce çıkmıyordu; ortada bir hakikât vardı: İmlâmız bilhassa dekadan edebiyâtının revaç bulduğundan beri muttasıl bozuluyordu, bu inhilâli nasıl durdurmalı?

Bâzıları Muallim Nâcî'yi, bâzıları da Ebüzziyâ'yı asıl addederek inhilâle kaanûnî bir had vermeği öne sürdü-

düler. Ben de söz istedim; bu çetin meseleyi alenen bilmediğimi, ancak uzaktan bir dikkatle nasıl gördüğümü söyledim, dedim ki: İmlâ harflerle vücuda gelir, ben Türkçe elifbâ kitabına baktım, o kitabtaki harfler Arab'la Acem'in seslerine kâğıtta şekil veren harflerdi; Türk'ün ağzından hiçbir zaman çıkmamış ve çıkmayacak sesler vardı: (peltek)se, Zâd (dâd), Zı, Zel,Ayın gibi... Bâzıları: Te, Tı gibi Sad, Sın gibi ikiz, bâzıları; Ha, Hı, He gibi üçüzdüler, Türk'e göre bu sesler birdirler. Sonra bu elifbâda Türk'ün kalın ve ince neviden çok çeşitli olan imlâ -harfleri yoktu, yanlız imla harfleri mi? Bu elifbâda Türk'ün tek bir harfi yoktu. Acem bu elifbâyı kendinin je'sini Çim'ini ilave ile kullanıyor. Bizse olduğu gibi almışız. Padişahlarımız, müftülerimiz biz bu harfleri iyi söyleyelim diye mahalle mekteplerimize asırlardan beri tecvid dersleri koydurmuşlar, fakat yine bir türlü telaffuz edememiş hattâ iyi telaffuz edenlere "Ayın'ı iyi çatlatıyor!" diye eğlenmişiz. Sultan Apdulhamid, softaları sürdüğü zaman eski İstanbul sokaklarının birinde bir hafiye bir softayı tâkip ediyormuş, hafiyenin önünden birçok sokak değiştirerek kaçan softa bir köşede bir mahalle kahvesi görmüş, hemen cübbesini koltuğuna, sarığını da cebine koyunca bir anda sivil olmuş, orada bir iskemleye oturmuş, arkasından yetişen hafiye sarıklıyı gözü önünden kaybedince, orada kalıbını değiştirdikten sonra kurulup oturan sarıklı softaya sormuş "-efendim buradan bazı sarıklı kimselerin kaçtığını gördünüz mü?" Softa: "-Evet gördüm (ayınları çatlatarak) bâ'zıları buradan, bâzıları da şura-

dan kaçtılar," deyince hafiye yakasına yapışmış" sen ayınları çok çatlatıyorsun! Yürü!" demiş. Bin seneden fazla tecvid okumuşken (Ayın'ın) böyle fıkraları oluyor. Fakat ayan beyan görülüyor ki,biz imlâmızı da elifbâmızı aldığımız yerden ve öyle aynen almışız. Cedlerimiz kağıt üzerine ilk koyduğu kelimeler aynen örnekleri olan Arapça kelimeler kılığındadırlar. (Buçuk) بچق :bçk, (Ufuk) أفق :ufk vezninde ve şeklindedir, toprağı طپرق:tprk, bayrağı بيرق :byrk, şeklinde yazarlardı ki Arab'ın (mutlak: مطلق), (müştak: مشتق) kelimeleri öyle yazılır; hâsılı eski kitaplarımıza bir göz gezdiren insan Türkçeyi bir Arap âlîmîn yazdığını sanır, dinde ve medeniyette mürşidimiz olan unsur bu kadar iliklerimize işlemiş; bu tesirle cedlerimiz zannetmişler ki, imlâ harfleri Arap'da her sesi temdîd ettiği gibi bizde de temadid eder ve bu belâgat endişesiyle imlâ harflerini Türkçede çok kullanmaktan sakınmışlar. Bu terbiyenin tesîri böylece Namık Kemal'e kadar kalmış. Fakat ondan sonra bir Frenk lisânı bu işe müdehale etmiş. Arabî'yi gevşek, o yeni lisânı da sıkı öğrenmeye başlayınca (يلان :Ylan)ı (Yalan يالان), (tprk)ı (toprak) yazmış, eğer şâîr bâki gözlerini açıp da Namık Kemal'in kitabında (yalan)ı böyle yazılmış görse (nâlân) gibi medle okur. Bir devir sonra Hâlid Ziyâ ve Tefik Fikret Arabî ve Fârisî'yi daha fazla unuturlar. İmlâ da daha ziyade çözüldü. Ondan sonrakilerde de, daha ziyade çözüldüğünü görüyoruz. O kadar ki Maârif Nezareti, bîhakkın ürkmüş, memleketin güzidelerine derdini açıyor, onlar da diyorlar ki : "Hemen bu inhilâli bir kaaideyle durdurmalı!" "Fakat bu müzâkere

ettiğimiz senede bu sürekli inhilâl de bir merhaledir, gelecek sene bu merhaleyi de geçeriz, inhilâl kelimelerin başka cihetini sorar; şimdiye kadar yalnız Türkçe kelimelerin imlâsı bir düziye bozuluyordu, kim der ki gelecek senelerde bu bozukluk Arap'dan Acem'den aldığımız kelimemelere de sirâyet etmez. Siz, bir komisyona bu inh yapayapacağı bellidir. Türkçe, Arabî ve Farisi kelimelere dokunmaz, onların imlâlarının mukaddes olduğunu bilir, Türkçe kalır, onun da fiillerinin imlâsını bozmakta ihtiyatkâr davranır, çünkü tasvirde güçlük çıkar, kala kala Türkçe isimler ve sıfatlar kalır ki mahdut bir iştir, hep o kelimelerin imlâsını göze göre değiştirir. Hasılı bir kişi kendi sayiyle hükümeti bir komisyonun masrafından korur, sayinin semeresi komisyonunki kadar sakat olur. Çünkü imlâ da bu inhilâl durmaz, yine yürür. Bu bozukluk inhilâl eden eski bünyemizin binbir bozukluğundan biridir. Ben öyle zannediyorum ki eski soframız, eski çarşımız, eski idaremiz niçin inhilâl ediyorsa imlâmız da onun için ediyor, sonuna kadar edecekdir de! Resmî müdahalelerle bu inhilâli durduramayacağız."

Bana dediler ki: Bir hastalık karşısında hiçbir doktor böyle müteveklkilce bir teşhiste bulunamaz, böyle bir fikre kapılmak muzırdır; herhalde imlâmıza bir çare bulmak lâzımdır. Zannedersem hemen o gün bir komisyon teşekkül etti, muhterem Ali Ekrem Bey'in riyasetinde senelerce çalıştı, yeni imlâya resmî bir çeki düzen verdi, o usül de bugün mekteplerimizde resmen tatbik olunuyor. İtiraf edeyim, ne yapıldığını merak edip de öğrenemedim. Çünkü bu

lisan her gün gözüm önündedir. İmlâsını görüyorum. Muttasıl bozulmaktadır, bazı muharrirlerimizin yazılarında Arapça kesreli صِيرف (Sırf) kelimesinin صيرِف (Sırf) gibi yazıldığına dikkat ediyorum, İnanıyorum bu inhilâl böyle böyle bütün öteki Arabî ve Farisî kelimelere de sirâyet edecek!

Maamafih sözlerimden zannolunduğu kadar kendimi kaza ve kadere bırakmış değilim. Yalnız yarım yamalak ıslahat tedbirlerine inanmaktansa kazaya rıza göstermek bana daha hoş görünür. Meselâ bu imlâ bahsini ancak iki uçtan düşünebilirim. Bu bahisin bir ucu dediğim gibi, kazâperestliktir; bu tabiî inhilâlin nereye varacağını seyretmek doğrudur, iki uç da tam ıslahattır, o ise en müfritleri bile ürkütür. Çünkü elifbâ bahsinden başlar. Bizim elifbâmızdan her dm söylediğimiz Türk'ün kalın kesreli, meselâ kıl ve yıl kelimelerinde (ki) (ﻯ :ı) yok, Türk'ün kalın lâmiyle bilâhare lisânında türeyen ince lâm yok, Türk'ün eski kalın A'sı ile bilâhare İstanbul'da türeyen ince A yok, imlâ harflerinin hiçbiri yok, bunun mukabilinde Türk'de mevcut olmayan harflerin envaı var. Böyle bir elifbâ ile en sağlam imlâ tasviyesi beyhude bir say olur.

Bizim kafamız yeni bir elifbâ ile yeni bir imlâ vücuda getirmeye hazır mıdır? Heyhat! Biz bu neslin muharrirleri de bu imlâ inhilâlinin ancak bir merhalesinde bulunuyoruz, henüz Türkçede Arabî ve Farisî kelimeleri şekilden tanıyoruz; onların imlâsına hürmet ediyoruz, hem de bu hürmet yalnız Arabî ve Farisî kelimelere münhasırdır sanmamalı, bütün Türkçe kelimeleri de eski kalıplarından çı-

karmak henüz zevkimizi tahriş ediyor. Lisanı baltayla yarar gibi bir imlâsı olan Doktor Abdullah Cevdet (olacaktır- ولاجاقدر), (batarak-tan- باتاراق دان) gibi kelimeler yazıyor, bizim kulağımıza bu kelimeler saldıran bir gergedan, şaha kalkmış bir denizaygırı gibi bağırıyor. Acaba neden? Bu muharririn bizim zevkimizi aşırı derecede bir imlâ ile tahriş ettiğini söylersek, nice kelimeleri yeni imlâsında bizim cüret ettiğimiz nice değişiklikler acaba bizden eskilerin zevkine aynı şiddetle tahriş etmiyor mu? Zevk bahsi görülüyor ki zamana göre muttassıl değişiyor. (بشقه :bşka)yı (باشقا :başka), (همان :hemân)ı همن :hemen) yazmaya başladık, acaba niçin (يدى :ydi) rakamını (يدى :yedi), (سكسان :seksen) rakamını (سكسن :seksen) şeklinde yazmaktan henüz ürküyoruz, yarınkiler de bizim gibi ürkecekler mi? Hiç zannetmem.

İmlâmız lisanımız düzelince düzelecek, çünkü o da ancak onlar kadar bozuktur, fazla değil!

Yahya Kemal

ŞİİRDE VATAN

İlmin müşebbehünbihi deryadır.İşte bu derya üzerinde Haşim Nahid, yelkenleri, ipleri ve bayrakları doğudan veya batıdan esen rüzgarlarla baştan başa titreyen bir muhteşem hayal gemisi halinde ilerleyip gidiyor. Haşim Nahid, ilim denizinin göz yorucu düzlüğü üzerinde peyda olan cidden zevkli bir temaşadır!..

Bu Iraklı âteşîn şairin, Irak Türklerine dair İkdam'da neşrettiği makale silsilesinde kari, ilmin kuru

hakikatlerine yâd ve tahassür gibi birtakım hissi anâsırın da lezzetini karışmış buluyor. Haşim Nahid, Irak Türkmenlerinin menşei, maîşeti ve âdetleri ile beraber, nâlân rûhlarını da tesbit etmiştir. Bu müessir şeyin idrakini karie telkin edebilen Haşim Nahid'in kendi nâlân rûhudur ki, üslûbuna o diyarın dağ ve taşından bâhis, kekik kokuları ve uzak kuş sesleri ile dolu bir akşam rüzgârı şivesini veriyor.Vatan canibinden esen akşam rüzgârının dedikleri, coğrafyanın söylediklerinden ve erkamın iddialarından daha sahih değil midir?...

Haşim Nahid makalelerinin son ikisinde Irak Türkleri'nin şiirlerinden ve türkülerinden bazı nümuneler gösteriyor. Lafız ve mânâlarında vatan manzaralarının hârikulâde bir sıhhatle teressüm ettiği bu türküler, şüphesiz her Iraklı Türk için ufak mikyasta birer " tam vatan"dır. Bu manzum satırlarda, taşlıklı sarı ovalar ortasında asır görmüş hanlar, suları kayalara çarpıp köpüren çayların kemerleri altından geçtiği harap taş köprüler, bağlar, bahçeler, sazlar ve sûsenler, o diyarın elvahını câbecâ gösterir; bu bağ ve bahçelerde, ipekli, sırmalı dört peşli entari giyinmiş, beli altın kemerli, keskin karanfil kokan çatık kaylı levent ve mağrur maşukaların şem-i aşkında pervaneler gibi yanan, bahtlı veya bahtsız âşıkların taraf taraf ah ü figanı işitilir:

Aslım Karadağlıydı
Sinem çapraz dağlıydı
Kesilmiş gelip giden
Demek yolar bağlıydı...

Bağdat'ın yolarında
Su durmuş göllerinde
Bir çift kol bağı olaydım
Yârimin kollarında...

Aman yâr değme mene
Ne dedim küstün gene
Evleri yol üstüydü
Kemeri bel üstüydü
Her gün gel buradan savuş
Koy desinler dostuydu

Haydi, haydi Emine
Gideg bostan dibine...

Kelimeler, istiareler, vakayi, eşya, nebatat ve hayvanat bu şarkılarda yerli "insan"ın rûhuyla kaynaşıp istihale ederek bir küllün mantıkî ecza ve aksamı halinde yekdiğerini ikmal ederler. Tarz-ı tahassüsün hususiyeti o kudrettedir ki, Türk Irak'ı, Arap Irak'ından ne zamanda, ne de mekânda farklı olmadığı halde, bu türkülerde iklim, zevki büsbütün başka olan Arap Irak'ını hatırlatmaz bile!..

Haşim Nahid'in verdiği bu nümuneleri okuyup kendi bildiklerimi de hatırladıktan sonra İstambul şarkılarında ve şiirlerinde Türk rûhunun vatanî tahassüs kabiliyetinden derece-i inhirafını gösteren arazı daha iyi anlar gibi oldum. Çin edebiyatında çekirgenin şöyle tarifi vardır: Beygir başı, fil gözü, öküz boynu, gergedan boynuzu, arslan göğsü, kartal kanadı, deve baldırı, devekuşu ayağı, yılan gövdesi ve akrep karnı bir vücut meydana getirmek

üzere toplanırsa, "çekirge" hâsıl olur. Bu tarif, biraz tadilden sonra bütün eski ve yeni İstambul şiirinin de tarifi olmaya lâyıktır. Bu şiirde vatan coğrafyası mübdi değil, fakat leylek gibi hırsız bir hayalin beş kıtadan çalıp getirdiği dağlar, nehirler, yolar ve denizlerle karışarak içinden çıkılmaz bir halitaya dönmüştür. İstiareleri, diğer insanlara ait hususiyetlerin ve diğer ekalime mahsus otların, ağaçların ve meyvelerin istilâsı altında boğulan ve her satırında ilâh, ilâhe, mabut şeklinde bir yabancı dinin esatiri eşhasından birine tesadüf edilen bu şiirlerde, Arapça kelime, İtalyanca kelimeyle, Türkçe isim Acemce sıfatla, Almanca nida İngilizce nidayla yanyana gelerek, İstanbul Türkünü, nasıl bir acayip iklimde yaşar, nasıl bir tabiat çerçevesi içinde düşünür, nasıl hayret eder, nasıl bağırır, nasıl ağlar, neye inanır, anlaşılmaz bir efsanevî mahluk şekline koymuştur.

Barek-Allah!.. Zehi!.. İlh...

Mon rêve familier, sevgili bir şiiri Verlaine'in Krizantem!.. Bu nâmı pek severim

Bu gece ey manolya nazlı çiçek

Ooh...bak dalgaların cezbe-i sâfiyetine tarzında eski ve yeni edebiyattan binlerce mısra, İstanbul şiirinin zevkinden bir fikir vermek için mucib-i suda olmasa burada hatırlanabilirdi. Üstüste konularak bir lambanın ışığına tutulan, şehir, kuş, ağaç, salon, dağ ve minare resimlerini gösterir muhtelif renkli camların bu haldeyken gösterecekleri girift âlem gibi bu şiirlerde göze, salona girmiş minareler, minareler tepesinden akan nehirler, kol-

tuklarda filler ve konsol üstünde Himalaya zirveleri görünür.

Haşim Nahid'in Irak Türkleri şiirinden gösterdiği o saf nümuneler, bize vuzuhla anlattı ki, eski ve yeni İstanbul şiirinin bize bir türlü vatanî görünmemesi, coğrafî, ictimaî ve dini bir vesika kıymetini hiç hâiz olmamış olmasındandır. Bu şiir "insan şiiri" bile değil, mademki hiç bir muayyen memleketin şiiri olmamıştır.

Ahmet Haşim

DERGÂH

On beş günde bir neşr olunur, ilim ve sanat mecmuası.
Birinci sene:İkinci cilt Numara: 19 20 Kanûn-ı Sâni 338

MUSÂHABE

KAFİYE

İnsanları henüz hayvan derekesinde gören bir bedbinle yeni medeniyeti çok seven bir muharririn yanındaydım. Muharrir: «İnsanın mağara devrinden beri sıyrılmadığı nakîsaları nedir; bilir misiniz?" dedi.Bedbin gülümsedi, dedi ki: "İnsanın mağara devrinden beri sıyrılamadığı şeyler arasında en evvel tırnakları ve saçları gözüme çarpıyor, çünkü şayet onları zaman zaman kestirmese tamamiyle öteki hem cinslerine benzeyecek; bu nakîsayı da insanın dış yüzünden görüyorum, iç yüzündeki saçları ve tırnakları nasıl büyüyor, artık tahmin edebilirsiniz !»

Terakkîyi ve medeniyeti seven arkadaş: "Hayır bilemediniz, dedi, insanın mağara devrinden beri henüz sıyrıla-

madığı en bâriz iki nakîsası vezinler ve kafiyelerdir; bilirsiniz ki mağara devrinden, kulübe,hattâ iki katlı evler devrine kadar, kağıt ve matbaa yoktu, binaenaleyh insanlar sözlerini nisyandan kurtarmak için vezinlere dizerler, kafiyelerle mühürlerler, kendilerinden sonra dünyâya gelecek insanlara yâdigâr bırakırlardı; fakat medeniyet ilerleyip de kağıt, bilhassa matbaa icad olunduktan sonra yine sözlerine, artık lüzûmu olmayan, bu âletlere dizmekte devam ediyorlar.Veznine ise ne, yine bir faidesi var, sözleri kulağımıza Amerika zencilerinin ayak raksları gibi hoş getiriyor, fakat kafiyenin faidesini henüz idrak edemedim; zannederim ki insanın mağara hayatından beri sıyrılamadığı nakîsa kafiyedir...

Bu mülâhazayı kaydettim, kof bir mülâhazadır, fakat bir kişinin değildir, her milletten milyonlarca insan kafiyeyi bu gözlerle görür.Maamâfih bu mülahazanın bir noktasına hayranım, hakikaten bana da öyle görünüyor ki kafiye insanların ilk medeni eseridir; gariptir ki çok eski nakîsalarından kurtuldular, ondan hala bir türlü kurtulamıyorlar.

Şiirlerinde kafiye olmayan milletleri bir tarafa bırakıyorum, çünkü onların kafiyeye bedel daha müşkül kayıtları vardır, bir hakikattir ki şiirleri kafiyeli olarak tecelli eden milletlerin çoğu, bu son terakkî asırlarında kafiyelerini önce sadeleştirdiler, sonra az çok bozdular, daha sonra atmağa kalkıştılar, fakat bir türlü başlarından atamadılar.Şair Banville'in yerden göğe kadar hakkı varmış; o samimî kafiye-perdaz, şiire doğrudan doğruya kafiye sa-

natı, kendine de, şâir diyecek yerde kafiyeci derdi. Bu şaire göre şiir denilen ağacın kökü kafiyedir.

İnsan, bizim, Arap'ın ve Acem'in divanlarına karşıdan baksa bu düşüncenin doğruluğuna şaşar: Bu divanlarda manzumeleri tasnifi bile kafiyelerin sırasıyledir ; elif harfinden yâ harfine kadar öyle gider.Hemen her İslâm şairi, divânını tertip ederken, noksan kalmasın diye, şiirde itibarı olmyan üçnoktalı se, dad, zı harfleri ile biten kafiyelerle de, zaruri olarak birkaç manzume yazar, eserini tam bir kılığa koyar.

Son devirlerde biz de kafiyeden sıyrılmağa çalıştık. Kafiyenin inhilali evvela Abdülhak Hamid'in şiirlerinden yüz gösterir; son devirlerde, bizde Abdülhak Hamid den iyi şâir, fakat ondan daha fena kafiyeci yoktur sanırım. Hamid Frenklerin çok zengin deyip özendikleri, bizim eskilerin ise mukayyed deyip kullanmadıkları o iki üç boğumlu kafiyeler mübrem bir iptila ile tutulmuş. Geçen yaz bir gün, Bebek de Abdülhak Hamid'in yanındaydım; en güzel eseri olan Türbe-i Selimi ziyaretin , o kadar geniş ilhamlı mısralarını kısa heceli hem de yeknesak Arabî mastarlardan mürekkep kafiyelerle yazmaktaki fikrini sordum.Dedi ki;" o manzumemde kafiye yoktur, çünkü: Ric'at hil'at fir'kat kelimeleri kafiye sayılmazlar, secidirler, kafiye ancak mukayyed olur!,,Hamidin bütün kafiyeleri, bu mülahaza ile mütenasip olarak, böyle iki uçtandırlar.Tevfik Fikret derdi ki: "Hamid kafiyeyi ya dramlarında olduğu gibi, çok fenâ kullandı, yahut da Validem de ve Yılbaşı hediyesinde olduğu gibi hiç kullanmadığı, dâhi olduğu için bu bahisde

de muvâzenesini bulamadı.,,Maamâfih ben diyeceğim ki keşke bütün eserlerini Validem manzunesi gibi kafiyesiz yazsaydı! Berdâr, haberdâr, apansız, yapan sı kafiyelerinden se kafiyesizlik yeğdir. Fâzıl Ahmet, Hamid'in bu nakîsasını ne kadar sevimli bir dikkatle işaret ediyor:

Dikkatle bakıp da kehkeşâna
Gitsem diyorum bu yıl Keşân'a!

Çok zengin kafiye daima değilse bile ekseriya budur. Hamid eski şiirin kafiyesini bozuyor, yenisini bir türlü bulamıyordu. Çünkü kafiyeye bütün eskiler gibi gözle bakıyordu, aynı telâkkiyle kafiyeye bir şey zammetmek istiyordu ve ancak sırıtkan bir ihtişam zammediyordu. Tevfik Fikret, Cenab Şehabeddin ve genç arkadaşları ilk defa Türk kafiyesini cazibeli bir güzellikle değiştirdiler. Yirmi sene evvelki mecmualarda görünen bir abes, muktebes kafiyesinden çıkmış bahsi hatırlarken, kafiye telakkisini gözden kulağa bıraktıran Recaizâde Ekrem Beyi bir daha hürmetle yâd ederiz. Türk şiirini bir mecrâdan başka bir mecrâya geçiren bu büyük muallim, bu bahişde de gençlerin önüne düştü.

Sem (kulak) için kafiye mu'terizlerinin dedikleri gibi Frenk'den alındı, fakat zannettikleri gibi, bir taklitten ibaret değildir, lisanda imlâ perdesini yırtarak açılmış yeni bir ufukdan da başkadır, bir nokta-i nazardan şiirimizde yeni bir lezzettir, bir nokta-i nazardan da basmakalıp bir Şark imlâsının arkasında Türkün öz seslerini aramağa doğru bir harekettir. Yeni kafiye Fikret'le Türk hayatına karıştı, Ahmet Haşim'in müstezadlı manzumelerinden kulağın heyecandan beklediği bir tınnet oldu.

Sem (kulak) için kafiyeyi, kafiyenin genişlemesi gibi bir hadise zannederler, Türkçenin muttasıl değiştiğini bu son senelerde hala bu fikirlerini muhafaza ediyorlarsa çok aldanıyorlar.Türkçenin geçirdiği bu son on senelik hayırlı inkılâpla beraber kafiyelerimizde daraldı. Artık Türk şairi kafiyelerini üç lisândan alamıyor tek bir lisândan alıyor, sonra göze göre değil kulağa göre söylüyor, fakat bunun ne zararı var? Kafiyelerin eski gınası, eski manzumelerin ilk mısraından son mısraına kadar lazımdı. Yeni manzumelere mütenevi kıtalarıyla yeni kafiyelerin netreti, lüzumundan fazla yeter.

Lisân ve imla Türkçeleştikçe, yeni manzumelerde Edebiyat-ı Cedide zamannı kulak için kafiyeleride pek göze çarpmıyor, çünkü artık yanlız kafiyeyi değil, Türkçe imlayı da kulak için yazıyoruz da ondan.Onbeş gün evvelki bir müsâhabemde de dediğim gibi, lisânda bir merhaba daha yürüyünce Türkçe de kaynaşmış olan Arabî ve Farisî asıldan kelimeleri de Türk'e göre bir imla ile yazmağa başlarsak, kulak için kafiyeyi hiç hissetmeyeceğiz.

Mamafih bu kafiye bahsi, ister kulak için olsun ister göz için daima mevcuttur.Kafiyeyi bugünkü kılığıyla bile yumuşatmağa meylimiz vardır. Bu bahis tabiatiyle henüz içinde bocaladığımız yeni manzume sekillerinin bahsini açıyor.

Yirmi sene evvel:Edebiyat-ı Cedide şâirleri alafranga bile olsa, yeni tahassüsü yeni şekillerle ifade ediyorlardı: onların aruzlu şiirde aştıkları merhalleyi Rızâ Tevfik ve onun gibi semaî kahvesinin lehçesiyle koşmalar ve

hıdrelez şivesiyle mâniler söyleyen geçler heceli şiirde aşamadılar. Pek doğru olarak denilebilirki otuz sene evvel Muallim Naci ve peyrevlere aruzlu şiirde ne vaziyettelerse bugün Rıza Tevfik ve peyrevleri o vazyettedirler. Bu şâirler mânzumelerini eski kalıplarda ve zincirleme kafikafiyelerle döküyorlar.Acaba Hamid, Ekrem, Fikret ve Cenab Şehâbeddin le arkadaşları aruzun eski manzume şekillerine yeni bir ihtiyaçla bırakmadılar mı?Gazel kalıbı onlara nasıl köhne göründüyse yarınki genç şairlere de koşma kalıbı öyle köhne görünmeyecek mi? Zincirleme kafiyeleri aruzda terk ettiğimiz gibi bir gün millî vezinde de terketmeyecek miyiz?

İşte bu kafiye bahsi bu şüpheyi uyandırarak gözlerimize gerek eruzlu gerek heceli eski şiirimnize doğru çevirtiyor.Eski Şiirimizin tabiatı neydi?

Acem'den meşk ettiğimiz şiirin manzume şekillerinde vahid-i kıyâsî beyittir:Kıta, gazel, kaside, terkib-i bend hep beyitlerden örülür, Acem beyite o kadar bağlıdır ki rubaiye bile dü beyit der. Bu şekil yalnız iki mısradan ibaretken kafiyesizdir denilebilir, beyitler tekerrür ettikçe kafiye peyda olur ve sonuna kadar zincirleme gider. Şimdi bir de öteki yani asıl Türk şiirini alalım Asya'daki babalarımızdan miras kalan millî vezinli şiirimizin manzum şekillerinde vâhid-i kıyâsı beyid değil bîlakis dörtlü kıtadır. Türk ikili, üçlü, beşli şekil bilmez, ona göre manzume şekli dört mısralı kıtadır; koşmaları kıtayla başlar sonuna kadar kıtayla örülür.

Gerek Acem'den aldığımız aruzlu şiirin gerekte baba-

larımızdan kalan heceli şiirin müşterek bir hâssası vardır. İkisinde de manzûmeler sonuna kadar zincirleme kafiyelerle örülürler.

Şimdi dikkat edilecek mühim bir nokta var: Bu iki nevî şiirde de şiirin dayandığı nokta kafiye değil,rediftir. Vâkıâ Acem in lisânı Aryânî bir lisandır, Türkçe bilakis Tûranidir.Bu iki lisân ayrı ayrı tabîattedirler; birinde fiiller cümlenin başında diğerinin sonunda gelir. Eğer mantıkan düşünülecek olursa olursa denilebilir ki Fârîsîde redif fazladır.Fârisî şiir tıpkı Almanca, İngilizce, Fransızca şiir gibi tabîaten redifsiz olmalıydı. Türkçede bilakis redif zârurîdir, çünkü fiil cümlenin sonunda gelir, fiillerdense kafiye olmaz diğer kelimelerden olur, binaenaleyh rediften önce kafiyeye de ihtiyaç vardır.Fakat bu asırda mâzînîn hakikatleri köhne mantıkla değil onları oldukları gibi tespit eden yeni ilimle görülür, biri Sâmî, biri Aryânî, biri de Tûrânî yani üç zıt zümreden olan Arabî de, Fârisîde ve Türkçede şiirin şekilleri birdir,çünkü kitap birdi, din birdi, medeniyet birdi, irfan birdi, hazlar ve lezzetlerede bir idiler.

İslam medeniyetinin canlı zamanında bu üç milletde şiirlerini aynı zevkle sonuna kadar zincirleme redif ve kafiyelerle yazıyorlardı. Arabın şiirinde redif usludur, fakat Acemle , Türk'ün şiiirinde azgındır, taşkındır, coşkundur.Türk'ün ve Acem'in şairleri kafiyeden ziyade redife basarlar.Bilhassa Türkün manzumeleri denilebilir ki, adeta redif buldu mu şiirin asıl özünü söylemiş demektir. Mesela redif: Olsak da olmasak da birdir; bu redif artık muayyen

bir felsefedir, fenafillahi, fedakarlığı, kayıtsızlığı söyletir, koşma böyle başlar:

Yıkılmış, yapılmış hâne-harabız
Abâd olsak da bir, olmasak da bir!

Kafiye âbâddır, artık şair diğer kıtalarda kendini katiyenin kanatlarına bırakır:

-Dilşâd olsak da bir olmasak da bir
-Ferhâd olsak da bir olmasak da bir
-Bünyâd olsak da bir olmasak da bir

diye söyletir.

Ferhad'la Şiirin'e ve dağlara, Dilşâdla Cânân'a visâle, hicrâna, kıskançlığa, bünyadla ümranla harâbîye kadar sürüklenir. Bu bahse ağyar gözüyle bakanlar zannederler ki bu nevi şiirler şairin kalbinden doğmuyor ve histen arîdîr. Bilmezler ki bu şairine göredir. Duygusuz şairler redife tıpkı can kurtarana sarılır gibi sarılır duyguları ise şevkin en yüksek zirvesine fırlamak için basarlar.

Birçok zevklerimiz gibi bu usûl şiirimize inhilal etti. Yeni kulaklarımız sürekli kafiyelere değil, hatta biri biribirinin ardı sıra gelen dört kafiyeye bile tahammül edemiyor.Maamafih dediğim gibi Acem'den meşk ettiğimiz tarzın son senelerine bir Muallim Naci'yle peyrevleri,destanlı, manili şiirlerimizin son senelerine bir Rıza Tevfik ve peyrevleri mukkaddermiş. Fakat en basit bir mukayyese gösteriyor ki aruzda kafiye ve redifin idrak ettiği teceddüdü beriki şiirimizin de idrak edeceği günler yakındır. Acaba yeni Türk şiirinde bu kafiye nasıl tekannün edecek?

Kafiyeyi mağara ve kulübe hayatımızdan kalma bir na-

kisa zannedenlere derim ki: İnsanların o hayattan yadigâr sakladıkları en iyi nakisa kafiyedir. Şiirleri kafiyeli olarak tecelli etmiş olan milletlerin şiirlerinden kafiye kalkmaz. Şiire "Kafiye Sanatı"ve kendisine de kafiyeci diyen şâir De Banville kadar mübalağa etmeyeceğim. Fakat şairin uzviyetinde kafiye kuşta kanat gibidir. Yani başlıca bir uzuvdur.

İki kafiyeyi bir araya doğru dürüst getirmeyen bir insan hislerini tegannî edemez. Fakat bu meleksi arttıkça teganni etmeğe muvaffak olur. Şiirin nesirle de kaabil olduğunu zannedenler gaflettedirler. Şiir muhakkak vezinle ve kafiyeyle vücuda gelir. Şiir mûsikinin hemşiresidir aletsiz tegannî edilmez.Frenk'in Chateaubriend ve Loti gibi dehaları serâpâ histen, zevkten ve hayalden ibaret olan büyük insanları sâir değil nâsirdiler. Onlar hislerini teganni edemediler, doğrudan doğruya söylediler. Büyük adamlar müteşâirlerin tam zıddıdırlar. Melekeyle kazandıkları vezin ve kafiyeye müteşâirlerin bedel kalpleri olmadığı gibi bunların da vezin ve kafiyeleri yoktur.Harikulade güzel bir nesri olan Viktor Hugo nesire fıkara şiiri derdi. Şüphesiz Hugo'nun bu sözü bu kabilden bir çok sözleri gibi aşırıdır;kısmen kendi zararına olarak da söylemiş! Yalnız nesri şiirden tamamiyle ayırmak itibarıyla doğrudur.

Fikret zincirleme rediflerle beraber zincirleme kafiyeleri de durdurdu. Redife ancak Türkçe'nin tabiatında olduğu kadar hak verdi, kafiyeleri basitleştirdi Ahmed Haşim ancak kulağa bir mûsiki tınneti verecek tertipte serpti. Yeni bazı gençler de Frenkler'in Assonance'ını kabul etmek

hevesine düşüyorlar. Aşırı ile taşırı hafî ile mûsikiyi takfiye etmeye mesağ veriyorlar. Türkçede varsın bu inkılâp da olsun.Fakat unutmamalı ki çok geniş kafiyeler basit kafiyelerden de daha ziyade ustalık isterler. Çünkü üç boğumlu kafiyelere yakın bir külfette bulunurlar.Bu tecrübelerde bulunmuş çok müteceddid Garp şairleri heva vü heveslerinden yavaş yavaş vaz geçiyorlar.

Kafiye nazariyeleri vaz'eden şâirlerin hatasına düşmek istemem.Yalnız kanatim budur ki,saltanat kalkan at gibi, parlar, toparlar gibi iki defa mukayyed kafiyeler çok çirkindirler.Bir de beklenmeyen nâdir kafiyeler vardır ekseriya güzeldirler. Üç yahut da iki heceli kelimelere gelen bir heceli böyle kafiyeler kulağı çok iyi okşuyorlar. Gerçek kafiyeler hakkında Abdulhak Hamid'in fikri doğrudur onlar kafiye değil secidirler.

En güzel kafiyeler mısra ile samimi olarak müteazzi olan kafiyelerdir.

Yahya Kemal

ERENLERİN BAĞINDAN
-14-

Ey yuvasız bülbülden daha garip olan rüh söyle melcen neresidir? Nerede ve hangi gün karar kılacaksın? Seneler geçti. Aradığını bulamadın, çırpındın, bağırdın, kimseler bilmedi gâh bu dalda gâh o dalda ârâm etmek istedin, muvaffak olamadın içinde taşıdığın telaşı etrafa vermek istedin, kimseler almadı. Ezasını terennüm etmeden başka birşey bilmeyen avare bülbül söyle yuvan nerededir? Söyle eşin kimdir?

Dediler ki gülün hasretiyle dilhûnsun? Ben inandım,

avare bülbül... Hangi gül sana tahammül eder, hangi gül seni sesinle solup sararmaz? Eğer o gül mevcutsa bil ki senin sevdana lâyık değildir.

Hangi maşuka, hangi cânân bizim sevdamıza lâyıktır? Hangisi şu avare gönlün dağına merhem bulabilir? Derdimizin ne olduğunu bilecekler mi? Hasret ile nalânız diye inlediğiniz zaman işte dudaklarımız, işte gözlerimiz, işte saçlarımız, işte ellerimiz, işte kollarımız, işte sinemiz diyecekler; ve bizim ateşimiz bu dudaklardan aldığımız bûse ile ve bizim iştiyâkımız bu gözlerden topladığımız nagâh ile daha ziyâde arttıkça elemlerimiz bu saçların feyzî nispetinde çoğaldıkça ve nâtuvan cismimiz bu ellerle bu kollar arasında daha büyük bir ihtîlâca tutuldukça ve başımız bu sinede daha müthiş bir humma ile sarsılıp tutuştukça bize şifa yerine zehir ve ateş veren vücutlarını gere gere çekerler, "daha ne istersin? Daha ne yaptığımızı istersin!" diye soracaklardır. Ne istediğimizi onlara söyleyebilecek miyiz? Ne istediğini ne istemediğimizi kendimiz bilmiyoruz ki,onlara söyleyebilelim, hasret-i visal ikliminin hangi merhalesinde nihayet bulur? Ateşimizi teskin edecek menba-ı visal ikliminin hangi merhalesindedir? Cânân ki kendini bu menbaa zanneder, bizim "menbaa benim" diyecek kadar gafildir, bu gaflet ile o meçhul iklimde bize nasıl yol gösterebilir?

Aziz dost, bülbül-i şeyda ise gül perişanıdır. Kim kime rahm edecek?

Rabbim, o da ben de senin hidâyetine muhtacız. Bizi dilhûn eden aynı elemdir; sana aynı cehennemin amakından

aynı sesle bağırıyoruz. Ukûbette duçâr olduğumuz takdirin renin ettiği ateşten sütun etrafında biribirine dolanmış, biribirini sokan iki yılan gibiyiz; lâkin bir zamanlar cemâlinin tenevvür ettiği âlemde iki sermest güvercin olduğumuzu unutmadık; Rabbim, ya bu söze, zarı o cennete tebdil et, ya bu hatırayı gönlümüzden sil, zirâ, halimiz yamandır.

Yakup Kadri

DERGÂH

On beş günde bir neşr olunur, ilim ve sanat mecmuası.
Birinci şene:İkinci cilt Numara: 20 5 Şubat 1338

VEZİNLER I

Halid Ziyâ Bey, Rûşen Eşref'e, kitap hâlinde de çıkan meşhur mülâkatlarında, aruz yâhut hece, iki vezinden birini henüz tercîh edemediğini kendine hâs zarâfetle söylerken bana dikenli bir gonca atıyor, diyor ki: "Artık aruzdan mutmain olmayan ve henüz hece veznini mûcib-i memnûniyyet bir tekâmüle mazhar olmamış bulan bir şâirdir ki her ikisinde de hâlâ iltizâm-ı sükût ediyor" İtirâf ederim ki bu nükte benim iki vezinden birini tercîh ettikten sonra söyleyebileceğim mısrâlardan bin kat güzeldir!.

Maamâfih ben de ihtiyâr ve genç, boy boy, yüzlerce şâir, binlerce kaariden sonra hangi vezni tercîh ettiğimi söyliyeyim.

Öyle sanırım ki bu aralık Eskimo Kabîleleri bile şiirle çok fazla meşgulseler bu bahisde mutlaka vezin-

lerden başka farklarla iki fırkaya ayrılmış bir haldedirler. Bizde ise bugün şiir zevki yalnız vezinlerle ayrılıyor. Eğer on onbeş sene sonra yine Türk edebiyâtı tamâmiyle belirirse münekkidler bu ihtilâfımızı bizim şiire bîgâneliğimizin bir fârikası gibi zikredecek. Şiirin ekserî âşinaları hemen soruyorlar: Heceden mi?, Eğer hecedense: Nâfile okumayınız! Diyorlar, kulaklarını tıkıyorlar. Bir zümre gençler de bilâkis, yakası açılmamış bir tahassüsle söylenmiş, yeni manzûmeleri eğer aruzdansalar, köhne telâkkî edecek kadar taassub gösteriyorlar.

On sene evvele kadar Türk zevkinde böyle bir itilâf yoktu; aruz ve hece, iki kardeş nehir, Fırat ve Dicle gibi yan yana akıyorlar, sonra biribirine kavuşuyorlar, milletin hâfızası olan ummâna karışıyorlardı. Türkçede Fârisî edâyı terennüm eden Nevâî'den tâ Tevfik Fikret'e kadar her aruz şâiri heceden de şiirler söylüyordu. Nedim'in dîvanında bile münderic olan koşmasını mı? Âkif Paşa'nın mersiyesini mi? Ziyâ Paşa'nın o meşhur köy türküsünü mü? Nâmık Kemal'in felsefî bir manzûmesini mi? Hamid'in dramlarını mı? Recâîzâde'nin oğlu için söylediği şiirlerini mi? Hayret Efendinin destanlarını mı? Fikret'in Şermin'ini mi zikretmeli? Binlerce misâl var. Evet havâs şâirleri öteden beri dâimâ hak vezniyle şiirler söyledi, mûsıkîsinde bile bu farkı gözetmedi, halk vezninde şarkılar yüzlerce sayılır. Yunan muhârebesi sırasında Mehmet Emin Bey Türkçe Şiirler'ini çıkardı, Recâîzâde, Hâmid, Sezâî bu mecmûaya alkışlı takrizler yazdılar. Fikret Servet-i Fünûn'a Mehmet Emin Bey'in Abdülhalîm Mendûh'un heceli manzûmelerini ka-

bûl etti. Kırk sene evvel çıkmış edebî bir mecmûada Recâîzâde Ekrem'in La Fontaine'e dâir bir tenkîdini okudum, bu tenkîdde La Fontaine'in kıssalarını önce hece vezniyle tercümeye nasıl başladığın, sonra Fârisî izâfetlerin bu vezne elverişsizliği yüzünden aruzla tercümeye mecbur kaldığını, misâllerle anlatıyor. Hâsılı havâs şâirleri o zamanlar bu ihtilâfı hissedemiyorlardı. Ya halk şâirleri, onlar hissedebiliyorlar mıydı? Yunus Emre'den, Eşref Oğlu'na, Aşık Ömer'e, Derdli'ye kadar bütün halk şâirlerinin aruzdan manzûmeleri var. Halk seviyeli bir Harputlu'dan memleketinin türkülerini istinsâh ediyordum, birçok türküler arasında Serserî adlı bir saz şâirinin aruzdan bir gazelini söyledi ki bu matla'ile başlıyordu.

Serserî sen çıkalı gurbete Harput güzeli
Şîveyî, nâzı, edâyı ne kadar üstelemiş

Evet eskiler bu vezin kaygılarından bu kadar âzâdeydiler. Bu ittilâf yeni çıktı. Vezin fırkacılığını ile mâlûl olanları dinlersek bunalırız. Onlar hecenin zuhûrundaki iyiliği ve kötülüğü şahıslara atfederler. Bir şahıs ne kadar kuvvetli olursa olsun Türk Edebiyâtı'nda, zamânı gelmeyince, bu ihtilâfı çıkaramazdı. Abdülhak Hâmid daha kırk sene evvel hece veznini tavsiye ediyordu, bu vezinle dramlar yazıyordu, bu ihtilâfı o zaman çıkarabildi mi? Türk zevkinde bu vezin ihtilâfı bir yâhut birkaç mütefekkirin sun'u olmaktan uzak, çok uzaktır. Bu ihtilâfın zuhûru şiirimize mukadderdi.

Zekâsını tesirlerden âzâde bulunduranlar bir noktaya dikkat ederlerse muammânın bir düğümünü çözerler: Hece

vezninden nefret edenler yanlız bir istisnâ gözetirler: Feylesof Rıza'nın koşmaları ! Acabâ neden? Bu koşmaların şiiri bu zamânın yegâne hâlis şiiridir de ondan mı? Hayır, Rızâ Tevfik'in destanları, koşmaları, nefesleri ve türküleriyle eski, pek eski bir âşinâlığımız vardır, onların ilhâmını, edâsını, şîvesini, mazmunlarını, rediflerini, kafiyelerini asırlardan beri zâikamızla hâtırlarız, yeni değildirler; yeni olsalardı, otuz sene evvel Tevfik Fikret'in şiirinden nasıl birden bire lezzet almadıksa onlardan da lezzet almadık. Hece vezninde sırf yeni zevk ve yeni tahassüsle ne kadar güzel şiirler gördüm ki, feylesofun koşmaları gibi sevilmediler: Fâruk Nâfiz'in bir Kır Türküsü bütün bir hıçkırıkta, Ali Mümtaz'ın Pınar'ı âdetâ bir akar su mûsıkîsiydi, Hâlid Fahri'nin Bursa'da Akşam'ı kadar nefis bir melâl şiiri Edebiyât-i Cedîde mecmûalarında güç bulunur, Orhan Seyfi'nin Bir Çiftlik Manzarası'ndaki kıt'alar yeni sanatın fevkalâde güzel nümûneleriydi. Vâlâ Nureddin'in Tarlalar'ı safvetin bir timsâliydi, İdris Sabîh'in çiçekler için, Emin Receb'in kırlar için, Necmeddin Halil'in Harp Hâtıralarıyçün, Ahmet Hamdi'nin İsfâhan için birer manzûmesinin hatırlıyorum ki nâdir söylenebilir şiirlerdendiler, Hâlide Nusret'in Git Bâhar'ını senelerden beri yeni bir lezzetle tekrar okuyorum, bütün bu manzûmeler alkışsız geçtiler; hece vezninden oldukları için mi? Rıza Tevfik'in koşmaları da aynı vezindedirler. Hayır ondan değil, çünkü bu saydığım manzûmeler yeni tahassüsde ve yeni zevkteydiler.İhtilâf bu noktadadır. Hece veznini reddeden zâika esâsen onu değil, onda yeni şiiri reddediyor!

Eğer bu eski zâika gençlere: Hece vezni âhenksizdir, onunçün şiirlerinizden zevk almıyoruz! diyeceğine: Tevfik Fikret aruzda yeni şiiri bize nasıl kabûl ettirdiyse, içinizden, onun gibi, biri zuhûr edip hece vezninde de kabûl ettirse şiirlerinizi beğeniriz! dese doğru bir söz söylemiş olur.

Bilâkis hece veznine karşı bütün îtirazlar başka sâhalardan yükseliyor, bu îtirazlar üçtür.

Birincisi: Aruz âhenkdârdır, hece vezni âhenksizdir

İkincisi: Aruz yeni Türkçeye pek elverişlidir, misâl: Mehmet Akif.

Üçüncüsü: Arûzu nasıl bırakırız? Beş yüz senelik Türk şiiri (onunla) örülüdür.

İki sene evvelki bir Servet-i Fünûn mecmûasında Cenab Şehabeddin Bey birinci îtirâzı bütün edillesiyle öne sürüyor. Fikirlerini aynen naklediyorum. Cenab Şehabeddin Bey diyorki: "Hece vezniyle yazılmış pek güzel şiirler ve pek büyük şâirler olabilir. Ancak eserleri manzum ve kendileri nâzım değildir, diyecegim: Çünkü parmak hesâbı bir çare-i âhenk olamaz.

Vezn-i arûz temîn-i mûsıkî için maksûr ve memdûd, sâkin ve müteharrik hecelerin münâvebe-i muntazamasına istinâd eder. Biraz aşağıda görüleceği veçhile bundan daha muvâfık tarîk-i âhenk olamaz.

Vezn-i hecâi denilen parmak hesâbına gelince: Bu ancak istîdâd-i tabîîsi vezn-i arûzu kabûle müsaid olmayan lisânlarca mergûb olabilir: Meselâ Fransızca gibi ki esâsen kelimelerinde heceler memdûd ve maksûr, sâkin ve mü-

teharrik olarak münâvebe etmez. Hecâ-i kavi dedikleri hece bile diğerlerinden pek az farklı telâffuz olunur. Vezn-i arûzun böyle lisanlara tatbîki mümkün olmaz ve bu cihetle şuarâsı parmak hesâbına iltica'aya mecbur olurlar.

Parmak hesâbıyla söze hattâ bir zerre-i mûsikî ilâve olunamaz. Fransız şiirinde hissettiğimiz âhenk fakir ve hafif ancak Hecâ-i kavi'lerin tevzîinden neş'et eder. Zannolunmasın ki Fransız şuarâsı ellerindeki mîzân-ı nazımdan ve neşîdelerindeki mikdâr-ı mûsıkiden memnundurlar; esrâr-ı âhenge vâkıf olan o zâtlar şiirlerinde vezn-i hecâî ile iktifâya mecbûriyetlerinden mütevellid teessürü saklamıyorlar. Ve eğer işitilmiş olsa idiler ki altı asırdan beri edebiyât-ı manzûmesi evzân-ı arûza tevâfuk eden bir millet içinde parmak hesabını tercîh ve kabûle mâil bir fırka-i şuarâ vardır, şüphe yok ki o millette hissiyât-ı mûsikıyyenin pek az neşv ü nema bulmuş olduğuna hükmedecek ve bıyık altından güleceklerdi. Kaanûn-ı âhenge vâkıf bir Frenk için vezn-i arûz ile parmak hesâbı arasında hattâ mukayese icrâsı abes görülür."

Cenab Şehâbeddin Bey bu kat'î hükümlerinden sonra ittırâdın âhenksizlik olduğunu bütün sanatlara tatbîken serdediyor ve âkıbet hece veznine dönüyor, diyor ki: "Parmak hesâbında bu mekaasıd-ı mûsikıyye kâmilen fedâ ediliyor, meselâ:

İstihbârat kalemine mürâcaat edemedim.

Cümlesi mısra-ı manzum addediliyor, mâdemki cümleyi teşkil eden dört kelimeden her biri dörder hecelidir ve mâdemki her dört hecede bir vakfe mümkündür. Halbuki

mâlumat-ı mûsikıyyeden kat-ı nazar- yalnız hissiyât-ı mûsikiyyeden biraz nasibi olan bir ruh için o cümlede Hassa-i nazım görmek muhaldir. İki sakin ile iki memdüddan mürekkeb olan istihbârât kelimesini dört müteharrikten teşekkül eden kalemine lâfzı ile aynı kıymet-i telâffuziyyede addetmediği hiç bir hassas kulak kabûl edemez.»

Sonra Cenâb Şehabeddin Bey, bir millet şiirde veznin örneklerini avam şâirlerinden değil, Nefî gibi havâs şâirlerinden almalıdır, diyor ve makalesini bitiriyor. Cenâb Şehabeddin Bey Türk şiirinin eski vadiden yeni vadiye, eski tahassüsden yeni tahassüse, eski zevkten yeni zevke geçtiği en mühim merhalede başındaydı, bunun için bu bahisde reyinin kıymeti vardır. Ancak o Ziya Paşa'nın Harâbât'daki manzum edebî nazariyelerinden ne kadar ayrıldıysa bizde onun nazariyelerinden o kadar ayrılıyoruz.

Cenâb Şehabeddin Bey şiiri nazımdan ayrı bir keyfiyet telâkki ediyor. Bu telâkkiye göre nazım âhenkdir, âhenkden mahrum çok güzel şiirler ve pek büyük şâirler olabilir. Tabii bunun aksi de doğru olmak gerektir, şiirden mahrum çok güzel nazımlar ve pek büyük nazımlar olabilir; hece veznindeki şiirler manzum değildirler. Ahengin sırrı kalbde değil alettedir. Ahenk kısa ve uzun hecelerin muntazam bir münâvebeyle birbirini takib edişinden hâsıl olur.

Ben bilâkis sanıyorum ki vezinler -ister aruz olsun ister hece- cansız birer alettirler: Tıpkı mûsukî aletleri gibi. Vezinler mademki vardırlar, âhenge muhakkak elverişlidirler; çünkü vücudları başka türlü tefsir edilemez. Medeniyette her aleti ihtiyaç yarattığı gibi vezinleri de

hissiyatı tegannî etmek ihtiyacı yaratır. Bizde havâsın kullandığı aruzu Arap, halkın kullandığı hece vezinleri Türk, hislerini tegannî etmek ihtiyacıyla, kimbilir kaç asır sînelerinde yoğura yoğura yarattılar?

Bu iki veznin âhenge kabiliyeti biribirilerinden ne fazladır ne eksik; son şekillerini asırlardan beri bir türlü değişemediği de gösteriyor ki âhenge kabiliyetleri tamdır. Bir dakika Cenâb Şehabeddin Bey gibi farz edeilm ki, aruzdan âhenge daha elverişli vezin olamaz. Fakat hangi aruzdan? Eski Yunanîlerin vezni aruzdu; İlyada'nın vezni Acem'in kulaklarını yırtar, Acem'e ve bize göre yeknesak ve berbad bir vezindir. İlyada'nın bir mısraı, yine kendi lisânında olmak şartıyla, meselâ bizim muzâri veznimize sokulsa Homeros'un nazmı gülünç olur. Hece vezni için de bu tecrübeden böyle bir netice çıkar. Fransızlar' ın meşhur onikiliği bizim kulaklarımıza iyi gelmediği gibi, bizim meşhur altıbeşliğimizle söylenecek Fransızca bir mısra Fransız'ın kulağına tatsız gelir. Mûsikîli bir rûhu olan Paul Verlaine der ki: Herşeyden önce mûsikî gerçek, bunun için de tek heceli vezinleri tercih et! Kaç defa kendi kendime dedim ki: Paul Verlaine farkına varmadan Türk vezinlerini methetmiş çünkü Türk vezinlerinin -biri müstesna olmak üzere- hepsi tek hece ile biterler! Fakat bu mülâhazamı bir kaaide gibi kabul etmekte tereddüd ettim. Çünkü tek heceli vezni seven Paul Verlaine'dir, halbuki koca Fransız milleti asırlarca vezinlerini -ekseriyetle- çift heceli kullnamış. Demek ki Fransız zevkini çift, bizimkini de tek heceli vezinler tatmin ediyor. Parmak hesabı bir

çare-i âhenk olamaz hükmünü kabul edemiyorum. Bir çare-i âhenk olmasaydı Türk, dağlarda ve şehirlerde türkülerini, tekkelerde cezbeli nefeslerini bu vezinle asırlarca söyler miydi? Cenâb Şehabeddin Bey'in âhenge en elverişli alet olarak telâkki ettiği aruz, nasıl olmuş da bu vezni bu milletin hafızasından silememiş. Son zamanlara kadar bu vezinden bir düziye köy ve şehir türküleri fışkırdı. Namık Kemal'in vatan şarkıları ancak okur yazar takımın haricine çıkamamışken, Tesalya harbinde hece vezninde bir harb türküsü:

Eğil dağlar eğil üstünden aşam
Yeni tâlim çıkmış varam alışam,

vatanın âfâkını tuttu. Türk niçin kendi vezinlerini bir türlü unutamıyor?

"Parmak hesabıyla söze hatta bir zerre-i mûsikî ilâve olunamaz!" Hükmünü okuduktan sonra Yunus Emre'den Rıza Tevfik'e kadar söylenmiş türküler, koşmalar, nefesler gözümün önünden geçtiler. Bu şiirler, diyeceğim ki hatta çok fazla mûsikî ile raksandırlar. Tevfik Fikret, Cenâb Şehabeddin Bey ve arkadaşları eski şiirimizi biraz nesire yaklaştırdılar, saz halinden çıkardılar, Mehmet Akif'de görüldüğü gibi âkıbet söz haline koydular. Halk şiirimiz -bilâkis- hâlâ saz halindedir, fazla âhenkdar, fazla raksandır.

Fakat Cenâb Şehabeddin Bey âhengi ancak "memdûd ve maksûr, sâkin ve müteharrik hecelerin münâvebe-i muntazamasına istinad eder" bir keyfiyet olarak telâkki ediyor. Bu telâkkiye göre aruz âhenge çok müstaiddir, çünkü bu

vezinde kısa ve ince, uzun ve ağır hecelerin yerleri kalıp halindedir. Hece vezninde ise bu heceler kalıp halinde değil, fakat şâirin o heceleri istediği gibi kullanmasına ne mânî var? Anlaşılıyor ki aruzda, şâirin kendi âhenginden başka bir mihanîkî âhenk de vardır. Bu mihanîkî âhenk namına değer mi? Bu âhenk değil vezindir. Bence âhenk veznin sustuğu yerde başlar. Nedim'in:

Bir şeker-hand ile bezm-i şevke câm ettin beni
Nîm sun peymâneyî sâkî temâm ettin beni

matlaı hazdan bîhûş bir kalbin o andaki bir hissini lems ettirecek kadar âhenkdardır, bu mısralarda fâilâtün'ün dört defa tekerrürü asla hissedilmiyor. Hâlbuki Nefi'nin:

Avâz-ı rad ü sâika reh-güm-künân olur

yahut Fikret'in:

Darb-ı şeşperle çıkan ka'ka'a miğferlerden,

mısraları kuru bir vezin ve kelime gürlemesidir. Zannedilmesin ki hece vezninde de bu kabil mısralar imâl edilemez.

Kısa ve memdûd, sâkin ve müteharrik hecelerin muntazam münâvebesini âhengin yegâne çaresi gören Cenâb Şehabeddin Bey diyor ki: "Parmak hesabında bu mekaasıd-ı mûsikîye kâmilen feda ediyor, meselâ:

İstihbârat kalemine mürâcaat edemedim.

cümlesi mısra-ı manzum addediliyor. Mademki cümleyi teşkil eden dört kelimeden her biri dörder hecelidir ve mademki her dört hecede bir vakfe mümkündür. Halbuki -mâlûmat-ı mûsikîyeden kat-ı nazar- yalnız hissiyat-ı mûsikîyeden biraz nasibi olan bir rûh için o cümlede hâssa-i nazm gör-

mek muhâldir. İki sâkin ile iki memdûddan mürekkeb olan istihbârât kelimesini dört müteharrikden teşekkül eden kalemine lâfzı ile aynı kıymet-i telâffuziyede addetmeyi hiç bir hassas kulak kabul edemez."

Bu görüş:

İstihbârât kalemine müracaat edemedim.

mısraına göre doğrudur. Bu vezinden başka bir mısra hatırlıyorum:

Çıktım bugün güzellerin gözlerinde seyahate.

Bu mısrada bu nakîsalar var mı? Bu mısraın her cüzüne sakin, memdûd ve müteharrik heceler iyi yerleşmiş ve her hassas kulağa bu mısra hoş gelir. Dört sakin, yahut dört müteharriki sıra ile söylemek kaaile ait bir nakîsadır. Bu nakîsa millî veznimizin kendinde değil.Arûzda mihanîkî bir münavebeyle gelen sakin, memdûd ve müteharrik heceler millî vezinle bilâkis şairin hür natıkasiyle sıralanırlar.

İstihbârat kalemine müracaat edemedim. mısraı ayarına arûzdan çok mısralar hatırlarım. Bir börekçinin tâbelâsında, Makber'in vezninde:

Meşhur Börekçi Ahmed Usta

Bir kitabın kabında:

Eser-î hâme-i Ahmed Cevdet

Bir barakanın kapısında, Şehnâme'nin vezninde:

Düyûn-ı umûmiyye memurluğu

Bir tatlıcının camında:

Envâ-ı nefis tatlılar var

Bir ilânda, müfte'ilün müftei'lünle:

Nestele'nin sütlü unu

Resmi bir zarfın üstünde en şakrak arûz vezniyle:

Bahriye Hastahânesinin Ser-Tabâbeti

gibi mevzûn kitâbeler gördüm. Arûzun tesâdüfen kanatları arasına düşen bu cümlelerde âhenk var mı?

Yahya Kemal

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur, ilim ve sanat mecmuası.

Birinci sene: İkinci cild, Numara: 21 20 Şubat 1338

MUSAHABE

YENİ BİR FRANSIZ ROMANCISINA DAİR

Mösyö "Piyer Benova" son zamanlarda kendilerinden pek çok bahsettiren bir genç romancıdır; her iki çıkan eseri edebiyat âleminde yeni bir hadise teşkil etti; bâhusus "Atlantid" ünvanlı romanı bir çok münaklaşaları, kil ü kâlları, hatta davalara mucip oldu; bir İngiliz hikayecisi bu kitabın mevzuunun kendisinden intihâl eylediğini söyledi; meselenin nasıl kapandığını pek iyi hatırlayamıyoruz; fakat zannederiz ki bu işte İngiliz müellif bir az haklı idi. Maamafih "Piyer Benova"nın taze şöhreti üzerinde bu matbuat İskandali'nin tesiri o kadar müthiş olmadı, hatta hiç müthiş olmadı "Atlantid" gittikçe daha büyük bir inhimak ile okunuyor, aranıyor, lakin o İngiliz müellifinin eserinden kimsenin bahsettiği yoktur.

Hatta edebî hareketlerden o kadar uzak yaşayan İstanbul halkı bile son günlerde sinema şeritleri vasıtasıyla

bu küçük şah eserden haberdar oldu. Kendini onun zevkine kaptırdı. Muhalled asarın vatanı yoktur derler, bu iddianın ne dereceye kadar doğru olduğunu bilmiyoruz fakat eğer umumi bir rağbete mazhar olan eserlere muhalled nazariyle bakacak olursak "Piyer Benova"nın bu macera romanında aynı kıymet ve ehemmiyeti vermemiz lâzım gelir; bununla beraber son hükmümüzü vermezden evvel biraz da zaman denilen tecrübekârın son sözünü dinlememiz icab edecektir. Bizce yalnız umumi bir rağbete mazhar olan eserler değil aynı zamanda eskimeyen ve unutulmayan eserlerdir ki sanat ve edebiyatın ebedî abideleri sırasında yer tutabilirler. Birçok dehalar yaşadıkları asrın içinde hiçbir aks-i sada çıkarmaksızın kayıp olup gittiler; kıymet ve ehemmiyetleri ancak sonradan anlaşıldı. Bu meyanda Balzak'ı misal olarak gösterebiliriz: Hiç şüphesiz ki Balzak kâbında bir romancıyı Dünya bir daha görememiştir, bu adam başlı başına bir alemdir, ibdâ ettiği tipler hilkatin yarattığı tipler kadar çok, mütenevvi ve canlıdırlar. Buna rağmen Balzak sefalet içinde öldü. Muasırları onu bir türlü anlayamadılar; o devrin bütün roman karilerini Aleksander Dumaper kavramıştır.

Geçenlerde bir Frenk münekkidi Piyer Benova ile Aleksander Dumaper arasında sıkı bir muşubehet bulduğunu yazıyordu. Filvaki Piyer Benova Aleksander Dumaper'den sonra ilk romancıdır ki her kitabı bilâistisna büyük bir rağbete mazhar oluyor ve kalemi "Üç Silahşör" müellifinin kalemi nispetinde bir velûdiyetle mücehhez görünüyor. Fakat bu iki "Vasf-ı müşterek" "Atlantid" muharriri ile

Aleksander Duma'yı aynı tarzda iki romancı olarak telâkki etmemize kâfi bir sebep değildir. Piyer Benova doğrudan doğruya "Standal" ananesinden gelen bir adamdır. "Don Karla"yı okurken "Şartruzdüzperm"i hatırlamamak ve "Laksala"da "Kırmızı ve Siyah"ın eşhasını yad etmek mümkün müdür?

«Piyer Benova»nın eserlerini merak-ı aver bir macera romanı telâkki edenler yanılıyorlar; dekorla piyesi birbirine karıştırmamalıdır. Bu genç muharririn intihab ettiği vakalar hadd-ı zatına gayet sade ve hatta yeknesaktır; kahramanları hemen daima aynı kahramanlardır. Bunların etrafında değişen, merak ve tecessüs celpeden ve bazı noktalarda bize hayret-i aver görünen şeylerin mevzuu ile, eserin lebi ile hemen hiçbir alâkası yoktur. Yüzbaşı "Sent Avi" o müzlim ittilâya düşmek için mutlaka Afrika çöllerini boylatmağa mecbur değildi; "Don Karlo"da ki genç adam ateş ve duman içinde atılmaksızın "Alle Garye" kudretinde maşukaya tesadüf edebilirdi ve "Annabal" karabahtının o gamlı tecellisine ermemek için ta okyanusun öbür tarafında "Salatı Lak" kasabası gibi bir maksi belediye hicret etmek ıztırarına düşmeyebilirdi. Yalnız şu var ki Piyer Benova'nın tasvir ettiği bu iptilâlar alelade çerçeveler içine sığılmayacak kadar harukülâdedir; Paris bulvarında bir yüzbaşı Sent Avi Mon Montrak herhangi bir sefalet mahallinde bir Alle Garye ve möble bir otluk içinde bir Annabal insana gayr-ı tabiî tipler gibi görünebilirdi: İşte "Atlantid"in genç müellifi haddızatında fevkalade olan eşhasını fevkalade dekorlar ve fevkalade vakalar içine yerleş-

tirmek suretiyle böyle bir ihtimalin önünü almak istemiş ve bunda son derece muvaffak olmuştur. Piyer Benova'nın sanatını yine kendi eserlerinin birinden iktibas ettiğimiz şu satırlar kâfi bir vuzuhla tayin edebiliyor.

"Rûhların mübarek esrarını hetk etmek bu esrarı, ordularda yapılan tüfenk tecrübeleri gibi parça parça muhtelif aksama ayırmak, her kısmı ayrı ayrı tedkik etmek neye yarar? Bir silahı sökmeden, bütün o hurda teferruatını tedkik etmeden doğrudan doğruya atmak suretiyle kurşunun nereye vardığını görerek tecrübe etmek daha doğru olmaz mı?"

Bundan anlaşılıyor ki,Piyer Benova diğer ibtilâ romancıları gibi rûhları ve seciyeleri uzun uzadıya tahlil etmek suretiyle anlatacağı yerde onları "hal-i faliyette" iken tasvir eylemek taraftarıdır; "Standal"a göre de pek muteber olan bu ûsûl Piyer Benova'nın romanlarına bir macera romanı şeklini veren diğer sebeplerden biridir.

Dekorun fevkaladeliği vakanın çokluğu işte iki hususiyet ki,son devrin en şâirane, en âşıkane kitabları arasında sayılmağa layık olan bu hikâyelere bir takım merak-ı aver tefrika romanları çaşnisi veriyor. Piyer Benova'nın her eseri muhayyileden ziyade kalbe hitab eden bir muhrik bir sadadır; hiçbir şeye inanmayan bu asırda bizi ölümlere kadar getiren efsanevi ibtilâlara ancak bu sadanın hararetine tekrar inanmak kabiliyetini buluyoruz. Senelerden beri bir sürü salon dedikoduları, ûmûmi bahçedeki "flört" tasvirleri ve o içinden çıkılmaz can sıkıcı rûh tahlilleri içinde bunalıp kalmış olan Fransız romanına bu yeni hamleyi verdiği için Piyer Benova Fransız edebiyat tarihinde

yeni bir merhale hem de yüksek bir merhale olarak telâkki etmek lâzım gelir.

Yakup Kadri

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur. İlim ve sanat mecmuası.
Birinci sene ikinci cilt. Numara: 22 5 Mart 1338

ATEŞ BİRDİR

Büyük ninelerimiz derler ki, âhir zaman gençlerinde yaşa ve başa rağbet kalmadı. Onların hususî ve safiyane bildiklerine göre bu hâl kıyamet âlametlerinden biridir. Güzellik gibi doğruluğu da safiyet ve sadelikte aramaya başladığım günden beri bu müşahide de büyük bir isabet ve bu hükümde derin bir hikmet buluyorum. Büyük ninelerimizin sözü niçin doğru olmasın? Beyni son devre mahsus türlü türlü malûmat ile yüklü olmamak ve "Dekart"ın koyduğu usul ile mukayyid bulunmamak mutlaka cehalet hamakata mı daldır? İlmî ûsûlun arayıp bulduğu desturlar harcında irfân veya hars mahsulu kanunları meçhul başka hakikatler yok mudur? Mesela o Durub-ı Emsal ki bize ana baba mirasıdır, acaba "Ogüst Komt"un vaaz ettiği içtimaî umdelerin hangisinden daha yanlıştır! Zamanın kaç âlimi binlerce defa itiraf etti: Tahkik ve tedkiklerimiz de ilerledikçe hakikatten biraz daha uzaklaştığımızı seziyoruz ; dedi bu bedbaht âlimlerin yegane doğru sözü budur, evet, bunlar her hamlede histen biraz daha uzağa düşüyorlar, çünkü hakikati kendilerinden dışarıda arıyorlar; gözlerini, bize cidden, kalan

ışığa doğru çevirmiyorlar, bunun için değil midir ki: "Paskal" gibi bir büyük riyazi dönüp dolaşıp sade dil İsa'nın hikmetine sığındı ve dürüst "Ogüst Komt" yıkılan bir aşkın enkazından kendine bir mihrâb yaptı.

Büyük ninelerimizin bahsettiği gençler kimbilir bu sözleri hâyîde bulurlar? Onlar ki, yenilik mezhebinin muhakkir müjdecileri ve ateşin fedaileridir; bu yenilik mezhebi onlar için yegane hâk dini ve hâk hikmetidir. Çünkü dinlerin en yenisi, çünkü hikmetlerin en âhiridir. Acayip muhharrirlerimzden birisi vaktiyle dinleri tahkik ve tasnif ederken Hıristiyanlık Mûsevilikten, Müslümanlık Hıristiyanlıktan sonra geldi. Binaenâleyh Hıristiyanlığın Musevilikten ve Müslümanlığın Hıristiyanlıktan daha doğru olması lazım gelir dememiş miydi? Tekâmül kanunu daima yukarıya doğru çıkan bir hatt-ı müstakim şeklinde görenler ve beşeriyetin eli nihâye terakki etmekte olduğuna inananlar biltabiî, dünün bugünden fena olduğunu ve yarının mutlaka daha iyi olacağını söyleyerek, buna şaşmamalıdır. Beşer, tarih onların gözü önünde, daima çıkılan her basamağı diğerlerinden daha geniş bir merdiven şeklinde tecceli ediyor ve biltabiî bu merdiveni mümkün mertebe süratle çıkabilmek için daima arkamızdan eteklerimize yapışmak isteyenleri itmek, itmek lazım geliyor, koya çıktıkça hava daha safileşecek, ufuk daha genişleyecek.. "Mefistofeles"le "faust" dahi "Vayl Parkis" gecesine yetişmek için dağları böyle tırmandılar.

Görülüyor ki, bu yenilik mezhebinin temsilini böyle bir yanlış görüş kuruyor; Siz o müfrid müceddidlere bin

deyin ki" hayır, hayat daima yükseğe çıkan bir merdiven değildir, insanın fenaya doğru inişleri, ademe doğru yuvarlanışları vardır. Şimdi bir tepe, yarın bir çukur, sonrada bir çöl.. Derken geçilmez bir deniz, bazan kurak vücuda bir ada , bazan mühlik ve dar bir geçit... Onlar böyle görmüyorlar, buna inanmıyorlar. Bin deyin ki, insanlar bundan iki yüzyıl, hatta iki bin yıl evvel daha mesud idiler, dünya yüzünde daha adaletli sultanlar, daha hür cumhuriyetler vardı, milletler daha az hâris, insanlar daha medenî idi, fazıl ve âlim kimselerin adedi daha çoktu, buna ihtimal veremezler. Şimendiferli ve fabrikalı bir cumhuriyetin, şimendifersiz ve fabrikasız bir cumhuriyetten daha fena olacağına bir türlü inanamazlar.

Hâlâ bu son senelerde, hâlâ terakkiye, hâlâ tekamülde, hâlâ medeniyette iman edenlere hayretten kendimi alamıyorum.

Teceddüd mezhebi ne tuhaftır ki, gözü bağlı kurbanların çoğununu , ziyâde şiir ve sanat meydanında bulunuyor. Geçenlerde bir eski "Ruv Dö Dömend" nüshasında "kübizim" veya "füturizim" namındaki bir tarz bediiata dair uzun bir makale okumuştum; makalenin muharriri bu garip tarz hakkında lazım gelen malumatı verdikten sonra sözüne şöyle nihayet veriyordu:

"Piruvans"da Akdeniz kıyısını takip eden bir yol üstünde bugün saati anlamak için bir çok mükemmel vesait mevcud bulunmasına rağmen hâlâ gelip geçenler tarafından dikkatle muayene edilen bir güneş saati bilirim. İlkbahar geldi mi gölgenin parmağı Mösyö Hunnar'ın emir ve tenbihi

hariçte münevver daire üzerinde yavaş yavaş dönmeye başlar. Gelip geçenler saatini çıkaranlar, şaşarlar:"Bu güneş saati geri kalıyor!" derler. Acaba bu hususta güneş saati mi haklıdır? İlerleyen makineli saatin zembereği midir? Yoksa geri kalan basitenin mirkamı mıdır? Bunu kimse bilemez. Bu iki aletin her ikisi de bir takım şeraite tabiidir. Fakat güneş, dağların ve denizin üstünden inerken çıkarken çobanla balıkçıya günün yaşını, tamamı tamına haber vermekte hiç yakınmaz lazım olan şeyi anlamak için buna baş vurmak lazımdır: Hayvanı otlatmak, balığı avlamak için ne kadar zaman daha aydınlık olacak, yol ne kadar uzuyacak, yalnız güneş bilir. İşte klasik sanat, (yani eski sanat)da bu güneş saati kadar geri değildir; nitekim "Futurist sanat"ında makineli saat kadar istikbali mümin sayılmaz. Yalnız tabiattır ki, sanatkâra en emin bir rehber olabilir.

Mutlaka yeni bir şey yapmak için kıvranan şu gence bakınız:

"-Neden bu kadar ihtilaç içindesin?" Derdin nedir?

"-Yeni bir şey söylemeğe, yeni bir beste yapmaya geldim."

Yalnız ihtilâcımı söylemeğe geldim dese inanacağım. Fakat yeni bir şey... Bu eski kubbe altında yeni bir şey! Binlerce yıldan beri arının bal yapmasında bir tebdil mi oldu ki, şâirin şiir söylemesinde bir şey değişmeyecek! Şiir söylemek ki, iddia etmek, sevmek, ağlamak veya gülmek nevinden rûhumuzun göğünde gizli husûsî ve tabiî bir cevherin tecellisidir. Bunu zevk ve hevese göre istenilen

tarza sokmak acaba nasıl mümkündür? Aşık değişti mi ki şiir değişsin? Son Türk şâirleri arasında Fuzûli'den beri aşk-ı neşidesine yeni bir ses, yeni bir harf ilâve edilmiş bahtiyar kimdir? Geçen gün,meşhûr İtalyan şâiri"Petrarki " nin garami şiirlerini okurken son Frenk şâirlerinin sevdavî teraneleri bana o kadar yâve, o kadar adî geldi ki, içinden bir kere daha güzellik ve iylik gibi şiirinde hiç değişmediğine, şiirin de tabii tecelliyât gibi ezeli velâyete gayyer kanunlara tabii bulunduğuna bir kere daha kanaat ettim, bu esrarlı bir meşaledir ki elden ele geçiyor ve her elin tutumuna göre aydınlığını yapan aşağıdan, yapan yukarıdan veriyor; alevinin rengi her iklime göre değişiyor, fakat bu daima aynı meşale, aynı ateştir, çünkü daima aynı anâsırdan yanıyor.

Yakup Kadri

DERGÂH

On beş günde bir neşr olunur.

Birinci sene:İkinci cilt Numara: 23 20 Mart 1338

MUSÂHABE

VEZİNLER II

Son neslin feylasofu Mustafa Şekib Bey ki biz bu mecmûada usûl-i felsefesinin peyreviyiz; şiirde âhenge dâir fikrini söyledi. Onun teşrîhinden sonra mülâhaza beyân etmeği zâid görürüm. Yalnız, beş altı asırdır yüksek tabakanın rûhunda, aruzdan nasıl bir âhenk itiyâdı, daha doğru

bir tâbirle vehmi hâsıl oldu, ondan bahsedeceğim. Bir gün Tevfik Fikret'le konuşuyordum, vezinlerden bahsediyordu, her veznin bir mevzûa göre elverişli olduğunu öne sürüyordu, kendi şiirinden de misâller söylüyordu: Rübâb-ı Şikeste'deki Yağmur ve Nef'i manzumelerinde bu nazariyeye tatbik etmiş. Hâsılı bu boş vehmini uzun uzadıya anlatıyordu; bana da ne düşündüğümü sordu, söyledim ki: Vezinlerde hiç bir âhenk tasavvur etmiyorum, aruz vezinlerinden her hangi biri her nevî âhenge elverişlidir; onun hafif ve tatlı bir yağmur âhengini:

Küçük, muttarid, muhteriz darbeler
Kafeslerde, camlarda, pür-ihtizâz...

tarzında anlatmak için kullandığı vezni Firdevsî, Şehnâme'de Rüstemle Eşkpûş'un güreşini anlatmak için kullanmış; üçüncü zıt bir mevzuda aynı vezinden Nedim'in meşhur bir bahçe vasfı vardır, dördüncü zıd mevzuda da, tuhaf bir eser olan, İzzet Molla'nın Mihnet-keşân'ı gösterebilir ve böyle misaller bitmez tükenmez; Nefî tasvirindeki:

Darb-ı şeşperle çıkan ka'ka'a miğferden, yâhut da:

Gerd-i haşyetle dolar gün bed-i vârûne-i cev, yâhut da:

Hamle-î saf-şiken-î can-fiken-î pil-i demân

Savlet-î gürz-i giran darbet-i şemşîrüsinân gibi mısrâları söylemek için kullandığı vezni diğer şâirler nice zıd mevzûlarda kullanmış, bu mısrâ:

Ağlarım hâtıra geldikçe gülüştüklerimiz

Bu ikinci mısra:

Şah-diller gezer elden ele peymâne gibi

Bu üçüncü mısra:

Dökülen mey kırılan şîşe-i rindân olsun

Bu dördüncü mısrâ:

Bana ver ben çekeyim derdini mümkünse eğer, daha böyle binlerce güzel mısra vardır ki Nefî manzumesinde gözetilen âhengin taban tabana zıddı bir âhenktedirler. Nitekim tarihi tecrübe meydandadır: Eğer vezinlerde bir âhenk olsaydı Arab, Acem ve Türk öteden beri her vezni bir mevzûda kullnırdı; halbuki Kaânî gibi birkaç hünerver ve kafiye perdâzdan başka hiçbir şair bu vehme kapılmamış; bütün İslâm şiirinde vezni nevine mahsus yalnız rübâî var, diğer vezinler her nevide kullanılır; Tevfik Fikret kendi bile her aruz veznini birçok zıd mevzûlarda kullanmıştır, o misâlleri de zikrettim; benim mülâhazalarımı hâmiyâne bir müsâmaha ile dinledi, bu fikirlerimi kabul etti mi? Bilmiyorum, fakat kabul eder gibi göründü.

Mevzûlara göre vezin kullanmak vehmine Halid ziya Bey de düşmüştü, hikâyelerinin meşhur bir kahramanına bu tarzda bir nazariye yürüttürüyordu. Herhalde aruz vezinlerinin mihaniki olan âhengi rûhları böyle zehablara düşürebilir, fakat düşünüyorum, esasen dar olan eski belâgat kavâindin de eğer bir de vezinleri mevzuâ göre kullanmak kaaidesi mevzuu olsaymış, eski İslâm şiiri kimbilir ne kadar yeknesak olurmuş? Bu müteferri bahsi de burada bırakıyorum.

Türk vezinlerini kullananlara ikinci itiraz aruzun Türkçeye pek elverişli olduğunu iddia edenlerden yükseliyor, diyordum; bu müterrizlerin müddeâsı budur. «Tevfik

Fikret'le Mehmet Akif Bey arasında kısa bir tekamül görmekle aruz yeni Türkçeyi iyi söylüyor. En tabiî muhaverelere varıncaya kadar Türkçenin bütün hususiyetlerini ifâde ediyor, aruzu bırakıp da Türk vezinlerini niçin kullanalım?» Bu iddiayı önce edebiyat tarihi nokta-i nazarında mütâlâa gerek. Tekamül ağır olur, küre-i arz dönerken döndüğünü hissettirmediği gibi o da hissettirmez. Halbuki Türkler'de aruz Türkçenin asıl yerli zevkini asırlarca mühimsemedikten sonra,birden bire Tevfik Fikret'in ağzıyle, sokakta ve evde konuştuğumuz gibi konuşmağa başladı, sonra onu felsefede muârızı olduğu derecede sanata muakkibi olan Mehmet Akif Bey'in elinde büsbütün yumuşadı; müdekkik bir göze bu bir tekâmül gibi görünmekten ziyade bir atlayış gibi görünür.

Hakikatte değişen aruz değil, lisândır, aruz Sadî ve Hâfız zamanında ne idiyse bugün odur, hiç bir zaman değişmedi. Cedlerimizin edebî Türkçesi, Farisi zevkinde hususî bir Türkçeydi; o hususî lisânda her Türkçe kelime dahi Farisi kıyâs olunurdu. Lehçemizde iki müteharrikle telaffuz olunan pâşâ kelimesini onlar, Farisi bir kelime gibi iki memdudla söylerlerdi: Hâşâ vezninde pâşâ gibi. Buna kıyasen bütün Türkçe kelimeler sarf itibariyle Türkçe, fakat zevk itibariyle Farisi telâkki edilirlerdi, hatta eski şâirin Türkçe kelimeyle izafet-i Farisiyye yapmaktan da çekinmediği olurdu. Bugünküler zannediyorlar ki cedlerimiz aruzla yerli Türkçeyi konuşmaktan acizdirler; fakat onların edebî lisânı şiirde ne ise nesirde de o idi. Cedlerimiz kendi edebî lisânlarıyla aruzu fevkâlade iyi kullanı-

yorlardı. Şark terbiyesi ile yetişmiş olan Abdülhak Hamid'e kadar Fârisi zevk Türkçede zâil olmadı. Abdülhak Hamid'in Divâneliklerim ve Sahra gibi en mûnis eserlerinde Sümbülzâde Vehbî'nin yahut da Enderûnî Fâzıl'ın senli benli Türkçesindeki Fârisi edâ vardır. İlk defa olarak Tevfik Fikret'in lisânında Fârisi edâ zail olur ve yerine yerli lehçe geçer. Cansız bir alet olan aruz Fârisiyi, cedlerimizin Fârisi zevkteki Türkçesini nasıl söylediyse bu defa yerli Türkçeyi söyledi. Bir de hüner bahsi var. Tevfik Fikret, ondan sonra Mehmet Âkif Bey ve son zamanlarda hârikulâde çâlâk bir ifadeyle çocuklara kıssalar ve menkıbeler yazan Muallim Seraceddin Bey aruzla yerli lehçeyi ifâde etmekte büyük maharet gösterdiler. Fakat onlar gibi herkes maharet gösteremez. Bu şâhsî hüner, şahsî bir istîdaddır. Ve yalnız sanat sâhasında kalır. En büyük bestekârların bir mûsiki âletini çok hünerver bir sâzendeden iyi kullanmadıkları görüldüğü gibi bâzan en iyi şâirlerin de vezni üstâdane kullanmadıkları olur: Şeyh Galip büyük bir şâirdi, arûzu iyi kullanamazdı, Nâilî-i Kadim, Avni Bey çok üstâdâne kullanırlardı, fakat onun kadar yüksek şâir değildirler.

Tenvîri lâzım gelen bir nokta daha kalıyor: Tevfik Fikret'den beri Türk şiir lisânımız nesirleşti, arûzla adeta nesir yazmak merakı türedi. Aruz olsun, hece olsun, vezinlerin sebeb-i vücudu hissiyatı ifade etmektir. Vezinlerle hikâye yazmak, senli benli muhâvereler tertib etmek, tıpkı merhum Tanbûrî Cemil Bey'in tanburla çocuk ağlatmak yahut da sokaktaki satıcının sesini taklid etmek gibi,

asıl dehâsı hâricinde olan hususî hünerlerine benzer. Tanbur ve vezinler mûsikiyi ve şiiri ifâde etmeğe yararlar, bu hünerler esasen tabiatlerinde yoktur.

Hasılı lisândan soyulunca, aruz eski aruzdur, zevkimiz değişti, lisânımız değişti, şiiri telâkkimiz değişti o asla değişmedi. Şark'ın ilk şairlerinin elinde ne idiyse bugün odur.

Üçüncü îtiraz diyorum ki, aruza bütün yüksek şiirimizin örülü olduğunu görüp de sâdık kalmak isteyenlerden geliyor. Evet bu bahsin en canlı noktası buradadır.

Arûz şiir lisânımızın vücudunda bel kemiği gibi esaslı bir uzuvdur. Türkçe onun etrafında tekevvün etti; bilâtereddüt denilebilir ki, aruza âşinâ olmayan bir Türk edebî Türkçenin ayarını takdir edemez. Hatta zannederim ki ilerideki nesiller gibi, Türkçeyi bilmek için, aruza âşinâ olmaktan vâreste kalamaz. Bu vezin buhrânının neticesi tahakkuk etmiştir; Mehmet Emin, bu vezin bahsinde mübeşşirdi, Ziya Gökalp millî hakikati tesbit etti, Celâl Sâhir bütün yeni nesle kabûl ettirdiği için yâd edilecektir, yerini millî vezinlere terk eden aruz, büsbütün kaybolacak mı? Mustafa Şekip Bey gibi ben de ortadan kalkacağını zannetmiyorum. Aruza hakimken Türk vezinleri zaman zaman keyfe göre kullanılıyordu, bu defa kaaide ber-akis olarak aruz öyle kullanılacak.

Yahya Kemal

DERGÂH

On beş günde bir neşr olunur, ilim ve sanat mecmuası.
Birinci sene:İkinci cilt Numara: 24 5 Nisan 1338

YILAN HİKÂYESİ

Öteden beri Maarif Nezaretini en fazla faaliyete getiren mesele, idbarımızın menbaı imlâ meselesidir; her üç senede bir memleketin âlimlerinden, ediplerinden ve muharrirlerinden bir komisyon teşkil eder; bu komisyon, meşhur İsfahan encümen-i danişi tarzında, aylarca yeşil ve âlimâne bir masa etrafında toplanır; azası müşavere, müşafehe ve münakaşadan ve yekdiğerini dayasıya techil ve tahmik ettikten sonra nihayet lisânların menşei, tekâmülü ve felsefesi hakkında gayet ağır bir mukaddimeyle başlayan ve diğer sayfaları muhtelif fiillerin, muhtelif siga tasrifatıyla mâlâmâl bir lâyiha vücuda getirir. İşte topraklarımıza bereket, ağaçlarımıza meyve, erkeklerimize akıl ve kızlarımıza güzellik verecek olan lâyiha, işte hacer-i felsefî, işte kibrit-i ahmer!..

Nezaret, sihirli lâhihayı tab'ettirip birer nüshasını da aynı efâzıl ve üdebaya tevzi ettirdikten sonra bir zaman için kudsî vazifesini bitmiş add ile, artık hiç bir hadise ve hiç bir kudretin sarsamayacağı derin, serin, nebatî bir istirahat-ı vicdan uykusuna geçer.

Üç yüz otuz üç senesinde neşredilen lâyihadan sonra başlayan imlâ uykusu dakik bir hesaba göre bu sene faaliyete mübeddel olacaktır. Filhakika nezaret bu senenin ibtidasında, yine memleketin ulema, üdeba ve muharrirîninden

ve tedkikat-ı lisaniyede yed-i tulâ sahibi mütehassızlardan bir imlâ komisyonu vücuda getirdi. Bu komisyonu teşkil eden zevatın cümlesini isimleriyle, maalesef tanımıyoruz. Yanlız kulağımıza bazı isimler çalındı: Halid Fahri Bey, Hakkı Tarık Bey, Milaslı Doktor İsmail Hakkı Bey... Mesut Türk milleti, titre, ümit ve sevinçten titre!.. Eserleriyle, ilimleriyle şan ve şerefini yapmış olanlar şimdi de yeşil ve âlimâne bir masa etrafında toplanmış senin için "imlâ" sahasında, erişilmez son saadetlerin yolunu arıyorlar.

Bilmem hangi bir gazetenin geçenlerde bildirdiğine göre, imlâ encümeni, âlimâne mesaisini hitama erdirmiş ve nukat-ı nazarını tesbit etmek üzere kaleme aldığı lâyiha da der-dest-i tab imiş. Lâyihanın neşredileceği o büyük güne intizaren, "imlâ" hakkında, aziz karilerle, âlimâne değil, fakat âlimin dudak bükerek müzeyyifane "edebiyat!." diyeceği rahat ve külfetsiz vadide konuşacağım; güneşli, rüzgârlı, büyük çınarlar altında oturup dinlenenlerin nîm uykulu musâhabesi...

İşte karşımda rengârenk bir yığın kitap var: Leh ve aleyhde olmak üzere hepsi de imlâya dair. Okuduğumdan anladığıma göre bütün imlâ ıslahatçılarının etrafında toplandıkları düstur-ı amelin ruhu şu cümledir: "Telaffuz olunduğu gibi yazmak ve yanlız telaffuz olunanı yazmak". Bu düsturun kıymeti nedir? Derûnî şüphe ve sualime cevap bulmak üzere bu kitaplardan asrın en büyük isimlerinden birini taşıyanını açıp okuyorum.

"Telaffuz olunduğu gibi yazmak, bundan daha sade ve

alelhusus sade diller güruhunun cezb için, bundan daha parlak ne olabilir? Lisân ve yazıdan bahsolunduğu zaman öyle zannedilir ki, yekdiğerine kabil-i irca, aynı cinsten iki hadise karşısındayız. Halbuki hiç de öyle değil. Lisân kuş cıvıltısı, kedi miyavlaması ve öküz böğürmesi gibi uzviyetin bir muhsulüdür. Yazı ise insan icadıdır. Lisân tabiî bir hadise olmak itibariyle dikkat sahası haricinde ve iradeye rağmen tekâmülünün seyrini takip ederken, yazı onun arkasından koşar, ona kudreti yettiği kadar yetişmeye çalışır, fakat yetişemez; suni taazzuvu sözün bin bir girinti ve çıkıntısına intibak etmesine müsait olmayacak kadar geri ve iptidaidir."

Kitabı bırakıp düşünüyorum. Şehirden şehre değişen lehçe farkı bertaraf, yanlız İstanbul'daki tanıdıklarım arasında hançeresi birbirininkine müşabih iki insan tanımıyorum. Azîm ve gülünç bir erganunun bin perdesinden çıkan bin muhtelif ses gibi, burun, ağız, diş, çene hançere arızalarıyla, kısık, yayık, dik, sert, hoş, nâhoş, okşayıcı, tırmanıcı, hâsılı çehreler gibi nâmütenahî tenevvülerde kulağımıza çarpan her telaffuza göre bir elifbâ yapmak icap etse, zannetmem ki yüz sâit ve dört yüz sâmit bu işe kifayet edebilsin. Çin ve Hint elifbâsı gibi, kendi başına riyaziyat-ı âliye gibi bir ilim teşkil edecek olan öyle bir elifbâyı talim için dârülfünün, bir iptidai mektep menzilesinde kalır. Otuz iki harften ibaret, nâkıs bir elifbânın az zahmetle çok iş temin etmek gibi amelî bir faydasında maada, bir de rûhun sıhhatine taalluk eden diğer bir hizmeti vardır ki, bence yanlız bunun için her

ayıbı affolunsa yeri var.

İmlâ, telefon gibi esvâtı aynen zabt ve tekrar edebilse, bir cazbantın otomobil borusu, tepsiye vurulan çatal, kaşık ve kaynana zırıltısından hâsıl âhengini aldıracak olan üslûplarının âhengiyle Rabbim her sabah bir gazetenin kıraatı ne müthiş, ve karışık bir azap olurdu. O zaman güzel yazı yanlız zekâ, muhayyile ve kudret-i ifadeye değil, fakat aynı zamanda da mugannilik gibi ağzın teşekkülatına bağlı bir kâr olurdu. Her heceli şey gibi, heceli imlânın da taraftarlarının en hararetlilerinden biri olan muhterem dostum Akil Koyuncu Bey'in memleketine has olan yakıcı şivesini yazılarında hissettiren imlâsı, şüphe yok ki, üslûbunun bediiyetini ihlâl eden muzır bir unsurdur. Faziletleriyle birçoklarını kendine hayran bırakmış olan bu kıymetli kalem sahibi, zannetmem ki, şivesini faziletleri idâdına idhal edecek tek bir insana şimdiye kadar tesadüf etmiş olsun. Telaffuzî olmayan imlâ, fikrin ve hissin lisânına boğaz ve burun seslerini karışmaktan men'eden hâildir. Bu fazileti ona yetmez mi?

Bütün bu mülahazalar bertaraf, hal-i hazırıyla imlâ, okumayı acaba ne derece işgal ediyor. Telaffuza uydurulmuş bir imlâ, okumayı ne derece kolaylaştırıyor? Önümde duran kitaplardan birini açıyorum ve okuyorum: "Çocukken kelimeleri hecelediğimiz devre müstesna, alelâde zamanda okurken, ne harfleri, ne de heceleri görürüz; gözümüz kelimeyi hecelemeden derhal mass ve bel'eder; kelimeyi anâsırıyla değil, şekl-i umumîsiyle tanırız; cümle aksamını da, kısa cümleleri de böyle okuruz. Onun için kıraat bahsinde, im-

lânın telaffuzî olup olmamasında zerre kadar ehemmiyet yoktur; ehemmiyet aynı kelimenin göze daimi aynı şekilde görünmesindedir; kelime bir işarettir, kelime bir resimdir. Yazı da aynıyla böyledir. Yazı, eğer hurufun mantıkî bir tertibi demekse, yazmıyoruz, resmediyoruz. Binaenaleyh resmolunacak şekil nasıl olursa olsun ehemmiyeti yok, elverir ki o şekil her zaman için değişmez olsun.

Filhakika devam edegelen bu kadar asırlık kitap medeniyetinden sonra "fikir" kulakta bir ses değil, dimağda menkuş bir "yazılmış kelime", bir "yazılmış cümle"dir.Binlerce gazelin gülistanlarında öttükten ve binlerce defa "gül"e kafiye olduktan sonradır ki, bülbül kelimesi hakikatte kurbağadan aşağı, çirkin ve müz'iç bir kuşun bu kadar güzel isim oldu. (بولبول)(بلبل) bülbülün leşi bile değil. Aşk kelimesindeki üç harfi, kızmış bir saç levha üzerinde kıvranan altınların ihtilacını veren şey ucu derin bir mazide kaybolmuş bir şair silsilesinin "yazı" ya geçen ilhamıdır. Bu üç harfin yaptığı sihirli şekli yalnız görmekle, mânâsını anlamağa lüzum kalmaksızın birden, rûhumuz seyyal bir ateşe mecra olur. "Âşık", şüphe yok ki aşk değil!

Yazının şekliyle taşıdığı "fikir" arasındaki sıkı alâkaya binaen, imlânın değişmesi, yaşayan genç nesilleri maziden ayırmağa kifayet edebileceğini iddia etmekte hiç bir mübalağa yoktur. Son senelerde Farisî ve Arabî cemilerin, terkiplerin ve alışılmamış bazı yabancı kelimelerin terkedilmesiyle, eski Türkçe cümleye nazaran yeni Türkçe cümlenin mişvarında hâsıl olan hayırlı tahavvül, maalesef,

birçoklarında eski şiirin zevkini idrak kabiliyetini yok etti; bu gibiler çoğalsın, Türk milleti mazi-i edebîsinden bîhaber bir uydurma millet derekesine kolayca inebilir. "Hal"i tehlikeye düşürmeden mazi ile alâka kesilemez; hal ve mazi, aynı kan damarlarıyla bağlı, yekpare bir uzviyet, bir hayattır.

Fakat diyelim ki, serdettiğimiz bütün bu itirazlar, bu itirazlar bu endişeler sırf vehim ve hayalin mahsulü olsun, imlâ bediiyetini bozmayarak tabiî bir surette tekâmül edip dururken, ona cebrî ve sunî olarak tagyir-i şekl ettirmek için acaba ıslahatçıların öne sürdüğü sebebler nedir?

Bu bahse dair şimdiye kadar bütün dinleyip işittiklerim üçe kabil-i ircadır:

1. İmlâda garabet ve mantıksızlık,

2. Mübtedîlerin böyle bir imlâyı öğrenmekte buluğu müşkilat,

3. Ecnebilerin bu yüzden lisânımıza adem-i rağbeti.. İlh..

Bu sebeplerin üçü de boş, üçü de hezeyandır. Önümüzdeki kitaplarda bunların her birine bulduğum itirazlar, her milletin kendi hesabına tekrar edebileceği cinsten itirazlardır. Mânâsızlık! Mânâsızlık yanlız imlâda mı? Bütün hayat bîsûd fazlalıklar ve acı eksiliklerle mâlâmâl değil midir? Konuşurken muhabata "sen" diyecek yerde "siz" demek mânâsızlık değil mi? Aksırana "şifalar olsun" demekte ne mânâ var? Adetlerimizde basit bir mantıkla izahi güç daha nice garabetler, fazlalıklar ve eksiklikler var ki,

bunların ıslahını kimse aklından geçirmiyor. Varsın imlâmızda da bazı garabetler bulunsun. Yeisi, elemi yapan bu imlâ hataları değil a!

Mübtedîlerin imlâda bulduğu müşkilata atfedilmek istenen ehemmiyete gelince, bu, haddizatında bir mübalağa mahsulüdur. Herkesin imlâyı doğru bilmeğe ne mecburiyeti var? Neden istikbalin bütün demircileri, ustabaşıları, şöförleri, bakkalları, ve kasapları "imlâ"yı mükemmelen bilmeğe mecbur tutulsun? Çocuklar imlâyı öğrenmekte o kadar müşkilata tesadüf ediyorsa, bunun çaresi, güzel bir âlemi eşkâli harap edip enkaza çevirmekle değil, fakat sadece imtihanda imlâyı numaraya tâbi tutmamakla bulunabilir. Varsın şoförler, bakkallar ilh... Mektuplarını imlâsız yazsınlar. Lisânını doğru yazmağı bilen bir kadına henüz tesadüf edilmemiştir. Kadın kalemi, kelimelere bin hayalî şekiller verir; bu itibarla her kadın mektubu, bâkir ve hayali bir harf bahçesi, bir harf ormanıdır; bundan dolayı nâmeler, aşıklar nazarında belâgatlerinden ne kaybediyor? İmlâ, yazmak için değil, okumak içindir. Gözün zevkini fikrin mestisiyle ikmal etmeyi bilenlerin okuması için!

Saydığımız sebeblerin üçüncüsüne gelince, bu, münakaşaya bile değmez. Esasen diğer iki sebep de, hatta bütün bahis de bilmem ne dereceye münakaşaya değerdi? Komisyonların muallimleri istedikleri kadar imlâya şu veya bu şekli vermek üzere kararlar verip, kararlarını lahiyalarda tesbit etsinler. Her memlekette senelerden beri yorulmak bilmez bir faaliyetle uğraşan ıslahatçıların bütün gayretlerine rağmen, imlâlar, nadir istisnalarla değişmemiştir.

Çünkü imlâya şekil verenler hocalar, doktorlar, mütehassıslar değil, ancak şairler ve ediblerdir.

1333 senesinin imlâ lahiyasında (kelebek)(كلبك) kelimesinin bâdema (kelebek) (كلبك) tarzında yazılması lüzumu izah ediliyor. Erenlerin Bağından'ı açıyorum; havâssımızın son terbiye mektebi olan bu nesrin maveraî bir ziyâyı andıran havasında kelebekler yine bildiğimiz şekilde, karanfiller, güller ve havuzlar üzerinde uçuşuyor.Mekteplerde istedikleri kadar çocuklara (كلبه)(kelebek) imlâsının mantıkî rüçhan ve faydasını izah etsinler, Yakup Kadri, kelimeyi (كلبك -kelebek) şeklinde yazmakta devam ettikçe, her çocuk, hayata girince, mektebin imlâsını unutmağa ve şiirin imlâsını almağa mahkûm kalacaktır.

Ahmet Haşim

DERGÂH

On beş günde bir neşr olunur, ilim ve sanat mecmuası.
İkinci sene:Üçüncü cilt Numara: 25 20 Nisan 1338

LİSANA DAİR GÜFT Ü GÛ

Hamdullah Suphi, Türkçenin son merhalesine bir ad bulmuş Çıplak Türkçe. Bu tesmiyenin mânâsını pek iyi hissettim. Paris'in Luxembourg müzesinde, somaki ve beyaz mermerden mürekkep bir kadın heykeli vardır ki, enseden topuğa kadar kıvrım kıvrım düşen somaki esvaplarından yavaş yavaş sıyrılır, kaaidesi üzerinde de bu kitâbe okunur: Tabiat fen karşısında soyunurken...Bu heykeli sevmez-

dim, çünkü, insan güzelliğinde değil, bilakis heykel güzelliğinde ve şâirâneydi. Yalnız bu heykelin, kitâbesinden de anlaşıldığı gibi, bir mânâsı vardı: Bir asırdan beri ilerleyen fen karşısında tabîatın nasıl soyunduğunu temsîl ediyordu. Hamdullah Suphi'nin Türkçeye izâfe ettiği bu çıplak sıfatı bana bunu hatırlattı.Evet Türkçe, senelerden beri, tıpkı bu heykel gibi, eski, rengîn kisvesini atıyor bembeyaz vücûdu ile ortaya çıkıyor. Cedlerimiz lisânın rengârenk kumaşlardan kisvesini severlerdi. Biz tenini seviyoruz. Yeni nâsirlerimizin hemen hepsi bu "Çıplak Türkçe"nin güzelliğini hissediyorlar; lâkin Türkçe bütün vücudu ile henüz ortaya çıkmadı.Konuşula konuşula yorgun düşen bu bahsi son devirlerin bir güft ü gûsu zannedenler aldanırlar. Üçyüz sene evvel yazı yazan Peçevîzâde Türkçeye meyyâldi; meşhur târihinin mukaddimesinde bu arzûsunu sarâhatle gösterir ve kitabını bu arzûsuna göre yazdığını söyler.Ondan yüz sene sonra, Ahmed-i Sâlis'in Vezîri İbrâhim Paşa'nın da bu meyli var, o da Müneccimbaşı Târihi'ni, tercüme edilmek için, Nedîm'e ve tercüme işinde çalışacak olan refîklerine teslîm ederken, sâde gelen Şeyh Galib, Hüsn-ü Aşk'ın başında mustalah üslûpla eğlenir, Türkçeye meyilini harâretle anlatır, hâsılı Şinasi'ye Kemâl'e, Hâmid'e kadar bu, hep bu arzu, bu meyil ızhâr olunur. Bugünün çocukları:

Birbaşka lûgat tekellüm ettim

diyen Şeyh Galib'in lisânındaki başkalığı derhâl hissederler mi?

Evet tarz-ı kadîm-î şiiri bozduk hecr ü merc ettik

diyen Abdülhak Hâmid'in lisânında eskilerden ne kadar farklı bir çeşni görebilir? Yeni lisânın zevkini bulsalar bulsalar ancak Tevfik Fikret'in:

Yarın sen ağları gün doğmadan hazırlarsın!
Sakın biraz yedek ip mantar almadan gitme,
Açınca yelkeni, hiç bakma, oynasın varsın,
Kayık çocuk gibidir oynuyor mu, kaydetme!

gibi mısralarından îtibâren bulmağa başlarlar. Son neslin yazıları sarfen büsbütün Türkçeleşti; maamafih halk bu kadar Türkçe bir üslûbu Monte Kristo, Ekmekçi Kadın, Tunçtan Kızlar romanlarındaki üslûb kadar kolay söktüremiyor. Halk bu romanları okurken lisânın, imlânın, nahvin, sarfın hiç bir güçlüğüne uğramıyor, hatta bunların vücudunu bile hissetmiyor, akar bir su gibi okuyor, yalnız vakaya dikkat ediyor. En iyi Türkçeyi, bu romanların mütercimleri mi yazıyorlar demeli?

Reşad Nuri'nin son romanında halis Türkçeden nümune öyle sahîfeler gördüm ki bayıldım, lakin zannetmem ki halk bu sahîfelerdeki nesrin güzelliğini hissetsin; onu biz hissediyoruz. Çünkü yirmi seneden beri muttasıl yazının tekamülünü hissediyoruz, son nesir bize en ziyâde yıkanmış paklanmış, bembeyaz görünüyor.

Lisân denildiği vakit yazı lisânını anlıyorum. Yoksa bilirim ki Nedim sokakta ve evde bizim gibi geliyor, söylüyor, geziyor tarzında tekellüm ederdi. Fakat yazarken bu yor'ları hasfeder, dört asır evvelki cedlerimiz gibi müzâri şeklinde yazardı. Nedim'in bütün divanında, zannedersem bir tek yor'a tesadüf edilir. Yazı kendi başına bir vücud-

dur, işte o, eski kisvesini atıyor, soyunuyor. Bizim nesil lisânda seleflerin Acem zevkinden şikâyet ediyordu. Fakat bizim neslin lisânındada frenk zevkinden şikayetler başladı evet şikayetler, hem de pek Türkçe zannettiğimiz cümleleredeki kelimelere pek Türkçe zannettiğimiz edâlara dâir şikâyetler işitiliyor. Kalemini Fransızcanın tesirinden en ziyâde kollayanlar halis Türkçe yazabiliyorlar mı? Türkçe tam ayarında tekarür edeceği zaman nasıl tecellî edecek?Bunu bugünden kim kestirebilir?

Bir zaman İstanbul lehçesi Türkçenin ayarı olarak gösterilirdi. Ben bu lehçeyi ayar olarak telakkî etmekte müterredidim; çünkü İstanbul da,Türk vatanından bir mıntıkadır, onun da lehçesinin hususiyetleri var. İki kavaide gelmez bilfarz İstanbullular avlanmak mastarını avlanmak tarzında , lazım olarak, kullanırlar, anlaşılmaz bir heva vü hevesle avcı kelimesini avcu şeklinde söylerler. Bir mahreçten olan hân ve ân kelimelerini mefül-i fîh şeklinde handa ve ânda telâfuz ederken birini handa ötekini ânde olarak telaffuz ederler. İstanbul lehçesini bu heva vü heveslerini kaç taşralı anlar? İstanbul şehri lehçesindeki bu heva vü heveslerden Türklerin edebî lisanı millî ve müşterek bir mısradır, ona payi'taht da dahil olmak üzere hiç bir şehir tahakküm edemez demek daha doğru olur. Ziya Paşa ne diyordu ?

İstanbul iken makarr-ı irfan
Yaptıı iki taşralıı bu hâli
Vanlıı birisî birî Rehâlı

Fakat biri Vanlı yahutta Erzurumlu öteki de Rehâlı

olan o iki taşralı, o zaman Türkçeye ; Öz yurtlarının lehçesini tahakküm ettirmediler; edebî lisâni o zamanki . fesehatine ve tabiatine göre güzelleştirdiler. .. Dünkü İstanbul lehçesini mukaabil, şimdi de bir köylü lehçesinin ayarı ortaya atılabilir. Bir türküde bu güzel mısra'a tesâdüf ettim.

Bülbül ne gezersin Çukurovada?

Çukurova Türkçede vâdîdir ve vâdîyi iki dağ arasında, ağaçlıklar içinde âdetâ bir resimde olduğu gibi gösterir; fakat Çukurova kelimesi kaabil mi ki vâdî kelimesinin yerini geçsin.

Hayatta bir meşale olan Hamdullah Suphinin -zevk îtibâriyle- çok güzel olan fikirleri lisâna dâir mülâhazalarıma bir ışık gibi vurdu; elecek müsâhabemde Türkçe dair fikirlerimi söyleyeceğim.

Yahya Kemal

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur ilim ve sanat mecmuası.

İkinci sene: Üçüncü cild Numara:26, 5 Mayıs 1338

MUSÂHABE

ESKİ ŞEYLERİMİZDEKİ BÜYÜ [*]

Bu sernâmeyi görür görmez, ihtimâl bir çok kişiler yine mi bu eski şeyler, yine mi? Diyeceklerdir. Böyle söy-

---

[*] Bu fikirler Türk kadınına ait zevk ve irfan idealine, Türk kadınına yerli bir kisve aramakla meşgul heyetin sayından teşkilat o heyetten daha faidelidir. «Dergah»

leyenlerin hakkı var. Zira bu mevzûa dair çok yazılar yazıldı, çok söylendi. Belki «İkdâm» karileri hatırlarlar, ben bile bilmeden, farkına varmadan kaç kereler bununla uğraştım. İşte bugün yine, eskimiş, yıpranmış mevzûa dönüyorum. Fakat bu seferki dönüşüm gayr-ı ihtiyarı değildir. Hiç bir zaman unutmadığım ecdâd yadigârlarına küflenmiş, tozlanmış, küflü, sırmalı şeylere bugünlerde yeniden meclûbum, yeniden hasretim. Bu hissimi geçen gün yüksek kaldırımdan Beyoğlu'na çıkarken iki adımda bir durup etrafıma baktım ve dükkan camekânlarına göz gezdirdiğim zaman bütün bütün uyanmış buldum.

Çoktan beri geçmediğim bu çarşıda bana her şey biraz değişmiş gibi geliyor; vakâ pislik, kalın pislik, intizâmsızlık kargaşalık aynı kargaşalıktı. Karmakarışık ümlûd eşya sergileri, çürümüş meyve yığınları, tozlu ve perişan kitab camekânları, her şey eskisi gibi idi; fakat bu tozlu kitab camekânlarında bu sedefli ümlûd bu adi eşya sergileri arasında bu sırmalı çevrelerin, bu meyve rafları üzerinde, bir eşi billûr taklidi nargilelerin işi ne?

Beyoğlu'na doğru yaklaştıkça sağlı sollu dükkanların camekânlarında bu gibi eski Türk eşyasından başka bir şey görmeğe başlıyordum; öyle ki doğru yola çıktığım zaman, kendimi adetâ uzun bir antika galerisinde sandım; manifaturacılar, kuyumcular, lavantacılar, bakkallar, hazır esvâb mağazaları, kırtasiyeciler, ilh; denilebilir ki, hep antika şark kâri eşya ticaretiyle meşguldur. Bunların kimisi şal, kimisi kehribar çubuk, anber kutuları, kimisi tesbih, kimisi hilâlî gömlek, dört başlı entari, uçları

işlemeli uçkur, kimisi sadece na'leyn ve leğen satıyor.

Bir zamanlar Türk evlerinin, sonra Türk esnafının servetini teşkil eden bütün bu güzel şeyler acaba nasıl oldu da böyle birden bire Beyoğlu'na göç ediyordu? Üç dört seneden beri kim bilir kaç bin şarkkâri eşya meraklısı ecnebî ile dolu memleketimizde, hiç olmazsa bu nevi ticaretin bizim elimizde kalması lâzım değilmi idi? Heyhât, bundan beş on sene evveline gelinceye kadar, şarkî, binbir gece efsanelerinden öğrenmiş ve her ecnebî seyyâha Hârun-el-Reşîd'in sarayında daha muhteşem ve daha efsunkâr görünen büyük çarşıya artık dönüp bakan bile olmuyor. Zira, şimdi orada nazara çarpan şeyler, bir zamanlar yüksek kaldırım kamlatcularının semayesini teşkil eden soluk basmalarından, kauçuk tütün keselerinden eski lastiklerden eski Liyon tentenelerinden ve birkaç kırık dökük mâruken koltuktan ibarettir.

Daha düne kadar hamamlarımızın eşiğinde duran sedefli na'leynlerimizin, daha düne kadar, ayaklarmızı sildiğimiz işlemeli havlularımızın, ne yapacağımızı bilmeyip de evlerimizin şöyle bir köşesine attığımız ve yahud çocuklarımıza oyuncak diye verdiğimiz anber tesbihlerimizin, kehribar çubuk başlarımızın hatıra gelmez derecede yüksek fiyatlarla satıldığı bir sırada Türk esnafı ne yapacağını bilemiyor ve bu eşyanın dünkü sahibleri açlıktan kıvranıyor. Eski Türklük'ün terekesinin böyle yâd ellere geçişinde ve onlar tarafından haraç mezad edilişinde ne hazin bir mânâ var! Fakat bunun bir de gülünç tarafı var ki herkes farkında olmakla beraber farkında gibi görünmek istemiyor, o

da, el-yevm Beyoğlu esnafının Türk malı, Türk sanatı diye sattıkları eşyanın ekseriyetle bir takım uydurma, sahte şeyler oluşudur. Filvaki karşı taraftaki dükkanların camekânlarını dolduran bütün o şark emtiası meyanında Garb fabrikalarının ve Garb dest-gâhlarının imâlatından olan eşya şarkkârlığında ûsullerinde daha aşağı kalmıyorlar. Bîçare Avrupalılar bu suretle yani, bir elleriyle verdiklerini diğer elleriyle—hiç şüphesiz iki üç kat bahâsına—geriye alıyorlar. Mamafih buna da şaşmamalıdır? Zira, bizde, Avrupa çarşılarında aynı büyüye tutuluyoruz; Şarkkârilik modasını diğer bütün modalar gibi Garb'dan öğrenen bazı Türkler, son zamanlarda birlerinden veya neden koltuklarının altında birer uzun çubuk, ellerinde birer billûr nargile ve boyunlarında birer tesbihle avdet eder olmuşlardı. El-yevm İstanbul'da Avrupa şehirlerinden satın alınmış böyle sahte Türk eşyasıyla alaturka döşenmiş bir çok Türk evleri vardır. Binaenaleyh, eski Türk sanatını devam ettirmek, hiç olmazsa bu sanatın enkazından istifade etmek şöyle dursun, bilâkis bunu ellerine alanların bellekten ahmak müşterileri,yine biz oluyoruz. Bu öyle bir hadisedir ki, bir meseline daha başka yerde tesadüf etmek mümkün değildir.

Şarkâri ticareti âdeta bir sihirbazlık haline girdi. Bu eşya, hokkabazla, göz bağcı arasında bir takım adamların elinde istihâleden istihâleye uğruyor, gâh bu yolu aynalar şeklinde gözleri kamaştırıyor, gâh bir cenk mânevîyetine girip insanın kulağına harikulâde şeyler söylüyor. Fakat, bütün bu büyük esasını teşkil eden şey daima olduğu

gibi cedlerimizin rûhudur.

Yani oyun bizim namımıza oynanıyor, lâkin «parsa»yı başkaları topluyor.

Yakup Kadri

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur ilim ve sanat mecmuası.
İkinci sene: Üçüncü cild. Numara: 27 20 Mayıs 1338
MUSÂHABE

BUGÜNKÜ TÜRKÇE

Galip Dede'nin Hüsn ü Aşk'ındaki güft ü gû'sundan Celâl Sâhir'in Bilgi Derneği'nde olan son münakaşaya kadar, Türkçeye dair söylenmiş bütün fikirleri bir tarafa bırakıyorum; çünkü hulâsası bile bu sütunları doldurur. Türkçe dün ne idi? Bugün nedir? Yalnız bu bahsi açacağım. Türkçenin yarın tecellî edecek olan katî ayarı belki bu teşhirden anlaşılır.

Her şeyden önce, mekteplerimizde çocuklara okutulan elifbânın harflerini göz önüne getiriniz. Bu elifbâda kaç harf vardır ki, ağızımızdan çıkan sesleri işaret eder, bunu düşününüz. Kısa bir müşâhededen sonra hükmedersiniz ki bu elifbâ Türkçeyi asla ifâde edemez, çünkü Türk'ün her an söylediği sadâlı ve sadâsız harflerden mahrumdur, fazla olarak vücudunu bile hissedemediği harflerle doludur. Demek ki madde olarak, millî elifbâmız yoktur.

Bu müdevven elifbâyı bir tarafa bırakınız, Türk'ün

kendi elifbâsını hayâlen çiziniz. İşte bu çizdiğiniz sahih ve tam elifbâmıza bakarken, Türkçenin beş asırdan beri, nasıl değiştiğini ayan beyan görürüsünüz.

Görürsünüz ki cedlerimizin ağzından çıkmamış sadâlı ve sadâsız harfler bizim her an ağzımızdan çıkıyor: Cedlerimiz Ha'yı ve Hı'yı ayrı ayrı telâffuz ederler, bize göre bu iki harf birdir. Cedlerimiz ince L nedir bilmezlerdi, onlar bir türlü L telâffuz ederlerdi.

Yâni kartal, dal, bal, kelimelerindeki L. Onlar Arap' tan battal, bakkal, hamal kelimelerini aldıkları zaman bu kalın L ile almışlar. Biz Arap'tan ihtimâl, ihtilâl gibi kelimeleri alırken Türkçede yeni türeyen ince L ile alıyoruz. İnce L Türkçe'ye o derece mâl oldu ki bize bir zaman yabancı olduğunu işiten İstanbullular ki hayrette kalırlar. Demek ki Türkçeye yeni harfler girmiş. Cedlerimiz j harfini bilmezler Frenkçe de görseler bile, C gibi telâffuz ederlerdi, Japon'a Capon derlerdi, biz j harfini pek tabi olarak telâffuz ediyoruz. Cedlerimiz, İstanbul'da türemiş yeni bir A'yı telâffuz edemezlerdi, hâlâ bile, Anadolu ve Rumelili Türkler İstanbul'un bu ince A'sını temyîz edemzler, sıhhati, sıhhatden, sıhhatin derken atı, atdan, atın, gibi telâffuz ederler. Fakat bütün bunlardan daha mühim bir harfimizi cedlerimiz telâffuz edemezlerdi. O harf Türkçeyi çok değiştirdi ve inkâr olunamaz ki güzelleştirdi de. O harf de, Türkçenin bünyesine müebbeden yerleşen med'dir. Cedlerimiz ne kesrede, ne fethada, ne de zammede med'in ne olduğunu bilirlerdi. Semâ kelimesini Türkçeye o zaman almış olsalardı sama şeklinde alırlardı.

Nitekim onlar çingâne'ye çingene derlerdi. Türkler sonradan bu şekildeki kelimeleri, Farisi de olduğu gibi pervâne dîvâne telâffuz eder oldular, hatta Türkçe de kestâne, yelpâze, kepâze gibi yarattılar. Med Türkçeye öyle derinden derine yerleşti ki yeni Türkçeyi eski Türkçeden zevk itibariyle çok ayırdı. Sekiz dokuz sene evvel, Türk Ocağı'nda, Bilgi Derneği'nde iddiâ ediliyor ki Türkçedeki med bir yarım med'dir ve Farisideki med'din aynı değildir. O zamandan beri bu iddiâya muârızım. Türkçedeki med tıpkı Farisideki kadar uzundur ve onun aynıdır. Âvâze ve yelpâze kelimeleri ölçüde birbirinden kıl kadar fark etmezler. Türkçenin mûhuna karıştı. Cedlerimiz sağır kef diye bir harf telâffuz ederlerdi. Hâlâ Anadolu'nun bir çok mıntıkalarında bir harf var. Fakat merkezde bu harfin Nun'dan, farkı kalmadı.

Hâsılı görülüyor ki Türkçe tasavvutu îtibariyle artık eski Türkçe değildir. Yeni ve tam Türkçe bir elifbâ tertib etmek iktizâ ederse bu harflerle teşekkül edebilir:

Kalın A	
İnce A	
Kalın I	Kır, sır, yıl demek için.
İnce İ	
E	
O	Olgun
Ö	Ölüm
Ü	Üzüm
U	Uzun demek için.
Be	

Te

Cim

Çim

Ha

Dal

Rı

Ze

Je

Sin

Şın

Gayın

Fe

Kaf

Kef

Kalın Lâm

İnce Lâm

Mim

Nun

Vav

Ye

Bunlara muâvin harfler olarak lisân-ı Kur'an'ın kendine mahsus harfleri ilâve olunmalı ki âyet-i kerîmeler ve hadis-i şerîfler doğru yazılabilsin.

Türkçe bahsinin yalnız elifbâ ciheti en kısa târîfiyle budur!

Yahya Kemal

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur ilim ve sanat mecmuası.

İkinci sene: Üçüncü cilt. Numara: 29, 20 Haziran 1338

MUSÂHABE

EDEBİYAT VE MİLLÎ CEREYAN

Şu musâhabeyi yazacağım sırada fikrim bundan sekiz on sene evvelki vakaı ile meşgul oluyor. Bugünün içimize ferah veren nûru içinde o yılları düşünmek insana ne kadar ağır geliyor. Bugünün nûru dedim. Evet, bugün, bütün musibetlere, bütün tahammül edilmez ağırlıklara, felâketlere, ıztırablara rağmen kendimizi bilmek, öz yolumuzu bulmak gibi hakikî ve câvidanî bir saadetin tahakkuk ettiği gündür. Artık hiç şüphe götürmez ki bütün memleket ve bilhassa gençlik kendi yolunu bulmuş, o yolda emin ve rahat yürüyor. Bu yol yıllardır özlediğimiz, hasretiyle yandığımız milliyet yoludur. Milliyet yolu... Bizi hakiki saadetle asıl gayeye götürecek güzel, serin ve rahat yol... Fakat biz onu bulmak, orada yürüyebilmek için neler çekmedik. Şimdi o çektiklerimizi düşünüyorum. Vakâ dünyada her millet, gayesine ermek için üzülmüş, boğuşmuştur. Fakat yine dünyada hiç bir millet tasavvur edemiyorum ki Türk milleti kadar yorulsun, Türk milleti kadar bir çok felâketlerle vartaların önünde bir uçurumdan öbürüne düşsün. Bugün meydana gelen taze ve gürbüz fidanın başı ucunda geniş bir nefes aldığımız sırada bunları düşünmek kâbil midir? Düşününüz ki Türk'ün öz fikrine daha geçen senelere gelinceye kadar yalnız düşmanları tarafından değil kendi

hemşerileri tarafından en fenâ gözlerle bakılıyordu. Fakat aşkın ve arzunun elinden ne kurtulur? Artık bugün bundan sekiz on sene evvel ancak resim halinde bir şey olan milliyet duygusu, senin en zâhir tecelliyâtını müşâhade ediyoruz.

Milliyet cereyânı, şimdi bu halde en kuvvetli ve en müteazzu bir noktasındadır. Bundan sonra vazife doğrudan doğruya sanatın ve bediin olacaktır. Sanatın ve bediin... İşte şimdi asıl noktaya hem de en canlı noktaya geldik. Acaba edebiyatımız bu hususiaki rolünü, ehemmiyetle oynayabilecek bir edâ ve bir neşve gösterebiliyor mu? Buna şimdilik hayır! Diyeceğimiz hayatta tamamen öz yolunu bulmuş olan Türk gençliği maalesef bu vâdide henüz reşid değildir. Zira bugün bile köylüsünün, Türk askerinin yanı başında, genç Türk muharririnin, Türk şairinin görebileceği bir iş, eline yakışan bir vazife yoktur. Nasıl olabilsin ki hâlâ bu gençlerin bir kısmı Edebiyat-ı Cedide'nin en hararetli muakkiblerindendir. Maalesef bu cins muakkiblerden bir faide ummak çok beyhudedir. Zira bu edebiyat bilhassa bu edebiyatın -kendi tabirlerince- hayat-ı hakikiye prensibi bunların üzerinde öyle büyük zararlar bırakıyor ki saymakla bitmez.

Bu zararların birincisi ve belki başlıcası yarınki Türk bedii'ne pîşvâ olmalarını beklediğimiz gençlerin kuru ve kavruk bir hale girmeleridir. Hayâlden fazla nefret ve hakikate fazla muhabbet -fakat nasıl muhabbet- bu çocukların ayaklarına, hayatın daha ilk kademesinde şüphenin, tereddüdün, ümitsizliğinin ve imânsızlığın müthiş kemendini

atıyor. Yirmi yaşında bir genç ki aşkın esrarengiz bir kuvvet olduğuna inanmaz, yirmi yaşında bir genç ki bir emel ve bir fikir uğruna ölmeği bir nevi cinnet ve hamâkat telâkki eder. Artık ondan ne fikir âleminde yüksek bir eser, ne iş sahasında ulvî bir hareket beklenebilir. Ancak zen-dostlukta ve kozmapolitlikde... Bu kadar şiddetle maddiyat-perest olanların ne kendi nefeslerine,ne mensup oldukları millete bir hayırları olur. Rûhları her nevi cüşûşdan mahrum, düşünceleri her türlü maâliden mehcûr, gayretdar bir hodbinlik içinde sıkışmış kalırlar. Bunlar için zekânın yegâne alâmeti her besîse istihzâ vurucak yegâne kuvveti kin ve ihtirastır. Hayata mevcudiyetlerinin en süflî gönülleriyle merbûtturlar. Bütün heyecanları uzvî, bütün zevkleri musavîdir.

Dîn, aşk, vatanperverlik gibi yüksek hislerde kendine bir teselli arayanlara meczûb nazariyle bakarlar. Bu hodbin, zen-dost, kısır edebiyat düşkünleri bilmezler ki beşeriyetin sanat, edebiyat ve fikriyât sahasındaki bütün faaliyeti insanları teselli etmek ve onları âlelâde hayatın üstünde bir hayata mazhar kılmaktır. Bizim bildiğimiz âlemin üstünde gizli ve ideâl bir mıntıka var olanlar, milletini sevenler ve sefilliyâtın üstünden atlayarak ve gözleri tatlı bir coşuşla dumanlatarak iyiliğe, güzelliğe doğru koşanlar erebilir. Yoksa bunlar değil... Bunların örnekleri iyilik ve güzellik namına zen-dostluk hodbinlikten başka neyi görebilmiş ki bunlar da onu görsün. Bu kısım gençlerse evvelkilere nisbeten gayeye daha yakın bir yolda yürüyenlerdir. Yalnız bunların yanlış bir anlayışı

var. Onlar sanıyorlar ki Türk milliyetçiliği kazadan ve tecavüzden doğma bir şeydir. Hayır öyle değil... Türk'ün milliyet duygusu nasıl ki bir takım tecavüzlerin, tasallutların, ihânetlerin, felâketlerin gözyaşlarının içinde doğdu ise yine öylece şehâdetin ve mazlumluğun sinesinde yetişecektir. Türk'ün millî rûhuna yakışan edâ, kükremiş bir arslan hâli değil bir kurbanın edâsıdır. Halbuki bu gençler bu farkı anlayamıyorlar. Bütün milletlere harp açmış esâtiri bir kahraman narasiyle bağırıyorlar. Gururdan, tefâhürden, başkaldıramıyorlar ve günden güne bu gurur çoğalıyor. Artık vatanı millî şiir diye bir nevi meydan okuma edebiyatı türüyor. Fakat millî hareketi yakından takib eden hades sahibleri : hiss ediyorlar ki bize göre millî rûhun sanatta tecellisi bu değildir. Zira Türk'ün milliyetperverliği tedâfüdür. Zaman bu gibilerin müddeâsını isbat etti. Daha da edecektir. İşte bu yüzdendir ki hayat, cidâl ve hareket sahasında tamamiyle bir hakikat olan milliyet duygusu bu vadide yani şiir ve sanat vadisinde kendini gösteremiyor, günden güne sönüyor.

Yakup Kadri

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur ilim ve sanat mecmuası.

İkinci sene: Üçüncü cilt. Numara: 30 5 Temmuz 1338

MUSÂHABE

MEDENİYET VE MİLLİYET YOLLARI

Son nesil kendine göre yeni bir rûh arıyor. Taşıdığı

kalbi boş ve boşluğu nisbetinde ağır hissediyor. İstiyor ki içinden yeni bir kuvvetli, içinden yeni bir şûle ile canlansın, nûrlansın. Fakat istemek, dâima muvaffık olmak değildir. Seneler var ki her genç şuraya buraya koşuyor, çarpıyor, dolaşıyor; bütün prensiblere, bütün mefkûrelere, bütün desturlara baş vuruyor. Lâkin hepsinden eli boş, gözleri boş, gönlü boş dönüyor ve bütün mefkûrevî âlemi bir yalan zannederek yavaş yavaş kendini dünyanın en basit ve maddi heyecanlarına terk etmeğe başlıyor. Nasıl zannetmesin ve nasıl terk etmesin; ona herkes bir yol gösteriyor. Herkes bir şey söylüyor. Gençliğe pîşvâ olmak isteyenlerin kimi en müfrit medeniyetperest, kimi en koyu milliyetperver ve kimi de bütün mânâsiyle muhâfazakârdır. Gençlik de şaşırdı, ne yapacağını bilmiyor. Medeniyetin medhini eden zevâhir perestin fikirlerini mi alsın; milliyetin esâslı madde olduğunu söyleyen mütefekkirin kavline mi uysun, yoksa bunların ikisini de bırakıp, kendi düşündüğü gibi mi yürüsün. Hayır bu kâbil değildir. Her genç ve bilhassa edebî gençlik muhakkak hars ve zevk işlerinde kendi benliğini buluncaya kadar bir fikir adamının izinden yürümeğe mecburdur.

Medeniyet dâüssılası bazı mütefekkirlerimizin gönlünde tekrar yer tutmağa başladı. Fakat biz de henüz medeniyetin hakiki mefhûmu anlaşılamamıştır. Buna herkes kendine göre bir mânâ vermektedir. Nitekim içimizden yetişen bu mütefekkirler medeniyeti demir yolundan, fabrikadan ve büyük caddeli şehirlerden ibaret bir şey zannediyor; bazıları da temiz ve muntazam döşeli bir salonda temiz ve munta-

zam giyinmiş hoş sohbet ve nükte-perdâz eşhâstan mürekkeb bir cemiyetin medeniyetini temsil etmediğine kânidirler. Diğer bir sınıfın telâkkisine göre ise, medeniyet denilince hatıra Dârülfünunlar'dan Dârülbedâiler'den ve kitablardan müteşekkil bir âlim gelir. Halbuki medeniyet hattızatında, ne münhasıran o, ne münhasıran şu ve ne de tamamiyle budur. Hatta diyebiliriz ki ne de bunların heyet-i mecmuasından mütehassıl bir şeydir. Yer yüzünde hâlâ öyle milletler vardır ki, ne demir yolları, ne fabrikaları, ne geniş caddeli şehirleri, ne salon hayatları, ne Dârülfünunları olmadığı halde, rûhlarında mevcud fıtrî, ırsî veya kesbi bir necâbet ve fazilet itibariyle yukarıda saydığımız o sâfa hâiz bulunan her hangi bir milletten daha medenîdirler. Zira her şeyden, medeniyet rûhun bir nevi necâbet ve âsâletidir. Kim ki benliğinde bu hasleti taşır, yani kim ki âdeta insiyâkı bir tarzda diğer beyn, rahim, merd, cömerd, fedakâr, cesur ve afiftir. İşte o adam medenî tibdir. Yoksa ne bir banka direktörü, ne fabrika patronu hakiki bedîî-i medeniyet mefhûmuna göre medenî insana o renk gösterilemez. Bu gibi enmûzeder, olsa olsa asrî telâkki olunabilir. Ve işte bir çoklarımızın medeniyete, türlü türlü mânâlar vermeğe sevk eden sû-i tefehhümün ve sû-i telâkkinin menbaı da budur, yani asriliği, medeniliği birbirine karıştırmamızdır.

Dedim ki medeniyet ne salondur, ne büyük caddedir. Ne demir yoludur. Rûhun necâbetidir. Bu nokta-i nazardan gençliğe milliyetperverlik yolunu gösterenler ne kadar isabet ediyorlar, zira bir rûhun asâleti, necâbeti ancak

bu yoldadır. Nasıl ki bir Fransız Fransızlığiyle güzel ve medenî ise bir Türk de Türklüğün o güzel harsıyla, o güzel âdetiyle Türk'tür. Hem de medenî Türk'tür. Gençlik nâfile yere onun ve bunun dediklerine bakmasın, boş yere öteye beriye baş vurmasın; aradığı bütün kendindedir. Fakat bu şey henüz hâm ve mütakâsif bir haldedir. Onu kaynatmak, eritmek, süzmek, işlemek icab ediyor. Bunu kim yapacak? Hiç şüphesiz bunu yapacak olanlar, gençliğe bu hususta pîşvâ olan fikir, şiir ve sanat erbâbıdır. Henüz kendilerine bir gaye bulamayan ve tuttukları milliyet yolunun doğruluğundan, güzelliğinden şüphe eder gibi görünen bu günün edebî nesli senelerden beri avcunun içinde bir altun külçesini evirip çeviriyor. Fakat bu külçenin cevheri nasıl sızdırılır, bunu bilmiyor. Bu da içimizde uyanan millî rûhumuzun, henüz şiirin aydınlığına çıkmamış benliğimizin derinliğinde kalmış bulunmasındandır. Ancak bu, o karanlıktan çıktıktan sonradır ki senelerden beri hasretini çektiğimiz millî fecr, bu memleketin ufkunda, bütün ihtişâmıyla doğmuş bulunacaktır. İş buna giden yolu bilmektedir. Ve zannediyoruz ki bunu da elde etmek ancak dışarıdan içeriye doğru girmek ve inmek ile kâbildir. Anlaşılıyor ki yarınki millî edebiyatın şâh eseri mutlaka derin bir tahlîl neticesi olacak ve terkib de ancak bu tahlîlden sonra gelecektir.

Yakup Kadri

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur ilim ve sanat mecmuası.

İkinci sene: Üçüncü cild. Numara: 31 20 Temmuz 1338

MUSAHABE

BİR ELEM VE BİR TESELLİ

Bugün bütün âlem, asra hâkim olan bir milletten müştekidir. Herkes diyor ki içimizde bir zûlmet, gözlerimizde bir perde, içimizde bir sıkıntı var. Bu zûlmeti, bu perdeyi ve sıkıntıyı türlü türlü anlayanlar var. Herkes kendi düşündüğüne göre tıbbî, ahlâkî, rûhî ve hatta hukûkî sebebler aramağa çalışıyor. Hiç şüphesiz en doğrusu rûhî olan sebebtir. Bu asır, bütün asırların aksine olarak dünyanın en bezgin insanlarıyla doludur. Artık içimizde bir küskünlük ve ihtiyarlık var. Bir şeye inanmıyoruz. Bir şey ümid etmiyoruz, özlemiyoruz. Gözümüzde iyinin, güzelliğin, doğrunun bir kıymeti yok gibi. Bütün düşüncelerimize madde hakim. Diyoruz ki günümüzü gün edebilirsek ne mutlu! Düşünüyoruz ki rûh ciyâdetinden evvel vücut rahatını temin edelim. Vakâ çok haklıyız. Herşeyden evvel vücudumuz istirahata muhtaç. Bu asrın insanları bilhassa gençler doğdukları günden beri ayaktadır, harp ve darptadır. Sefâletle çarpışır, illetlerle çarpışır. Herşeyden evvel lâzım gelmez mi ki bu çarpışan vücut dinlensin. Fakat sorarım. Bedenin ve maddenin, hatta fikrin bu mücadeleleri yanında rûhumuz ve kalbimiz ne halde idi. Asıl derûnî inşirâhımızı güç belâ temin etmeğe çalışan veyahud da yarına çıkmak için sinirlerimize kuvvet, gönlümüze ferah vermeğe uğraşan

şey ne idi? Sırf rûhumuzdaki ümid ve arzu değil mi? Ah bu ümid ve arzu... Zaten bütün kudretlerin ve bütün şâh eserlerin anası bu değil mi? Daima ümid etmek ve daima arzu etmek... İşte bizim için, ömrünü sanata, şiire ve ideâle vakfetmiş ser-âzâdlar için en güzel, en müşfik el. Daima daima daima istemek. Esasen rûhumuz daima aç ve iştihâlı kaldığı müddetçe yaratmağa muktedirdir. Rûhumuzu bir güzellik, bir iyinin sinesine koyup ona râm oldukça o daha der ve başımızı oradan hiç kaldıramaz. Kana kana içmek isteriz. Kandıkça susarız. Duymak, tıkanmak ve çekilmek nedir? Bilmeyiz. Fakat heyhât! Bu asır maddeten bütün açların zamanı olan bu özür, manen duymuşların, bıkmışların ve iğrenmişlerin asrıdır. Artık gönlünü bir iyinin veya güzelin arzusuna bend edip de kendini tatlı bir arzu ile oradan oraya atanlara tesadüf etmiyoruz. Nasıl edelim? Kalb nerde, aşk nerde? Asrın kurutucu unsuru madde ve acı mantıkı tahlîli bunların hepsini yok etti. Daha doğrusu hepsini kirletti. Artık bugün aşk en kirli ve değersiz bir şeydir, hatta gülünç. Asrımızda artık bir Leylâ ve Mecnûn işi yok. Bugün bir Leylâ, barlarda dans eden bir lehlî kadının yanında ne mânâ-ser , ne gülünç şeydir. Bugün bir Mecnûn, Amerikanvari yetişmeğe özenen bir metrûş gencin önünde ne beceriksiz, ne lüzumsuz bir insandır.

Artık böyle olduktan sonra böyle bir asırda ûlviyet aramak, rûh asâleti istemek çok beyhude değil mi? O halde bu zamanın insanı ve genci ezelî ve edebî bir aşktan başka bir şey olmayan şiire, sanata ne ehemmiyet verebilir? Şiir ve sanat önce gülünç bir şey değil midir?

Heyhat! Bu asır sanatkârların, şâirlerin ve gönül adamlarının devri değil. Bu asır, onların yani yirminci asırlı olmasını bilmişlerin asrıdır. Fakat bununla beraber müteselli olmalıyız ki yeryüzünde henüz gençliğini muhafaza eden, ulvî mefhûmlara bir kıymet veren yegâne memleket bizim memlekettir. Hiç şüphe yok ki Türk memleketi de bütün dünya gibi bezginler, usanmışlar, duymuşlar ve bıkmışlarla doludur. Fakat yine teşekkür olunur ki Türk'ün usanan, bezen tarafı rûhu değil,belki fikri ve bedenidir.Kalbi, onun kalbi, bugün her insanın kalbinden daha heyecanla çarpıyor ve vicdanı en temiz bağlarla örülüdür. Bir kelimeyle Türk rûhu, Türk vicdanı ve Türk fikri bugün bütün dünyaya nisbetle genç bir rûh ve genç bir fikirdir. Bunu uzun delillerle teşhire hiç hacet yok. Meydanda onun vicdanından gelen bir kaynama var. İçinden gelen sesin nûruna doğru koştuğunu görüyoruz. Bu kirli bu ubûs asırda ulvî mefhumların esrariyle mest olan ve vicdanın, kalbin hitâbiyle kavrulan tek bir millet var. Türk milleti...

Bütün ümitsizlerle bedbinlere ve bezginlere serin bir rüzgâr bu milletin içinden esecektir. Hepimiz bunu ümid etmeliyiz ve hepimiz bununla serinlemeliyiz.

Yakup Kari

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur ilim ve sanat mecmuası.

İkinci sene: Üçüncü cil . Numara: 33 20 Ağustos 1338

OKUN UCUNDAN

-2-

Musâ'nın asâsını mı? Söyle, Süleyman'ın mührünü mü? Söyle; Semirâmis'in bahçelerini mi? Söyle; İskender'in âyinesini mi? Cem'in camını mı? Kayser'in nâm ve şanını mı? Kârun'un hazinelerini mi? Söyle Söyle!

— İstemem, bana cânânı verin!

Cânân ki Musâ'nın asasından daha mucizelidir, Süleyman'ın mühründen daha hükümlüdür; Canân ki Semiramis'in bahçelerinden daha ferahfezâdır, sinesi İskender'in âyinesinden daha mücellâdır, ağzı Cem'in camından daha müskirdir; saçları ve saçlarının rengi Kayser'in nâm ve şanından, Karun'un hazinelerinden daha muhteşem ve daha göz kamaştırıcıdır. İstemem bana cânânı verin!

Onsuz Musâ'nın asasını neyleyim? Madem ki yâr geçmeyecek, denizlerde yollar açmışım neye yarar? Madem ki yâr içmeyecek kayalardan sular çıkarmışım neye yarar?

Süleyman'ın mührünü neyleyim? Havada uçan kuştan, yerde sürünen zahfeye kadar emre râm olan bütün mahlûkat içinde yalnız âsidir, madem ki dinlemeyecek, mührümü hangi fermanın altına basacağım? Madem ki onsuz her yer bana zindandır, Semiramis'in bahçeleri olmuş Ninova'nın sarayları olmuş, bu avare gönül, hangi gönülde karar kılar? Bu yanan baş hangi mermerde serinlik bulur? Hiç birini onun

bir parmağına değişmem. İskender'in ayinesinde onun kaş çatışını ve dudak büküşünü görmeyecekse; Cem'in camında onun kokusundan bir şeme duyamayacaksam, Kayser'in nâm u şanı bende ona mâlik olduğum zamanki gururu uyandırmayacaksa; Karun'un hazineleri içinde, zümrüdler bana onun saçlarını, inciler bana onun dişlerini ve sedefler bana onun tırnaklarını hatırlatacaksa neyleyeyim; âh neyleyim?..

Hepsi sizin olsun, hepsi sizin olsun! Bana canânı verin... Devletlerin en şevketlisi o değil mi? Dârâ'dan Kayser'e kadar, kim öyle bir sultana mâlik oldu? Veyl onu görmeyenlere, veyl onu bilmeyenlere!.. Onu görmeyenler, onu bilmeyenler dünyaya neye geldiler? Ne yapmak için? Ne bekliyorlar? Ey yâr! Seni görmeyenleri, ben görmüyorum; seni bilmeyenleri ben bilmiyorum; henüz doğan çocuktan, ölüm döşeğine uzanmış ihtiyara kadar bütün insanların gözünde hep senin aksini arıyorum. Bana öyle geliyor ki bütün gözler, seni görmek ve bütün gönüller seni sevmek için halk edilmiştir. Hilkatin sırrı sen değil misin? Yüzbin seneden beri her gün Şarktan Garba giden bu yıldızlar hep senin yoluna revân değil midirler? Yüzbin seneden beri ay hep senin için, güneş senin için çıkmıyor mu? Benim rûhum ta halâdan malâya kadar yüzbin seneden beri hep seni aramıyor mu idi?

Yakup Kadri

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur ilim ve sanat mecmuası.

İkinci sene: Üçüncü cilt. Numara: 34 5 Eylül 1338

OKUN UCUNDAN

-3-

O gülleri kapının önüne bırak; ey âşık... O gülleri ben ne yapayım? Kapının önüne bırak; akşam üstü genç sevdalılar oradan geçerken eğilirler, senin bıraktığını bilirler ve kahkahalarla yerden toplayıp bahçelere giderler; bırak toplasınlar, bırak gitsinler. Sen pervanenin kanadını yakan meşaleni al, küçük ve muhib meşaleni al! Zirâ benim hicrime kadar yüreyeceğin dehliz, uzun ve soğuk, muavvec karanlıktır ve dikkat et ki etrafını yarasalar sarmasın, dikkat et ki akrebler ayağını sokmasın. Ağır ağır, adım adım, kılıçtan ince, kılıçtan keskin köprünün üstünden yürüyenler gibi yürü! Gece yarısı, sabah karşı, ne vakit istersen, beni sönmüş ocağın başında, yapayalnız külleri karıştırırken bulursun. Kir hiç silinmeden... Hiç silinmeden, ey âşk!.. Nerede olsak ve nasıl gelsek ben seni tanırım; meşaleni şu rahlenin üstünde zehir şişesiyle şu hançerin ortasına koy! Ve gel yanıma otur; tâ yanıma. Zehir şişesiyle hançerin ortasına diyorum, neden duruyorsun? Tereddüdün neyedir? Bunlar bilmediğin, görmediğin şeyler midir? Bunlar senin dışarda bıraktığın o güllerden dah mûnis değil midir? İşte vahşi vahşi gülümsemeye başladık. İşte tatlı avın kokusunu almış bir tazı gibi burun kanatları titriyor, işte söylüyorsun; işte söylüyorsun...

Anladın değil mi? Neredesin? Kiminlesin? Anladın değil mi, ey âşk? Evet, bu gördüğün şeyler onlardır. Ben oyum ve saat o saattir. Otur yanıma. Daha yakın, daha yakın... Bak, ellerim nasıl titriyor, bak, alnım nasıl yanıyor, bak kalbime, bak kalbime, nasıl çarpıyor! Sana maceramı anlatacak değilim. O zamandan beri neler oldu, sen benden iyi biliyorsun! Yalnız sana sormak isterim ki bundan sonra ne olacak? En içten, en derinden gelen sesinle söyle; benim için hâtıf sensin! Ah, eller mi o kadar sıkma; ah gözlerimin içine o kadar şiddetle bakma! Ah devir devir, her tarafımı acıtıyorsun; hâlâ eskisi gibi haşin ve haşarisin, hâlâ eskisi gibi... Lâkin, ben o eski adam değilim, görmüyor musun? Şakakların nasıl beyazlanmış, görmüyor musun? Yanakların nasıl çökmüş, ne kadar zayıfım, ne kadar mecalsizim hissetmiyor musun? Şimdi «İmdat!» diye bağıracağım. Biraz merhamet, biraz şefkat, ey bîaman âşk!

Ne dedin? O hançerden daha keskin isim senin ağzında ne arıyor? Tekrar etme, tekrar etme, şu beraberinde getirdiğin meşâl nâmına, şu meşâlin yanında duran şeyler nâmına ve şu sönmüş ocak hakkı için sana yalvarırım, o ismi bir daha ağzına alma! Sus, sus! Ah, işte, dehlizdeki yarasalar odanın içine dolmaya başladı; işte küme küme başımızın üstünde uçuyorlar ve işte, ayaklarımızın bastığı yerde akreblerin hışırtılarını işitiyordum. Yaptığını beğendin mi? Hâin ve merhametsiz dost! Diyorsun ki bu yarasalar benim hatıralarım, bu akrebler benim pişmanlıklarımdır; biliyorum, biliyorum hepsini ayrı ayrı tanıyorum. Fakat istemem; ey mehlek mihman ne yaparsan yap, bunları dağıt, bunları

kov! Nasıl bir kelime ile hepsini çağırdın, hepsini topladınsa yine bir kelime bul ki hepsi gitsin, hepsi defolsun!

Susuyorsun, küskün küskün bakıyorsun, ayağa kalktık, meşaleni aldık, Nereye? Nereye? Nereye?

Yakup Kadri

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur ilim ve sanat mecmuası.
İkinci sene: Üçüncü cilt. Numara: 37 20 Teşrini evvel 338

DÜNYA GÖZÜ VE AHİRET SESLERİ

— Dünya gözü ile bir görebilsem...

Bu temenni son zamanlarda Hacı Arif Efendi'nin dilinden hiç düşmez olmuştu. Ne yapsa nereye gitse kimlerle görüşse mutlaka bu sözü söylemek için bir çare bulurdu. Yetmiş senelik mevcudiyetinde bu son tahassür fikr-i sabit haline girmişti. Esasen ibtilâli bir mizacı vardı; bir zamanlar hacca gitmek emeli de onun kalbinde böyle daimî ve ateşin bir iştiyâk tarzında tecelli etmişti. Şimdi de Yunan, memleketini işgâl ettiği günden beri, düşündüğü, söylediği ve duyduğu şey, Türk askerlerinin ne zaman geleceği, nasıl geleceği, gelirse nereden gireceği idi; evde aile arasında olsun, kahvede ahbab meclisinde olsun, bahsi döner dolaştırır hep bu mevzuua getirirdi.

«- Ne dersiniz... Bu ilkbaharda mutlaka bir şey olur değil mi? Ben işittim, geçen gün İstanbul'dan biri gelmişti; o söyledi, askerimiz iki yüz bin olmuş. Bir taraftan

Ruslar, bir taraftan Fransızlar boyuna, top ve silah veriyorlarmış. M. Kemal Paşa demiş ki, hazırım hepsini denize dökeceğim...

Yanında hazır bulunanların korkudan benizleri sararır, birer birer yanından sıvışırdı. Bazıları daha hayr-ı hâh davranır ona nasihat vermağe çalışırdı. Derlerdi ki:

— Arif Efendi; böyle meseleler senin neyine gerek... Bir ayağın çukurda... Şurada kaç senelik ömrün kaldı. Bari son günlerini rahat geçirmeye bak. Korkarız bu gidişle başın belâya uğrayacak.

İhtiyar adam birkaç gün kendini tutar. Fakat ilk fırsatta yeniden havadis vermeğe, havadis almayada başlardı. Son zamanlarda artık hiç kimse onun önüne geçemez oldu. Kendisine nasihat vermek isteyenleri şiddetle azarlıyordu:

— İmânsız herifler, imânsız herifler... Ben bilmesem söyler miyim? Mutlaka gelecekler, mutlaka...

Diyordu. Onun menabı istihbâriyesinden birisini de yerli Rumlar'ın tavırları, hareketleri teşkil ediyordu. Onları endişnâk gördüğü günler cephede bir şeyler olduğuna dair ümidi kuvvet buluyor; her rast geldiği dostun kulağına:

— Başlamış... Hazır olun! Ben üç bin lira ayırdım; helva pilav yaptıracağım; üç gün üç gece buradan geçen askerlere dağıtacağım. Kendi elimle... Sözlerini fısıldıyordu ve bazı günler emin sakin ve neşeli görünce kendini on sene daha ihtiyarlamış hissediyor; o zaman bütün imânı kuru bir temenni halini alıyordu:

— Ah, dünya gözüyle bir görebilsem...

Son senenin ilkbaharı hadisesiz geçti; yaz ona beklediğini getirmedi. Fakat, ağustos'un sonuna doğru vakta ki Afyon'da iki yüz Türk topu birden bire yeri göğü titretti. Hacı Arif Efendi, evinin kilârını pirinç, şeker ve irmikle doldurmaya başladı; evdeki kadınlara:

«— Hazır olun, bakalım, kolları sıvayın. Kendi elimle dağıtacağım... Ona göre yapsın... Diyordu. Hacı Arif Efendi, taaruzuun başladığını sezdiği günden, son güne kadar güveyi gireceği saati bekleyen bir delikanlı gibi yerinde duramadı, gözüne uyku girmedi. Yerli Hıristiyanlar işlerini bırakmışlar, dükkanlarını kapamışlar, akın akın şehri terk edip gidiyorlardı. Yunan kumandanı kasaba ile köylerin irtibatını kestirmiş ve bütün Müslümanları evlerine kapamıştı. Belediye reisi ile müddeî-i ûmumî ve eşrafından bir kaçı tevkif edildi. Bîçare Arif Efendi de bunlar meyanında idi. Fakat o, hiç endişeye düşmüyor; bu zulmün mevkit olduğunu biliyordu. Nitekim, çok zaman geçmedi, bir sabah süvarilerimizin şehre girdikleri işitildi ve Hacı Arif Efendi'nin mahpus bulunduğu karakolun kapıları kendiliğinden açılıverdi. Lâkin Arif Efendi sokağa çıktığı zaman etrafında kendisiyle hissedilenlerden başka kimseyi göremedi. Şehir korkunç bir tenhalık içinde idi ve uzaktan uzağa silah sesleri işitiliyordu. Bîçare adam ne yapacağını şaşırarak evine koştu; evdekileri müthiş bir telâş içinde buldu; kendinden geçen bir halde:

— Hani neredeler? Neredeler?

Diyordu. Şehre giren kuvvetlerimiz iki süvari bölüğünden ibaretmiş; bunlar düşmanı sorup çıkarmışlar; fakat, Eşref

Bey kalasına tahassun eden Ethem avnesi tarafından şiddetli bir mukavemete maruz kalmışlardı. Şimdi orada bunlarla bizim süvarilerimiz arasında muharebe oluyordu. Hacı Arif Efendi bu hadiseden bir mânâ çıkaramıyordu. Kendi kendine:

— Acaba neden bu kadar az bir kuvvetle gelmişler? Diyordu; bir kaç dakika sonra haber alındı ki, süvarilerimiz şehri terk edip gitmişlerdir. Bu haber üzerine Arif Efendi'nin senelerden beri hiç sarsılmayan imânı biraz tezdizle uğrar gibi oldu. Az daha bir çocuk gibi yere kapanıp hüngür hüngür ağlayacaktı. O, bu in-kârı hayal içinde iken sokakta bir takım sesler işitilmeye başladı. İhtiyar adam başını pencereden dışarıya uzattı; Müslüman ahali büyük bir sevinç içinde istasyon caddesine doğru koşuyordu:

— Ne var? Ne oluyor?

— Geliyorlar, geliyorlar...

— Kim geliyor?

— Yahu, Arif Efendi, bizimkiler, bizim asker...

Arif Efendi, ilk soluğunu sokakta, ikincisini istasyonda aldı. İstasyon o kadar kalabalıktı ki ön safha geçebilmek için bir çok kişi ile itişip kakışmak mecburiyetinde kaldı. Yaklaşan trenin düdüğü sanki bütün kalblerde ötüyordu. Hacı Arif Efendi bir bayram çocuğu gibi yerinde duramıyor, istasyon seddinden rayların üzerinde doğru sarkıyor ve lokomotifinin dumanı bir iki kilometre ötedeki korunun arasından görünmeye başlayan trene bakıyordu. İstasyon memuru:

— Çekilin! Çekilin!

diye bağırıyordu. Bu Rum memurun ihtiyarı halkı büsbütün azab etti; kalabalığın içinde:

— Niçin çekilecek mişiz? Sana ne! Hey, o günler geçti yavrum...

Gibi mırıltılar, homurtular işitiliyordu. İstasyon memuru dişlerini sıkarak:

— Şimdi görürsünüz!

Dedi. Tren geldi, durdu; lâkin trenin gelip durmasıyla ahalinin donup kalması bir oldu. Alkışlamak için yukarı kalkan eller birer hayret ve dehşet işareti haline girdi; dudaklardaki tebessümler birer ızdırap taklisi şeklini aldı ve bütün benizler bir anda sarardı: Eyvah, vagonlardan çıkanlar bizim askerimiz değil, düşman askeri idi; bunlar bozgun cephe dönüşü İzmir'e kaçan her nasılsa yanmaktan mahrum kalmış bu kasabaya gider ayak uğramışlardı.

Hacı Arif Efendi, birçok silah ve dipçiğinin ve bir çok süngünün birden kalabalığın üstüne doğru uzandığını gördü ve ters yüzü geri dönüp kaçanların arasına karıştı. Bu, Salihli sokaklarında, tasvire sığmaz bir sûriş ve bir vâveylâ idi. Bir an içinde bütün kasaba düşman askerlerinin ayakları altında kaldı. Her tarafı azgın bir sel gibi istilâ eden bu vahşi tazyıkın içinden kendini kurtarabilenler pek azdı. Bazısı yaralanıp yolun üstüne yuvarlanıyor, bazısı vücudundan kanlar sızarak evine doğru koşuyordu.

— Gâmutu korku, gâmutu, gâmutu... Sesleri arasında kiminin çatırdıları biribirine çarpan süngüler sırta, enseye, kafaya inen dipçiklerin küt kütleri...

İşte Hacı Arif Efendi bu kıyametin içinde yarım saat koştuktan, yere yuvarlandıktan ve ayaklar altında ezildikten sonra der ki, garip bir tesadüf eseri olarak kendini şehrin bir iki kilometre ilerisinde bir bostanın içinde buldu. Üstü başı parça parça idi. Cebinde ne kadar parası varsa alınmıştı ve şakaklarından kanlar sızıyordu. Artık yürümeye, ne de ayak üstünde durmaya mecâli kalmıştı. Boşalan bir çuval gibi bulunduğu yere yıkılıyordu. Kakasını, sanki içinde yüzlerce kurşun varmış gibi ağır hissediyordu. O kadar ki yere uzandıktan sonra bu başın sıkletinden, kendini ayakları havada ve tepe aşağıya duruyor sandı.

Hacı Arif Efendi, bu halde ne kadar zaman kaldı, bilinemez. Çünkü tamamiyle kendinden geçmişti. Belki bir saat belki bütün bir gün, bütün bir gece kaldı. Bu müddet zarfında bazan kendine gelir gibi oluyor, fakat ne gözlerini açabiliyor, ne de başını kaldırmaya muvaffak oluyordu. Fakat vakta ki derinden derine allah allah! Seslerini duymaya başladı; yandığı halde bile vücudundan aşağıya sarkan başını iki elleri arasına aldı ve sırtını bir ağaca verip dizleri üstünde doğruldu; içinden «Acaba rüya mı görüyorum?» diyordu. Bu sesler ne idi? Nereden geliyor du? — Allah! Allah! Allah! Allah!... Hacı Arif Efendi kanla tıkanan gözlerini açamıyordu ki görsün ve kulaklarındaki uğultu hiç dinmiyordu, dinmiyordu.

*
* *

Salihli'ye ilk giren askerlerden biri anlatıyor ki, yollarının üstünde bu ihtiyarın yüzü koyun can çekişinde

olduğunu görmüşler ve yanına yaklaşıp:

— Baba, baba, biz geldik. Allah! Allah; diye bağırmışlar, hiç kımıldamamış. Sonra sırt üstü çevirmişler, kan içinde örtülü yüzünü mataradan ıslattıklariyle silmişler. İhtiyar gözlerini açmış, etrafını alan askerlere birer birer bakmış, sonra hiç bir şey söylemeksizin teslim-i rûh etmiş.

Yakup Kadri

DERGÂH

Onbeş günde bir neşr olunur ilm ve sanat mecmuası

İkinci sene :Dördüncü cilt Numara: 38 5 Teşrin-i Sâni 338

KÜÇÜK HİKÂYE:

« TESLİM! TESLİM! »

Tahkik-i fecâii heyeti,şâhidleri dinledikten ve felâketzedeleri gördükten sonra not defterlerini kapayıp gitmeğe hazırlanırken, Kaymakam Bey:

— Durunuz; dedi. Size Şevki Efendi isminde birini daha dinleteyim. Vâk'â zavallı gördüğü faci'aların dehşetinden sinirlerinin ve aklının mevâzenesini kaybetmiş bir haldedir. Fakat gördüğü levhâların bazılarını şayan-ı hayret bir vuzûh ile hatırlıyor. Hele bunlar içinde bir küçük kız çocuğun sûret-i katli var ki, insan onun ağzından dinlerken tüyleri ürperiyor. Müsaade ederseniz çağırayım.

Ve zile basıp çavuşa emretti:

— Çabuk; da'va vekili Şevki Efendi'yi bul, getir. Zannederim, şurada kahvededir.

Dedi. Gitmeye hazırlanan tahkik-i facâii heyeti âzası tekrar defterlerini açtılar. Yunan vahşetine azami bir derecede saha olan yerlerden biri de <<kasaba>> kazası idi. Buraya dair sabahtan beri alınan notlar sahifeler dolmuştu. Kaymakam Bey dedi ki:

— Şevki Efendi, kendisine gördüğü şeyleri bir defa söylemek fırsatını verdiğimiz için bize çok müteşekkir olacaktır. Çünkü, zavallı adamı kaç gündür, sabahtan akşama kadar dinlemekten artık herkes bıkmıştır, lakin ondaki anlatmak ihtiyacı asla tükenmemiştir. Kaymakam Bey, bu sözleri söylediği sırada, içeriye kuru, uzun ve soluk benizli bir adam girdi. Bütün kasaba ahâlisi gibi bununda üstü başı pejmürde idi ve yakalıksız gömleğinin bir düğmesi kopmuş gerdanı yarıya kadar açılmıştı. Acaib bir ateşle parlayan gözlerini oturanların üzerinde dolaştırdı; uzun bir yoldan koşarak gelmiş gibi helecân içinde idi, etrafında oturacak bir yer aradı ve dik dik Kaymakamın yüzüne bakarak:

— Beni o mesele için çağırdınız değilmi? Diye sordu.

Kaymakam ona bir iskemle gösterdi:

— Evet... Oturunuz. Anlatınız; bakalım. Fakat yavaş yavaş... Şöyle sırasiyle... dedi. Şevki Efendi bakışlarından daha acaib ve daha sâbit bir tebessümle gülümseyerek:

— Peki, peki sırasiyle dedi. Hıristiyanların buradan çıkmağa başladıkları hangi gündü? Hani hepsine vesikalar dağıtılmıştı da bize evimizden bile çıkmağa müsaade edilmemişti? İşte o günlerde idi, şehirde pek dehşetli şeyler olacağını anladım ve bir gece yarısı, gizlice başımı alıp

bizim bağa kaçtım. Bizim bağ tam Aleyf yolunun üzerindedir; fakat bağın kalesi epeyce içerliktir; ağaçların, asmaların arasında küçücük bir binadır, yoldan geçenler hiç görmezler... Bu nokta-i nazardan düşündüm ki, saklanmak için en iyi yer orasıdır, işte oraya gittim, saklandım. Keşke gitmez, keşke saklanmaz olaydım. Zira ne gördümse o uğursuz penceresinden gördüm; pencerelerin demir kanatları vardır, onların aralığından baktım; ta nihayete kadar her şeyler olup bitinceye kadar... O çocuk « Teslim! Teslim! » diye haykırdığı zaman...

Kaymakam Bey :

— Şevki Efendi, hikâyenizin silsilesini takib ediniz, atlamayınız, dedim.

Şevki Efendi, şaşırdı :

— Affedersiniz, çocuğun sesi birden bire yine kulağıma geldi de onun için...Ne diyordum? diye sordu.Kaymakam Bey:

— Bâğınızın kalesine saklandınız, sonra... dedi.

— Bütün gece, sabaha kadar yolun gürültüsünü dinledim. Otomobiller, atlar, arabalar, coşkun bir sel uğultusuyla geçiyordu. Şafakla beraber penceremin aralığından baktığım zaman tozdan dumandan bir şey göremedim. Bu tehâccüm bütün gün akşama kadar devam etti, yoldan taşan kalabalığın bir kısmı yaya olarak küme küme bizim bağın içinden geçiyordu; bunların çoğu toza toprağa bulanmış, silahlarını taşımadan bıkmış bozgun Yunan askerleri idi;biri birlerini çağırarak bağrışarak ve karışık olarak yürüyorlardı. İşte, kasabaya bugünün akşamı ateş vermişler. Ben uzaktan yanağının aksini gece yarısına doğru iyice görmeğe başladım; gök yüzünün

şark tarafı öyle bir kızıllık içinde idi ki...

Birden bire gündüz oluverdi sandım. Bu esnâlarda yolun üstündeki izdihâm biraz azalmıştı. Pencereyi açtım, başımı dışarıya uzattım. Bir de ne göreyim! Tam bizim kalenin dibinden, beş on kişi, bağa götürdüklerini siper almış, sinmiş, oturuyor ve yavaş yavaş konuşuyor.

Tahkik heyetinden biri sordu:

— Müslümandılar?

— Evet, evet Türkçe konuşuyorlardı; hem zannederim ki bizim kasabadan idiler; tanır gibi oldum. Fakat, etraf ne kadar olsa karanlıktı, iyi seçemiyordum. Ve fısıltılarını da pek iyi işitemiyordum. Yalnız bir kaç defa kulağıma Şevki Efendi'nin kalesi, diye bir takım sözler geldi: Mutlaka « Açık olsa idi girip saklansak idik » diyorlardı niçin seslenmedim; « Niçin buyurun, girin! » demedim. Ah, ne sersemlik, ne sersemlik... Belki kapımı bütün kaçanlara açmış olsaydım, hepsi ile beraber o çocuk da kurtulacaktı; yavrucağın ne incecik bir sesi vardı; ne kadar zayıftı! Aman yarabbim; ne kadar tuhaftı omuz başları...

Kaymakam Bey, yine Şevki Efendi'yi teselsül ve insicâma davet etti.

Şevki Efendi, göğsünü vurarak:

— Ne yapayım vicdan azabı içimdeyim, yanıyorum diye bağırdı. Aklım hep o çocukta... hep o çocukta... Bir büyük adamın ölümüyle bir küçük çocuğun ölümü arasında ne fark vardır? Kır sakallı ihtiyarı gözüm önünde yere yatırıp bir koyun gibi bağırta bağırta boğazlamadılar mı? Üç yerinden süngülenip yere serdikleri delikanlının başını taşla ezme-

diler mi? O kızın anasını bir çuval parçası gibi sürükleye sürükleye alıp gitmediler mi? Lâkin bunların hiçbiri o çocuğun ölümü kadar müthiş ve müheyyiç değildir, yavrucak "Teslim! Teslim!" diye bağırdıydı. Hiç teslim diyen adam öldürülür mü?

Kaymakam Bey, büsbütün sinirlendi:

— Rica ederim, Şevki Efendi, mülâhazatınızı kendinize saklayınız ve ve ifâdatınıza bıraktığınız noktadan başlayınız, dedi.

Hâ...ben bu fısıltıları işitir işitmez yavaşça penceremi kapadım. Yolun üstündeki gürültüler, haykırışmalar yeniden çoğalmaya başlamıştı. Kadın ve erkek sesleri, Türkçe, Rumca biri birine karışıyordu. En ziyade şu kelimeleri işitiyordum: "Dur, yavru! Çıkar... haydi haydi... çabuk. Gamuto! Vire İstelyo! Eladu, Erhete! Aman Allah'ım, âl, âl... ayağını öpeyim. Canımı bağışla! "Ve penceremin demir kanatları arkasında tir tir titriyordum. Sabaha karşı birde baktım ki bu sesler ve bu sözler gibi karışık bir halk meyvelik üstünden akıp gidiyor. Süngülü Yunan askerleri arasında başı açık kadınlar; sarıkları boyunlarına dolanmış adamlar yalın ayak çocuklar bir kasırganın yaptığı yerd badler halinde tozu dumana katarak koşuyorlardı. Bu kalabalığın arasında bazen yere düşenler oluyordu. O vakit süngülü askerlerden biri geriye kalıyor, bu düşeni tekmeleyerek, tüfeğinin dipçiği ile vurarak kaldırmağa çalışıyordu. Bazıları kalkamıyor ve "gamuto turkus" tekdirleriyle beş on yerinden süngülenip kalıyordu. Ben çıktıktan sonra yolun üstünde böyle kaç tanesine rast geldim:Bir

çocuk gibi bozulmuş yatan saçları kınalı nineler ve eli yarasının üstüne yapışmış kalmış gözleri, yarı açık delikanlılar gördüm. Lakin bunlar arasında en acıklısı o "Teslim! Teslim!" diye bağıran kız çocuğunun cesedi idi... Çocuk yere atılmış,çiğnenmiş kağıttan bir bebek gibidir... Birden bire nereden çıktılar, bilmiyorum, dağ tarafından geldiler zannederim; bizim kulenin arkasından çıktılar; anası elinden tutmuş koşuyorlardı.Tam bağın ortasına geldikleri zaman Yunan askerlerini gördüler ve geriye dönüp, geldikleri tarafa doğru koşmaya başladılar. O zaman yoldaki kalabalıktan bir süngülü ayrıldı; bağın içine atladı ve Türkçe "dur! dur!" diye bağırarak arkalarına düştü. Hemen kulenin arka tarafındaki pencereye seğirttim; baktım ki, anası elinden tutmuş sürüklüyor; bağ kütüklerinin arasında düşe kalka, gidiyorlar. Lâkin nereye? İşte arkalarından koşan adam yetişiyor; işte yetişti; elini uzatsa yavrucağın armut sapı kadar ince boynundan yakalayacak... Fakat buna hacet kalmadı; çocuk anasının elini bıraktı; döndü; kollarını havaya kaldırdı: « Teslim! Teslim! » diye bağırdı. Sekiz dokuz yaşında ya var ya yoktu; lâkin, o kadar zayıf, o kadar cılız bir şeydi ki yaşla, cinsle, et ve kemikten insanlıkla hiçbir alâkası yok gibi görünüyordu; bütün vücudu bir yaprak titriyordu. Ve sesi civcivin, bir küçük kuşun sesine benziyordu. «Teslim! Teslim! » diye bağırdı. Bu tedbir nereden birden hatırına gelmiş, bu kelimeyi nereden öğrenmişti? Birden bire gözlerimden yaşlar boşanıyordu. Onun süngülendiğini başların arkasından gördüm. Yavrucak vücuduna batan süngüden daha

küçüktü, kendisini öldüren adamın yüzüne hayretle bakıyordu, bir kaç defa « Anne! Anne! » diye haykırdı ve ortasından kırılan bir ince dal gibi iki büklüm yere yuvarlandı.»

Yakup Kadri

DERGÂH

On beş günde bir neşr olunur ilm ve sanat mecmuası. İkinci sene: Dördüncü cilt Numara: 39 20 Teşrin-i Sâni 338

KÜÇÜK HİKAYE:

KÜÇÜK NERON

Manisa mevkii kumandanı Filupus, tahrib ve ihrâk taburlarına lâzım gelen emirleri verdikten sonra, belediye dairesinin balkonuna çıktı. Bu daire bir senenden beri onun karargâhı ve evidir; bina şehrin bittiği ve ovanın başladığı bir noktada hemen her tarafa nazar bulunuyor; biraz sonra başlayacak hâilvi âyin için buradan daha iyi yer bulunamaz.

Bu akşam minarelerden ezân sesi işitilmedi. Fâci'anın yaklaştığını hisseden bütün Müslümanlar ortadan çekilmiş, şimdiden birer mezar şeklini alan evlerinde ölümü bekliyorlar; bu ölüm ne türlü gelecek? Konda kule mi, bu mübâyle mi, süngü veya silâhla mı bilmiyorlar... Bilmemekte hakları var, zira mevkii kumandanı Filupus her türlü ölümü emretti; öyleki üç buçuk seneden beri mezâlim, fecâiî ikâanda büyük bir memârsa peyda eden vahşi Yunan askerleri bile bu sefer nereden başlayacaklarını şaşırıyorlar. Çarşı

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ortasından gübe gündüz başlayan yağmalar, tecavüzler, münferid cerih ve katl vakaları bu şaşkınlık alâmetlerinin en bâriz misallerindendir. Her şey muayyen bir tarzda, geceleyin karanlıkta yapılmak lâzım gelirdi. Lâkin, mazlumda bu intizâmsızlığı tevlid eden avamın en büyüğü Yunan askerlerinden evvel şehri terketmek ıztırârında bulunan yerli Hıristiyanların gasb ve cinayet ihtirasıdır. Bunlar askerlerin arasına karıştı; zenginlerin bulunduğu evlere daldı; mağazaya ve dükkanların kapılarını kırdı; topladıkları eşyayı, evvelce yine Müslümanlardan gasb edilmiş hayvanlara, arabalara yükletip kaçmağa başladılar ve bu hâl, Filupus'un askerlerine de asıl vazifelerini unutturarak her birini kendi başına harekete sevk etti. Halbuki, efrâdı zengin etmekten ve Müslüman ahâliye dağılıp kaçmak fırsatını vermekten başka bir şeye yaramayan bu gibi münferid hareketler yegâne hedefleri umumi bir katliâm olan kumandanların hiç işine gelmez. Bunun içindir ki, Filupus bütün gün, akşama kadar elinin altındaki müfrezelere bir intizam vermeğe çalıştı. Hepsine çizilen program dahilinde bir vazife verdi. Kimine yangın bombaları, kimine bağlı paçavralar, kimine benzin tenekeleri dağıttı ve geride kalan meslah efradı şehrin muayyen noktalarında Müslüman ahaliyi ateşten kaçırmağa memur etti.Bunlar üç bin kişi kadar vardı ve gündüzden şehrin âsâyişini iâde etmeğe çıkan muntazam devriye gibi sokaklarda küme küme dolaşmağa başladı.

Her şeyden evvel intizam ve âsâyiş muhibbi olan Müslüman ahali, evlerinin pencerelerini yarı açıp bunlara

bakıyor, içlerinden «acaba, artık bize bir şey yapmayacaklar mı?» diyordu. Esasen bunların çoğu günlerden beri devam eden facialardan daha müthiş olan şâye'den korkarak konu komşu, akraba ve ta'ullukat mahalle mahalle hep bir araya toplanmışlar, erkeksiz kadınlar erkekli evlere pir'i fâni ihtiyarlar kuvvet ve cesaretlerine bel bağladıkları delikanlıların yanına sığınmışlardı ve hepsi vukuû bulacak hâileyi teslimiyete yakın bir tevekkülle bekliyorlardı. Gâh yanındaki bir evin kapısı kırılıyor, içerden boğuk boğuk bir takım sesler duyuluyor, bir kadın çığlığı kopuyor, bazı çocuk hançerlerinin cânhırâş feryadlarla yırtıldığı işitiliyor ve bunları mütaâkib bir kaç silâh sesi sükûtu iâde ediyordu. Dâima silâh seslerini takib eden bu sükût civardaki evlere, o seslerden, o çığlıklardan, o çocuk feryâtlarından daha ziyade dehşet salıyordu. Bu evdekiler canlarını kurtarmak için herşeylerini vermeğe razı edilir. Lâkin bu vahşi soyguncuları ne altunla, ne gümüşle tatmin etmek kabildi. Parayı aldıktan sonra ırza tecavüz ediyorlardı, ırza tecavüz ettikten sonra kana susuyorlardı. Dünyada şahlanan, behîmiyetten daha müthiş ne vardır? Bu âfeti, Manisa halkı üç gün üç gece içinde geçmiş ve gelmiş insanların hepsinden daha iyi anladı. Ah bu halkın gözlerinden o vahşi levhaların izini, hangi ulvî tesirin yaşları silecek?

Yedi yaşındaki çocuklar ki yetmiş yaşında ihtiyarların görmediği şenâatleri gördü, işitmediği rezaletleri işitti; acaba günün birinde bunların hepsini unutmağa ve bu güneş altında insanlık, ilk güzellik denilen bazı ilâhi

şeyler mevcud olduğunu bilmeğe muvaffak olacaklar mı? Heyhat, o gün Yunan vahşîleri yalnız soymuyordu, yalnız öldürmüyordu, bundan daha fecii bir şey yapıyordu: Kalblerdeki âfet ve ismete tecavüz ediyordu. Rûhumuzun yegane şu'lesi olan ahlâkı ve insanî hisleri boğuyordu. *** Zâdelerin sekiz yaşındaki çocuğu*** ın gördüğü şenâ'at onu mutlaka hayatının sonuna kadar takib edecektir. Cedinik ak sakalını kızıl kanla boyayan ellerin hareketini, genç anasıyla yerde boğuşan vücudların hayvanî taklisâtını aslâ unutmayacaktır, genişleyen bir leke gibi kalacaktır, ve bu leke günün birinde onun bütün varlığını kaplayacaktır.

*** Gibi kaç çocuğun *** gibi kaçtane genç kızın sufuvvet ve ismeti buna benzer kaç vaka ile telvis edildi. Ba'de-mâ hangi telkin, hangi tehzib, hangi ders bunları iyiliğe ve doğruluğa inandırabilir?

Kumandan Filupus yangını seyretmek için belediye dairesinin balkonuna çıktığı zaman bu gibi şeyleri düşünmekten çok uzaktı. Bir aşağı bir yukarı dolaşıyor, gâh durub gözlerini şehre dikiyor ve iki de bir yanına gelip giden zâbite:

— Çok geç kaldılar, bu gece herşey olup bitmeli idi, mutlaka her şey olup bitmeli idi...

Diyordu ve etrafı sukût ile beraber karanlık sarıyordu. Yalnız uzaktan uzağa bazı tren otomobil sesleri, bir çok kişinin birden yürüyüşleri ve yukarı taraflardan gelen bozgun askerlerin biri birlerine bağırışları oluyordu. Filupus bu sesleri işittikçe daha ziyade sinirleniyor, sabırsızlanıyor, kaçmak için geç kalmadan korkuyordu.

Nihayet, saat sekize doğru dış mahalleden dumanla karışmış bulanık bir alev sutunu yükselmeğe başladı.

Zabit:

— İşte!...

Dedi, bunu müta'akib çarşının arka tarafından alacalı bir duman kümesi daha göründü, bunun üzerinden beş dakika ya geçti, ya geçmedi şehrin öbür ucuda havaya kuzgûnî bir ateş püskürdü. Filupus, yüzü bu ulvî dumanı sütunlarına çevrilmiş, bulunduğu noktada durdu, serepâ dikkat kesilmişti; bir büyük deniz hayvanının sukuneti vardı; kendi kendine söylenir gibi:

— Mutlaka câmiler de kurtulmamalı... Câmiler için kâfi miktarda dinamit var mıdır?

Dedi. Şimdi alev ve duman sütunları büyülü bir usâre ile dakikadan dakikaya büyüyüp serpilen kızıletli ağaçlar halinde etrafa dal budak salıyor ve rüzgârın istikâmetine doğru kıvılcımlar saçarak irkiliyordu. Mevkii kumandanı Filupus bu kıvılcımların ışığında her zaman daha beyaz görünen minârelere baktı; sıra sıra irili ufaklı otuz sekiz tane idiler. Faciadan bîhaber görünüyorlardı. O kızıl dalgalar içinde narin, lekesiz kuğu boyunlarını andırıyorlardı.

Yarım saat zarfında şehrin beş on noktasında birden patlayan ve müta'âkiben biri birine kol atarak genişleyen yangın Manisa'yı bir yanardağ haline sokmuştu. Derinden derine yıkılan evlerin çatırdıları, bağrışan halkın vâveylâsı, silâh sesleri ve bomba tarakeleri hep bir araya karışarak bir bora esnasında bir ormanda duyulan mahûv uğul-

tuları hatırlatıyordu.

Kumandan Filupus kendi şerefine bir şehir âyîni seyreden bir tâcdâr gibidir; buna rağmen halâ yerinde oturamıyor, balkonda kamçısını sallayarak bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu, İki de bir parmaklıktan sokağa sarkıp oradan geçen askerlerine sesleniyordu:

— Hükümet konağı ne vakit ateşleyecekler? İstasyon civarındaki Müslüman evlerini unutmayınız! Halkın dağılmasına dikkat ediniz, ne duruyorsunuz, haydi...

Diyordu ve onlar sağa sola koşuşmaya başlıyorlardı. Çok geçmiyor, hükümet konağı da tutuşuyor ve istasyon civarında tek tük alev ve duman sütunları baş gösteriyordu.

Lakin Yunan devriyelerinin, sokak başlarını tutan noktaların bütün gayretine rağmen evlerinden dışarıya fırlayıp sokaklara yayılan halkı dağlara ve ovalara dağılmaktan men edemediler. Bu halkın evlerinden dışarıya uğrayışı, aynı zamanda muhtelif noktalarda hep birden fışkıran suların birer küçük sel hâlinde akışı gibi bir şey oldu. Yunan zebânileri köşe başlarında, yol dönümlerinde herbiri ayrı ayrı bir istikâmete doğru akan bu selleri nafile yere durdurmağa çalıştı. Kurşun, mitralyoz, bomba, süngü hiçbir mâ'naakâr etmedi; mütehiş ve çılgın halk kitleleri kuvây-ı tai'iyeden bir unsur halinde ateş ve dumandan şehrin etrafına taştı. Yunan askerleri gâh atlar üstünde, gâh yaya bu kitlelerin üzerine saldırıyor, kadın demiyor, ihtiyar demiyor, çocuk demiyor, tüfenk dipçikleriyle döğüyor, süngülerini saplıyor, boğuyor, öldürüyordu. Fakat her kitleden kurtulup kaçacak bir kesim kalıyordu. Kendisine

bu ma'lumatı getiren askeri, kumandan Filupus az kalsın öldürecekti:

— Alçaklar! Gözünüz hep malda, hep malda... diye bağırdı. Cebiniz doldu mu gerisine bakmıyorsunuz. Asıl vazifenizi unutup kaçmağa başlıyorsunuz, ve sonra yanındaki emir zabitine dönerek:

— Vasilâki, çabuk, çabuk.. Benim muhafaza taburu alınız. Ne yapıyorsanız yapınız. Bir tanesini sağ bırakmayacaksınız, bir tanesini...

Dedi ve tekrar şımarık bir çocuk tavrıyla şimdi uzaktan uzağa etrafını ihâte etmeğe başlayan kızıl ve uğultulu ormanı temâşaya daldı.

Kumandan Filupus bu vahşi merakebede ne kadar zaman kaldı, bilmiyor. Lakin zaman geldi ki bulunduğu yerde daha fazla kalamayacağını hissetti. Yangının kıvılcımları üstüne başına yağıyordu ve hava teneffüs edilmeyecek derecede dumanla, hararetle meşbû'u idi. Bundan başka, her dakika, Türk askerleri şehre biraz daha yaklaşıyordu. Balkondan şoförüne seslendi:

— Otomobil hazır mı?

Fakat aşağıdan hiçbir ses ona cevab vermedi; yağmacılarla bozgun ve firari askerler arasına karışan bu adam çoktan otomobilini bırakıp gitmişti. Kumandan Filupus aşağıya indi; belediye dairesinin kapısı önünde bir müddet sağına soluna baktı, gözleri dumandan hiç bir tarafı görmüyordu. Bir kâbus içinde gibi sendeliye sendeliye istasyona doğru yürümeye başladı...

Yakup Kadri

DERGÂH

On beş günde bir neşr olunur ilm ve sanat mecmuası.

İkinci sene: Dördüncü cilt Numara: 41 20 Kânun-i evvel 338

KİRALIK KONAK

... Servet Bey'in evi pek acayip, âdeta ihtilâçlı bir sevinç içindeydi. Herkes birbirine karşı fazla neşeli görünmekten korkuyor gibiydi. Seniha, Hakkı Celis'i kendisinden çok yaşlı ve nadir görülen bir teyze tavriyle karşıladı. Toplanmış, uzamış, uzamış, ağır ve mağrur görünüyordu; genç adamın onda şimdiye kadar hiç tesadüf edemediği bir yüksekten bakışı ve alaycı bir tebessümü vardı. Japon kâri bir sabah esvâbı içinde kolları tâmuzlara ve göğsü oldukça hârim noktalara kadar açık duruyordu. Saçları yüksek, fakat aynı zamanda dağınık bir tarzda düzeltilmişti. Her hareketinde dizlerine kadar sıyrılan bacakları incecik ipek çoraplar içinde canlı, zeki ve harikulâde şeyler gibi gözüküyordu. Hakkı Celis'e Seniha'nın ağzı ve gözleri genişlemiş gibi geldi; zira genç kız dudaklarına kırmızılık sürmüş ve gözlerinin sürmesini hadden bir kat ziyade fazlalaştırmıştı.

Hakkı Celis, Seniha'da bir şeye daha dikkat etti; vücudu eski kımıldanışlarını, eski âhengini, eski manasını kaybetmişti; bu çevik ve kıvrak bir kızdan ziyade olgun ve yorgun bir kadına benziyordu. Bunun içindir ki, zavallı çocuk büyük dayısının torununa nasıl hitab edeceğini, ne yapacağını bilemedi. Şimdi «efendim!», «siz» derken, şimdi «abla!», «sen» diye konuşmaya başlıyor, sonra Seniha'nın

yukardan bir bakışı üzerine yüzü kızararak büsbütün ne söyleyeceğini şaşırıyor; «efendim!»li, «siz»li içinden çıkılmaz diğer bir konuşma tarzına düşüyordu.

Ona, laf olsun diye, son zamanlarda başından geçen askerlik meselelerini hikâye etti; şimdi nerededir? Nasıl talim ediyorlardır? Saatlerce nasıl yürüyorlar? Nasıl bir karavanada yemek yiyip, nasıl bir koğuşta, kimlerle beraber yatıp kalkıyor? Bunları anlattı. Seniha ekseriya dinlemiyor gibi görünüyor ve zavallı çocuk o kadar hareketle anlatırken bahisle hiç alâkası olmayan bir sual soruyor, bir hareket yapıyordu.

Hakkı Celis, hayatını iki ayıran bütün o ahz-ı asker şubelerine ait vakaların hiç biriyle Seniha'nın dikkatini kendi üzerine çekemedi. Genç kız arasıra, aklı başka yerlerde:

«Vah! Vah! Demek çok yoruluyorsun, neden o kadar yoruluyorsun! Vah Hakkı vah!»

Diyordu. Bir kere olsun gözleri gözlerine isabet etmedi. Seniha'nın sözleri siyah gölgeler altında rengini ve nazar denilen ifadeyi kaybetmiş gibiydiler.

Hakkı Celis dedi ki:

— Çok değişmişsiniz Seniha abla!!

Seniha:

— Sende epeyce büyümüşsün!

Dedi. Genç adam kalbinin ağzına kadar geldiğini hissetti; kendinin çocukluktan ne kadar uzak olduğunu bağırarak söylemek ve Seniha'nın bütün o sunî olgun hanım tavırları altındaki çiğliğini, boşluğunu, hiçliğini, anlatmak

istedi:

— Yalnız büyümek değil, ihtiyarladım bile, Seniha abla» dedi. Siz çok gezdiniz, çok gördünüz. Fakat ben çok düşündüm, çok hissettim. O kadar ki, bütün fikirler, bütün hisler bana şimdi yavan geliyor. Siz bu gezginliğe vâsıl oldunuz mu? Nerede? Her tarafınızdan arzu, emel, gençlik fışkırıyor, şimdi haydi! deseler bin seneden beri yaptığınız seyahatleri aynı iştiha ile tekrar edebileceksiniz. Fakat ben düşündüklerimi tekrar düşünmek, hissettiklerimi tekrar hissetmek istemeyeceğim. Seniha abla, bizi pişiren ıstıraptır; gezip görmek değildir. Sizden evvel kaç kişi Avrupa'ya gitti geldi. Bunların bazılarının kıyafetlerinde epeyce değişiklik gördüm, fakat rûhlarında ne değişti;bilmiyorum. Bunlar bize oradan, başlarında bir acayip sarhoşluk ve gözlerinde safiyane bir hayretle avdet ettiler. Seniha abla, siz de bunlardan biri misiniz?

Seniha, cebri bir kahkaha ile güldü:

— O o; daima felsefe! Sen hiç bir zaman hayat adamı olamayacaksın, hiç bir zaman... Zavallı Hakkı!

Dedi; bunun üzerine genç adam acı acı gülümseyerek yarı ciddi yarı şaka cevap verdi:

— Öyle ise ölüm adamı olurum.

Hakkı Celis bu sözü düşünmeyerek, bir şey söylemiş olmak için söyledi: Esasen bunun hırçın bir sistem olmaktan başka bir mânâsı yoktu. Hatta, o kadar ki bu sözün boşluğundan, soğukluğundan genç adamın kendisi bile ürperdi. Fakat ekseriya dilimize dolaşan ve günlerce ağzımızdan hiç düşmeyen bazı mânâsız lakırdılar gibi bu da nedendir

bilinmez, birdenbire Hakkı Celis'in beynine ve diline saplandı. Seniha'nın yanından çıktıktan sonra sokakta yürürken kendi kendine mütemadiyen bunu tekrar ediyordu:

— Öyleyse ölüm adamı olurum.

Bu ne demekti? Ölüm adamı olmak ne demekti? Ölüm adamı etrafına ölüm saçana mı yoksa ölüme doğru gidene, ya da ölmeye mâhkum olana mı denilirdi? Hakkı Celis, bunların her ikisi değil miydi? Bir kaç zamandan beri ya ölmeye ya öldürmeye hazırlanıyor muydu? Bu önü parlak düğmeli, yakası işlemeli veston, bu belindeki kemer, bu bacaklarını sıkan dolaklar ne içindi? Nereye gitmek içindi? Biraz sonra omuzuna neden bir silâh yüklenecekti? Bir kaç zamandan beri, memleketin havasında, ağızdan ağıza dolaşan pek mebzul bir söz, şimdi, onun nazarında ulvî bir belâgat alıyordu: Hakkı Celis ancak, şimdi, kaç zamandan beri halkın: — Ya gazi, ya şehit! Evet, kendisi de bunlardan biri olmak için hazırlanıyordu. Tevekkeli biraz evvel:

— Öyleyse ölüm adamı olurum.

Dememişti, bu bir celî hakikatti. Hakkı Celis şimdiden bir ölüm adamı idi.

Bu saate kadar askerliğin ölümle bir münasebeti olduğu hiç hatırına gelmişti. Kendini alelâde yorucu bir işe girmiş ve bir angaryaya çatmış zannediyordu. Meğer bu iş ne mehabetli ve bu angarya ne büyük bir şeymiş! Hakkı Celis giydiği nefer esvâbının içinde ilk defa olarak bir kahraman gururunu hissetti, göğsü kabararak:

— Ben bir ölüm adamıyım, ya ölmeye, ya öldürmeye gidiyorum, dedi.

Meğer kader ona neler hazırlıyormuş da o farkında değildi, bu cömert kadere karşı ne kadar nankör, ne kadar küçüktü! Hayatın hangi gayesi bir cennete doğru gidişten daha yüksekti? Bu husus ki, onun gideceği cenk, cenklerin en büyüğü, bir cihân cengiydi. Böyle bir cenkte bir küçük zabit olmak, o eski orduların başında bir serdar olmaktan daha mehâbetli bir şeydi, genç neferi:

— Ben bir ölüm adamıyım.

Dedi ve ilk defa olarak bir şair Hakkı Celis'e karşı kalbinde bir nefret uyandı. Loş bir odada saatlerce Verlaine şiirlerini inşat eden ve yamru yumru bir kalemle kirli bir kâğıt üstüne bir takım topal mısralar sıralayan o cılız, o solgun çocuk neydi? Bu genç askerin topukları demir çivili çarıklarla tırmanmaya hazırlanmaya hazırlandığı sarp, yüksek ve tehlikeli tepenin yanında, bu solgun benizli çocuğun çıkmak istediği serin ve gölgeli yokuş ne âdi bir yerdi!

O tepede al bayrağın çırpınışları yüz bin kişinin haykırışları, ateşin söylenişleri, çelik sesleri ve kıvılcımlı dumanlar vardı; bu yokuşta ise bir kaç yeşil defne dalından, biraz su şırıltısından ve melul bir ıssızlıktan başka ne vardı? Hakkı Celis kandi kendine:

— Eve döner dönmez, şimdiye kadar yazdığım yazıları ve bütün kitapları yakacağım!

Dedi ve bunu söylerken gayr-ı irâdi bir coşuşla havada salladığı elinden burnuna hafif bir koku geldi; bu Seniha'nın elinden onun eline sinen kuvvetli bir kokunun bakiyesi idi. Hakkı Celis içinin titrediği hissetti ve

hâlâ bu kadar vâhi şeylerin tesiri altında kaldığına şaştı. Bir takım yapma tavırlar, sahte bakışlar ve cebri gülüşlerle Avrupa'dan avdet etmiş sathî ve muattar bir mahlûkun ateşe, dumana ve kör bir kurşun yağmuruna doğru ağır ağır ilerleyen bir adam üzerinde hâlâ hüküm sürüşü pek gayr-i tabii bir şey, âdeta bir ayıp değil miydi! Hakkı Celis kendi nefsine karşı, Seniha'yı sevmiş olmaktan ve belki hâlâ sevmekte devam etmekten utanıyordu. Sakın o da tanıdığı bir çok gençler gibi, sakın o da şu havaî Cemil gibi hayata yalnız etiyle mi merbuttu, varlığının bütün yüksek heyecanları, sakın Seniha'nın biraz evvelki tavırları, bakışları ve gülüşleri gibi bir takım düzme ve yapma şeylerden mi ibaretti? Zira, deminki kahramanına düşüncelerle, Seniha'nın kokusunu duyar duymaz hissettiği raşe, birbirinin tamamiyle zıddı iki rûhiyete daldı. Hakkı Celis kendi kendine diyordu ki: «Ya o düşünceler, ya bu raşe doğru idi. Acaba hangisinde samimiyim!»

Genç adam, bütün gün kendini böyle tahlîl etti; fakat bir türlü ne olduğunu anlayamadı. Kalbi muzlim bir muamma halini aldı. Onun için şübhesiz olan bir şey varsa, o da Seniha'yı sevmenin, dünyanın bütün boş, sathî ve şehvanî hazlarına mağlup olmaktan başka bir şeye delâlet etmediğidir. Zira Seniha, hazların özü, mahsılası ve timsâli idi, onu ölümlere sürükleyen, onu ulvî divanelikler yaptıran büyük ve derin bir aşk ile sevmek bile kâbil değildi. Bu

---

[*] Kiralık Konak: Yakup Kadri Bey: Nâşri: Dergâh Mecmuası 2 Cild bir arada 30 kuruştur.

acı hakikat, ona, genç kızı Şişli'deki apartmanda ziyaretinden sonra tamamiyle ayan olmuştu...

Yakup Kadri

** TAHLİLİ FİHRİST **

Yazar Adına Göre

ABDÜLHAK HAMİD (TARHAN)

Şair-i Azam C.IV,Nu:42,s.84, 5 Kânunusani 1339

ABDÜLHAK ŞİNASİ (HİSAR)

"Âlev" Muharriri Zeki Bey ve Romancılık C.I,Nu:1,s.12
15 Nisan 1337

"Kitaplar Karşısında Gençlik'in Hicranı" C.I,Nu:2,s.29
1 Mayıs 1337

"İsmail Hakkı Bey ve Eseri" C.I,Nu:3,s.44
16 Mayıs 1337

"Kırılmış Bir Rübab" C.I,Nu:9,s.137
20 Ağustos 1337

"Ahmet Hâşim'in Eseri Etrafında" C.I,Nu:11,s170
20 Eylül 1337

"Şiirde Vuzuh" C.I,Nu:12,s.193
5 Teşrini evvel 1337

"Aşk Şiirleri (Şiir) C.II,Nu:13,s3
20 Teşrini evvel 1337

ÂDEM DEDE

Gazel (Şiir) C.IV,Nu:41,s.70, 20 Kânunuevvel 1338

AHMET HAMDİ (TANPINAR)

Sonbahar (Şiir) C.I,Nu.1,s.8, 15 Nisan 1337

Madalyon (Şiir) C.I,Nu.8,s.121, 5 Ağustos 1337

Hicret (Şiir) C.II,Nu.13,s.16, 20 Teşrinievvel 1337

Annem İçin (Şiir) C.II,Nu.14,s.30, 5 Teşrinisani 1337

Isfahan (Şiir) C.II,Nu.19,s.108, 20 Kânunusani 1338

Kerem (Şiir) C.II,Nu.21,s.142, 20 Şubat 1338

Odalarda Akşam C.III,Nu.26,s.25, 5 Mayıs 1338

Beyaz Taş (Şiir) C.III,Nu.28,s.57, 5 Haziran 1338

Kalbim (Şiir) C.III,Nu.30,s.87, 5 Temmuz 1338

Bir Yolcuya(Şiir) C.IV,Nu.41,s.71, 5 Kânunusani 1338

Senenin Son Gecesi C.IV,Nu.42,s.87, 5 Kânunusani 1338

AHMET HAMİD

Garip Ahmet C.I,Nu:4,s.62, 1 Haziran 1337

AHMET HAŞİM

Bir Günün Sonunda Arzu(Şiir) C.I,Nu.1,s.7, 15 Nisan 1337

Olmak (Şiir) C.I,Nu.2,s.22, 1 Mayıs 1337

"Âlev" İmlâ Kelime ve Edebiyat-ı Cedide C.I,Nu.2,s.23, 1 Mayıs 1337

Müslüman Saati C.I,Nu.3,s.35, 16 Mayıs 1337

Parıltı(Şiir) C.I,Nu.3,s.36, 16 Mayıs 1337

Şafakta(Şiir) C.I,Nu.6,s.83, 5 Temmuz 1337

Şiirde Mânâ C.I,Nu.8,s.113, 5 Ağustos 1337

Ressamlarımız Hakkında Bir Mütelaa C.I,Nu.10,s.145, 5 Eylül 1337

Cem'in Gözü C.I,Nu.11,s.161, 20 Eylül 1337

Hazanda Bülbül(Şiir) C.I,Nu.11,s.165, 20 Eylül 1337

İstanbul Hakkında Bir Ecnebi İle Muhâvere C.II,Nu.13,s.2, 20 Teşrinievvel 1337

Şiirde "Vatan" C.II,Nu.18,s.82, 5 Kânunusani 1338

Havz(Şiir) C.II,Nu.19,s.99, 25 Kânunusani 1338

Yılan Hikâyesi C.II,Nu.24,s.177, 5 Nisan 1338

Piyâle(Şiir) C.II,Nu.24,s.179, 25 Kânunusani 1338

Bir Ressama Cevab C.III,Nu.34,s.151, 5 Eylül 1338

AHMET KUTSİ (TECER)

Gölgesinde Oturduğum Ağaç (Şiir) C.I,Nu.10,s.158, 5 Eylül 1337

Bir Kadın Değildi (Şiir) C.IV,Nu.37,s.50, 20 Teşrinievvel 1338

İhtiyar Kızlar (Şiir) C.IV,Nu.38,s.25, 5 Teşrinisani 1338

AHMET TALAT (ONAY)

İlham-ı Tasavvuf(Şiir) C.IV,Nu.41,s.67,20 Kânunuevvel 1338

AHMET TEVFİK

Atomlar ve Hayatları C.I,Nu.8,s.118, 5 Ağustos 1338

" " C.I,Nu.11,s.165 20 Eylül 1337

AHMET VEFİK PAŞA

Molier'den "Zor Nikâhı" C.II,Nu.19,s.104,20 Kânunusani 338
(Terc.)

" " C.II,Nu.20,s.120, 5 Şubat 1338

" "Meraki" C.III,Nu.31,s.105, 20 Temmuz 1338

" " " ,Nu.31,s.105, 20 Temmuz 1338

" " " ,Nu.32,s.120, 5 Ağustos 1338

" " " ,Nu.33,s.139, 20 Ağustos 1338

" " " ,Nu.34,s.156, 5 Eylül 1338

" " " ,Nu.35,s.173, 20 Eylül 1338

" " " ,Nu.36,s.183, 5 Teşrinievvel 338

ALİ EKREM (BOLAYIR)

Gazel(Şiir) C.II,Nu.21,s.131, 5 Şubat 1338

ALİ GALİP

"Mâlvâ" Maksim Gorki C.I,Nu.8,s.124, 5 Ağustos 1337
(Terc.)

" " " C.I,Nu.11,s.173, 20 Eylül 1337

" " " C.I,Nu.12,s.192, 5 Teşrinievvel 1337

" " " C.II,Nu.16,s.62, 5 Kânunuevvel 1337

" " " C.II,Nu.17,s.79, 20 Kânunusani 1337

" " " C.II,Nu.18,s.95, 5 Kânunusani 1338

" " " C.II,Nu.19,s.112, 20 Kânunusani 1338

" " " C.II,Nu.20,s.125, 5 Şubat 1338

Maksim Gorki(Hayatı) C.II,Nu.21,s.133, 20 Şubat 1338

Hanri Batay'ın Ölümü Üzerine C.II,Nu.23,s.171,20 Mart 1338

Edebi Cereyanlar C.II,Nu.24,s.182, 5 Nisan 1338

Solmuş Eller (Terc.Klod Farer) C.III,Nu.25,s.8, 20 Nisan 1338

C.III,Nu.26,s.19, 5 Mayıs 1338

Solmuş Eller (Terc.Klod Farer) C.III,Nu.26,s.19, 5 Mayıs 1338

Alman Edebiyatı C.III,Nu.26,s.28, 5 Mayıs 1338

Materlink C.III,Nu.27,s.35, 20 Mayıs 1338

Solmuş Eller (Terc. Klod Farer) C.III,Nu.30,s.83, 5 Temmuz 1338

İçerde (Moris Materlink) C.III,Nu.30,s.88, 5 Temmuz 1338

Schakespare Hakkında C.III,Nu.32,s.115, 5 Ağustos 1338

Tolstoy'un Son Günleri C.III,Nu.34,s.155, 5 Eylül 1338

Niçin Kederliyiz (Anatol Frans) C.IV,Nu.37,s.496, 20 Teşrinievvel 338

Kızıl Vesika (Maksim Gorki Terc.) C.IV,Nu.37,s.501,20 Teşrinievvel 1338

" " C.IV,Nu.38,s.30, 5 Teşrinisani 1338

" " C.IV,Nu.39,s.45, 20 Teşrinisani 1338

Macar Edebiyatı, Asker (Fransuva Mersak, Terc.) C.IV,Nu.42,s.94, 5 Kânunusani 1338

ALİ MÜMTAZ (AROLAT)

Korudaki Meydan(Şiir) C.I,Nu.6,s.90, 5 Temmuz 1337

Göldeki Geceler(Şiir) C.I,Nu.7,s.102, 20 Temmuz 1337

Tunç Madalyaları(Şiir) C.I,Nu.8,s.119, 5 Ağustos 1337

Sükût(Şiir) C.I,Nu.9,s.138, 20 Ağustos 1337

Oyun Kâğıtları(Şiir) C.I,Nu.10,s.155, 5 Eylül 1337

Dalgalarla Beraber(Şiir) C.I,Nu.11,s.167, 20 Eylül 1337

Tunç Madalyalar(Şiir) C.I,Nu.12,s.191, 5 Teşrinievvel 1337

Bendler(Şiir) C.II,Nu.13,s.6, 20 Teşrinievvel 1337

Mumlara Çizilen Hatlar(Şiir) C.II,Nu.14,s.26, 5 Teşrinisani 1337

Ademe Çıkan Yol(Şiir) C.II,Nu.15,s.34, 20 Teşrinisani 1337

Adem Bülbülleri(Şiir) C.II,Nu.16,s.58, 5 Teşrinisani 1337

Çoban ve Yolcu(Şiir) C.II,Nu.17,s.71, 20 Kânunuevvel 1337

Fani Türküler(Şiir) C.II,Nu.18,s.92, 5 Kânunusani 1338

Hayal İklimleri(Şiir) C.II,Nu.19,s.108, 20 Kânunusani 1338

Güller(Şiir) C.II,Nu.20,s.115, 5 Şubat 1338

Teselli(Şiir) C.II,Nu.23,s.163, 20 Mart 1338

Bir Gemi Yelken Açtı(Şiir) C.II,Nu.24,s.184, 5 Nisan 1338

Mehtap(Şiir) C.III,Nu.25,s.4, 20 Nisan 1338

Leylaklar(Şiir) C.III,Nu.26,s.21, 5 Mayıs 1338

Tahassür C.III,Nu.27,s.35, 2 Mayıs 1338

Büyükdere'de Bir Yaz Akşamı(Şiir) C.III,Nu.28,s.54, 5 Haziran 1338

Sonbahar(Şiir) C.III,Nu.29,s.67, 20 Haziran 1338

Şiir C.III,Nu.30,s.84, 5 Temmuz 1338

Çoban(Şiir) C.III,Nu.31,s.99, 20 Temmuz 1338

Gölde Geceler(Şiir) C.III,Nu.33,s.133, 20 Ağustos 1338

Şiir ve Tabiat(Şiir) C.III,Nu.34,s.155, 5 Eylül 1338

Sekiz Mısra(Şiir) C.III,Nu.35,s.162, 20 Eylül 1338

Zanbaklar(Şiir) C.III,Nu.36,s.182, 5 Teşrinievvel 1338

Kırmızı Hilâl(Şiir) C.IV,Nu.37,s.499, 20 Teşrinievvel 1338

Akşamın Ufkunda(Şiir) C.IV,Nu.38,s.22, 5 Teşrinisani 1338

Hayalet(Şiir) C.IV,Nu.39,s.40, 20 Teşrinisani 1338

Sonbahar Akşamları(Şiir) C.IV,Nu.40,s.52,5 Kânunuevvel 1338

Üç Çeşme(Şiir) C.IV,Nu.41,s.69, 20 Kânunuevvel 1338

Mehtap I(Şiir) C.IV,Nu.41,s.72,20 Kânunuevvel 1338

Mehtap II(Şiir) C.IV,Nu.41,s.73,20 Kânunuevvel 1338

Kaval(Şiir) C.IV,Nu.41,s.76,20 Kânunuevvel 1338

Çoban ve Yolcu(Şiir) C.IV,Nu.42,s.85, 5 Kânunusani 1339

" " C.IV,Nu.42,s.86, 5 Kânunusani 1339

Sonbahar(Şiir) C.IV,Nu.42,s.87, 5 Kânunusani 1339

Kargalar(Şiir) C.IV,Nu.42,s.87, 5 Kânunusani 1339

Leylekler(Şiir) C.IV,Nu.42,s.90, 5 Kânunusani 1339

Dalga Kıran(Şiir) C.IV,Nu.42,s.93, 5 Kânunusani 1339

ALİ NİZÂMİ

Son İlmi Felsefe Ceryanları ve Türkler C.I,Nu.5,s.77, 20 Haziran 1337

ÂRİF DÜNDAR

Edirne'de Sultan Selim Camii C.I,Nu.1,s.8, 15 Nisan 1337

ÂŞIK HASAN

Dağlar(Şiir) C.I,Nu.1,s.13, 15 Nisan 1337

BASRİ LOSTAR

Hindistan Hatıraları C.IV,Nu.38,s.28, 5 Teşrinisani 1338

Himalaya Dağlarında C.IV,Nu.39,s.37, 20 Teşrinisani 1338

Hindistan Hatıraları C.IV,Nu.41,s.69, 20 Kânunuevvel 1339

BURSALI Mehmet TAHİR

Hazerfan Hüseyin Efendi C.I,Nu.12,s.185,5 Teşrinievvel 338

CEVDET

Korkut Ata C.II,Nu.15,s.38, 20 Teşrinisani 1337

CAVİDE HAYRİ

Hüseyni aşiran şarkı C.I,Nu.10,s.150, 5 Eylül 1337

Buselik şarkı C.I,Nu.12,s.194, 5 Teşrinievvel 1337

Hüseyni aşiran şarkı C.II,Nu.14,s.30, 5 Teşrinisani 1337

Muhayyer şarkı C.II,Nu.16,s.63, 5 Kânunuevvel 1337

Hüseyni aşiran nefes C.II,Nu.17,s.77, 20 Kânunuevvel 1337

Hüseyni şarkı C.II,Nu.19,s.110, 20 Kânunusani 1338

Muhayyer kürdi şarkı C.II,Nu.20,s.126, 5 Şubat 1338

Rast nefes C.II,Nu.23,s.171, 20 Mart 1338

Şit-i araban şarkı C.III,Nu.26,s.26, 5 Mayıs 1338

EMİN RECEP

Çiftlikte Mektup(Şiir) C.I,Nu.2,s.7, 15 Nisan 1337

"Arda" Nehrinde Bir Grup(Şiir) C.I,Nu.3,s.41,16 Mayıs 1337

Batan Güneşe(Şiir) C.I,Nu.4,s.52, 1 Haziran 1337

Bulutlar(Şiir) C.I,Nu.5,s.74, 20 Haziran 1337

Meriç(Şiir) C.I,Nu.7,s.100, 20 Temmuz 1337

Denizle Hasbihal(Şiir) C.I,Nu.12,s.184,5 Teşrinievvel 1337

Balkanlarda Aydoğuşu(Şiir) C.II,Nu.17,s.77, 20 Kânunuevvel 1337

FALİH RIFKI (ATAY)

Yeni Nesiller İçin Bir Mezarlık C.I,Nu.3,s.34, 16 Mayıs 1337

Güzel Vatanperverlik C.I,Nu.9,s.66, 20 Haziran 1337

Hemşerilikten Feragat C.I,Nu.9,s.129, 20 Ağustos 1337

"Millî Cereyan"ın Zaferi C.I,Nu.12,s.177,5 Teşrinievvel 37

Takriz Ananesinin Devamı C.II,Nu.18,s.87, 5 Kânunusani 338

Darülbedai Anadolu'da C.II,Nu.21,s.131, 20 Şubat 1338

FEVZİ LUTFİ

Şiirde Teselli C.I, Nu:9,s.135, 20 Ağustos 1337

Manisa Bağları C.I, Nu:10,s.154, 5 Eylül 1337

Hasret Mektubu C.I, Nu:11,s.165, 20 Eylül 1337

Sonbaharda İstanbul C.I, Nu:12,s.190, 5 Teşrinievvel 1337

Anadolu Hanları C.II, Nu:13,s.13, 20 Teşrinievvel 1337

Anadolu Akşamları C.II, Nu:14,s.29, 5 Teşrinisani 1337

Anadolu İnsanı(Aydın) C.II, Nu:15,s.45, 20 Teşrinisani.337

Anadolu İnsanı(Erzurum) C.II, Nu:16,s.62,5 Kânunuevvel.337

«Hüzün ve Tebessüm» (İzzet Melih) C.II, Nu:17,s.73, 20 Kânunuevvel.337

Edebiyat ve Kitabet C.II, Nu:17,s.76, 20 Kânunuevvel.337

Çoban Zeynep C.II, Nu:17,s.77, 20 Kânunuevvel.337

"Güllü" Halide Nusret C.II, Nu:18,s.88, 5 Kânunusani 1338

İ.Melih Bey'e Samimiyet C.II, Nu:18,s.89, 5 Kânunusani.338

Tenkid C.II, Nu:18,s.94, 5 Kânunusani 1338

Gurbette Bir Hemşeri C.II, Nu:19,s.110, 20 Kânunusani.338

Mizah İptilası C.II, Nu:20,s.127, 5 Şubat 1338

"Çalıkuşu" C.II, Nu:21,s.135, 20 Şubat 1338

Teselli C.II, Nu:22,s.155, 5 Mart 1338

Ömer Seyfettin Bey C.II, Nu:23,s.166, 20 Mart 1338

Halk Edebiyatı C.II, Nu:23,s.174, 20 Mart 1338

"Gönülden Sesler"O.Seyfi C.II, Nu:24,s.187, 5 Nisan 1338

Esir Emine C.III, Nu:25,s.13, 20 Nisan 1338

"Rahmet" ve İlk Temas, İlk Zevk C.III, Nu:25,s.13, 20 Nisan 1338

"Ruhlar" ve "Nur Baba" C.III, Nu:26,s.27, 5 Mayıs 1338

Kitaplar C.III, Nu:27,s.44, 20 Mayıs 1338

Uşakîzâde Halid Bey C.III, Nu:27,s.64, 20 Mayıs 1338

Refik Halid Bey'e Mektup C.III, Nu:28,s.79, 20 Haziran.338

H.Edib "Dağa Çıkan Kurt" C.III, Nu:30,s.95, 5 Temmuz 1338

A.Hikmet "Çağlayanlar" C.III, Nu:30,s.95, 5 Temmuz 1338

Kadı Burhanettin C.III, Nu:30,s.95, 5 Temmuz 1338

Hind'in Sergüzeşti C.III, Nu:31,s.101, 20 Temmuz 1338

Bir Hemşire C.III, Nu:32,s.123, 5 Ağustos 1338

Kitaplar C.III, Nu:33,s.142,20 Ağustos 1338

Sahba'nın İsyanı C.III, Nu:34,s.153, 5 Eylül 1338

Sanat ve Kadın C.III, Nu:35,s.172, 20 Eylül 1338

Kitaplar C.III, Nu:36,s.188, 5 Teşrinievvel 1338

R.Nuri Bey'in Dedikleri C.III, Nu:37,s.493, 20 Teşrinievvel 1338

Kitaplar C.III, Nu:37,s.506, 20 Teşrinievvel 1338

Kitaplar C.III, Nu:38,s.51, 5 Teşrinievvel 1338

Sanat ve Kahraman C.III, Nu:39,s.44, 20 Teşrinievvel 1338

Kitaplar C.III, Nu:39,s.46, 20 Teşrinievvel 1338

HALİDE EDİB (ADIVAR)

Efenin Hikâyesi C.I, Nu:1,s.14, 15 Nisan 1337

Duatepe C.I, Nu:12,s.195, 5 Teşrinievvel 1337

Mekkâreci Mehmet C.II, Nu:16,s.51, 5 Kânunuevvel 1337

Mekkâreci Mehmet C.II, Nu:17,s.68, 20 Kânunuevvel 1337

Muharebeyi Kazananlar C.II, Nu:20,s.115, 5 Şubat 1338

"Ateşten Gömlek"den C.III, Nu:29,s.66, 20 Haziran 1338

HALİL BEDİİ (YÖNETKEN)

Bugünkü Musiki C.II, Nu:18,s.93, 5 Kânunusani 1338

HALİL FİKRET

Mekteplerin Teşkilatı Hariciyesi Hakkında Nazariyat C.I, Nu:12,s.180, 5 Teşrinievvel 338

" " " C.II, Nu:13,s.10, 20 Teşrinievvel 338

" " " C.II, Nu:16,s.59, 5 Kânunuevvel 1337

HALİL VEDAT (FIRATLI)

İstanbul Yolunda C.I,Nu:7,s.99, 20 Temmuz 1337

Bizim Alim Sergisi C.I,Nu:8,s.123, 5 Ağustos 1337

Karanlık Evler Semtinde Deniz C.II,Nu:18,s.93,5Kân.sani.38

HAMİD SADİ

Sakarya C.I,Nu:1,s.11, 15 Nisan 1337

Küçük Asya C.I,Nu:2,s.28, 1 Mayıs 1337

Şarka Bir Nazar C.I,Nu:3,s.43, 16 Mayıs 1337

Murad Dağı C.I,Nu:5,s.76, 20 Haziran 1337

HASAN ALİ

Şark (Şiir) C.I, Nu:2,s.22, 1 Mayıs 1337

Pınar(Şiir) C.I, Nu:2,s.22, 1 Mayıs 1337

Taziyet(Şiir) C.I, Nu:4,s.55, 1 Haziran 1337

Havuz(Şiir) C.I, Nu:4,s.57, 1 Haziran 1337

Fırtınada Martılar(Şiir) C.I, Nu:5,s.71, 20 Haziran1337

Gözlerin(Şiir) C.I, Nu:5,s.78, 20 Haziran 1337

Felsefe Tedrisatı(1) C.II, Nu:22,s.152, 5 Mart 1338

Felsefe Tedrisatı(2) C.II, Nu:23,s.163, 20 Mart 1338

Felsefe Tedrisatı(3) C.III, Nu:25,s.10, 20 Mart 1338

Tâli Tahsilde Vahdet C.III, Nu:27,s.39, 20 Mayıs 1338

Tâli Tahsilde Vahdet C.III, Nu:29,s.71, 20 Haziran 1338

Hz. Mevlâna Hak. C.III, Nu:36,s.185, 5 Teşrinievvel 338
Garbda Tedkikat

HASAN İHSAN

"Meraki" Molier C.II, Nu:21,s.141, 20 Şubat 1338
A.Vefik Paşa Tiyat.

"Taş Parçası" C.III, Nu:26,s.29, 5 Mayıs 1338
Sevda Politikası

Tiyatro C.III, Nu:28,s.63, 5 Haziran 1338

HASAN RASİM

Halı(Şiir) C.II,Nu:22,s.150, 5 Mart 1338

Bahçeler(Şiir) C.III,Nu:28,s.61, 5 Haziran 1338

Ayna(Şiir) C.III,Nu:32,s.123, 5 Ağustos 1338

Ayna(Şiir) C.IV,Nu:41,s.73, 20 Kânunuevvel 1338

HÜSEYİN AVNİ (ŞANDA)

Gurbete Giden Yol C.II,Nu:19,s.109, 20 Kânunusani 1338

Ocak Başında C.II,Nu:21,s.139, 20 Şubat 1338

Türk, Türbe, İman C.II,Nu:22,s.157, 5 Mart 1338

Cami'de Kandil C.III,Nu:27,s.43, 20 Mayıs 1338

Toplu Gönüller C.III,Nu:31,s.104, 20 Temmuz 1338

Eski Ev C.III,Nu:32,s.126, 5 Ağustos 1338

Öksüz Millet C.III,Nu:33,s.141, 20 Ağustos 1338

Türk Toprakları C.III,Nu:34,s.157, 5 Eylül 1338

Türk Taşı C.III,Nu:36,s.182, 5 Teşrinievvel 1338

Zafer Günlerinde Şiir C.IV,Nu:37,s.501, 20 Teşriniev. 1338

Sonbahar Musahabesi C.IV,Nu:39,s.46, 20 Teşrinisani 1338

Mavera-ı Toprak C.IV,Nu:40,s.59, 5 Kânunuevvel 1338

Edebiyatımızda İklimler C.IV,Nu:41,s.75,20 Kânunuevvel 338

Tatlı Anlar C.IV,Nu:42,s.93, 5 Kânunusani 1339

HÜSEYİN GALİP

Freud Meslepi C.III,Nu:25,s.57, 20 Nisan 1338

HÜSEYİN NAMIK (ORKUN)

Türk Kelimesinin Menşei C.I,Nu:4,s.59 1 Haziran 1337

Türk Kelimasine Dair C.I,Nu:7,s.99 20 Haziran 1337

Yahşi Fakih ve Eseri C.I,Nu:7,s.106 20 Temmuz 1337

Hâkan C.I,Nu:8,s.123 5 Ağustos 1337

Eski Türk Adetleri C.I,Nu:10,s.155 5 Eylül 1337

Eski Türk İtikatları C.I,Nu:12,s.185 5 Teşrinievvel 1337

Millî Türk Yemekleri C.II,Nu:20,s.118 5 Şubat 1338

Tuğ C.II,Nu:21,s.136 20 Şubat 1338

Tarihte Türk Kadınlığı C.II,Nu:22,s.156 5 Mart 1338

Eski Türklerde Tababet, Millî Oyunlar, Harp. C.II,Nu:23,s.169, 20 Mart 1338

Osmanlılar ve Kayıhan Kabilesi C.III,Nu:34,s.152,5 Eyl.338

Osmanlılar ve Kayıhan Kabilesi C.III,Nu:35,s.172 20 Eyl.38

" " " C.IV,Nu:37,s.498 20 Teşrinievvel 1338

Mufassal Türk Tarihi C.IV, Nu:38,s.23 5 Teşrinievvel 1338

HÜSNÜ DEDE

Nefes(Şiir) C.III,Nu:28,s.56, 5 Haziran 1338

İDRİS SABİH

Ana Yüreği(Şiir) C.II,Nu:24,s.187, 5 Nisan 1338

İHSAN

Türk'ün Hakkı C.I,Nu:3,s.39, 16 Mayıs 1337

Bir Vesika C.I,Nu:7,s.98, 20 Temmuz 1337

İLYAS

TÜRK HAKİMİYETİNDE MUSEVİLER C.II,Nu:21,s.134, 20 Şubat 38

" " " C.II,Nu:22,s.147, 5 Mart 1338

" " " C.II,Nu:23,s.165, 20 Mart 1338

" " " C.III,Nu:27,s.37, 20 Mayıs 1338

İSMAİL GALİP

Temaşamız Milli mi? C.II,Nu:7,s.105, 20 Temmuz 1337

Temaşa ve Darülbedai C.II,Nu:14,s.27, 5 Teşrinisani 1337

İSMAİL HAKKI (BALTACIOĞLU)

Kerbelâ'ya Giden Derviş C.I,Nu:1,s.2, 15 Nisan 1337

Yeşil Medeniyet C.I,Nu:2,s.19, 1 Mayıs 1337

Küller Altında Bir Anadolu C.I,Nu:3,s.34, 16 Mayıs 1337

Hayatımızın Mantığı Kendisi mi? C.I,Nu:4,s.50, 1 Haziran 1337

Ölenlerin Felsefesi C.II,Nu:13,s.1, 20 Teşrinievvel 1337

İSMAİL HİKMET

Bu da Bir Hasbıhal C.I,Nu:7,s.101, 20 Temmuz 1337

Fikret ve İstikbal C.I,Nu:9,s.134, 20 Ağustos 1337

İZZET MELİH (DEVRİM)

Hüzün ve Tebessüm C.I,Nu:9,s.133, 20 Ağustos 1337

KARİB HASAN

Türkü(Şiir) C.I,Nu:5,s.78, 20 Haziran 1337

KEMALETTİN KÂMİ (KAMU)

İzmir Yollarında(Şiir) C.I,Nu:5,s.69, 20 Haziran 1337

İstiklal Ordusunun Şehitlerine(Şiir) C.II,Nu:22,s.147, 5 Mart 1338

Zafer(Şiir) C.IV,Nu:38,s.30,5 Teşrinisani 1338

KERİM

Umumi İsafiyet Nazariyatı C.II,Nu:22,s.149, 5 Mart 1338

KİLİSLİ RIFAT (BİLGE)

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'ne Dair C.II,Nu:15,s.36, 20 Teşrinisani 1338

KÖPRÜLÜZÂDE AHMET CEMAL

XIX.yy İran Edebiyatı (Terc. Aleksander Konekega'dan) C.I,Nu:6,s.83,5 Temmuz 1337

Simavna Kadısıoğlu Şeyh Bedreddin (Frans Babinger'den Terc.) C.II,Nu:13,s.5,20 Teşrinievvel.337

" " C.II,Nu:16,s.54,5 Kanunuevvel 1337

" " C.II,Nu:17,s.70,20 Kanunuevvel.337

" " C.II,Nu:18,s.90,5 Kanunusani 1338

" " C.II,Nu:19,s.101,20 Kânunusani.338

" " C.II,Nu:20,s.116, 5 Şubat 1338

" " C.II,Nu:21,s.131, 20 Şubat 1338

" " C.II,Nu:22,s.157, 5 Mart 1338

Simavna Kadısıoğlu C.II,Nu:23,s.172, 20 Mart 1338
Şeyh Bedreddin (Frans Babinger'den Terc.)

" " C.II,Nu:24,s.183, 5 Nisan 1338

" " C.III,Nu:25,s.11, 20 Nisan 1338

" " C.III,Nu:26,s.24, 5 Mayıs 1338

" " C.III,Nu:27,s.42, 20 Mayıs 1338

" " C.III,Nu:28,s.59, 5 Haziran 1338

" " C.III,Nu:29,s.77, 20 Haziran 1338

" " C.III,Nu:30,s.93, 5 Temmuz 1338

" " C.III,Nu:31,s.110, 20 Temmuz 1338

" " C.III,Nu:33,s.138, 20 Ağustos 1338

" " C.III,Nu:34,s.158, 5 Eylül 1338

" " C.IV,Nu:37,s.499,20 Teşrinievvel 1338

" " C.IV,Nu:40,s.59,5 Kânunuevvel 1338

" " C.IV,Nu:41,s.77,20 Kânunuevvel 1338

KÖPRÜLÜZÂDE MEHMET FUAT

İslâm Medeniyeti C.I,Nu:3,s.36, 16 Mayıs 1337

Şeyyad Hamza C.I,Nu:4,s.51, 1 Haziran 1337

En Eski Azeri-Türk Şairi(Hasanoğlu) C.I,Nu:6,s.82, 5 Temmuz 1337

Kadı Burhaneddin C.II,Nu:24,s.180, 20 Nisan 1338

Anadolu Tarihi Dinisî Hakkında Notlar C.IV,Nu:42,s.82, 5 Kânunusani 1339

MAHMUT CELALEDDİN

Konfiçyus Mezarı C.III,Nu:28,s.56, 5 Haziran 1338

Pastör C.III,Nu:31,s.102, 20 Temmuz 1338

Osmanlı Tarihinde Dergâh C.III,Nu:36,s.183,5 Teşriniev. 38

MAHMUT NEDİM

Asya'da Musikili Tiyatrolar C.I,Nu:7,s.8, 20 Temmuz 1337

MEHMET EMİN

Hasbıhal C.I,Nu:4,s.53, 1 Haziran 1337

Olum-Şuûr C.I,Nu:5,s.70, 20 Haziran 1337

Ne Çıkar C.II,Nu:13,s.4, 20 Temmuz 1337

Anlaşılmaz ki... C.II,Nu:14,s.23, 5 Teşrinisani 1337
Anlaşılmaz ki.

"Gülmek Nedir? C.II,Nu:17,s.72,20 Kânunuevvel 1338
Kime Güleriz" (M.Şekip)

Emil Botrö ve Felsefesi C.II,Nu:18,s.85,5 Kânunusani 1338

" " " C.II,Nu:19,s.99,20 Kânunusani 1338

"Felsefeye Doğru" C.III,Nu:33,s.134, 20 Ağustos 1338
Z.Gökalb'ın makalesi

Mektuplar C.III,Nu:35,s.176, 20 Eylül 1338
(Ragıp Hulusi Bey'e)

Bizde Feylesof C.IV,Nu:42,s.86,5 Kânunusani 1339
Niye Yetişmedi?

Mehmet HALİD

Eşrefoğlu(I) C.I,Nu:1,s.9, 15 Nisan 1337

Eşrefoğlu(I) C.I,Nu:2,s.26, 1 Mayıs 1337

Câmi-ün-Nezâr C.I,Nu:3,s.41, 16 Mayıs 1337

Necati'nin Ölümü C.I,Nu:4,s.58, 1 Haziran 1337

Kur'an-ı Kerim ve Arap C.I,Nu:5,s.71, 20 Haziran 1337
Şiiri (Henri Tavuli'den terc.)

Nedim I C.I,Nu:6,s.88, 5 Temmuz 1337

Kur'an-ı Kerim ve Arap C.I,Nu:6,s.90, 5 Temmuz 1337
Şiiri (II)

Nedim I C.I,Nu:7,s.104 20 Temmuz 1337

Üftâde C.I,Nu:12,s.181, 5 Teşrinievvel 1337

Bir Kaç Anadolu C.II,Nu:15,s.44, 20 Teşrinisani 1337

Siması Önünde

İlmî Eserlerde Lisan ve Üslûp C.II,Nu:15,s.44, 20 Teşrinisani 1337

Yunus Emre Divan C.IV,Nu:38,s.22, 5 Teşrinisani 1338

Necâti'nin Hayatı C.IV,Nu:39,s.39, 20 Teşrinisani 1338

Sehi ve Eseri C.IV,Nu:40,s.54, 5 Kânunievvel 1338

Adem Dede C.IV,Nu:41,s.71, 20 Kânunievvel 1338

MEHMET HİLMİ

Türkler ve Moğollar C.II,Nu:20,s.119, 5 Şubat 1338

" " C.II,Nu:21,s.138, 20 Şubat 1338

" " C.II,Nu:22,s.154, 5 Mart 1338

MEHMET KADRİ

Sağır Feylesof C.II,Nu:16,s.59, 5 Kânunievvel 1337

Şerif Hoca'ya Dair Notlar C.III,Nu:25,s.3, 20 Nisan 1338

MEHMET SAİD

Solan Gönüller(Şiir) C.II,Nu:19,s.111, 20 Kânunusani 1338

Rüzgârda Gülen Ses(Şiir) C.II,Nu:20,s.122, 5 Şubat 1338

MEHMET ŞERAFEDDİN (YALTKAYA)

Ankarada Bir Şair C.II,Nu:16,s.55, 5 Kânunusani 1337

MİHRABİ BABA

Nefes(Şiir) C.II,Nu:23,s.165, 20 Mart 1338

" C.II,Nu:26,s.25, 5 Mayıs 1338

" C.II,Nu:29,s.72, 20 Haziran 1338

MİMAR MAZHAR

İstanbul'un İmarı ve Eski Eserleri Muhafaza C.I,Nu:4,s.60, 1 Haziran 1337

MİMAR SEMİH RÜSTEM

Osmanlı Türk'ünün Camiî C.I,Nu:5,s.74, 20 Haziran 1337

MUSTAFA NİHAD (ÖZÖN)

Nedim, Şahsiyeti ve Eseri C.I,Nu:8,s.122, 5 Ağustos 1337

Bir Tebessümün Hatırası C.II,Nu:17,s.75, 20 Kânunuev. 337

Bir Azap C.II,Nu:19,s.108, 20 Kânunusani 1338

Gümüşhaneli Hakkı C.II,Nu:21,s.140, 20 Şubat 1338

Yanık Çiftlik C.II,Nu:22,s.153, 5 Mart 1338

Yanık Çiftlik C.II,Nu:23,s.170, 20 Mart 1338

Yanık Çiftlik C.III,Nu:26,s.22, 5 Mayıs 1338

Bir Gece Alemi C.III,Nu:28,s.55, 5 Haziran 1338

Evliya Çelebi C.III,Nu:29,s.68, 20 Haziran 1338

Ömer'in Aşkı C.III,Nu:30,s.91, 5 Temmuz 1338

Evliya Çelebi C.III,Nu:31,s.103, 20 Temmuz 1338

Evliya Çelebi C.III,Nu:32,s.124, 5 Ağustos 1338

Bir Akşam Gezintisi C.III,Nu:33,s.140, 20 Ağustos 1338

Evliya Çelebi C.III,Nu:35,s.167, 20 Eylül 1338

Bir Gençlik Derdi C.III,Nu:36,s.187,5 Teşrinievvel 338

Karanlıkta C.IV,Nu:41,s.74, 20 Kânunuevvel 1338

MUSTAFA ŞEKİP (TUNÇ)

Sanatın İç Yüzü C.I, Nu:1,s.3, 15 Nisan 1337

Şuur ve Hayat(Berg.Terc.I) C.I, Nu:2,s.24, 1 Mayıs 1337

Bir Şahsiyet C.I, Nu:2,s.31, 1 Mayıs 1337

Hakiki Hürriyet C.I, Nu:3,s.37, 16 Mayıs 1337

Şuur ve Hayat(Berg.Terc.II) C.I, Nu:3,s.40, 16 Mayıs 1337

Rûha Bir Dikkat C.I, Nu:4,s.52, 1 Haziran 1337

Şuur ve Hayat(Berg.Terc.III) C.I, Nu:4,s.57,1 Haziran 1337

İlmin Mebde ve Umdeleri İtibariyle Kıymeti C.I, Nu:5,s.67,20 Haziarn.337

Şuur ve Hayat(Berg.Terc.IV) C.I, Nu:5,s.72,20 Haziran.337

Rûh ve Beden (Bergson) 1 C.I, Nu:6,s.87, 5 Temmuz 1337

Hislerimizin Mantığı C.I, Nu:7,s.97, 1 20 Haz.1337

Rûh ve Beden (Bergson) 2 C.I, Nu:7,s.102,20 Tem. 1337

Cevap C.I, Nu:8,s.116, 5 Ağst. 1337

Rûh ve Beden (Bergson) 3 C.I, Nu:8,s.119, 5 Ağst. 1337

Mütefekkirlerimizin Seciyesi Nasıl Keşfedilir? C.I, Nu:10,s.146, 5 Eyl. 1337

Rûh ve Beden (Bergson) 4 C.I, Nu:10,s.151, 5 Eyl. 1337

İhtiras Nedir? C.I, Nu:11,s.162, 20 Eyl.1337

Rûh ve Beden (Bergson) 5 C.I, Nu:11,s.164, 20 Eyl.1337

İhtiraslar Nasıl Doğar? C.I, Nu:12,s.179,5 Teşrinievvel.37

Rûh ve Beden (Berg.) 6 C.I, Nu:12,s.183,5 Teşrinievvel.37

Mesleksizlik C.II, Nu:13,s.179, 20 Teşrinievvel 1337

Rûh(Şiir) C.II, Nu:14,s.21, 5 Teşrinisani 1337

Spor İhtirasının Mahiyeti ve Kıymeti C.II, Nu:15,s.35, 20 Teşrinisani 1337

Rûhun Binbir Gecelerinden C.II, Nu:16,s.52, 5 Kânunuevvel 1337

İhtirasta Faaliyet-i Rûhiye C.II, Nu:17,s.69, 20 Kânunuevvel 1337

Bedîî İhtiras C.II, Nu:18,s.83, 5 Kânunusani 1338

Vezinlerin Can Damarı C.II, Nu:21,s.130, 20 Şubat 1338

Siyasî İhtiras C.II, Nu:22,s.146, 5 Mart 1338

Mebzun Olan Yalnız Şiir midir? C.II, Nu:24,s.178, 5 Nisan 1338

Hakikat ve Şen'iyet(Berg.) I C.III, Nu:25,s.5,20 Nisan.38

Rum Mayası 1 C.III, Nu:26,s.18, 5 Mayıs 1338

Hakikat ve Şen'iyet(Berg.) II C.III, Nu:26,s.21, 5 May.338

Hakikat ve Şen'iyet(Berg.) II C.III, Nu:27,s.34,20 May.338

Rum Mayası 2 C.III, Nu:28,s.50, 5 Haziran 1338

Hakikat ve Şen'iyet(Berg.) III C.III, Nu:28,s.53, 5 Haz.38

Dirilerin Hayaletleri ve Taharriyet-ı Rûhiye (Berg) 1 C.III, Nu:29,s.66, 20 Haz. 1338

Dirilerin Hayaletleri ve Taharriyet-ı Rûhiye (Berg) 2 C.III, Nu:31,s.98, 20 Tem. 1338

Rûhun Binbir Gecelerinden C.III, Nu:32,s.114, 5 Ağst.1338

Dirilerin Hayaletleri ve Taharriyet-ı Rûhiye (Berg) 3 C.III, Nu:32,s.119, 5 Ağst.1338

Resmin Rûhiyatı ve Ressamlarımız C.III, Nu:33,s.130, 20 Ağst. 1338

Rûhun Binbir Gecesinden C.III, Nu:34,s.147, 5 Eylül 1338

Dirilerin Hayaletleri ve Taharriyet-ı Rûhiye (Berg) 4 C.III, Nu:34,s.148, 5 Eyl.1338

Resim ve Metafizik C.III, Nu:35,s.162,20 Eyl.1338

Dirilerin Hayaletleri ve Taharriyet-ı Rûhiye (Berg) 5 C.III, Nu:35,s.166, 20 Eyl.1338

Dirilerin Hayalet- leri ve rûhiye (Berg) 6 C.III, Nu:36,s.178, 5 Teşrinievvel 1338

Üç Sınıf C.III, Nu:38,s.18, 5 Teşrinisani 1338

İhtiyarlar Medeniyeti C.III, Nu:39,s.33, 20 Teşrinisani.38

Rum Mayası 3 C.III, Nu:40,s.52, 20 Kânunuevvel.38

Takliden İbdaa C.III, Nu:42,s.81, 5 Kânunuevvel.39

MÜNİR TEVFİK

Arda Kıyılarında(Şiir) C.II,Nu:42,s.81, 5 Kânunuevvel.39

NAMIK İSMAİL

Üç Melun Sanatkâr C.II,Nu:14,s.21, 5 Teşrinisani 1337

" " " C.II,Nu:15,s.37, 20 Teşrinisani 1337

NASUHİ (BAYDAR)

Thais (Anatol France'den terc.) C.III,Nu:27,s.40, 20 Mayıs 1338

" " C.III,Nu:28,s.51, 5 Haziran 1338

" " C.III,Nu:29,s.69, 20 Haziran 1338

Thais " C.III,Nu:30,s.85, 5 Temmuz 1338
(Anatol France'den terc.)

" " C.III,Nu:31,s.108, 20 Temmuz 1338

Thais C.III,Nu:32,s.116, 5 Ağustos 1338
(Anatol France'den terc.)

" " C.III,Nu:33,s.135, 20 Ağustos 1338

" " C.III,Nu:34,s.149, 5 Eylül 1338

" " C.III,Nu:35,s.168, 20 Temmuz 1338

" " C.III,Nu:36,s.180,5 Teşrinievvel 1338

" " C.IV,Nu:37,s.506,20 Teşrinievvel 1338

" " C.IV,Nu:38,s.25, 5 Teşrinisani 1338

" " C.IV,Nu:39,s.41, 20 Teşrinisani 1338

" " C.IV,Nu:40,s.61, 5 Kânunuevvel 1338

" " C.IV,Nu:41,s.76, 20 Kânunuevvel 1338

" " C.IV,Nu:42,s.91, 5 Kânunusani 1339

NECMEDDİN HALİL (ONAN)

Kapanmaz Yaralar(Şiir) C.I,Nu:1,s.7, 15 Nisan 1337

Dönüş(Şiir) C.I,Nu:2,s.22, 1 Mayıs 1337

Gençlik Günleri(Şiir) C.I,Nu:3,s.39, 16 Mayıs 1337

Büyüklük Şânı(Şiir) C.I,Nu:4,s.54, 1 Haziran 1337

Mâziden Hatıralar(Şiir) C.I,Nu:4,s.59, 1 Haziran 1337

Tren Sesleri(Şiir) C.I,Nu:5,s.67, 20 Haziran 1337

Bir Gün(Şiir) C.I,Nu:5,s.76, 20 Haziran 1337

Günlerim(Şiir) C.I,Nu:6,s.90, 5 Temmuz 1337

Anadolu Dağlarında(Şiir)C.I,Nu:8,s.121, 5 Ağustos 1337

Yolda Mısralar(Şiir) C.I,Nu:10,s.154, 5 Eylül 1337

Bir Teselli(Şiir) C.I,Nu:11,s.173, 20 Eylül 1337

Köyden Mektup(Şiir) C.II,Nu:12,s.180,5 Teşrinievvel 1337

" " C.II,Nu:13,s.12,20 Teşrinievvel 1337

Bir Akşamın Hisleri(Şiir) C.II,Nu:14,s.21,5 Teşrinisani.37

Uyanan Hatıralar(Şiir) C.II,Nu:18,s.90, 5 Kânunusani 1338

Hatıralar(Şiir) C.II,Nu:21,s.132, 20 Şubat 1338

Ölsem de Bahtiyarım(Şiir) C.II,Nu:24,s.182, 5 Nisan 1337

Bir İki Söz(Şiir) C.III,Nu:33,s.141, 20 Ağustos 1338

NUREDDİN MUSTAFA

Türk Diline Dair C.II,Nu:17,s.74, 20 Kânunuevvel 1337

" " " C.II,Nu:19,s.103, 20 Kânunusani 1338

" " " C.II,Nu:20,s.123, 5 Şubat 1338

NURULLAH ATÂ (ATAÇ)

Ahmet Haşim C.I,Nu:12,s.178, 5 Teşrinievvel 1337
(Göl Saatleri Münasebetiyle)

Sonbahar C.II,Nu:13,s.6, 20 Teşrinievvel 1337

Türk Tiyatrosunda C.II,Nu:13,s.11, 20 Teşrinievvel 1337
"İlk Göz Ağrısı"

Türk Tiyatrosunda "Ceza" C.II,Nu:14,s.28,5 Teşrinisani 338

Yalnızlık (Şiir) C.II,Nu:15,s.34, 20 Teşrinisani 1337

Türk Tiyatrosunda C.II,Nu:15,s.43, 20 Teşrinisani 1337
"Leyla" ve "Baykuş"

Melâl Perisi C.II,Nu:16,s.62, 5 Kânunuevvel 1337
(Manzume)

Son Gül (Şiir) C.II,Nu:17,s.76, 20 Kânunuevvel 1337

"Zor Nikâh" C.II,Nu:17,s.78, 20 Kânunuevvel 1337
ve "Aman Hanım Biraz Sus"

Yakub Kadri C.II,Nu:22,s.148, 5 Mart 1338
"Erenlerin Bağından Münasebetiyle"

Tahattür Saati C.II,Nu:27,s.40, 20 Mayıs 1338
(Manzume)

Akşam Şarkısı(Şiir) C.II,Nu:41,s.69, 20 Kânnunuevvel 1338

OSMAN SINAİ

Ahlâk Bahsi C.III,Nu:36,s.186, 5 Teşrinievvel 1338

ÖKSÜZ AŞIK

Dağlar(Şiir) C.I,Nu:1,s.13, 15 Nisan 1337

RAGIP HULUSİ

Bir Makale ve İstizah C.I,Nu:8,s.115, 5 Ağustos 1337

Şark-İslâm Tarihi ve Medeniyetine Dair (Prof.Barfald) C.II,Nu:13,s.6, 20 Teşrinievvel 1337

" " " C.II,Nu:14,s.26, 5 Teşrinisani 1337

Büyük Petro'nun Vasiyetnamesi C.III,Nu:23,s.162,20 Mart.38

" " " C.III,Nu:24,s.181, 5 Nisan 1338

" " " C.III,Nu:25,s.2, 20 Nisan 1338

Türk Kelimesinin Mânâsı (Bernard Monkaç) C.IV,Nu:41,s.66, 20 Kânunuevvel.38

REZZAN ÂRİF

Mücevherlerin Mânâsı C.I,Nu:1,s.4, 15 Nisan 1337

Çini C.I,Nu:2,s.20, 1 Mayıs 1337

Tebriz Sultanı (Acemceden terc.) C.I,Nu:3,s.46, 16 Mayıs 1337

Cilt C.I,Nu:4,s.54, 1 Haziran 1337

Gülnur'un Günahı C.I,Nu:6,s.91, 5 Temmuz 1337

Kısmet (Garb masalı terc.) C.I,Nu:9,s.139, 20 Ağustos 1337

" " C.I,Nu:10,s.156, 5 Eylül 1337

" " C.I,Nu:11,s.171, 20 Eylül 1337

" " C.I,Nu:12,s.186, 5 Teşrinievvel 1337

Çengelnâme (Radyard Kipling terc.) C.II,Nu:13,s.113, 20 Teşrinievvel 1337

" " C.II,Nu:14,s.31, 5 Teşrinisani 1337

" " C.II,Nu:15,s.46, 20 Teşrinisani 1337

" " C.II,Nu:20,s.128, 5 Şubat 1338

" " C.II,Nu:21,s.141, 20 Şubat 1338

Çengelnâme " C.II,Nu:22,s.158, 5 Mart 1338
(Radyard Kipling terc.)

" " C.II,Nu:23,s.174, 20 Mart 1338

" " C.III,Nu:26,s.25, 5 Mayıs 1338

" " C.III,Nu:27,s.38, 20 Mayıs 1338

" " C.III,Nu:28,s.57, 5 Haziran 1338

" " C.III,Nu:29,s.74, 20 Haziran 1338

RUŞEN EŞREF

Diyorlar ki C.II,Nu:17,s.65, 20 Kânunuevvel 1337
(Y.Kadri Bey'le Mülâkat)

Azim ve İman C.III,Nu:32,s.113, 5 Ağustos 1338

İstanbul'un Tahayyülü C.IV,Nu:37,s.499,20 Teşrinievvel.338
(Suya Hasret Eyüp Sultan)

Müzakere Salonunda C.IV,Nu:40,s.50, 5 Kânunuevvel 1338

Üç Türbe C.IV,Nu:42,s.85, 5 Kânunusani 1339

SALİH ZEKAİ

Türk Lehçeleri C.III,Nu:36,s.179,5 Teşrinievvel 1338

SAMİH RIFAT

Nefes(Şiir) C.III,Nu:32,s.125, 5 Ağustos 1338

Güzel Aydın(Şiir) C.III,Nu:36,s.180, 5 Teşrinievvel 1338

SATI BEY

Fikret'in İstifaları C.I, Nu:9,s.130, 20 Ağustos 1337

Fikret'in İstifaları C.I, Nu:10,s.148, 5 Eylül 1337

SUAD SALİH (ARSAL)

Sakarya Cenginde(Şiir) C.IV,Nu:38,s.30,5 Teşrinisani 1338

SÜLEYMAN CEVDET

Betofen'in Son Zamanları C.IV,Nu:37,s.436, 20 Teşrinievvel 1338

Rauf Yekta Bey'le Mülâkat C.IV,Nu:38,s.19, 5 Teşrinisani 1338

Ali Rıfat Bey'le Mülâkat C.IV,Nu:40,s.55, 5 Kânunusani 1338

ŞÜKRÜ

Orduya İstibal Marşı C.IV,Nu:37,s.504,20 Teşrinievvel 1338

ŞÜKÛFE NİHAL (BAŞAR)

Mudanya Zaferinden Sonra C.IV,Nu:42,s.89,5 Kânunusani 1339

TAHİR KARAOĞUZ

Ötme Bülbül(Şiir) C.III,Nu:36,s.182, 5 Teşrinievvel 1338

TEVFİK FİKRET

Devenin Başı(Şiir) C.IV,Nu:38,s.17,5 Teşrinisani 1338

TOKADİZÂDE ŞEKİB

Neler Gördüm? Derviş Sözlerinden C.IV,Nu:39,s.36,20 Teşrinisani 1338

VAHİD

Sanat C.I,Nu:9,s.136, 20 Ağustos 1337

Mukaddeme C.I,Nu:10,s.152, 5 Eylül 1337

Sanatta Hayalperestlik C.I,Nu:11,s.168, 20 Eylül 1337

Sanatkâr İçin... C.II,Nu:13,s.8,5 Teşrinievvel 1337

Tarz-ı Temsil C.II,Nu:14,s.24,5 Teşrinisani 1337

Sanatta Hareket C.II,Nu:15,s.41,20 Teşrinisani 1337

YAHYA KEMAL (BEYATLI)

Üç Tepe C.I,Nu:1,s.1, 15 Nisan 1337

Sade Bir Görüş C.I,Nu:2,s.17, 1 Mayıs 1337

Rasih'in Matlaı C.I,Nu:2,s.18, 1 Mayıs 1337

Kalble Dil C.I,Nu:3,s.33, 16 Mayıs 1337

Nedim'in Evi C.I,Nu:3,s.36, 16 Mayıs 1337

Acıların Tadı C.I,Nu:4,s.49, 1 Haziran 1337

Esir Jeminüs ve Altor Şehri C.I,Nu:5,s.65, 20 Haziran 1337

Gezinti C.I,Nu:6,s.81, 5 Temmuz 1337

Ses(Şiir) C.I,Nu:6,s.85, 5 Temmuz 1337

Balkana Seyahat C.II,Nu:14,s.17, 5 Teşrinisani 1337

Karanlıkta Uyanana Biri C.II,Nu:15,s.33,20 Teşrinisani 337

Bir Kitabın Uyandırdığı Hatıralar C.II,Nu:16,s.49,5 Kânunuevvel 1337

İmlâya Dair Güft ü Gû C.II,Nu:18,s.81,5 Kânunusani 1338

Kafiye C.II,Nu:19,s.97,20 Kânunusani 1338

Vezinler I C.II,Nu:20,s.113,5 Şubat 1338

Vezinler II C.II,Nu:23,s.161,20 Mart 1338

Lisana Dair Güft ü Gû C.III,Nu:25,s.1,20 Nisan 1338

Bugünkü Türkçemiz C.III,Nu:27,s.33,20 Mayıs 1338

İstanbul'u Fetheden Yeniçeriye Gazel(Şiir) C.IV,Nu:38,s.19, 5 Teşrinisani 1338

YAKUP KADRİ (KARAOSMANOĞLU)

Erenlerin Bağından(12) C.I,Nu.1,s.4, 15 Nisan 1337

" " (13) C.I,Nu.2,s.20, 1 Mayıs 1337

Kuvvetli Bir Rûh C.I,Nu.8,s.117, 5 Ağustos 1337

Yahya'ya Göre İncil (Sözün tecessümü) C.I,Nu.10,s.147, 5 Eylül 1337

Yahya'ya Göre İncil (İlk Müridler) C.I,Nu.11,s.163, 20 Eylül 1337

Sakarya Vadilerinde C.II,Nu.16,s.53, 5 Kânunuevvel 1337

Kadın ve Ukubet C.II,Nu.18,s.84, 5 Kânunusani 1338

Erenlerin Bağından C.II,Nu.19,s.100, 20 Kan. San.38

Erenlerin Bağından C.II,Nu.20,s.124, 5 Şubat 1338

Yeni Bir Fransız Romancısına Dair C.II,Nu.21,s.129, 20 Şubat 1338

Ateş Birdir C.II,Nu.22,s.145, 5 Mart 1338

Okun Ucundan (I) C.II,Nu.24,s.180, 5 Nisan 1338

Eski Şeylerimizdeki Büyü C.III,Nu.26,s.17, 5 Mayıs 1338

Edebiyat ve Milli Cereyan C.III,Nu.29,s.56, 20 Haziran 338

Edebiyat ve Milliyet Yolları C.III,Nu.30,s.81,5 Temmuz 338

Kır Mektupları C.III,Nu.30,s.87, 5 Temmuz 1338

Bir Elem ve Bir Teselli C.III,Nu.31,s.97,20 Temmuz 1338

Okun Ucundan (II) C.III,Nu.33,s.133, 20 Ağustos.38

Okun Ucundan (III) C.III,Nu.34,s.148, 5 Eylül 1338

Dünya Gözü ve Ahiret Sesleri C.IV,Nu.37,s.504,5 Teşrinievvel 1338

Teslim! Teslim! C.IV,Nu.38,s.5, 5 Teşrinisani 1338

Küçük Neron C.IV,Nu.39,s.34, 20 Teşrinisani 1338

ZEKİ BEY

İstiklâl Marşı Notası (Mehmet Akif) C.IV,Nu.40,s.56,5 Kânunuevvel 1338

ZİKRİ

Nefes(Şiir) C.III,Nu.35,s.169, 20 Eylül 1338

ZİYA GÖKALP

Küçük Hemşire (Şiir) C.III,Nu:30,s.82, 5 Temmuz 1338

Küçük Hemşire (Şiir) C.III,Nu:31,s.99, 28 Temmuz 1338

Türk Devletinin Tekâmülü(1) (Boy) C.III,Nu:32,s.114,5 Ağustos 38

Türk Devletinin Tekâmülü(2) C.III,Nu:36,s.177,5 Teş.ev.338

" " (3)Küçük İl C.IV,Nu:37,s.495, 20 Teş.ev.338

" " (4)Orta İl C.IV,Nu:39,s.35,5 Teş.sani 1338

" " (5)Büyük İl C.IV,Nu:40,s.49,5 Kânu.ev. 1338

" " (6)Yabguluk C.IV,Nu:41,s.65,20 Kânu.ev.1338

" " (7)Türk Mûsukisi C.IV,Nu:42,s.85,5 K.sani 39

** TAHLÎLÎ FİHRİST **

Konularına Göre

I. EDEBİYAT

A. EDEBÎ TÜRLER

1. Şiir

ABDÜLHAK ŞİNASİ

"Aşk Şiirleri (Şiir) C.II,Nu:13,s.3
20 Teşrini evvel 1337

ÂDEM DEDE

Gazel (Şiir) C.IV,Nu.41,s.70, 20 Kânunuevvel 1338

AHMET HAMDİ (TANPINAR)

Sonbahar (Şiir) C.I,Nu.1,s.8, 15 Nisan 1337

Madalyon (Şiir) C.I,Nu.8,s.121, 5 Ağustos 1337

Hicret (Şiir) C.II,Nu.13,s.16, 20 Teşrinievvel 1337

Annem İçin (Şiir) C.II,Nu.14,s.30, 5 Teşrinisani 1337

Isfahan (Şiir) C.II,Nu.19,s.108, 20 Kânunusani 1338

Kerem (Şiir) C.II,Nu.21,s.142, 20 Şubat 1338

Odalarda Akşam C.III,Nu.26,s.25, 5 Mayıs 1338

Beyaz Taş (Şiir) C.III,Nu.28,s.57, 5 Haziran 1338

Kalbim (Şiir) C.III,Nu.30,s.87, 5 Temmuz 1338

Bir Yolcuya(Şiir) C.IV,Nu.41,s.71, 5 Kânunusani 1338

Senenin Son Gecesi C.IV,Nu.42,s.87, 5 Kânunusani 1338

AHMET HAŞİM

Bir Günün Sonunda Arzu(Şiir) C.I,Nu.1,s.7, 15 Nisan 1337

Olmak (Şiir) C.I,Nu.1,s.22, 1 Mayıs 1337

Parıltı(Şiir) C.I,Nu.3,s.36, 16 Mayıs 1337

Şafakta(Şiir) C.I,Nu.6,s.83, 5 Temmuz 1337

Hazanda Bülbül(Şiir) C.I,Nu.11,s.165, 20 Eylül 1337

Havz(Şiir) C.II,Nu.19,s.99, 25 Kânunusani 1338

Piyâle(Şiir) C.II,Nu.24,s.179, 25 Kânunusani 1338

AHMET KUTSİ (TECER)

Gölgesinde Oturduğum Ağaç (Şiir) C.I,Nu.10,s.158, 5 Eylül 1337

Bir Kadın Değildi (Şiir) C.IV,Nu.37,s.50, 20 Teşrinievvel 1338

İhtiyar Kızlar (Şiir) C.IV,Nu.38,s.25, 5 Teşrinisani 1338

AHMET TALAT (ONAY)

İlhâm-ı Tasavvuf(Şiir) C.IV,Nu.41,s.67,20 Kânunuevvel 1338

ALİ EKREM (BOLAYIR)

Gazel(Şiir) C.II,Nu.21,s.131, 5 Şubat 1338

ALİ MÜMTAZ (AROLAT)

Korudaki Meydan(Şiir) C.I,Nu.6,s.90, 5 Temmuz 1337

Göldeki Geceler(Şiir) C.I,Nu.7,s.102, 20 Temmuz 1337

Tunç Madalyaları(Şiir) C.I,Nu.8,s.119, 5 Ağustos 1337

Sükût(Şiir) C.I,Nu.9,s.138, 20 Ağustos 1337

Oyun Kâğıtları(Şiir) C.I,Nu.10,s.155, 5 Eylül 1337

Dalgalarla Beraber(Şiir) C.I,Nu.11,s.167, 20 Eylül 1337

Tunç Madalyalar(Şiir) C.I,Nu.12,s.191, 5 Teşrinievvel 1337

Bendler(Şiir) C.II,Nu.13,s.6, 20 Teşrinievvel 1337

Mumlara Çizilen Hatlar(Şiir) C.II,Nu.14,s.26, 5 Teşrinisani 1337

Ademe Çıkan Yol(Şiir) C.II,Nu.15,s.34, 20 Teşrinisani 1337

Adem Bülbülleri(Şiir) C.II,Nu.16,s.58, 5 Teşrinisani 1337

Çoban ve Yolcu(Şiir) C.II,Nu.17,s.71, 20 Kânunuevvel 1337

Fani Türküler(Şiir) C.II,Nu.18,s.92, 5 Kânunusani 1338

Hayal İklimleri(Şiir) C.II,Nu.19,s.108, 20 Kânunusani 1338

Güller(Şiir) C.II,Nu.20,s.115, 5 Şubat 1338

Teselli(Şiir)	C.II,Nu.23,s.163, 20 Mart 1338
Bir Gemi Yelken Açtı(Şiir)	C.II,Nu.24,s.184, 5 Nisan 1338
Mehtap(Şiir)	C.III,Nu.25,s.4, 20 Nisan 1338
Leylaklar(Şiir)	C.III,Nu.26,s.21, 5 Mayıs 1338
Tahassür	C.III,Nu.27,s.35, 2 Mayıs 1338
Büyükdere'de Bir Yaz Akşamı(Şiir)	C.III,Nu.28,s.54, 5 Haziran 1338
Sonbahar(Şiir)	C.III,Nu.29,s.67, 20 Haziran 1338
Şiir	C.III,Nu.30,s.84, 5 Temmuz 1338
Çoban(Şiir)	C.III,Nu.31,s.99, 20 Temmuz 1338
Gölde Geceler(Şiir)	C.III,Nu.33,s.133, 20 Ağustos 1338
Şiir ve Tabiat(Şiir)	C.III,Nu.34,s.155, 5 Eylül 1338
Sekiz Mısra(Şiir)	C.III,Nu.35,s.162, 20 Eylül 1338
Zanbaklar(Şiir)	C.III,Nu.36,s.182, 5 Teşrinievvel 1338
Kırmızı Hilâl(Şiir)	C.IV,Nu.37,s.499, 20 Teşrinievvel 1338
Akşamın Ufkunda(Şiir)	C.IV,Nu.38,s.22, 5 Teşrinisani 1338
Hayalet(Şiir)	C.IV,Nu.39,s.40, 20 Teşrinisani 1338
Sonbahar Akşamları(Şiir)	C.IV,Nu.40,s.52,5 Kânunuevvel 1338
Üç Çeşme(Şiir)	C.IV,Nu.41,s.69, 20 Kânunuevvel 1338
Mehtap I(Şiir)	C.IV,Nu.41,s.72,20 Kânunuevvel 1338
Mehtap II(Şiir)	C.IV,Nu.41,s.73,20 Kânunuevvel 1338
Kaval(Şiir)	C.IV,Nu.41,s.76,20 Kânunuevvel 1338
Çoban ve Yolcu(Şiir)	C.IV,Nu.42,s.85, 5 Kânunusani 1339
" "	C.IV,Nu.42,s.86, 5 Kânunusani 1339
Sonbahar(Şiir)	C.IV,Nu.42,s.87, 5 Kânunusani 1339
Kargalar(Şiir)	C.IV,Nu.42,s.87, 5 Kânunusani 1339
Leylekler(Şiir)	C.IV,Nu.42,s.90, 5 Kânunusani 1339
Dalga Kıran(Şiir)	C.IV,Nu.42,s.93, 5 Kânunusani 1339

ÂRİF DÜNDAR

Edirne'de Sultan Selim Camii C.I,Nu.1,s.8, 15 Nisan 1337

AŞIK HASAN

Dağlar(Şiir) C.I,Nu.1,s.13, 15 Nisan 1337

EMİN RECEP

Çiftlikte Mektup(Şiir) C.I,Nu.2,s.7, 15 Nisan 1337

"Arda" Nehrinde Bir Grup(Şiir) C.I,Nu.3,s.41,16 Mayıs 1337

Batan Güneşe(Şiir) C.I,Nu.4,s.52, 1 Haziran 1337

Bulutlar(Şiir) C.I,Nu.5,s.74, 20 Haziran 1337

Meriç(Şiir) C.I,Nu.7,s.100, 20 Temmuz 1337

Denizle Hasbihal(Şiir) C.I,Nu.12,s.184,5 Teşrinievvel 1337

Balkanlarda Aydoğuşu(Şiir) C.II,Nu.17,s.77, 20 Kânunuevvel 1337

HÂKİ

Koşma(Şiir) C.I, Nu:5,s.78, 20 Haziran 1337

HASAN ÂLİ (YÜCEL)

Şark (Şiir) C.I, Nu:2,s.22, 1 Mayıs 1337

Pınar(Şiir) C.I, Nu:2,s.22, 1 Mayıs 1337

Taziyet(Şiir) C.I, Nu:4,s.55, 1 Haziran 1337

Havuz(Şiir) C.I, Nu:4,s.57, 1 Haziran 1337

Fırtınada Martılar(Şiir) C.I, Nu:5,s.71, 20 Haziran1337

Gözlerin(Şiir) C.I, Nu:5,s.78, 20 Haziran 1337

HASAN RASİM

Halı(Şiir) C.II,Nu:22,s.150, 5 Mart 1338

Bahçeler(Şiir) C.III,Nu:28,s.61, 5 Haziran 1338

Ayna(Şiir) C.III,Nu:32,s.123, 5 Ağustos 1338

" " C.IV,Nu:41,s.73, 20 Kânunuevvel 1338

HÜSNÜ DEDE

Nefes(Şiir) C.III,Nu:28,s.56, 5 Haziran 1338

İDRİS SABİH

Ana Yüreği(Şiir) C.II,Nu:24,s.187, 5 Nisan 1338

KARİB HASAN

Türkü(Şiir) C.I,Nu:5,s.78, 20 Haziran 1337

KEMALETTİN KÂMİ (KAMU)

İzmir Yollarında(Şiir) C.I,Nu:5,s.69, 20 Haziran 1337

İstiklâl Ordusunun Şehitlerine(Şiir) C.II,Nu:22,s.147, 5 Mart 1338

Zafer(Şiir) C.IV,Nu:38,s.30,5 Teşrinisani 1338

MEHMET SAİD

Solan Gönüller(Şiir) C.II,Nu:19,s.111, 20 Kânunusani 1338

Rüzgârda Gülen Ses(Şiir) C.II,Nu:20,s.122, 5 Şubat 1338

MİHRABİ BABA

Nefes(Şiir) C.II,Nu:23,s.165, 20 Mart 1338

" C.II,Nu:26,s.25, 5 Mayıs 1338

" C.II,Nu:29,s.72, 20 Haziran 1338

MUSTAFA ŞEKİP (TUNÇ)

Rûh(Şiir) C.II, Nu:14,s.21, 5 Teşrinisani 1337

MÜNİR TEVFİK

Arda Kıyılarında(Şiir) C.II,Nu:42,s.81, 5 Kânunuevvel.39

NECMEDDİN HALİL (ONAN)

Kapanmaz Yaralar(Şiir) C.I,Nu:1,s.7, 15 Nisan 1337

Dönüş(Şiir) C.I,Nu:2,s.22, 1 Mayıs 1337

Gençlik Günleri(Şiir) C.I,Nu:3,s.39, 16 Mayıs 1337

Büyüklük Şânı(Şiir) C.I,Nu:4,s.54, 1 Haziran 1337

Mâziden Hatıralar(Şiir) C.I,Nu:4,s.59, 1 Haziran 1337

Tren Sesleri(Şiir) C.I,Nu:5,s.67, 20 Haziran 1337

Bir Gün(Şiir) C.I,Nu:5,s.76, 20 Haziran 1337

Günlerim(Şiir) C.I,Nu:6,s.90, 5 Temmuz 1337

Anadolu Dağlarında(Şiir)C.I,Nu:8,s.121, 5 Ağustos 1337

Yolda Mısralar(Şiir) C.I,Nu:10,s.154, 5 Eylül 1337

Bir Teselli(Şiir) C.I,Nu:11,s.173, 20 Eylül 1337

Köyden Mektup(Şiir) C.II,Nu:12,s.180,5 Teşrinievvel 1337

" " C.II,Nu:13,s.12,20 Teşrinievvel 1337

Bir Akşamın Hisleri(Şiir) C.II,Nu:14,s.21,5 Teşrinisani.37

Uyanan Hatıralar(Şiir) C.II,Nu:18,s.90, 5 Kânunusani 1338

Hatıralar(Şiir) C.II,Nu:21,s.132, 20 Şubat 1338

Ölsem de Bahtiyarım(Şiir) C.II,Nu:24,s.182, 5 Nisan 1337

Bir İki Söz(Şiir) C.III,Nu:33,s.141, 20 Ağustos 1338

NURULLAH ATÂ (ATAÇ)

Yalnızlık (Şiir) C.II,Nu:15,s.34, 20 Teşrinisani 1337

Melâl Perisi (Manzume) C.II,Nu:16,s.62, 5 Kânunuevvel 1337

Son Gül (Şiir) C.II,Nu:17,s.76, 20 Kânunuevvel 1337

Tahattür Saati (Manzume) C.II,Nu:27,s.40, 20 Mayıs 1338

Akşam Şarkısı(Şiir) C.II,Nu:41,s.69, 20 Kânnunuevvel 1338

ÖKSÜZ AŞIK

Dağlar(Şiir) C.I,Nu:1,s.13, 15 Nisan 1337

SAMİH RIFAT

Nefes(Şiir) C.III,Nu:32,s.125, 5 Ağustos 1338

Güzel Aydın(Şiir) C.III,Nu:36,s.180, 5 Teşrinievvel 1338

SUAD SALİH (ARSAL)

Sakarya Cenginde(Şiir) C.IV,Nu:38,s.30,5 Teşrinisani 1338

ŞÜKÛFE NİHAL (BAŞAR)

Mudanya Zaferinden Sonra C.IV,Nu:42,s.89,5 Kânunusani 1339

TEVFİK FİKRET

Devenin Başı(Şiir) C.IV,Nu:38,s.17,5 Teşrinisani 1338

YAHYA KEMAL (BEYATLI)

Ses(Şiir) C.I,Nu:6,s.85, 5 Temmuz 1337

İstanbul!u Fetheden Yeniçeriye Gazel(Şiir) C.IV,Nu:38,s.19, 5 Teşrinisani 1338

ZİKRİ

Nefes(Şiir) C.III,Nu.35,s.169, 20 Eylül 1338

ZİYA GÖKALP

Küçük Hemşire (Şiir) C.III,Nu:30,s.82, 5 Temmuz 1338

Küçük Hemşire (Şiir) C.III, Nu:31,s.99, 28 Temmuz 1338

2. Mensûr Şiir (Mensûre)

FEVZİ LÜTFİ (KARAOSMANOĞLU)

Hasret Mektubu C.I, Nu:11,s.165, 20 Eylül 1337

Sonbaharda İstanbul C.I, Nu:12,s.190, 5 Teşrinievvel 1337

Anadolu Akşamları C.II, Nu:14,s.29, 5 Teşrinisani 1337

Çoban Zeynep C.II, Nu:17,s.77, 20 Kânunuevvel.337

Teselli C.II, Nu:22,s.155, 5 Mart 1338

HALİL VEDAT (FIRATLI)

İstanbul Yolunda C.I,Nu:7,s.99, 20 Temmuz 1337

Karanlık Evler Semtinde Deniz C.II,Nu:18,s.93,5Kân.sani.38

HÜSEYİN AVNİ (ŞANDA)

Gurbete Giden Yol C.II,Nu:19,s.109, 20 Kânunusani 1338

Sonbahar Musahabesi C.IV,Nu:39,s.46, 20 Teşrinisani 1338

Mavera-ı Toprak C.IV,Nu:40,s.59, 5 Kânunuevvel 1338

Tatlı Anlar C.IV,Nu:42,s.93, 5 Kânunusani 1339

İZZET MELİH (DEVRİM)

Hüzün ve Tebessüm C.I,Nu:9,s.133, 20 Ağustos 1337

NURULLAH ATÂ (ATAÇ)

Sonbahar C.II,Nu:13,s.6, 20 Teşrinievvel 1337

YAKUP KADRİ (KARAOSMANOĞLU)

Erenlerin Bağından(12) C.I,Nu.1,s.4, 15 Nisan 1337

" " (13) C.I,Nu.2,s.20, 1 Mayıs 1337

Kuvvetli Bir Rûh C.I,Nu.8,s.117, 5 Ağustos 1337

Yahya'ya Göre İncil (Sözün tecessümü) C.I,Nu.10,s.147, 5 Eylül 1337

Yahya'ya Göre İncil (İlk Müridler) C.I,Nu.11,s.163, 20 Eylül 1337

Okun Ucundan (I) C.II,Nu.24,s.180, 5 Nisan 1338

Kır Mektupları C.III,Nu.30,s.87, 5 Temmuz 1338

Okun Ucundan (II) C.III,Nu.33,s.133, 20 Ağustos.38

Okun Ucundan (III) C.III,Nu.34,s.148, 5 Eylül 1338

3. Hikâye

AHMET HAMİD

Garip Ahmet C.I,Nu:4,s.62, 1 Haziran 1337

FEVZİ LÛTFİ

Manisa Bağları C.I, Nu:10,s.154, 5 Eylül 1337

Anadolu Hanları C.II, Nu:13,s.13, 20 Teşrinievvel 1337

Anadolu İnsanı(Aydın) C.II, Nu:15,s.45, 20 Teşrinisani.337

Anadolu İnsanı(Erzurum) C.II, Nu:16,s.62,5 Kânunuevvel.337

Gurbette Bir Hemşeri C.II, Nu:19,s.110, 20 Kânunusani.338

Esir Emine C.III, Nu:25,s.13, 20 Nisan 1338

Bir Hemşire C.III, Nu:32,s.123, 5 Ağustos 1338

HALİDE EDİB (ADIVAR)

Efenin Hikâyesi C.I, Nu:1,s.14, 15 Nisan 1337

Duatepe C.I, Nu:12,s.195, 5 Teşrinievvel 1337

Mekkâreci MEHMET C.II, Nu:16,s.51, 5 Kânunuevvel 1337

Muharebeyi Kazananlar C.II, Nu:20,s.115, 5 Şubat 1338

HÜSEYİN AVNİ (ŞANDA)

Ocak Başında C.II,Nu:21,s.139, 20 Şubat 1338

MUSTAFA NİHAD (ÖZÖN)

Bir Tebessümün Hatırası C.II,Nu:17,s.75, 20 Kânunuev. 337

Bir Azap C.II,Nu:19,s.108, 20 Kânunusani 1338

Gümüşhaneli Hakkı C.II,Nu:21,s.140, 20 Şubat 1338

Yanık Çiftlik C.II,Nu:22,s.153, 5 Mart 1338

Yanık Çiftlik C.II,Nu:23,s.170, 20 Mart 1338

Bir Gece Alemi C.III,Nu:28,s.55, 5 Haziran 1338

Ömer'in Aşkı C.III,Nu:30,s.91, 5 Temmuz 1338

Bir Akşam Gezintisi C.III,Nu:33,s.140, 20 Ağustos 1338

Bir Gençlik Derdi C.III,Nu:36,s.187,5 Teşrinievvel 338

Karanlıkta C.IV,Nu:41,s.74, 20 Kânunuevvel 1338

YAKUP KADRİ (KARAOSMANOĞLU)

Dünya Gözü ve Ahiret Sesleri C.IV,Nu.37,s.504,5 Teşrinievvel 1338

Teslim! Teslim! C.IV,Nu.38,s.5, 5 Teşrinisani 1338

Küçük Neron C.IV,Nu.39,s.34, 20 Teşrinisani 1338

4. Roman

ABDÜLHAK ŞİNASİ (HİSAR)

"Âlev" Muharriri Zeki Bey ve Romancılık C.I,Nu:1,s.12 15 Nisan 1337

HALİDE EDİB (ADIVAR)

"Ateşten Gömlek"den C.III, Nu:29,s.66, 20 Haziran 1338

YAKUP KADRİ (KARAOSMANOĞLU)

Kiralık Konak C.IV.,Nu.41,s.72, 1338

Yeni Bir Fransız Romancısına Dair C.II,Nu.21,s.129, 20 Şubat 1338

5. Tiyatro

FALİH RIFKI (ATAY)

Darülbedai Anadolu'da C.II,Nu.21,s.131, 20 Şubat 1338

HASAN İHSAN

"Meraki" Molier A.Vefik Paşa Tiyat. C.II, Nu:21,s.141, 20 Şubat 1338

"Taş Parçası" Sevda Politikası C.III, Nu:26,s.29, 5 Mayıs 1338

Tiyatro C.III, Nu:28,s.63, 5 Haziran 1338

İSMAİL GALİP

Temaşamız Millî mi? C.II,Nu:7,s.105, 20 Temmuz 1337

Temaşa ve Darülbedai C.II,Nu:14,s.27, 5 Teşrinisani 1337

MAHMUT NEDİM

Asya'da Musikili Tiyatrolar C.I,Nu:7,s.8, 20 Temmuz 1337

NURULLAH ATÂ (ATAÇ)

Türk Tiyatrosunda "İlk Göz Ağrısı" C.II,Nu:13,s.11, 20 Teşrinievvel 1337

Türk Tiyatrosunda "Ceza" C.II,Nu:14,s.28,5 Teşrinisani 338

Türk Tiyatrosunda "Leyla" ve "Baykuş" C.II,Nu:15,s.43, 20 Teşrinisani 1337

"Zor Nikâh" ve "Aman Hanım Biraz Sus" C.II,Nu:17,s.78, 20 Kânunuevvel 1337

6. Seyahat

YAHYA KEMAL (BEYATLI)

Esir Jeminüs ve Altor Şehri — C.I,Nu:5,s.65, 20 Haziran 1337

Balkana Seyahat — C.II,Nu:14,s.17, 5 Teşrinisani 1337

7. Fikir Yazıları (Fıkra ve Makale)

ALİ GALİP

Edebî Cereyanlar — C.II,Nu.24,s.182, 5 Nisan 1338

ABDÜLHAK ŞİNASİ (HİSAR)

"Kitaplar Karşısında Gençlik'in Hicranı" C.I,Nu:2,s.29 1 Mayıs 1337

"Şiirde Vuzuh" — C.I,Nu:12,s.193, 5 Teşrinievvel 1337

AHMET HAŞİM

Müslüman Saati — C.I,Nu.3,s.35, 16 Mayıs 1337

Şiirde "Vatan" — C.II,Nu.18,s.82, 5 Kânunusani 1338

Yılan Hikâyesi — C.II,Nu.24,s.177, 5 Nisan 1338

FALİH RIFKI (ATAY)

Güzel Vatanperverlik — C.I,Nu.9,s.66, 20 Haziran 1337

"Millî Cereyan"ın Zaferi — C.I,Nu.12,s.177,5 Teşrinievvel 37

Takriz Ananesinin Devamı — C.II,Nu.18,s.87, 5 Kânunusani 338

FEVZİ LÛTFİ

Şiirde Teselli — C.I, Nu:9,s.135, 20 Ağustos 1337

Edebiyat ve Kitabet — C.II, Nu:17,s.76, 20 Kânunuevvel.337

Tenkid — C.II, Nu:18,s.94, 5 Kânunusani 1338

R.Nuri Bey'in Dedikleri — C.III, Nu:37,s.493, 20 Teşrinievvel 1338

HÜSEYİN AVNİ (ŞANDA)

Zafer Günlerinde Şiir — C.IV,Nu:37,s.501, 20 Teşriniev. 1338

Edebiyatımızda İklimler C.IV,Nu:41,s.75,20 Kânunuevvel 338

İSMAİL HİKMET

Bu da Bir Hasbıhal C.I,Nu:7,s.101, 20 Temmuz 1337

Fikret ve İstikbal C.I,Nu:9,s.134, 20 Ağustos 1337

MEHMET HALİD

Üftâde C.I,Nu:12,s.181, 5 Teşrinievvel 1337

Bir Kaç Anadolu Siması Önünde C.II,Nu:15,s.44, 20 Teşrinisani 1337

İlmî Eserlerde Lisan ve Üslûp C.II,Nu:15,s.44, 20 Teşrinisani 1337

MUSTAFA ŞEKİP

Vezinlerin Can Damarı C.II, Nu:21,s.130, 20 Şubat 1338

YAHYA KEMAL (BEYATLI)

Üç Tepe C.I,Nu:1,s.1, 15 Nisan 1337

Sade Bir Görüş C.I,Nu:2,s.17, 1 Mayıs 1337

Kalble Dil C.I,Nu:3,s.33, 16 Mayıs 1337

Nedim'in Evi C.I,Nu:3,s.36, 16 Mayıs 1337

Acıların Tadı C.I,Nu:4,s.49, 1 Haziran 1337

Karanlıkta Uyanan Biri C.II,Nu:15,s.33,20 Teşrinisani 337

Bir Kitabın Uyandırdığı Hatıralar C.II,Nu:16,s.49,5 Kânunuevvel 1337

İmlâya Dair Güft ü Gû C.II,Nu:18,s.81,5 Kânunusani 1338

Kafiye C.II,Nu:19,s.97,20 Kânunusani 1338

Vezinler I C.II,Nu:20,s.113,5 Şubat 1338

Vezinler II C.II,Nu:23,s.161,20 Mart 1338

Lisana Dair Güft ü Gû C.III,Nu:25,s.1,20 Nisan 1338

Bugünkü Türkçe C.III,Nu:27,s.33,20 Mayıs 1338

YAKUP KADRİ (KARAOSMANOĞLU)

Sakarya Vadilerinde C.II,Nu.16,s.53, 5 Kânunuevvel 1337

Ateş Birdir C.II,Nu.22,s.145, 5 Mart 1338

Eski Şeylerimizdeki Büyü C.III,Nu.26,s.17, 5 Mayıs 1338

Edebiyat ve Millî Cereyan C.III,Nu.29,s.56, 20 Haziran 338

Edebiyat ve Milliyet Yolları C.III,Nu.30,s.81,5 Temmuz 338

8. Hatırat

BASRİ LOSTAR

Hindistan Hatıraları C.IV,Nu.38,s.28, 5 Teşrinisani 1338

Himalaya Dağlarında C.IV,Nu.39,s.37, 20 Teşrinisani 1338

Hindistan Hatıraları C.IV,Nu.41,s.69, 20 Kânunuevvel 1339

RUŞEN EŞREF

Müzakere Salonunda C.IV,Nu:40,s.50, 5 Kânunuevvel 1338

Üç Türbe C.IV,Nu:42,s.85, 5 Kânunusani 1339

B. DİL

HÜSEYİN NAMIK (ORKUN)

Türk Kelimesinin Menşei C.I,Nu:4,s.59 1 Haziran 1337

Türk Kelimasine Dair C.I,Nu:7,s.99 20 Haziran 1337

NUREDDİN MUSTAFA

Türk Diline Dair C.II,Nu:17,s.74, 20 Kânunuevvel 1337

" " " C.II,Nu:19,s.103, 20 Kânunusani 1338

" " " C.II,Nu:20,s.123, 5 Şubat 1338

SALİH ZEKAİ

Türk Lehçeleri C.III,Nu:36,s.179,5 Teşrinievvel 1338

C.TENKİD

(Edebî; şiir, hikâye ve roman, mensure, tiyatro, dil, güzel sanatlar...)

ABDÜLHAK ŞİNASİ (HİSAR)

"İsmail Hakkı Bey ve Eseri" C.I,Nu:3,s.44
16 Mayıs 1337

"Ahmet Haşim'in Eseri Etrafında" C.I,Nu:11,s170
20 Eylül 1337

AHMET HAŞİM

Bir Ressama Cevab C.III,Nu.34,s.151, 5 Eylül 1338

FEVZİ LUTFİ

«Hüzün ve Tebessüm» C.II, Nu:17,s.73, 20 Kânunuevvel.337
(İzzet Melih)

"Güllü" Halide Nusret C.II, Nu:18,s.88, 5 Kânunusani 1338

İ.Melih Bey'e Samimiyet C.II, Nu:18,s.89, 5 Kânunusani.338

Mizah İptilası C.II, Nu:20,s.127, 5 Şubat 1338

"Çalıkuşu" C.II, Nu:21,s.135, 20 Şubat 1338

Ömer Seyfettin Bey C.II, Nu:23,s.166, 20 Mart 1338

"Gönülden Sesler"O.Seyfi C.II, Nu:24,s.187, 5 Nisan 1338

"Rahmet" ve İlk Temas, C.III, Nu:25,s.13, 20 Nisan 1338
İlk Zevk

"Rûhlar" ve "Nur Baba" C.III, Nu:26,s.27, 5 Mayıs 1338

H.Edib "Dağa Çıkan Kurt" C.III, Nu:30,s.95, 5 Temmuz 1338

A.Hikmet "Çağlayanlar" C.III, Nu:30,s.95, 5 Temmuz 1338

NURULLAH ATÂ (ATAÇ)

Ahmet Haşim C.I,Nu:12,s.178, 5 Teşrinievvel 1337
(Göl Saatleri Münasebetiyle)

Yakub Kadri C.II,Nu:22,s.148, 5 Mart 1338
"Erenlerin Bağından Münasebetiyle"

Ç.TERCÜME

1. Edebiyat Tarihi:

ALİ GALİP

Maksim Gorki(Hayatı) C.II,Nu.21,s.133, 20 Şubat 1338

Alman Edebiyatı C.III,Nu.26,s.28, 5 Mayıs 1338

Materlink C.III,Nu.27,s.35, 20 Mayıs 1338

Schakespare Hakkında C.III,Nu.32,s.115, 5 Ağustos 1338

Macar Edebiyatı, Asker C.IV,Nu.42,s.94, 5 Kânunusani 1338
(Fransuva Mersak, Terc.)

KÖPRÜLÜZÂDE AHMET CEMAL

XIX.yy İran Edebiyatı C.I,Nu:6,s.83,5 Temmuz 1337
(Terc. Aleksander Konekega'dan)

Simavna Kadısıoğlu C.II,Nu:13,s.5,20 Teşrinievvel.337
Şeyh Bedreddin (Frans Babinger'den Terc.)

" " C.II,Nu:16,s.54,5 Kanunuevvel 1337

" " C.II,Nu:17,s.70,20 Kanunuevvel.337

" " C.II,Nu:18,s.90,5 Kanunusani 1338

" " C.II,Nu:19,s.101,20 Kânunusani.338

" " C.II,Nu:20,s.116, 5 Şubat 1338

" " C.II,Nu:21,s.131, 20 Şubat 1338

" " C.II,Nu:22,s.157, 5 Mart 1338

" " C.II,Nu:23,s.172, 20 Mart 1338

" " C.II,Nu:24,s.183, 5 Nisan 1338

" " C.III,Nu:25,s.11, 20 Nisan 1338

" " C.III,Nu:26,s.24, 5 Mayıs 1338

" " C.III,Nu:27,s.42, 20 Mayıs 1338

" " C.III,Nu:28,s.59, 5 Haziran 1338

" " C.III,Nu:29,s.77, 20 Haziran 1338

" " C.III,Nu:30,s.93, 5 Temmuz 1338

" " C.III,Nu:31,s.110, 20 Temmuz 1338

" " C.III,Nu:33,s.138, 20 Ağustos 1338

" " C.III,Nu:34,s.158, 5 Eylül 1338

" " C.IV,Nu:37,s.499,20 Teşrinievvel 1338

" " C.IV,Nu:40,s.59,5 Kânunuevvel 1338

" " C.IV,Nu:41,s.77,20 Kânunuevvel 1338

MEHMET HALİD

Kur'an-ı Kerim ve Arap Şiiri (Henri Tavuli'den terc.) C.I,Nu:5,s.71, 20 Haziran 1337

Kur'an-ı Kerim ve Arap Şiiri (II) C.I,Nu:6,s.90, 5 Temmuz 1337

RAGIP HULUSİ

Şark-İslâm Tarihi ve Medeniyetine Dair (Prof.Barfald) C.II,Nu:13,s.6, 20 Teşrinievvel 1337

" " " C.II,Nu:14,s.26, 5 Teşrinisani 1337

2. Hikâye:

ALİ GALİP

"Mâlvâ" Maksim Gorki (Terc.) C.I,Nu.8,s.124, 5 Ağustos 1337

" " " C.I,Nu.11,s.173, 20 Eylül 1337

" " " C.I,Nu.12,s.192, 5 Teşrinievvel 1337

" " " C.II,Nu.16,s.62, 5 Kânunuevvel 1337

" " " C.II,Nu.17,s.79, 20 Kânunusani 1337

" " " C.II,Nu.18,s.95, 5 Kânunusani 1338

" " " C.II,Nu.19,s.112, 20 Kânunusani 1338

" " " C.II,Nu.20,s.125, 5 Şubat 1338

Solmuş Eller (Terc.Klod Farer) C.III,Nu.25,s.8, 20 Nisan 1338

Solmuş Eller (Terc.Klod Farer) C.III,Nu.26,s.19, 5 Mayıs 1338

Kızıl Vesika (Maksim Gorki Terc.) C.IV,Nu.37,s.501,20 Teşrinievvel 1338

" " C.IV,Nu.38,s.30, 5 Teşrinisani 1338

" " C.IV,Nu.39,s.45, 20 Teşrinisani 1338

NASUHİ (BAYDAR)

Thais (Anatol France'den terc.) C.III,Nu:27,s.40, 20 Mayıs 1338

Thais C.III,Nu:28,s.51, 5 Haziran 1338
(Anatol France'den terc.)

" " C.III,Nu:29,s.69, 20 Haziran 1338

" " C.III,Nu:30,s.85, 5 Temmuz 1338

" " C.III,Nu:31,s.108, 20 Temmuz 1338

Thais C.III,Nu:32,s.116, 5 Ağustos 1338
(Anatol France'den terc.)

" " C.III,Nu:33,s.135, 20 Ağustos 1338

" " C.III,Nu:34,s.149, 5 Eylül 1338

" " C.III,Nu:35,s.168, 20 Temmuz 1338

" " C.III,Nu:36,s.180,5 Teşrinievvel 1338

" " C.IV,Nu:37,s.506,20 Teşrinievvel 1338

" " C.IV,Nu:38,s.25, 5 Teşrinisani 1338

" " C.IV,Nu:39,s.41, 20 Teşrinisani 1338

" " C.IV,Nu:40,s.61, 5 Kânunuevvel 1338

" " C.IV,Nu:41,s.76, 20 Kânunuevvel 1338

" " C.IV,Nu:42,s.91, 5 Kânunusani 1339

REZZAN ÂRİF

Tebriz Sultanı C.I,Nu:3,s.46, 16 Mayıs 1337
(Acemceden terc.)

Kısmet C.I,Nu:9,s.139, 20 Ağustos 1337
(Garb masalı terc.)

" " C.I,Nu:10,s.156, 5 Eylül 1337

" " C.I,Nu:11,s.171, 20 Eylül 1337

" " C.I,Nu:12,s.186, 5 Teşrinievvel 1337

Çengelnâme C.II,Nu:13,s.113, 20 Teşrinievvel 1337
(Radyard Kipling terc.)

" " C.II,Nu:14,s.31, 5 Teşrinisani 1337

" " C.II,Nu:15,s.46, 20 Teşrinisani 1337

" " C.II,Nu:20,s.128, 5 Şubat 1338

Çengelnâme " C.II,Nu:21,s.141, 20 Şubat 1338
(Radyard Kipling terc.)

" " C.II,Nu:22,s.158, 5 Mart 1338

" " C.II,Nu:23,s.174, 20 Mart 1338

" " C.III,Nu:26,s.25, 5 Mayıs 1338

" " C.III,Nu:27,s.38, 20 Mayıs 1338

" " C.III,Nu:28,s.57, 5 Haziran 1338

" " C.III,Nu:29,s.74, 20 Haziran 1338

3. Tiyatro:

AHMET VEFİK PAŞA

Molier'den "Zor Nikahı" C.II,Nu.19,s.104,20 Kânunusani 338
(Terc.)

" " C.II,Nu.20,s.120, 5 Şubat 1338

" "Meraki" C.III,Nu.31,s.105, 20 Temmuz 1338

" " " ,Nu.31,s.105, 20 Temmuz 1338

" " " ,Nu.32,s.120, 5 Ağustos 1338

" " " ,Nu.33,s.139, 20 Ağustos 1338

" " " ,Nu.34,s.156, 5 Eylül 1338

" " " ,Nu.35,s.173, 20 Eylül 1338

" " " ,Nu.36,s.183, 5 Teşrinievvel 338

4. Felsefe, Psikoloji, Sosyoloji:

MUSTAFA ŞEKİP

Şuur ve Hayat(Berg.Terc.I) C.I, Nu:2,s.24, 1 Mayıs 1337

Şuur ve Hayat(Berg.Terc.II) C.I, Nu:3,s.40, 16 Mayıs 1337

Şuur ve Hayat(Berg.Terc.III) C.I, Nu:4,s.57,1 Haziran 1337

Şuur ve Hayat(Berg.Terc.IV) C.I, Nu:5,s.72,20 Haziran.337

Rûh ve Beden (Bergson) 1 C.I, Nu:6,s.87, 5 Temmuz 1337

Rûh ve Beden (Bergson) 2 C.I, Nu:7,s.102,20 Tem. 1337

Rûh ve Beden (Bergson) 3 C.I, Nu:8,s.119, 5 Ağst. 1337

Rûh ve Beden (Bergson) 4 C.I, Nu:10,s.151, 5 Eyl. 1337

Rûh ve Beden (Bergson) 5 C.I, Nu:11,s.164, 20 Eyl.1337

Rûh ve Beden (Berg.) 6 C.I, Nu:12,s.183,5 Teşrinievvel.37

Hakikat ve Şen'iyet(Berg.) I C.III, Nu:25,s.5,20 Nisan.38

Hakikat ve Şen'iyet(Berg.) II C.III, Nu:26,s.21, 5 May.338

Hakikat ve Şen'iyet(Berg.) II C.III, Nu:27,s.34,20 May.338

Rum Mayası 1 C.III, Nu:26,s.18, 5 Mayıs 1338

Rum Mayası 2 C.III, Nu:28,s.50, 5 Haziran 1338

Dirilerin Hayaletleri ve Taharriyet-ı Rûhiye (Berg) 1 C.III, Nu:29,s.66, 20 Haz. 1338

Dirilerin Hayaletleri ve Taharriyet-ı Rûhiye (Berg) 2 C.III, Nu:31,s.98, 20 Tem. 1338

Dirilerin Hayaletleri ve Taharriyet-ı Rûhiye (Berg) 3 C.III, Nu:32,s.119, 5 Ağst.1338

Dirilerin Hayaletleri ve Taharriyet-ı Rûhiye (Berg) 5 C.III, Nu:35,s.166, 20 Eyl.1338

Dirilerin Hayalet- leri ve Rûhiye (Berg) 6 C.III, Nu:36,s.178, 5 Teşrinievvel 1338

D. EDEBİYAT TARİHİ

BURSALI MEHMET TAHİR

Hazerfan Hüseyin Efendi C.I,Nu.12,s.185,5 Teşrinievvel 338

CEVDET

Korkut Ata C.II,Nu.15,s.38, 20 Teşrinisani 1337

HASAN ÂLİ

Hz. Mevlâna Hak. Garbda Tedkikat C.III, Nu:36,s.185, 5 Teşrinievvel 338

HÜSEYİN NAMIK (ORKUN)

Yâhşi Fakih ve Eseri C.I,Nu:7,s.106 20 Temmuz 1337

İSMAİL HİKMET

Fikret ve İstikbal C.I,Nu:9,s.134, 20 Ağustos 1337

KİLİSLİ RIFAT (BİLGE)

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'ne Dair C.II,Nu:15,s.36, 20 Teşrinisani 1338

KÖPRÜLÜZÂDE MEHMET FUAT

İslâm Medeniyeti C.I,Nu:3,s.36, 16 Mayıs 1337

Şeyyad Hamza C.I,Nu:4,s.51, 1 Haziran 1337

En Eski Azeri-Türk Şairi(Hasanoğlu) C.I,Nu:6,s.82, 5 Temmuz 1337

Kadı Burhaneddin C.II,Nu:24,s.180, 20 Nisan 1338

MEHMET HALİD

Eşrefoğlu(I) C.I,Nu:1,s.9, 15 Nisan 1337

Eşrefoğlu(I) C.I,Nu:2,s.26, 1 Mayıs 1337

Câmi-ün-Nezâir C.I,Nu:3,s.41, 16 Mayıs 1337

Necati'nin Ölümü C.I,Nu:4,s.58, 1 Haziran 1337

Nedim I C.I,Nu:6,s.88, 5 Temmuz 1337

Nedim I C.I,Nu:7,s.104 20 Temmuz 1337

Yunus Emre Divanı C.IV,Nu:38,s.22, 5 Teşrinisani 1338

Necâti'nin Hayatı C.IV,Nu:39,s.39, 20 Teşrinisani 1338

Sehî ve Eseri C.IV,Nu:40,s.54, 5 Kânunievvel 1338

Âdem Dede C.IV,Nu:41,s.71, 20 Kânunievvel 1338

MEHMET ŞERAFEDDİN (YALTKAYA)

Ankarada Bir Şair C.II,Nu:16,s.55, 5 Kânunusani 1337

MUSTAFA NİHAD (ÖZÖN)

Nedim, Şahsiyeti ve Eseri C.I,Nu:8,s.122, 5 Ağustos 1337

Evliya Çelebi C.III,Nu:31,s.103, 20 Temmuz 1338

Evliya Çelebi C.III,Nu:32,s.124, 5 Ağustos 1338

Evliya Çelebi C.III,Nu:35,s.167, 20 Eylül 1338

SUAD SALİH (ARSAL)

Fikret'in İstifaları C.I,Nu:9-12,s.130-148, 1337

II. GÜZEL SANATLAR

1. Resim :

AHMET HAŞİM

Ressamlarımız Hakkında C.I,Nu.10,s.145, 5 Eylül 1337
Bir Mütelaa

Cem'in Gözü C.I,Nu.11,s.161, 20 Eylül 1337

Bir Ressama Cevab C.III,Nu.34,s.151, 5 Eylül 1338

MUSTAFA ŞEKİP

Resim ve Metafizik C.III, Nu:35,s.162,20 Eyl.1338

Resmin Rûhiyatı ve Ressamlarımız C.III, Nu:33,s.130, 20 Ağst. 1338

2. Heykel :

NAMIK İSMAİL

Üç Melun Sanatkâr C.II,Nu:14,s.21, 5 Teşrinisani 1337

" " " C.II,Nu:15,s.37, 20 Teşrinisani 1337

3. Mimarî :

MİMAR MASHAR

İstanbul'un İmarı ve Eski Eserleri Muhafaza C.I,Nu:4,s.60, 1 Haziran 1337

MİMAR SEMİH RÜSTEM

Osmanlı Türk'ünün Camiî C.I,Nu:5,s.74, 20 Haziran 1337

4. Sanat :

VAHİD
Sanat C.I,Nu:9,s.136, 20 Ağustos 1337

Mukaddeme C.I,Nu:10,s.152, 5 Eylül 1337

Sanatta Hayalperestlik C.I,Nu:11,s.168, 20 Eylül 1337

Sanatkâr İçin... C.II,Nu:13,s.8,5 Teşrinievvel 1337

Tarz-ı Temsil C.II,Nu:14,s.24,5 Teşrinisani 1337

Sanatta Hareket C.II,Nu:15,s.41,20 Teşrinisani 1337

5. Mûsiki :

CAVİDE HAYRİ

Hüseyni aşiran şarkı C.I,Nu.10,s.150, 5 Eylül 1337

Buselik şarkı C.I,Nu.12,s.194, 5 Teşrinievvel 1337

Hüseyni aşiran şarkı C.II,Nu.14,s.30, 5 Teşrinisani 1337

Muhayyer şarkı C.II,Nu.16,s.63, 5 Kânunuevvel 1337

Hüseyni aşiran nefes C.II,Nu.17,s.77, 20 Kânunuevvel 1337

Hüseyni şarkı C.II,Nu.19,s.110, 20 Kânunusani 1338

Muhayyer kürdi şarkı C.II,Nu.20,s.126, 5 Şubat 1338

Rast nefes C.II,Nu.23,s.171, 20 Mart 1338

Şit-i araban şarkı C.III,Nu.26,s.26, 5 Mayıs 1338

HALİL BEDİİ (YÖNETKEN)

Bugünkü Mûsiki C.II, Nu:18,s.93, 5 Kânunusani 1338

SÜLEYMAN CEVDET

Betofen'in Son Zamanları C.IV,Nu:37,s.436, 20 Teşrinievvel 1338

Rauf Yekta Bey'le Mülâkat C.IV,Nu:38,s.19, 5 Teşrinisani 1338

Ali Rıfat Bey'le Mülakat C.IV,Nu:40,s.55, 5 Kânunusani 1338

ŞÜKRÜ

Orduya İstiklâl Marşı C.IV,Nu:37,s.504,20 Teşrinievvel 1338

ZEKİ BEY

İstiklâl Marşı Notası C.IV,Nu.40,s.56,5 Kânunuevvel 1338
(Mehmet Akif)

III. FARKLI KONULAR

1. Tarih :

HÜSEYİN NAMIK (ORKUN)

Hâkan C.I,Nu:8,s.123 5 Ağustos 1337

Tuğ C.II,Nu:21,s.136 20 Şubat 1338

Tarihte Türk Kadınlığı C.II,Nu:22,s.156 5 Mart 1338

Osmanlılar ve Kayıhan Kabilesi C.III,Nu:34,s.152,5 Eyl.338

Osmanlılar ve Kayıhan Kabilesi C.III,Nu:35,s.172 20 Eyl.38

" " " C.IV,Nu:37,s.498 20 Teşrinievvel 1338

Mufassal Türk Tarihi C.IV, Nu:38,s.23 5 Teşrinievvel 1338

İHSAN

Türk'ün Hakkı C.I,Nu:3,s.39, 16 Mayıs 1337

Bir Vesika C.I,Nu:7,s.98, 20 Temmuz 1337

İLYAS

TÜRK HAKİMİYETİNDE MUSEVİLER C.II,Nu:21,s.134, 20 Şubat 38

" " " C.II,Nu:22,s.147, 5 Mart 1338

" " " C.II,Nu:23,s.165, 20 Mart 1338

" " " C.III,Nu:27,s.37, 20 Mayıs 1338

KÖPRÜLÜZÂDE MEHMET FUAT

Anadolu Tarihi C.IV,Nu:42,s.82, 5 Kânunusani 1339
Dinisi Hakkında Notlar

MAHMUT CELALEDDİN

Osmanlı Tarihinde Dergâh C.III,Nu:36,s.183,5 Teşriniev. 38

MEHMET HİLMİ

Türkler ve Moğollar C.II,Nu:20,s.119, 5 Şubat 1338

" " C.II,Nu:21,s.138, 20 Şubat 1338

" " C.II,Nu:22,s.154, 5 Mart 1338

RAGIP HULUSİ

Büyük Petro'nun Vasiyetnâmesi C.III,Nu:23,s.162,20 Mart.38

" " " C.III,Nu:24,s.181, 5 Nisan 1338

" " " C.III,Nu:25,s.2, 20 Nisan 1338

ZİYA GÖKALP

Türk Devletinin Tekâmülü(1) C.III,Nu:32,s.114,5 Ağustos 38 (Boy)

Türk Devletinin Tekâmülü(2) C.III,Nu:36,s.177,5 Teş.ev.338

" " (3)Küçük İl C.IV,Nu:37,s.495, 20 Teş.ev.338

" " (4)Orta İl C.IV,Nu:39,s.35,5 Teş.sani 1338

" " (5)Büyük İl C.IV,Nu:40,s.49,5 Kânu.ev. 1338

" " (6)Yabguluk C.IV,Nu:41,s.65,20 Kânu.ev.1338

" " (7)Türk Musukisi C.IV,Nu:42,s.85,5 K.sani 39

2. Fen Bilimleri :

AHMET TEVFİK

Atomlar ve Hayatları C.I,Nu.8,s.118, 5 Ağustos 1338

" " C.I,Nu.11,s.165 20 Eylül 1337

KERİM

Umumi İsafiyet Nazariyatı C.II,Nu:22,s.149, 5 Mart 1338

MAHMUT CELALEDDİN

Pastör C.III,Nu:31,s.102, 20 Temmuz 1338

MUSTAFA ŞEKİP

İlmin Mebde ve Umdeleri İtibariyle Kıymeti — C.I, Nu:5,s.67,20 Haziarn.337

3. Eğitim :

HALİL FİKRET

Mekteplerin Teşkilatı Hariciyesi Hakkında Nazariyat — C.I, Nu:12,s.180, 5 Teşrinievvel 338

" " " — C.II, Nu:13,s.10, 20 Teşrinievvel 338

" " " — C.II, Nu:16,s.59, 5 Kânunuevvel 1337

HASAN ÂLİ

Tâli Tahsilde Vahdet — C.III, Nu:27,s.39, 20 Mayıs 1338

Tâli Tahsilde Vahdet — C.III, Nu:29,s.71, 20 Haziran 1338

4. Felsefe :

ALİ NİZAMİ

Son İlmi Felsefe Ceryanları ve Türkler — C.I,Nu.5,s.77, 20 Haziran 1337

HASAN ÂLİ

Felsefe Tedrisatı(1) — C.II, Nu:22,s.152, 5 Mart 1338

Felsefe Tedrisatı(2) — C.II, Nu:23,s.163, 20 Mart 1338

Felsefe Tedrisatı(3) — C.III, Nu:25,s.10, 20 Mart 1338

HÜSEYİN GALİP

Freud Meslepi — C.III,Nu:25,s.57, 20 Nisan 1338

İSMAİL HAKKI (BALTACIOĞLU)

Yeşil Medeniyet — C.I,Nu:2,s.19, 1 Mayıs 1337

Hayatımızın Mantığı Kendisi mi? — C.I,Nu:4,s.50, 1 Haziran 1337

Ölenlerin Felsefesi — C.II,Nu:13,s.1, 20 Teşrinievvel 1337

MAHMUT CELALEDDİN

Konfiçyus Mezarı C.III,Nu:28,s.56, 5 Haziran 1338

MEHMET EMİN

Hasbıhal C.I,Nu:4,s.53, 1 Haziran 1337

Ulum-Şuûr C.I,Nu:5,s.70, 20 Haziran 1337

Ne Çıkar C.II,Nu:13,s.4, 20 Temmuz 1337

Anlaşılmaz ki... C.II,Nu:14,s.23, 5 Teşrinisani 1337
Anlaşılmaz ki.

"Gülmek Nedir? C.II,Nu:17,s.72,20 Kânunuevvel 1338
Kime Güleriz" (M.Şekip)

Emil Botrö ve Felsefesi C.II,Nu:18,s.85,5 Kânunusani 1338

" " " C.II,Nu:19,s.99,20 Kânunusani 1338

"Felsefeye Doğru" C.III,Nu:33,s.134, 20 Ağustos 1338
Z.Gökalb'ın makalesi

Mektuplar C.III,Nu:35,s.176, 20 Eylül 1338
(Ragıp Hulusi Bey'e)

Bizde Feylesof C.IV,Nu:42,s.86,5 Kânunusani 1339
Niye Yetişmedi?

MUSTAFA ŞEKİP

Sanatın İç Yüzü C.I, Nu:1,s.3, 15 Nisan 1337

Bir Şahsiyet C.I, Nu:2,s.31, 1 Mayıs 1337

Hakiki Hürriyet C.I, Nu:3,s.37, 16 Mayıs 1337

Rûha Bir Dikkat C.I, Nu:4,s.52, 1 Haziran 1337

Hislerimizin Mantığı C.I, Nu:7,s.97, 1 20 Haz.1337

Cevap C.I, Nu:8,s.116, 5 Ağst. 1337

Mütefekkirlerimizin Seciyesi C.I, Nu:10,s.146, 5 Eyl. 1337
Nasıl Keşfedilir?

İhtiras Nedir? C.I, Nu:11,s.162, 20 Eyl.1337

İhtiraslar Nasıl Doğar? C.I, Nu:12,s.179,5 Teşrinievvel.37

Mesleksizlik C.II, Nu:13,s.179, 20 Teşrinievvel 1337

Spor İhtirasının Mahiyeti ve Kıymeti C.II, Nu:15,s.35, 20 Teşrinisani 1337

İhtirasta Faaliyet-i Rûhiye C.II, Nu:17,s.69, 20 Kânunuevvel 1337

Bedîî İhtiras C.II, Nu:18,s.83, 5 Kânunusani 1338

Siyasî İhtiras C.II, Nu:22,s.146, 5 Mart 1338

Rûhun Binbir Gecelerinden C.III, Nu:32,s.114, 5 Ağst.1338

Rûhun Binbir Gecesinden C.III, Nu:34,s.147, 5 Eylül 1338

Üç Sınıf C.III, Nu:38,s.18, 5 Teşrinisani 1338

İhtiyarlar Medeniyeti C.III, Nu:39,s.33, 20 Teşrinisani.38

Takliden İbdaa C.III, Nu:42,s.81, 5 Kânunuevvel.39

OSMAN SINAİ

Ahlâk Bahsi C.III,Nu:36,s.186, 5 Teşrinievvel 1338

5. Coğrafya :

HAMİD SADİ

Küçük Asya C.I,Nu:2,s.28, 1 Mayıs 1337

Murad Dağı C.I,Nu:5,s.76, 20 Haziran 1337

6. Folklor (Halkıyat) :

HÜSEYİN NAMIK (ORKUN)

Eski Türk Âdetleri C.I,Nu:10,s.155 5 Eylül 1337

Eski Türk İtikatları C.I,Nu:12,s.185 5 Teşrinievvel 1337

Millî Türk Yemekleri C.II,Nu:20,s.118 5 Şubat 1338

Eski Trüklerde Tababet, Millî Oyunlar, Harp. C.II,Nu:23,s.169, 20 Mart 1338

7. Kitap Tanıtımı:

FEVZİ LÛTFİ

Kitaplar C.III, Nu:27,s.44, 20 Mayıs 1338

Kitaplar C.III, Nu:33,s.142,20 Ağustos 1338

Kitaplar C.III, Nu:36,s.188, 5 Teşrinievvel 1338

Kitaplar C.III, Nu:37,s.506, 20 Teşrinievvel 1338

Kitaplar C.III, Nu:38,s.51, 5 Teşrinievvel 1338

Kitaplar C.III, Nu:39,s.46, 20 Teşrinievvel 1338

8. Aktüel Konular :

İstanbul'un Onbeş Günü gibi...

II. BÖLÜM

1. Edebiyatla İlgili Olan Nesirlerin Genel Değerlendirilmesi

a) Tür, Teknik

b) Konu, Muhteva, Tema

2. Diğer Metinlerin Kısaca Tanıtılması.

EDEBİ TÜRLER AÇISINDAN DERGAH'TAKİ NESİRLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

TÜR:

1. FIKRA: Genel anlamda günlük olayları; hayatın çeşitli problemlerini, gazete ve dergilerin belirli köşelerinde «... çeşitli yönlerden inceleyen, yorumlayan kısa bir yazı türü»dür. (26)

«... Gazetecilikle doğan, gazete ve dergilerin belli bir yerinde genel bir başlıkla yazılan fıkraya kronik de denilir» (27).

Fıkrada, makalede olduğu gibi kesin ispatlama yoluna gidilmez. Dergâh Mecmuasında, fıkra türü içinde incelediğimiz metinlerin genel olarak değerlendirilmesi şöyledir:

ÜÇ TEPE

Üç Tepe, Yahya Kemal'in fıkra türünde kaleme almış olduğu ve Türk edebiyatını yeni bir bakış açısıyla değerlendirdiği önemli yazılarından biridir.

Metnin Konusu: Millî Mücadele ve Edebiyatımız.

Yahya Kemal "Üç Tepe" ismini edebiyatımızda üç ayrı dönemi sembolize etmek amacıyla kullanmıştır.

a. «Çamlıca Tepesi» ————> Tanzimat dönemi ve edebiyatını

b. «Tepebaşı» ————> Servet-î Fünûn Edebiyatı ve dönemini

c. «Metris Tepe» ————> Millî Mücadele ve dönemini

---

(26) AKALIN, L.Sami; «Edebiyat Terimleri Sözlüğü» Varlık Yayınları 5. Baskı, İST., 1980, s.114

(27) KARAALİOĞLU, Seyit Kemal; «Edebiyat Terimleri Kılavuzu» İnk. ve Aka Basımevi, İst., 1975, s.121

Metre göre «Çamlıca Tepesi», «... Namık Kemal ve genç arkadaşları Hâmid, Ekrem, Sezâî ve ötekilerinin elli sene evvel âleme baktıkları tepedir.»

Tanzimat Fermanı'nın ilânı ile birlikte, devletin yapısında ve içtimaî hayatta önemli değişiklikler olmuş, manevî değerlerin yerini, maddi değerler ve yeni arayışlar almıştır.

Özellikle Namık Kemal, Recaizâde Mahmut Ekrem ve Samipaşazâde Sezai'nin roman ve hikâyelerindeki kişiler, Tanzimat döneminin saray ve konaklarında yetişen birer «alafranga» tiplerdir.

Tematik yapının muhtevaya dayalı unsurlarını metne bağlı olarak şöyle sıralayabiliriz:

«İntibah» romanında Ali Bey, «Araba Sevdası» romanında Bihruz ve diğerleri; hayâlci, ayağı yere basmayan, hayatı gerçek mânâda idrak edemeyen gençlerdir.

Şinasi ve Namık Kemal'le birlikte, sosyal hayata yöneliş ve «mazmun» dan «kavram» a dönme faaliyeti başlar, Akıl, adalet, hürriyet, istiklâl, vatan v.b. gibi kavramlar işlenir.

Namık Kemal, kendinden sonraki gençlere fikri planda önemli tesirler yapmıştır.

«Tepebaşı» Servet-i Fünûn roman ve hikâyelerinin şekillendiği zemindir. Halit Ziya, Mehmet Rauf ve Hüseyin Cahit'in eserlerinde «Tepebaşı» yeni hayat tarzı, yeni bir âlem biçiminde tezahür eder.

Mai ————> Hâyâlleri ┐
                       ├ Sembolize eder.
Siyah ————> Gerçekleri ┘

Ahmet Cemil ve onun gibiler yeni âleme, hayalî, santamantalist yönüyle bakmışlar, hayatın zorluklarına, sıkıntılarına direnememişler, ezilip gitmişlerdir.

Ahmet Cemil v.b. tipler; aradığını bulamamanın sıkıntısını yaşarken başka diyarların özlemini duymuşlardır.

Fikret ve arkadaşları, Manisa veya Yeni Zelânda'ya gitme planları yaparken eserlerindeki tiplemelerle benzerlik göstermeleri dikkat çekicidir.

Fikret, «prometre»'yi gençliğe model gösterirken, oğlu, uzak diyarlarda yok olup gitmiştir. İdealize ettiği değerlerin yok oluşunu gördükçe, hayata küsen Fikret, bir nevi Ahmet Cemil gibi davranır.

Servet-i Fünûn topluluğu, yetenekli gençlerin «İhtiras hamleleriyle» eser meydana getirdikleri yeni bir hayâl dünyasını edebiyata aktardıkları özlem ve arayışlar dönemidir.

Edebiyatta millîlik esastır. Bir edebî eserde ekzotik unsurlar önemle yer alsa bile, o edebî eserde yine de temel mayayı millî unsurlar teşkil etmelidir. Yahya Kemal, edebiyatımızda millîlik kavramı üzerinde hassasiyetle durmuş bir şahsiyettir.

O'na göre «Metris Tepe» bir milletin yeniden doğuşunu önündeki sis perdesi ve engelleri ortadan kaldırmasının bir ifadesidir.

«Metris Tepe» istiklâli ve hayat hakkı yok edilmeğe çalışılan bir milletin var olma mücadelesinin «Millî Timsal» Mustafa Kemal'le şekillenen rûhudur.

«Metris Tepe», Türk edebiyatına milli heyecan ve millî rûh katmıştır. Ayrıca bundan sonraki Türk edebiyatının «mihrakı» (odak noktası) olacaktır.

Metnin Ana Fikri:

Edebiyat, bir toplumun insana ve kâinata bakış tarzının ifadesidir; medeniyetin öncüsü ve takipçisi olan edebiyat, insanlığa yeni değerler sunmanın arayışı içinde olmuştur. Türk edebiyatı da kendi arayış ortamı içinde, millî rûh ve millî çizgide bütünleşerek yeni değerlerini oluşturacaktır.

Temel Kavramlar:

Edebiyat, üslûp, Garp medeniyeti, alafranga edebiyat, yeni kelâm, Millî Timsâl, mihrâk, rûh, âlem... «esâtirin gökten çalan kahraman...» Promete.

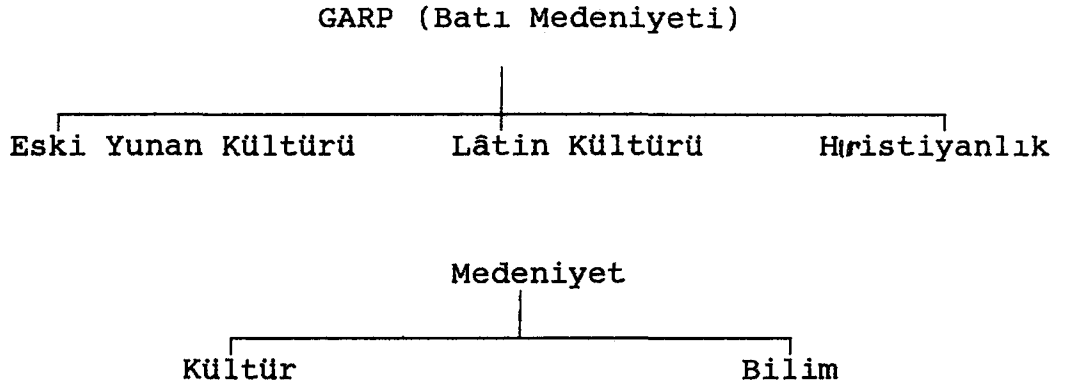
Yahya Kemal, Türk edebiyatını değerlendirirken bakış açısı olarak, «ruh» kavramından yola çıkarak edebiyatımızı şekil yönüyle değil, düşünce yönüyle ele alışı, geleceği «rûh» la izah etmesi, önemli bir ilgi merkezi oluşturmuştur.

Kavramların geri plan dediğimiz backraund yönü de incelenirse ilgi merkezleri değişik bakış açıları kazanır.

Alafranga — Batılı hayat anlayışı
Alafranga — Batı değerlerini benimseme

Yahya Kemal, kavramlara derinlik ve genişlik katmasını bilmiştir. Örnek; «... Bir kaç senedir, Yakup Kadri, edebiyatın yazı denilen cephesini kaldırarak rûh denilen ötesini görmeğe çalışıyor...»

«Promete» mitolojiyi; «Antik Çağ»ın bütün mitolojik değerlerini hatırlamakta, tarihin derinliklerine çağrışım yaptırabilmektedir.

Teknik Yapı:

I. «Üç Tepe» metni kuruluş açısından, üç ana bölümden oluşur.

1. Bölüm, giriş kısmıdır. Yahya Kemal «Metris Tepe» den yola çıkarak Yakup Kadri ve Halide Edip'ten bahseder. Millî rûha yöneliş üzerinde durur.

2. Bölüm.«Çamlıca Tepesi»ile Tanzimat edebiyat ve dönemini «Tepebaşı» ile de, Servet-i Fünûn edebiyatı ve dönemini anlatır. Bu kısım, gelişme bölümüdür.

3. Bölüm. «Millî Timsal», Mustafa Kemâl'le millî rûhun oluştuğu «Metris Tepe» dir. Sonuç kısmını oluşturur. Yahya Kemal, birinci bölümde, fikirlerini ortaya koyuyor. Örnek verirsek;

«... Türk edebiyatı yeni ünvânını takındığı elli seneden beri iki tepeden âleme baktı, bu tepelerin biri Çamlıca Tepesi, öteki de Tepebaşı'dır».

1. Gelişme bölümünde Yahya Kemal, düşüncelerini karşılaştırmalar vasıtasıyla açıyor.

«... Abdülhamîd-i Sanî, onların edebiyatından korkardı, mekteplerin sıralarında onların şiirlerini arar, kitapçıları, sahhafları, Acem tâbi'lerinin mahzenlerini, onların eserlerini yakalamak endişesiyle bastırır, onların kelimeleridir diye istiklâl, hürriyet vatan kelimelerini ağıza aldırmazdı».

2. Yahya Kemal iktibaslardan da faydalanır.

«... Fikret gözleri kararmış, dudakları yeisten kül olmuş, ne diyeceğini şaşırmış, bir an zannetmiş ki Yeni Zelânda seyahati ötekilerin hepsi hayal, yalnız o budala gibi gerçek görüyor. Etrâfına sersem sersem, dalgın dalgın bakınmış:

Sen de gittin, senin de arkandan
Ağladım, ağladım...

O yanık mersiyenin ilk mısrâlarını o gün yeni üniformasiyle, nişanlariyle gelen arkadaşı Doktor... Paşa'nın yüzüne baka baka söylemiş. Ziya derdi ki: "Fikret'i o edebiyatın havası boğdu, eski bir şair için söylediği iki mısraı doğrudan doğruya ona söylemek daha doğrudur: Ona bir başka zemin, başka zaman lâzımdı»

Yahya Kemal, ifade de tasvire yönelir.

«... Tabanları ensesine vurarak kaçan düşman... Fistânellâları tersine çevrilmiş gibi kaçan efzunlar... Alevler içinde yanan Bozöyük!..

«Çamlıca Tepesi»nden bahsedilirken tanıtma yöntemine başvurulmuş, genellikle paragraflar hikâyemsi anlatımla

bitmiştir.

Yazar düşüncelerini aktarırken yer yer sohbet havası içindedir.

«... Medeniyette bütün idrâkler ihtirasla mümkündür. Bugünkü Garp medeniyetini, kendiliğimizden tiksinecek kadar, ateşli bir ihtirasla sevmeseydik idrâk edemezdik..»

Dil ve Üslûp:

Yahya Kemâl cümlelere somuttan soyuta yönelen aktarmalar yapıyor.

«Bu edebiyat, çok sıhhatli, temiz havalı, çok sıcaktı; cephâneyi üstüne çıkıp da berhavâ edecek zâbitlere, gemisini düşmana vermemek için batıracak kaptanlara vücut veriyordu.»

Cümlelerin bir kısmı, hüküm bildiriyor.

«... Türk edebiyatı yeni ünvânını elli seneden beri iki tepeden âleme baktı, bu tepelerin biri Çamlıca Tepesi, öteki de Tepebaşı'dır.»

Cümleler, genellikle fiil cümlesi olmakla birlikte, isim cümleleri de yer yer kullanılmış.

«... Meğerse oğlan, müebbeden dönmemek üzere gitmiş!...»

«... Bu çocuğun serecamı o edebiyatın son götürdüğü merhaleyi ibretle düşündürecek kadar mânîdar değil mi?..» v.b.

Yahya Kemal giriş ve sonuç bölümünde, teklifte, gelişme bölümünün bir kısmında telkinde bulunur.

Telkin eden cümleler:

«... Bu itibarla o edebiyat hiç gayr-ı millî değil, millîdir de; çünkü o mukadder geçidin gaayet samîmi bir in'ikasıdır...»

«... Ve bize öyle geliyor ki asıl eseri de o günden başlıyor, Yakup Kadri'nin Metris Tepe'yi bundan sonraki Türk edebiyatının mihrâkı gibi gösterdiğini işittiyse hemen tasdik etmiş, sanırım.» v.b.

İfade, günlük dilin ve yaşayan Türkçe'nin güzelliğini ve sadeliğini yansıtmaktadır.

SADE BİR GÖRÜŞ

Konu: Şiirimiz ve Yeni Edebiyat

Yahya Kemal, Türk şiiri hakkında tespitler yapar ve «Yeni edebiyat»ın tanımı üzerinde durur.

I. Tematik yapının metne dayalı unsurları;

a. Türk şiiri rûhunu yitirmiştir. Şiirin rûhu yitince, dil, vezni ve âhengi de bozulmuştur.

b. Türk şiiri iskelet haline gelmiştir. Birkaç usta şâir de iskelet haline gelen Türk şiirini, canlandıramamıştır.

c. Bitiş devrinin başlıca özelliği olarak, edebiyat ölürse lûgat, vezin, sarf, nahiv hevesleri ortalığı sarar, edebî nazariyeler kaynaşır, yenilik hastalık haline gelir.

d. Türk şiiri cansız ve dermansız kaldıkça, eski darb-ı meselleri, eski âhenkleri mırıldanır, onları yeni

kılıpta döker, fakat ufulmağa devam eder, dermansız rûhu da çekilir.

e. Manzumelerin şekilleri değiştikçe, yeni şekiller türer aruzdan, hece veznine geçilir, arayışlar sürer.

f. Eski Türk cemiyeti kılık ve kıyafetiyle, düşünüş ve yaşayışiyle zevk ölçülerini kaybedince, daha sonra türeyen (ortaya çıkan) yazılara bugünkiler «Yeni edebiyat» diyorlar.

g. «Yeni edebiyat» tan önce Türk şiirinin bir rûhu vardır. O rûh bütün cemiyettir.

h. Eski Türk cemiyetinde şair, bütün öteki sanatlara bağlıdır. (Hatat'tan, bestakâra, mimardan, taşcıya kadar.)

ı. Şâir, millî hayatın şâhidi mevkiinde, Padişah'tan Serdâra kadar bütün şahsiyetleri yaşatıyor.

j. Şâir, bağlı olduğu cemiyetin timsâlidir, (Bâki, Fuzulî, Nedim, Şeyh Edip v.d).

k. İhtiyarlayan ve ölen cemiyetten bize, şiirin gövdesi kalmıştır.

l. Türk cemiyeti tepeden tırnağa değişmiştir. Bu değişikliğin silsilesi saymakla bitmez.

m. Edebiyat, artık çoraklaşmıştır. Sevgiyi; aşkı, alâka ve zevki benimsemez oluşmuştur.

n. Şâir, rûhunda şiiri bulamayınca, vezinle, kelimeyle, lisânla hâl çaresi arayışına girmiştir.

o. Edebiyat, hârici âleme yönelince, rûhu değil, gözü okşayan resim olmuştur.

ö. Eskiler, şiirin rûhunu, benliklerinde hissettiklerinden, hârici âlemle ilgilenmemişlerdir.

p. Şiirin ve nesrin kendilerine has mahiyetleri vardır.

r. Eski Türkler'in manevi hayatı varken bir edebiyatı vardır. Yeni Türkler'in edebiyatı, ancak manevi hayatla mümkün olur.

Metnin Ana Fikri:

Türk şiiri rûhunu, Türk toplumu da, maneviyatını kaybetmiştir. Mâneviyatı olmayan bir toplumun rûhu da, edebiyatı da olamaz.

Kavramlar:

Şiir, edebiyat, rûh, sanat, yeni edebiyat, divan, millî, âb-ı hayat, zâhid, zühd, Cem, alafranga, şahsiyet, timsâl, mânevi v.d.

Yahya Kemal, «rûh»tan yola çıkarak, Türk şiirini ve Yeni edebiyatı, «mazi»den «hâl»e dönük olarak toplumu da içine alacak şekilde geniş bir açıdan değerlendirir.

Metnin ilgi merkezi «rûh ve maneviyat» kavramlarıdır.

Metinle ilgili kavramlar, genişlik, derinlik ve zenginlik arz eder.

Cem ———> Eski edebiyatımızın mazmunlar dünyasını ve o dünyanın zevkini, bakış tarzını hatırlatır.

Zâhid ve zühd ———> Klasik edebiyatımızın insan tiplemesi ve değer yargılarını ifade eder.

Ab-ı hayat ———> Ölümsüzlüğü, mânevi hayatın geniş boyutunu yansıtır. v.b.

Teknik Yapı:

I. Metin beş ana bölümden oluşmuştur.

1. Bölüm. Türk şiirinden bahseder. Bu başlangıç kısmı ve giriş bölümüdür.

2.3.ve 4. Bölüm, cemiyetimiz, şiirimiz ve yeni edebiyattan bahseden gelişme bölümüdür.

5. Bölüm, mânevî hayattan bahseden sonuç bölümüdür.

Yahya Kemal, 1. bölümde Türk şiiri ilgili temel meseleyi ortaya koyar. Gelişme bölümünde, şiirimiz, edebiyat; cemiyetimizdeki bozulma, çürüme ve mânevîyatın kaybolması üzerinde durur ; bunlara sebeb olan unsurları ortaya koyar.

Sonuç bölümünde; mânevî hayatın düzenlemesi ve benimsenmesi hükmüne varılır. Yeni edebiyatın ancak o, zaman gerçek mânâda oluşabileceği belirtirlir.

Yazar söylediklerini, ispatlayıcı, ikna edici anlatım tarzıyla yapıyor.

«... Şâir millî hayâtın şâhidi mevkiinde idi, pâdişahtan serdâra kadar bütün şahsiyetleri o yaşatıyordu.Nefî diyor ki: Sultan Süleyman'ın nâmını haşredek yaşatan Bâkî'nin sözündeki âb-ı hayattır.»v.b.

Yahya Kemal, düşüncelerinin bir kısmını, soru vasıtasıyla yöneltiyor ve cevaplıyor.

«... Bir asırdan beri şiirimizi bir kül olarak göz önüne getirince bu misâl canlanmaz mı? Bu merhalenin ilk kısmında Türk şiiri kansız, cansız, dermansız, ihtiyardır, eski mazmunları darb-ı mesel diye söyler...»

Yazar bazen düşüncelerini tasviri yöntemle açıyor, ve şekillendiriyor.

« Bir naaş nasıl yavaş yavaş solar, çürür, lîme lîme olur, bir kemik çerçevesi kalırsa Türk şiirinin de öyle, önce rûhu çekildi, sonra yavaş yavaş lisanı çürürdü, vezni bozuldu, âhengi çetrefilleşti...»

Yahya Kemal, metinde yer yer sohbet havası içinde, samimiyeti yaymağa çalışır.

«... Son asırda biz bir cemiyet değil o göçen heyetin artığıydık. Eğer halk, Anadolu'nun Rumeli'nin bozulmayan tabakalardaki halkı, sâf ve kırmızı kanını vermiyeydi benzimiz büsbütün solardı...»

Dil ve Üslûp:

Metnin en belirgin vasfı; anlaşılır olması, cümleler arasında sağlam mantık bağının ve düzeyinin olmasıdır.

Yazar metinde, bileşik ve sıralı cümleler kullanılıyor.

«... Senelerdir en usta sanatkârlar bu iskeleti diriltemiyor. İnkıraz devirlerinin başlıca fârikasıdır, bir edebiyat ölürse lûgat, vezin, sarf, nahiv hevesleri ortalığı, sarar edebi nazariyeler kaynaşır...»

Yapılarına göre cümlelerin bir kısmı fiil cümlesidir.

«... O cemiyet yavaş yavaş ihtiyarladı, sonra öldü bize şiirinin gövdesini mîras bıraktı.»

Yazar hem fiil, hem de isim cümlesini iç içe de kullanmaktadır.

«... Şiirin âletleri usulleri, lisânı, zevki birdi ve her yerde aynı seviyeye hitap ediyordu...»

KALBLE DİL

Konu: Türk dili'nin bugünkü durumu.

Tematik Yapının Muhtevaya Bağlı Unsurlarının Tespiti:

a. Bugün kalbi olanların dili yok, dili olanların kalbi yok.

b. Türk şiiri ve nesri bugünkü haliyle, geçmiş devirlerdeki etkileyici gücünden ve kuvvetinden uzaktır.

c. Büyük Türk milleti, şerefli zamanlarında lisânını, yetiştirdiği Yunus Emre, Süleyman Çelebi, Fuzulî, Bâkî, Nefî ve Nedim gibi, ayrıca saz şairleri vasıtasıyla öz evlâtlarına emanet etmiştir.

d. Büyük şairlerimiz, cemiyetimizin mânevi ve millî değerlerini asırlarca işleyerek, muhafaza etmişlerdir.

e. Lisânımızın mimarları, büyük şairlerimiz öldükten sonra, emanet bıraktıkları lisân, emanet alanlar tarafından korunamamış ve gücünü kaybetmiştir.

f. Yeni edebî eserlerde, lisânın milleti kucaklaması gereken vasfı, mirasyedi nesiller tarafından kendi heves ve arzuları doğrultusunda hebâ edilmektedir.

g. Bugünkü hâliyle Türk lisânı kurumuştur. Edebî lisânımızın bugün iyi bir örneği de yoktur.

h. Bugün edebiyatın mefhûmu, Anadolu'da içtimaî galeyanlar, yahut da ferdi aşıklar, şevkler ve heyecanlardır.

i. Halk ağzı var, dili yok dediğimiz mahlûktur.

j. Hem canı, hem de cismi olan edebiyattan mahrumuz.

k. Iztıraplar ve şevkler ne kadar coşkun olursa olsun, kendiliğinden dile gelemezler, bu hisleri herkes duyar, yalnız şâir söyleyebilir.

1. Bugün bizde eksik olan ne edebiyatın rûhu ne de hüneridir. Bâkî gibi hisseden ve hissettiklerini ifade eden şâir ve şâirlerdir.

Metnin Ana Fikri:

Türk lisânı, mâhirâne vasfını ve etki gücünü kaybetmiştir. Lisân, ancak onu hisseden, duyan şair ve yazarlar vasıtasıyla mahiyet ve canlılık kazanır.

Kavramlar:

Şiir, lisân, millî, edebî lisân, edebî sanat, üslûp.. v.d.

Yahya Kemal'e göre şâir ve yazarın en önemli meziyeti, dili hissetmesi ve onun benliğinde duyarak ifade edebilmesidir.

Metne göre ilgi merkezi « hissetme ve duyma»dır. Yazar, ilgi merkezine göre ele aldığı düşünceleri, çeşitli açılardan değerlendirerek, tespitlerde bulunur.

Teknik Yapı:

Metin, iki bölümden oluşur.

1. Bölümün birinci paragrafı, lisân meselesinin ortaya konulduğu giriş kısmıdır.

İki, üç, dört ve beşinci paragraflar gelişme bölümünü, ikinci bölümün altı ve yedinci paragrafları da sonuç kısmını oluşturur.

Yazar, «hüküm» cümlesiyle paragrafa başlıyor.

«Kalbi olanların dili yok, dili olanların kalbi yok. Yoksa bugün Türk şiiri ve nesri taş yürekleri eriten bir şey olurdu...»

Yazar, karşılaştırma ve tartışma yöntemiyle fikirlerini açıklığa kavuşturuyor.

«... Büyük millet şerefli zamanlarında lisânını Yunus Emre ve Süleyman Çelebi gibi, Fuzûlî ve Bâkî gibi Nefî ve Nedîm gibi, saz şairleri gibi öz oğullarına emanet etmişti, onlardan Allah'ın büyüklüğünü, Peygamberlerinin vasıflarını, kahramanlarının menkubelerini, âşıklarının elemlerini, gençlerinin havâ vü heveslerini, ihtiyarlarının düşüncelerini asırlarca dinledi. O şairler öldüler. Milletten emânet aldıkları lisânı keşke berâber götürselerdi, götürmediler; kâtiplere terkettiler.»

Yahya Kemal fikirlerinin bir kısmına örnekler vererek, onlara sağlam dayanak oluşturuyor.

«... Bu sâdık insanların nicesi Süleyman-ı Kanûni'yi yakından daha fazla seviyordu. Yalnız mersiyeyi, o mâtem âyinine hazır bulunmayan Bâkî söyleyebildi. Ve o mâtemi biz hâlâ Bâkî'nin mersiyesinden hissedebiliyoruz.»

Dil ve Üslûp:

Yahya Kemal, sağlam cümleler kurarak, dilin imkânlarından en verimli şekilde yararlanmasını bilmiştir.

Bir cümlede aranan niteliklerin başında gelen, dilbilgisi kurallarına uygunluktur. Bu şartlar, öğelerin tamlığı ve temel ögelerin uyuşmasıdır.

«... Bu satırları yazdığım masanın üstünde üç kitap duruyor..» cümlesi gibi.

Cümlenin en önemli özelliklerinden biri de; gereksiz kelimeye ya da yanlış anlaşılmağa meydan vermeyecek nitelikte olmasıdır. Bu da duruluk ve akıcılıktır.

Metin, duruluk ve akıcılık bakımından sağlam bir bütünlüğe sahiptir; Örnek:

«... Vâkıa edebiyâtın mefhûmu, ya bugün Anadolu'da gördüğümüz gibi içtimâi galeyanlar, yahut da ferdî aşklar, şevkler, heyecanlardır.»

Cümle çeşitleri bakımından metin, isim, fiil, bağlı, sıralı ve bileşik cümle yapısını taşımaktadır.

«Kalbi olanların dili yok, dili var kalbi yok.» İsim cümlesi,

«... Lâkin o lisanla bu mevzû bir şair kalbinde kaynaşabilseydiler özlediğimiz şiiri dinlerdik.» Fiil cümlesi

«... Iztırablar ve şevkler ne kadar coşkun olsalar kendiliklerinden nutka gelemezler; bu hisleri herkesi duyar, yalnız şâir söyleyebilir...» Bağlı, sıralı, bileşik cümle.

ACILARIN TADI

Konu: Edebî eserlerden tad alma.

Yahya Kemal, edebî eserlerin -özellikle şiir ve romanın- ızdırab, acı, hüzün ve kederi okuyucuya tad aldıracak şekilde sunabilmesinin önemi üzerinde durur.

Tematik Yapının Muhteveya Bağlı Unsurlarını Şöyle Belirleyebiliriz:

Bir edebî eser, okuyucuya ızdırabın ve acının tadını verebilmelidir.

Dostoyevski'nin Siyah Kitabını okuyan bir insan başka kültürlerin insanlarını sevebiliyor, onların acılarını, kederlerini yüreğinde hissedebiliyor.

Edebî eserlerimiz, Anadolu ve Rumeli köylülerine Dostoyevski'nin "Siyah Kitabı", Piyer Loti'nin "Bir Sipâhinin Serecâmı" romanı kadar, acıma, dost olma duygusu veremiyor.

Çok görmüş, çok geçirmiş, çok hissetmiş bir milletiz, eski şiirimizde, sevincin, aşkın, hasretin, hüznün hudutsuz tadları var, yalnız ağrıların tadı yok.

Eski cemiyetin rûhu aşk olduğu için, şâirler aşka ve aşkın tecellileri olan şevke ve hasrete tad verdiler.

Hislerle şiir arasındaki fâsıla ne ise, şarap ile üzüm arasındaki fâsıla da odur.

Biri şiir, öteki şarap olduktan sonra sarhoşluk verir, hissettirir, neşelendirir, coşturur, kederlendirir, ağlatırlar.

Türk milleti çoktan beri hudutsuz bir ızdırap içindedir. Millî facialarla karşı karşıyadır.

Son zamanlarda vatana, millete, ağrılarımıza ait yazılan manzumeler adetçe çok olmasına rağmen şairlerimiz, bu manzumelerde, üzümden şarabı çıkaramıyorlar.

Roma'nın halkı, Havarilerden Hz. İsâ'nın çarmıha gerilmesini duyunca hislendi, merhamete geldi, ızdırabın

tadını duydu. Böylece Roma'nın son kalbi kurumuş halkı, ızdırap tadıyla sarhoş oldu.

Her türlü hisden bin türlü şiir çıkıyor, yalnız şiirden kuvvetli, dine benzeyen bir lezzet varsa, o da ağrıların tadıdır.

Türk toplumu bugüne kadar saltanatın zevk ve neşe dolu hatıralarıyla yaşamıştır. Yarın Türk cemiyetinin hafızası, katliâmlar, yangınlar, işkenceli ölümlerin resimleriyle şekillenecektir.

Bugün okurken dudaklarımıza acı gelen «Siyah Kitap» gibi eserler, yarınki nesile, zevkine doyulmaz bir şiir gibi tad verecektir.

Biz, bugün bu şiiri duymuyorsak, hissiz oluşumuzdan değil zevksiz oluşumuzdandır.

Metnin Ana Fikri:

Milletimiz, bitip tükenmeyen tarihi olaylar yaşamış, millî faciâlarla karşı karşıya gelmiş, ızdırabın şiddetini benliğinde duymuş büyük bir milletir. Bu büyük milletin edebî eserleri, bugünkü haliyle acıyı tad haline getirecek zevk ve ölçü düzeyine erişmiş değildir.

Kavramlar:

Efsane, şiir, şair, zevk, rûh, saltanat, hatıra, his, âlem, terbiye v.d...

Yahya Kemal, kavramları; fikirleri açmada ve ifadede önemli unsur olarak görür.

Efsane ———> bize Doğu'nun ve Batı'nın bütün mitolojik değerlerini hatırlatır.

Saltanat ——> Osmanlı İmparatorluğunu ve hükümdarların gücünü çağrıştırır.

Âlem ————> Bütün varlıklar ve kozmik unsurları ile görünmeyen âlemin de ötesini ifade eder.

Rûh, Şiir (şuur), His → İslâmi değerlere göre, insanın yaratılışındaki bazı sırları açıklayan bu kavramlar; aynı zamanda psikolojinin bilgi alanı içine de girmektedir.

Metnin ilgi merkezi «acıdan tad alma»yı zevk haline dönüştürme üzerine kurulmuştur.

Yahya Kemal'e göre, eski cemiyetimiz aşka ve hasrete şâirleri vasıtasıyla tad verebilmiştir. Bugün ise, ağrılardan ve acılardan, şâir ve yazarlarımız tad almayı başaramamış, zevk duyamamışlardır.

Teknik Yapı:

Metnin birinci paragrafı giriş bölümünü; iki, üç, dört, beş, altı ve yedinci paragrafları gelişme bölümünü, sekizinci ve dokuzuncu paragraflar da, sonuç bölümünü oluşturuyor.

Yazar, birinci paragrafta, okuduğu «Siyah Kitap»ın kendisine yaptığı etkiyi belirterek gelişme bölümüne geçer. Bu bölümde, «Siyah Kitap»la, Dostoyevski ve Piyer Loti'nin eserlerini karşılaştırır.

«... bir zaman o Rus'un kitabında görüp de seviğim ve acıdığım o insanlara kendi milletimden daha yakınım; Piyer Loti'nin Bir Sipâhînin Serecâmı diye bir romanı var, içinde bizden çok mes'ûd bir zenci insâniyeti kaynaşıyor; ... bu romanı okuduktan beri o zencilere kanım karışmış

gibi hemhâlim...»

Yahya Kemal, Roma tarihinden örnek vererek kalbi kurumuş, hissiz halkın, nasıl acılardan tad alabilen bir nitelik kazandığını Havarilerden yola çıkarak anlatır.

Sonuç bölümünde yazar; okuduğumuz edebî eserlerden tad ve zevk alamayışımız, onların acılığını hissetmemizdir. Asıl önemli olan, acıdan tad almayı, edebî eserlerin zevk haline getirmesidir; sonucuna varır.

Dil ve Üslûp:

Metinde, ki'li birleşik, sıralı, isim ve fiil cümleleri iç içe kullanılmış, benzetme unsurları, cümlelerde, fikirleri etkileyici ve belirleyici hale getirmiştir.

Yahya Kemal, paragrafların bir kısmında mensûr şiir özelliği taşıyan cümleler kullanmıştır.

«... Bu kitaptaki havanın hayâli içinde bile uzun bir zaman nefes alamyacağımı anlıyorum, daha sâkin bir göğe, daha tatlı bir rüzgâra, daha gözü okşar manzaralara ihtiyâcım var....»

MÜSLÜMAN SAATİ

Konu: Saatin Hayatımızdaki Yeri.

Ahmet Haşim, cemiyetteki zevk ölçülerinin değişmesi ve bizi gizliden veya açıktan istilâ eden alafranga saatin etkilerini ele alıyor.

Tematik Yapının Muhtevaya Bağlı Unsurlarının Tesbiti:

İstanbul'da hayatı değiştiren ve bizi şaşırtan istilâların en etkilisi yabancı saatlerin cemiyetin hayatına

girmesidir.

Cemiyetimizin dinden, ırktan ve ananeden gelen temel değerleri; hayat anlayışı, zevk ölçüsü, zaman kavramıdır.

Müslüman gününün başlangıcı ve bitişini şafağın ilk parıltıları ile, akşamın ilk ışıkları tayin etmiştir.

Eski saatler, kendine has nitelikleri olan ve zamanı yaklaşık bir doğrulukla ölçen özelliklere sahiptir.

Eski saat anlayışında yirmi dört saat tanınmaz,on iki saatlik yaşanması kolay bir gün bilinirdi.

Alafranga saatin kabülü ile beraber, ezanî saat terkedilerek, geri plana itilmiş, unutulmaya yüz tutmuştur.

Giden saatimiz, anne ve babamızın evliliklerini, doğum günlerimizi, ordularımızın zaferlerini bildiren saattir.

Yeni saat, büyük medeniyetlerin, insanları hizmetinde çalıştırdığı yeni bir zaman kavramı getirmiştir.

Fecir; camilerimizin, minarelerimizin, taşa ilâhi mânâyı veren mimarlarımızın eserlerini bitirdikleri vakittir.

Müslümanın evinde saatler karışınca, çölde yolunu şaşıranlar gibi, zaman içinde kaybolmuşuz.

Metnin Ana Fikri:

Alafranga hayat anlayışı ile beraber, cemiyetin anane ve geleneklerinde büyük değişme ve yozlaşmalar olmuş saat anlayışımız itibarını ve önemini kaybetmiştir.

Kavramlar:

Zaman, anane, müslüman, islâm, medeniyet v.d.

İslâmiyet ——> Büyük bir kültür ve din anlayışı ile beraber, zaman kavramını da oluşturmuş, bir medeniyettir.

Ahmet Haşim, metnin ilgi merkezi olarak «saat»i geniş mânâsıyle «zaman»ı, cemiyet ve ananemiz açısından ele alarak yabancı istilâsının zararlarını ortaya koyar.

Teknik Yapı:

Metnin birinci paragrafında, cemiyetimizi istilâ eden ve Batı'dan gelen yeni saat anlayışı üzerinde durulur.

Daha sonraki bölümlerde dinî ve millî hayatımızın zaman boyutunda nasıl değişip, farklılaştığı belirtilir.

Sonuç bölümünde, zaman içinde nasıl kaybolup şaşkınlığa uğradığımız vurgulanır.

Ahmet Haşim, cümleleri duygu ve düşüncelerinin içtenliğine göre şekillendiren usta yazarlarımızdandır. Eski saatleri anlatırken tasvirin en güzel örneklerini verir.

«... Madenden sâğlam kapaklar altında mahvuz tutulan eski masum saatlerin yelkovanları yorgun böcek ayakları tarzında, güneşin sema üzerindeki seyriyle az çok münasebetdâr bir hesaba tebaan, minenin rakamlar üzerinde yürürler ve sahiplerini, zamandan takrîbi bir sıhhatle, haberdâr ederlerdi...»

Dil ve Uslûp:

Ahmet Haşim, sağlam bir cümle tekniğine sahip, ifadenin çeşitli imkanlarından yararlanmasını bilen uzun ve geniş cümleler kurabilen üstün özelliklere sahip bir yazarımızdır.

A. Haşim, kelimeleri yaşayan Türkçe'den ve klasik

edebiyattan secer. Özellikle Arapça ve Farsça kelimelere biraz daha meyillidir.

«... Zevalî saatin âdât ve muamelâtımızda kabulü ve ezanî saatin geri safa düşüp camilere, türbelere ve muvakkıthanelere bırakılmış metrük bir «eski saat» haline gelişi, hayatı tarz-ı rüyetimiz üzerinde vahimbir tesiri hâiz olmamış değildir...»

NEDİM'İN EVİ

Konu: Nedîm.

Tematik Yapının Metne Bağlı Unsurlarının Tespiti:

Âlemde birbirine benzeyen çehreler görüldüğü halde, birbirine benzeyen rûhlar görülmemiştir ve görülemez. Bu bakımdan insan varlığının en hususî özelliği rûhudur.

Belagat hocaları öteden beri «Üslûb-ı beyân ayniyle insandır.» düşüncesini belirtirler. Bu söz sadece yazı sanatı değil de, aynı zamanda hakikatı tarif ediyorsa doğrudur.

Kendi çağdaşlarından kimseye benzememek iddiasıyla, yakası açılmadık konular seçerek, yazı yazmış nice muharrirler başarılı olamadıkları halde, Nedim gibi hiçbir yenilik iddiası taşımayan şairler, iki asır uzaktan derhal fark ediliyor tanınıyorlar.

Yahya Kemal, Nedim'in biri nesih, biri de tâlik hatla matbû iki divanı bulunduğunu, başka el yazılarıyla çoğaltılmış divanlarının da elden ele gezdiğini, ayrıca Ali Emîri'nin Nedim'le ilgili meşhur olmayan gazelleri ortaya

çıkardığını belirtir.

Gayr-ı matbû divanlarında ortaya çıkan mısralar, belgenin önemine inanan ve belgeye göre çalışan tarihçiler tarafından endişeyle karşılansa bile, o mısraları okuyanlar, Nedim'in rûhunu göreceklerdir. Bu mısraların birinde Nedim, Beşiktaş'ta oturduğunu söyler.

Metnin Ana Fikri:

İnsan mizacının en önemli unsuru rûhtur. Kâinatta biribirine benzeyen çehreler bulunduğu halde, biribirine benzeyen rûhlar görülemez. Edebî eserlerdeki rûh ise, şair ve yazarları birbirinden ayıran ifâde özellikleridir. Asıl önemli olan şâir ve yazarların mısraa ve esrlerine, kendi rûhlarını verebilmeleridir.

Kavramlar:

Rûh, üslûp, belâgat v.b.

Yahya Kemal, «rûh»u bir nevi karakter kavramı ile eş mânâda kullanıyor.

Rûh ———> metne göre kimseye benzememek.

Karakter; herhangi bir varlığı, bir şeyi ya da bir kişiyi benzerlerinden ayıran kendine has temel özellik.

Karakterin en belirgin vasfı; her yönüyle örnek olmak, örnek davranış sergileme özelliğine sahip bulunmaktır.

Yahya Kemal, metnin ilgi merkezini «eserde rûh» kavramı üzerine kuruyor. Ona göre esere,rûhunu veren şâir ve yazarı ispatlamağa gerek yoktur; çünkü o, ifadesiyle ispatlamağa gerek duyulmadan, kendi kimliği ile ortaya çıkar.

Teknik Yapı:

Yahya Kemal, giriş paragrafında rûh kavramının tanımını yapıyor. Üslûpla anlaşılması gereken temel kavramları tespit ediyor.

Yazar, gelişme bölümünde, Nedim'in tanınmamış gazelleri ve el yazma divanları hakkında bilgi veriyor. Edebî eserde rûh kavramı üzerinde durarak, Nedimden örnek beyitler üzerinde açıklamalarda bulunuyor.

Yahya Kemal, sonuç bölümünde, bir edebî eserde şâirin veya yazarın rûhu varsa, onun kimliğini aramanın gereği yoktur; tespitine varıyor.

Yahya Kemal, metinde önce soru sorarak, daha sonra karşılaştırma ve tartışma yaparak fikirlerini beyan eder.

«Bir rûh kadar husûsî ne olabilir? Alemde birbirine benzeyen çehreler görülür, birbirine benzeyen rûhlar görülmemiştir ve görülemez, belâgat hocaları öteden beri derler ki: «Üslûb-ı beyân ayniyle insandır.» düşüncesini belirtirler. Bu söz sadece yazı sanatı değil de, aynı zamanda hakikatı tarif ediyorsa doğrudur, bilâkis yazı sanatına hayran olanların zannettiği gibi, yalnız yazısı, şîvesi, yazıdaki işvesi birbirine benzemeyen muharrirleri târif ediyorsa mânâsızdır. Çünkü muâsırlardan hiçbirine benzememek dâiyesiyle, yakası açılmamış mevzûlar seçerek yazı yazmış nice muharrirler pâyidar olamıyor da Nedim gibi... hiç bir yenilik idiiasına düşmeden, sırf kendi şevkiyle terennüm etmiş şâirler, iki asır uzaktan bile derhâl farkediliyorlar...»

Yahya Kemal öne sürdüğü düşüncelerin bir kısmına iktibas yapar.

«... Ali Emîrî Efendi Hazretleri, bu el yazması divanları ayrı ayrı okuduktan sonra Nedim'in şimdiye kadar hiç tab' edilmemiş ve hiç meşhûr olmayan gazellerini ortaya çıkardı.

Bu gazellerin birinde Nedim, kendi zamanında İstanbul'un hangi semtinde oturduğunu söylüyor:

Münâsibdir sanâ ey tıfl-ı nâzım huccetin al gel
Beşiktâş'a yakın bir hâne-î viranımız vardır.

.....

Ma'lûmdur benim suhanim mahlâs istemez
Fark eyler ânı şehrimizin nüktedanları...»

Dil ve Üslûp:

Yahya Kemal, metinde, soru, bileşik, -ki'li bileşik ve basit cümleler kullanıyor.

«... Nedim'in el yazısına ne lüzum var? Bu mısrâlar Nedim'indir. Bu mısrâlarda onun, yalnız onun rûhu var, onun Beşiktaş'daki evi, o akşam ve akşamki halvetî, neşesi elle tutulur gibi hissediliyor... Belâgat hocaları derler ki:«Üslûb-ı beyân ayniyle insandır...»

İMLAYA DAİR GÜFT Ü GÛ

Konu: İmlâmız.

Tematik Yapının Metne Bağlı Unsurlarını Şöyle Tespit Edebiliriz:

Türk Milleti'nin imlâ meselesi,resmi makamları müda-

haleye sevkedecek hâle gelmiş, tartışmalı bir konudur. İmlâyı islâh için Maarif Nezareti'nin kurduğu komisyonlar, bu konuda ortaya atılan fikir ve teklifler meseleyi daha da içinden çıkılmaz hale getirmektedir.

Türkçe, imlâdan kelimeye, kelimeden gramere kadar Arapça ve Acemce'nin istilasına uğramıştır.

Türk alfâbesi,hiç bir zaman Türk'ün ağzından çıkmamış ve çıkmayacak Arapça ve Acemce seslerle doludur. Bu elifbâ Arap ile Acem'in seslerine kâğıtta şekil veren harflerdir. Eski kitaplarımızı inceleyenler, Türkçe'yi bir Arap âliminin yazdığını sanır.

Din ve medeniyet anlayışımız,bu unsurları,iliklerimize işlemiştir.Cedlerimizin belâgat endişesi ise, bu tesiri daha da kökleştirmiştir. Bu anlayış ve terbiyenin tesiri yakın zamanlara kadar gelmiştir.

Namık Kemal'den sonra,Frenk lisânının tesiriyle imlâ bir defa daha bozulmuş ve çözülme hızlanmıştır.

Bünyemizdeki bozukluk,hayatımıza , oradan da imlâmıza sirâyet etmitir.

Resmî müdahalerle imlâmızdaki bozulma ve çözülmeyi durduramayız.

İmlâmız; lisânımız düzelince, lisânımız da kafamız düzelince düzelecek, çünkü o da ancak onlar kadar bozuktur.

Metnin Ana Fikri:

Bünyemiz bozulduğu için, imlâmız da bozulmuştur. Bu bozulma ve çözülme müdahalelerle önlenemez.

İmlâmızın düzelmesi ve istikrara kavuşması ancak bünyemizin ve müesseselerimizin düzelmesiyle mümkün olacaktır.

Kavramlar:

İmlâ, dekadan, elifbâ, lisân

Türk edebiyatında en çok tartışılan konulardan biri de «dekadan» meselesi olmuştur. Ahmet Mithat Efendi ilk defa bu kavramı Servet-i Fünuncular için kullanmıştır.

Sonraki dönemlerde «dekadan» üzerine büyük münakaşalar olmuş, suçlamalar yapılmıştır. Bozucu, yıkıcı, anarşist mânâlarına gelen «dekadan» dilimize Fransızca'dan girmiştir.

Y.Kemal metnin ilgi merkezini «imlâ meselesi» ni düzeltmeyişimizin sebepleri üzerine kurmuştur.

Teknik Yapı:

İlk beş paragraftan itibaren imlâ meselesi ve bu meselenin çözümüne hükümetin çare araması, giriş bölümünü; beşinci paragraftan sonraki bölümler gelişme bölümünü; son iki paragraf da sonuç bölümünü oluşturmaktadır.

Yahya Kemal, düşüncelerine örnek vererek ve karşılaştırma yaparak açıklık getirir.

«... İmlâ harflerrle vücûda gelir, ben Türkçe elifbâ kitabına baktım, o kitaptaki harfler Arap'la Acem'in seslerine kâğıtta şekil veren harflerdi; Türk'ün ağzından hiçbir zaman çıkmamış ve çıkmayacak sesler vardı: (Peltek) Se, Zâd (dâd), Zi, Zel, Ayın gibi... Bâzıları: Te, Tı, gibi, Sad, Sin gibi ikiz, bâzıları; Ha, Hı, He gibi üçüz-

dürler, Türk'e göre bu sesler birdirler...»

Yazar, hikâye anlatımıyla meseleyi ortaya koyar.

«Şimdi sene oluyor, Maârif Nâzırı'nın yarı resmî bir dâvet nâmesini aldımdı; bir gün öğleden sonra posta ve telgraf nezâretinin üst katındaki salonda içtinâa bizzat riyâset edecekti. Gittim, ... Celse açıldı... reîs, imlâ meselesini, hazin bir nâtıka ile îzâh uzun uzun anlattı..»

Dil ve Üslûp:

Yahya Kemal, fiil cümlelerine sıkça yer veriyor. Hüküm ifade eden cümleler de isim soylu olanları tercih ediyor.

«... Türk'de mevcud olmayan harflerin envâı var. Böyle bir elifbâ ile en sağlam imlâ tasfiyesi beyhûde bir sa'y olur...» v.d.

«... Şimdi sekiz sene oluyor. Söyleyenleri merakla dinliyorum...» gibi.

LİSANA DAİR GÜFT Û GÛ

Konu: Türkçenin bugünkü durumu.

Tematik Yapının Metne Bağlı Unsurlarının Tespiti:

Hamdullah Suphi'nin, Türkçe'nin son merhalesine vermiş olduğu «Çıplak Türkçe» isminin mânâsını iyi anlatmak ve değerlendirmek gerekir.

Türkçe eski süslü kisvesini atarak, bembeyaz vücudu ile ortaya çıkmaktadır.

Cedlerimiz lisânın rengârenk kumaşlardan elbisesini sevmişler, biz ise, lisânın tenini seviyoruz.

Yeni nâsirlerimiz Türkçe'nin güzelliğini hissetmelerine rağmen, Türkçe bütün vücudu ve güzelliği ile henüz ortaya çıkmadı.

Peçevizâde'den İbrahim Paşa'ya, Nedim'e Şeyh Galib'e, Şinasi, Kemal, Hâmid ve Fikret'e kadar Türkçe'ye bir meyil vardır.

Son neslin yazılarını sarfen Türkçe'leşmesinde, roman mütercimlerinin büyük payı vardır.

Yirmi seneden beri yazının tekâmülünü, yıkanmışlığını, paklanmışlığını görmek mümkündür.

Biz, lisân denildiği vakit, yazı lisânını anlıyoruz, yazı lisânı da kendi başına bir vücuddur, zamanla kisvesini atar, soyunur.

İstanbul Türkçesi'ni Türkçe'nin ayarı telâkki etmek, tereddüt uyandıran bir görüştür.

Türkler'in edebî lisânı, millî ve müşterek bir mîrasdır, ona pâyitaht da dahil olmak üzere hiçbir şehir tahakküm edemez demek daha doğru olur.

Metnin Ana Fikri:

Edebî bir lisan olan Türkçe, millî ve müşterek mirasımızdır. Zengin bir mirasa sahip olan Türkçe, henüz güzelliğini tam olarak sergilemiş ve göstermiş değildir.

Kavramlar:

Lisân, Türkçe, Güft ü gû, Mütercim, Yazı, Lehçe v.b.

Lisân → konuşma ve yazı dilidir.
Lisân → edebî bir dildir.
Lisân → asıl anlaşılması gereken unsuru yazı dilidir.

Millî ve müşterek özelliği, bağlayıcı ve bütünleştiricidir. Mirasdır, müdahale ve tahakküm kabul etmez.

Yahya Kemal, metnin ilgi merkezini «Çıplak Türkçe'nin güzelliği» ve bu güzelliğin zaman içinde katetmiş olduğu merhale üzerine kurmuştur.

Teknik Yapı:

Yazar, metnin ilk paragrafında «Çıplak Türkçe»den ne anladığını, çıplaklıkla insan vücûdu arasında ilgi kurarak örneklerle izâh eder.

İkinci paragraftan itibaren, üçyüz seneden bu yana Türkçe'nin gelişimini, son neslin yazılarıyla Türkçe'ye verdikleri önem, devir ve dönem boyutunda ayrıntılarıyla anlatılır.

Yahya Kemal, sonuç bölümünde, edebî lisanı, millî ve müşterek bir lisân olarak kabul edip, müdahale ve tahakküm anlayışından sıyrılmak gerektiğini belirtir.

Yazar, «Çıplak Türkçe»nin tanımını yapar.

«... Bir asırdan beri ilerleyen fen karşısında tabîatın nasıl soyunduğunu temsil ediyordu. Hamdullah Suphi'nin Türkçe'ye izâfe ettiği bu çıplak sıfatı bana bunu hatırlattı. Evet Türkçe, senelerden beri, tıpkı bu heykel gibi, eski, rengîn kisvesini atıyor, bembeyaz vücûdu ile ortaya çıkıyor...»

Yahya Kemal, karlaştırma ve tartışma yaparak fikirlerine dayanak bulur.

«... Lisan denildiği vakit yazı lisanını anlıyorum. Yoksa bilirim ki Nedîm sokakta ve evde bizim gibi konuşur-

du; konuşurken siga-i hâl'leri bizim gibi geliniyor, söylüyor, geziyor tarzında tekellüm ederdi, fakat yazarken bu yor'ları hazfeder, dört asır evvelki cedlerimiz gibi muzâri şeklinde yazardı. Nedîm'in bütün dîvanında, zannedersem bir tek yor'a tesdüf edilir...»

Yazar, yer yer iktibaslardan faydalanır.

«... Yeni lisanın zevkini bulsalar ancak Tevfik Fikret'in:

Yarın sen ağları gün doğmadan hazırlarsın!
Sakın biraz yedek ip mantar almadan gitme,
Açınca yelkeni, hiç bakma, oynasın varsın,
Kayık çocuk gibidir oynuyor mu, kaydetme!

gibi mısrâlarından itibâren bulmağa başlarlar. Son neslin yazıları ssarfen büsbütün Türkçeleşti...»

Dil ve Üslûp:

Yahya Kemal, kelimelere, gerçek, mecaz, deyim, yakın ve uzak anlamları yönüyle mânâ kazandırır. Örnek, mecaz yönü: «Çıplak Türkçe», «tabiat fen karşısında soyunurken.» gibi.

Yazar, cümle çeşitleri bakımından, basit, bileşik, -ki'li bileşik ve sıralı cümleleri kullanarak paragraflar arasında sağlam bir bütünlük oluşturur.

KARANLIKTA UYANAN BİRİ

Konu: Üsküp ve Türklük.

Tematik Yapının Metne Bağlı Unsurlarını Şöyle Tespit Edebiliriz:

Üsküp bir Türk şehri, evliyâlar yatağı ve bir medeniyet merkezidir.

Cafer Baba gibi nice hikmetli insanlar, Üsküp'ün mânevî kimliğini oluşturur.

Evliya Çelebi Seyâhatnamesi ve Naima Tarihi'nde Üsküp'ün önemli bir yeri vardır.

Üsküp, İstanbul ve Selânik'ten daha eski ve asil bir Türk kimliğine sahiptir. Üsküp, İstanbul ve Selnânik'ten gelen her yeni şeye alafranga gözüyle bakmıştır.

Üsküp, âlimler, şâirler ve kahramanlar yetiştirmiş bir merkezdir.

II. Abdülhamid, Arnavutlar'a yakın ilgi gösterdiğinden lehçe ve mahalli özellikleri Üsküpte de merak uyandırmış, Arnavut olmak itibarlı hale gelmiştir. Hatta cahil İstanbullular'ın bir kısmı Üsküp'ü Arnavut şehri sanmıştır.

Üsküp, Arnavut ve Karadağlılar'ın bir eğitim ve öğretim merkezi olmuştur.

Rumeli faciası, Üsküp ve Balkanları da yakından etkilemiştir.

Arnavutlar ve Sırplar, Avrupa milliyet cereyanına kapıldıktan sonra Balkanlar parçalanmıştır.

Arnavutlar ve diğer milletler, Türk idaresinden sonra büyük adam, âlim ve idareciler yetiştiremez olmuşlardır.

Metnin Ana Fikri:

Türk medeniyeti, Balkanlar'a barış huzur ve mutluluk getirmiş, Balkan milletlerinin bir arada yaşamasının gü-

T.C. YUKSEKÖĞRETİM
DOKÜMANTASYON MERK

vencesi olmuştur.

Kavramlar:

Türk kimiliği, medeniyet, v.b.

Yahya Kemal, metnin ilgi merkezini «Türk medeniyetinin asıl sırrı Türk'tedir. Arnavut'u, Çerkes'i, Sırp'ı, Boşnak'ı metin bir millet kitlesi haline getiren Türk mayasıdır.» düşüncesi üzerine kurmuştur.

Yahya Kemal'in üzerinde durduğu temel nokta, Balkanlar'daki çözülmedir. Çözülmeyi hızlandıran Rusya, Avusturya, Macaristan İmp. ve İngiltere'dir...

Rusya, her dönemde Balkanlar'ı kaşımış, Ortodoks ittifakı arayışına yönelmiş, istikrarı bozmuştur. Fransız İhtilâli ile birlikte, milliyet ve milliyetçilik fikrinin Balkanlar'a yayılması, isyanların, fırkacılığın alabildiğine genişlemesine ortam hazırlamıştır.

Özellikle birinci ve ikinci Balkan Harbi, Türk milleti için büyük bir hüsran ve bozgun olmuş, binlerce Türk ailesi katledilmiş, Balkanlar tamamıyla elimizden çıkmıştır.

Balkan milletleri, bugün de barışı ve huzuru aramakta, savaşanlar devam etmektedir. Tarih şunu göstermiştir ki, Balkanlar'daki bağımız ve kültürel kimliğimiz bizim direnç noktalarımızdır.

Teknik Yapı:

Y.Kemal, giriş bölümünde, Üsküp eşrafından bir genç-le, nasıl görüşüp tanıştığını anlatır. Üsküp Türkleri'nin mahalli özellikleri ve yaşayışları hakkında bilgi verir.

Gelime bölümünde yazar, Üsküp'ün Türk kimliği bakımından önemine değinir. Üsküp, âlimler, şâirler yetiştirmiş önemli bir merkezdir.

Sonuç bölümünde; Üsküp'ün Arnavutlar'ın yaşadığı şehir sanıldığı ve bunun yanlışlığı, siyasî olayların Üsküp'ü nasıl etkilediği, Yahya Kemal tarafından ayrıntılarıyla anlatılır.

Yazar düşüncelerini açıklarken karşılaştırma yapar, Üsküp insanını ayrıntılarıyla anlatır, örnekler verir. Anlatımı tasviri yöntemle, hikâye ve tanıtma yoluyla yapar.

Dil ve Üslûp:

Yahya Kemal, sağlam cümle yapısına sahip, fikir planı doğrultusundda dile hakim bir şahsiyettir. Cümle yapısı bakımından isim ve fiil cümleleri, çeşitleri bakımından da basit, bileşik, sıralı ve bağlı cümleler kullanılmıştır.

BUGÜNKÜ TÜRKÇE

Konu: Türk alfabesi.

Tematik Yapının Metne Bağlı Unsurlarının Tespiti:

Bugün kullanılan elifbâ Türkçeyi aslâ ifâde edemez, çünkü Türk'ün söylediği sedâlı ve sedâsız harflerden mahrumdur.

Gerçek mânâda, millî elifbâmız yoktur.

Cedlerimizin ağzından çıkmamış sedâlı ve sedâsız sesler, bugün bizim ağzımızdan çıkmaktadır; bu nedenle Türkçe'nin yeni harflere ihtiyacı vardır.

Türkçe ses itibariyle artık eski Türkçe değildir,

yeni ve tam Türkçe bir elifbâ tertib etmek gerekse, bu harfler şu şekilde teşekkül edebilir.

Kalın A

İnce A

Kalın I Kır, sır, yıl demek için.

İnce I

E

O Olgun

Ö Ölüm

Ü Üzüm

U Uzun demek için.

Be

Te

Cim

Çim

Ha

Dal

Rı

Ze

Je

Sin

Şın

Gayın

Fe

Kaf

Kef

Kalın Lâm

İnce Lâm

Mim

Nun

Vav

Ye

Bunlara yardımcı harfler olarak lisân-ı Kur'an'ın kendine mahsus harfleri ilâve olunarak âyet-i kerîmeler doğru yazılabilsin.

Metnin Ana Fikri:

Bugün kullandığımız alfabe, Türkçe'nin ses özelliklerini karşılamaktan uzaktır. Türkçe, yazı ve konuşma dilinin ses özelliklerini karşılayacak, millî bir alfabeye ihtiyaç duymaktadır.

Kavramlar:

Türkçe, alfabe, millî, Türk, v.d.

TÜRK → Türkçe konuşmalı.
TÜRK → Türk elifbâsını benimsemeli.
TÜRK → Millî unsurları esas almalı.

Yahya Kemal metnin ilgi merkezini «millî elifbâ ve ses özelliği» ne ihtiyaç duymaktayız; bu işi derhal yapabilmenin önemi ve gerekliliği üzerine kurmuştur.

Teknik Yapı:

Yahya Kemal, birinci paragrafta Türkçe ile ilgili meseleyi ortaya koyar, meselenin takdimini yapar.

Yazar, ikinci paragrafta Türkçe'nin ses özellikleri ve ifade gücü üzerinde durur, karşılaştırma yapar:

«... Görürsünüz ki cedlerimizin ağzından çıkmamış sedâlı ve sedâsız harfleri bizim her an ağzımızdan çıkıyor: Cedlerimiz Ha'yı ve Hı'yı ayrı ayrı telâffuz ederlerdi, Anadolu'nun bir çok mıntıkaları el'an öyle telâffuz ederler, bize göre bu iki harf birdir. Cedlerimiz ince L nedir bilmezlerdi, onlar bir türlü L telâffuz ederlerdi...»

Gelişme bölümünde, örnekler üzerinde duran yazar, ses ve kelime değişiklikleri hakkında bilgi verir.

«... Biz Arap'tan ihtimâl, ihtilâl gibi kelimeleri alırken Türkçe'de yeni türeyen ince L ile alıyoruz. İnce L Türkçe'ye o derece mâl oldu ki bize bir zaman yabancı olduğunu işiten İstanbullular hayrette kalırlar... v.b.»

Yahya Kemal, sonuç bölümünde, yeni bir alfabe teklifinde bulunur, yapılması gerekeni belirtir.

Dil ve Üslûp:

Yazar, yargı ifade eden cümlelere yer veriyor. Fiil cümlelerini daha az kullanıyor. Fikirlerini, teklif ve telkin biçiminde iç içe ortaya koyuyor.

«...Hâsılı görülüyor ki Türkçe tasavvutu îtibâriyle artık eski Türkçe değildir. Yeni ve tam Türkçe bir elifbâ tertib etmek iktizâ ederse bu harflerle teşekkül edebilir...

Türkçe bahsinin yalnız elifbâ ciheti en kısa târifiyle budur!...» v.b.

EDEBİYAT VE MİLLÎ CEREYAN

Konu: Edebiyat, Millî Rûh ve Millîyetçilik.

Tematik Yapının Metne Bağlı Unsurlarını Şöyle Tespit Edebiliriz:

Bugün bütün zorluklara ve güçlüklere rağmen gençlik kendi yolunu bulmuştur; bu yol milliyet yoludur.

Milliyet yolu, bizi hakiki saadete, asıl gaye götürecek güzel serin ve rahat yoldur.

Dünyada her millet gayesine ermek için üzülmüş, boğuşmuş ve mücadele etmiştir. Türk milleti de, şimdi bu

mücadelenin içindedir.

Millîyet cereyanı, en kuvvetli dönemini yaşamaktadır.

Askerin ve köylünün vatan mücadelesi ve savunmasına, muharirler ve şairler de kendi sahalarında katılması gerekir. Bundan sonraki vazife, doğrudan doğruya sanatın ve edebiyatın olacaktır.

Bir takım gençler, milliyet duygusunun uzağında kalarak Edebiyat-ı Cedide'nin takipçisi olmuşlardır.

Millîyet duygusuna sahip olmayan bir genç; bir fikir, bir emel uğruna ölmeyi bir nevi cinnet, aptallık telakki eder. Bu tip gençlerden, ulvî bir eser beklenemez, onlar maddiyatın ve nefislerinin peşinde olanlardır.

Onlar; din, aşk, vatanperverlik gibi yüksek hislerde kendine bir teselli arayanlara cezbolmuş nazariyle bakarlar.

Edebiyat düşkünleri bilmezler ki, beşeriyetin san'at, edebiyat ve fikriyât sahasındaki bütün fa'âliyeti insanları teselli etmek ve onları alelâde hayatın üstünde bir hayata mazhar kılmaktır.

Bir kısım gençler, evvelkilere nisbetle gayeye daha yakın bir yolda yürümekle beraber, Türk milliyetçiliğini tam olarak kavrayamamışlar ve anlayamamışlardır.

Türk'ün milliyet dyugusu, bir takım tecavüzlerin, tasallutların, ihânetlerin, felâketlerin göz yaşları içinde doğdu ise yine öylece şehadetin ve mazlumluğun sinesinde yetişecektir.

Türk'ün millî rûhuna yakışan edâ, kükremiş bir arslan hâli değil, bir kurbanın edâsıdır.

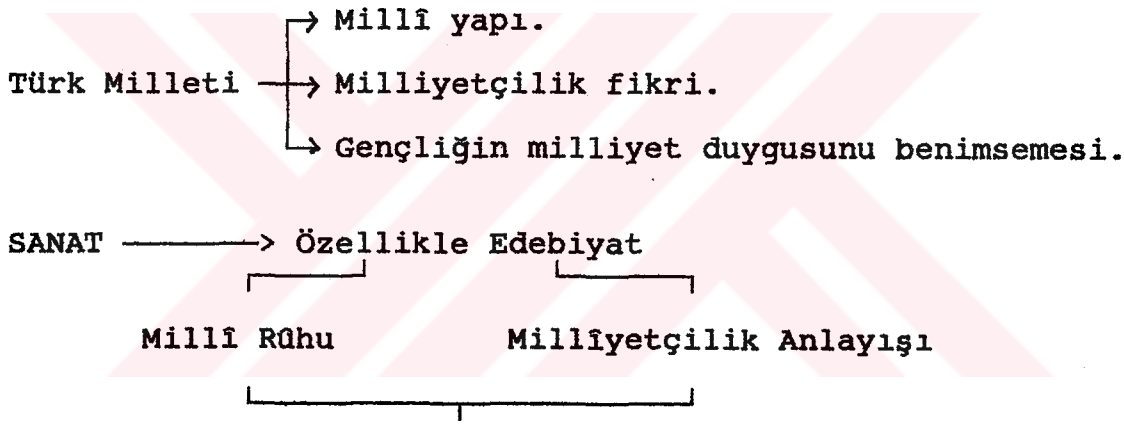
Türk'ün milliyetperverliği tedâfüdür. Hakikat olan şu ki, milliyet duygusu şiir ve san'at vadisinde kendini gösteremiyor, günden güne sönüyor.

Metnin Ana Fikri:

Türk gençliğinde, milliyet duygusunun gerçek mânâda gelişebilmesi için sanat eserlerinin -özellikle edebiyatın- millî rûhu ve milliyetçiliği ifade etmesi gerekir.

Kavramlar:

Millî, milliyet, milliyetçilik, sanat, edebiyat.

Yakup Kadri'nin üzerinde durduğu temel noktalardan biri, milleti ve gençliği kozmopolit anlayış ve fikirden kurtarmaktır.

Metnin ilgi merkezi «gençliğe millî rûh ve milliyetçilik anlayışı» öğretilmelidir; tezi üzerine kurulmuştur.

Türk edebiyatında, Ömer Seyfettin ve arkadaşlarının benimsediği millî edebiyat anlayışı, siyasî alanda Türkçülük hareketiyle gelişir ve yaygınlaşır. Bu hareket, kozmopolitliğe şiddetle karşıdır.

«Millî Mücadele»nin temelini de «millî rûh» ve «Mil-

liyetçilik» anlayışı oluşturmuş ve bu anlayış, istiklâlin meşâlesini yakmıştır. Yakup Kadri, bu mücadelede gençliğe büyük görevler düştüğünü, görevin doğru idrak edilebilmesi, o rûhun iyi anlaşılarak hayata geçirilmesiyle mümkün olabileceğini belirtir.

Teknik Yapı:

Yakup Kadri, giriş bölümünde meselenin takdimini yapıyor.

«... Artık hiç şüphe götürmez ki bütün memleket ve bilhassa gençlik kendi yolunu bulmuş, o yolda emin ve rahat yürüyor. Bu yol yıllardır özlediğimiz, hasretiyle yandığımız milliyet yoludur...»

Yazar, gelişme bölümünde, «milliyet, millî rûh ve milliyetçilik» kavramlarını bütün yönleriyle ortaya koyuyor.

«... Dünyada her millet, gayesine ermek için üzülmüş boğulmuştur. Fakat yine dünyada hiç bir millet tasavvur edemiyorum ki Türk milleti kadar yorulsun, Türk milleti kadar birçok felâketlere vak'âların önünde bir uçurumdan öbürüne düşsün...»

Yakup Kadri, düşüncelerini anlatırken karşılaştırma ve tartışma yöntemine başvuruyor.

«...Bugün meydana gelen taze ve gürbüz fidanın başı ucunda geniş bir nefes aldığımız sırada bunları düşünmemek kâbil midir? Düşününüz ki Türk'ün öz fikrine daha geçen senelere gelinceye kadar yalnız düşmanları tarafından değil kendi hemşerileri kendi kardeşleri tarafından en fe-

nâ gözlerle bakılıyordu. Fakat aşkın ve arzunun elinden ne kurtulur?...

Milliyet cereyânı, şimdi bu hâlde en kuvvetli ve en müteazzu bir noktasındadır...»

Yazar, sonuç bölümünde «şiir ve sanat» vadisinde milliyet duygusuna yeterince yer verilmediğini belirtiyor.

Dil ve Üslûp:

Yakup Kadri, sağlam cümle tekniğine sahip, kelimeleri nüanslarına göre kullanabilen üslûp konusunda titiz ve hassas olan yazarlarımızdan biridir.

Basit, bileşik, -ki'li bileşik, sıra ve bağlı cümleleri iç içe kullanan yazar, daha çok hüküm cümlelerine yer veriyor.

MEDENİYET ve MİLLİYET YOLLARI

Konu: Gençlik ve medeniyet.

Tematik Yapının Metne Bağlı Unsurlarının Tespiti:

Son nesil kendine göre yeni bir rûh arıyor. Taşıdığı kalbi boş ve boşluğu nisbetinde ağır hissediyor.

Senelerdir gençlik, çeşitli arayışların içinde, eli, gönlü ve gözü boş olarak, mefkûreyi yalan zannedip dünyanın basit maddi heyecanlarına yönelmiştir.

Herkesin gençliğe bir şey söylediği ortamda, gençliğe rehber olmak isteyenlerin bir kısmı, koyu medeniyetçi veya milliyetperver, kimi de muhafazakârdır. Gençlik ne yapacağını bilmez halde, şaşkındır.

Edebî gençlik hars ve zevk işlerinde, kendi benliğini

buluncaya kadar bir mütefekkirin izinden yürümeğe mecburdur.

Bizde, herkesin kendine göre bir mânâ verdiği medeniyetin hakiki mefhûmu, anlaşılmış değildir.

Bazı mütefekkirlere göre medeniyet, demiryolu, fabrika, büyük caddeli şehirler veya Darü'lfünun, kitaplar, kitaplardan üstün âlimler, kimine göre de muhteşem salonda muntazam giyinmiş hoş sohbet, nüktedan kişilerden mürekkep bir cemiyettir.

Zira herşeyden evvel medeniyet, ne salondur, ne büyük caddeli şehirdir, ne de fabrikadır; rûhun bir nevi necabet ve asâletidir.

Medeni olmakla asrî olmak biribirine karıştırılmıştır. Benliğinde necâbet ve asaleti birlikte taşıyorsa medeni, günün şartlarına uygun davranışta bulunuyorsa asridir.

Gençliğe milliyetperverlik yolunu gösterenler, doğru ve isabetli yolu seçmişlerdir.

Nasıl bir Fransız Fransızlığı ile güzel ve medenî ise, bir Türk de Türklük'ün o güzel harsıyla, o güzel adetiyle Türk'tür, hem de medenî Türk'tür.

Gençlik boş yere arayışa girerek başkalarının dediklerine bakmasın, aradığı bütün kendindedir.

Gençliği iyi yola sevkedecek ve bu hususta rehber olacak mütefekkir, şiir ve sanat erbâbıdır.

Tutukları milliyet yolunun doğruluğundan ve güzelliğinden şüphe eden bugünkü edebî gençlik, elindeki cevherin kıymetini ve bu cevherin işlemesini bilmiyor.

Millî rûhumuz, şiirin aydınlığa çıkmamış, benliğimizin derinliğinde kalmış bulunmaktadır. O, aydınlığa çıktıktan sonra, hasretini çektiğimiz millî fecr, bu memletin ufkunda, bütün ihtişamıyla doğacaktır.

Yarınki millî edebiyatın şâh eseri, mutlaka tahlîl neticesi olacak ve terkib de bu tahlîlden sonra gelecektir.

Metnin Ana Fikri:

Türk gençliğini yetiştirecek olan mütefekkirler, millî rûh, milliyetperverlik ve millî hars kavramlarını edebî eserler vasıtasıyla gençliğe öğreterek, gerçek mânâda rehber olabilirler.

Kavramlar:

Rûh, milliyetperver, hars, medeniyet, edebiyat, asrî, mütefekkir, v.d.

Medeniyet → necâbetdir.
Medeniyet → asâlettir.
Medeniyet → demiryolu
Medeniyet → fabrika
Medeniyet → büyük caddeli şehirler
} Değildir.

Edebiyat → Millî Rûhu
Edebiyat → Milliyetçiliği
Edebiyat → Harsı
Edebiyat → Medeniyeti
} İfade ederek millî edebiyatı meydana getirmelidir.

Metnin ilgi merkezi «gençliğe rehberlik edenler -yol gösterenler- şiir ve sanat erbabı» olamalı, ayrıca gençlik kendine güvenmelidir; tezi üzerine kurulmuştur.

sız İlişkileri" adlı eserinde, Fransa'ya elçi olarak giden Essayıd Ali Efendi'nin uyandırdığı büyük ilgi ve Türk modasından geniş şekilde bahsedilir.

Metnin ilgi merkezi «ecdâd yadigârları» na sahip çıkmalıyız düşüncesi üzerine kurulmuştur.

Teknik Yapı:

Yakup Kadri, ilk iki paragrafta meseleyi ortaya koyuyor. Ecdâd yadigârı eserlerimizin durumu ve kendisinde uyandırdığı ilgi ve etkiyi anlatıyor.

Gelişme bölümünde, şark-kâri eserlerin ecnebilerin alım satım yaptığı bir meslek haline geldiğini, bu konuda insanımızın ilgisiz ve bilgisiz olması nedeniyle ticaretin yabancıların eline geçtiğini, yazar, karşılaştırma ve tartışma yöntemi ile anlatır.

«... Türk esnâfı ne yapacağını bilemiyor, ve bu eşyanın dünkü sahipleri açlıktan kıvranıyor. Eski Türklük'ün terekesinin böyle yâd ellere geçişinde ve onlar tarafından haraç mezad edilişinde ne hazin bir mânâ var!.. Beyoğlu esnafının Türk malı, Türk sanatı diye sattıkları eşyanın ekseriyetle bir takım uydurma, sahte şeyler oluşudur. Filvaki karşı taraftaki dükkanların câmekanlarını dolduran bütün o şark emti'ası meyanında Garp fabrikalarının ve Garp tezgâhlarının eşyaları da aşağı kalmıyorlar... Zira bizde, Avrupa çarşılarında aynı büyüye tutuluyoruz...»

Y.Kadri sonuç bölümünde, Şark-kâri ticaretin ustalık istediğini, eşyaların kıymetini bilmek, ecdâdımızın rûhunu anlamak kadar önemli olduğunu belirtir.

Dil ve Üslûp:

Yakup Kadri, paragraflar arasında sağlam bir mantık ve fikir bağı oluşturuyor. Cümleleri, kısa, bazen de uzun kurarak dile hâkim olduğunu gösteriyor.

Cümle çeşitleri bakımından basit, bileşik, -ki'li bileşik, sıralı ve bağlı cümleler kullanıyor.

BİR ELEM ve BİR TESELLİ

Konu: Ümid ve arzu.

Tematik Yapının Metne Bağlı Unsurlarının Tespiti:

Bugün bütün âlem, asra hâkim olan bir milletten şikayetçidir.

Herkes zulmetten, sıkıntıdan bahsederek türlü türlü nedenler aramaktadır.

Hiç şüphesiz bu sebeblerin en doğrusu rûhi olan bir sebeptir.

Bu asır, bütün asırların aksine olarak dünyanın en bezgin insanlarıyla doludur. İçimiz, küskünlük ve ihtiyarlık duygusunun etkisi altına girmiş, ümid etmeyen, özlem duymayan, düşüncelerine madde hâkim olan bir varlık haline gelmişiz.

Bu asrın insanları, bilhassa gençler, doğdukları günden beri harb ve darbdadır.

Bize direnme gücü, sinirlerimize kuvvet, gönlümüze ferah vermeğe çalışan şey, rûhumuzdaki ümid ve arzudur.

Bütün kudretlerin ve bütün şâheserlerin kaynağı ümid ve arzuya dayanmaktadır.

Bu asır maddeten bütün açların, manen doymuşların, bıkmışların ve iğrenmişlerin asrıdır.

Asrın kurutucu unsuru madde ve acı mantık; kalbi, aşkı... hepsini yok ederek kirletmiştir.

Bugün Leylâ, barlarda dans eden bir lehlî bir kadının yanında gülünç bir varlık, Mecnun ise Amerikan vâri yetişmeğe özenen bir metruş gencin önünde beceriksiz, lüzumsuz bir insandır.

Böyle bir asırda ûlviyet aramak, rûh asaleti istemek çok beyhudedir. Bu zamanın insanı, ezelî ve ebedî bir aşktan başka bir şey olmayan şiire, sanata ne ehemmiyet verebilir?

Bu asır sanatkârların, şâirlerin ve gönül adamlarının devri değildir; bu asır yirminci asırlı olmasını bilmişlerin asrıdır. Bununla beraber müteselli olmalıyız ki yeryüzünde henüz gençliğini muhafaza eden mefhûmlara kıymet veren yegane memleket bizim memlekettir.

Türk memleketi de bütün dünya gibi bezginler, usanmışlar, duymuşlar ve bıkmışlarla doludur. Fakat Türk'ün usanan, bezen tarafı rûhu değil, fikri ve bedenidir.

Türk rûhu, Türk vicdânı ve Türk fikri bugün bütün dünyaya nisbetle genç bir rûh ve genç bir fikirdir.

Bütün ümidsiz, bedbin ve bezginlere serin bir rüzgâr bu milletin içinden esecektir. Hepimiz bunu ümid etmeliyiz ve hepimiz bununla serinlemeliyiz.

Metnin Ana Fikri:

Bir milletin en önemli özelliği, güçlükler ve zorluk-

lar karşısında ümid ve arzuyu kaybetmeyerek maddeye değil, rûhun varlığına inanmak olmalıdır.

Kavramlar:

Ümid, arzu, madde, rûh, asır...

YİRMİNCİ ASIR → maddedir.
→ özentidir.
→ sıkıntıye zulmettir.
→ rûhsuzdur.

Yakup Kadri, yirminciyüzyıl insanının değer yozlaşması ve değer erozyonuna uğramasının sebebleri üzerinde durur.

Metnin ilgi merkezi «ümid, arzu ve rûh»unu kaybeden bir milletin varlığını sürdürmesi mümkün değildir, tezi üzerine kurulmuştur.

Teknik Yapı:

Yakup Kadri, giriş bölümünde meselenin takdimini yapar. O'na göre sıkıntının, zulmetin çeşitli sebebleri olmakla birlikte asıl nedeni rûhidir.

Yazar, gelişme bölümünde, insanların maddeye esir olduklarını ve mânevi yönlerini yitirdikleri üzerinde durur.

Y.Kadri, meselenin tanımını yaptıktan sonra fikirlerini karşılaştırma ve tartışma yöntemi ile ifade eder.

«... Asıl derûni inşirâhımızı güç belâ temin etmeğe çalışan veyahud da yarına çıkmak için sinirlerimize kuvvet, gönlümüze ferah vermeğe uğraşan şey ne idi? Sırf rûhumuzdaki ümid ve arzu değil mi? Ah bu ümid ve arzu..Zaten bütün kudretlerin ve bütün şâh eserlerin anası bu değil

mi? Daima ümid etmek ve daima arzu etmek...

... Heyhat! Bu asır sanatkârların, şâirlerin ve gönül adamlarının devri değil. Bu asır, onların yani yirminci asırlı olmasını bilmişlerin asrıdır. Fakat bununla beraber müteselli olmalıyız ki yeryüzünde henüz gençliğini muhafaza eden, ûlvî mefhumlara bir kıymet veren yegâne memleket bizim memlekettir...»

Dil ve Üslûp:

Y.Kadri, çoğunlukla isim cümlelerini tercih ederek hükme yer veriyor. Kısa ve uzun cümleleri bir arada kullanıyor. Cümleler, basit, bileşik, -ki'li bileşik, sıralı ve bağlı cümlelerden oluşuyor. İsim cümlelerinde geniş zaman kipine yöneliyor.

Anlatımı, somuttan soyuta aktarıyor. Duyguyu, düşünce ile birleştirmeğe çalışıyor. Rûhsuz ve hissiz bir insan varlığı düşünemiyor. Rûh ve ümidi içimizde aramanın gerekliliğini belirtiyor.

YENİ BİR FRANSIZ ROMANCISINA DAİR

Konu: Piyer Benova ve Atlantid Romanı.

Tematik Yapının Metne Bağlı Unsurlarını Şöyle Tespit Edebiliriz:

Mösyö «Piyer Benova»nın son zamanlarda «Atlantid» ünvanlı romanı bir çok münakaşaları ile birlikte edebiyat âleminde yeni bir hadise teşkil etmiştir.

Hatta edebî hareketlerden o kadar uzak yaşayan İstanbul halkı bile son günlerde sinema şeritleri vasıtasıyla

bu küçük şâh eserden haberdar olarak kendini onun zevkine kaptırdı.

«Atlantid» eserine son hükmü vermezden evvel zaman denilen tecrübenin son sözünü dinlememiz icap edecektir.

Bizce yalnız umumî bir rağbete mazhar olan eserler değil, aynı zamanda eskimeyen ve unutulmayan eserler de sanat ve edebiyatın ebedî âbideleri sırasında yer tutabilirler.

Bir çok dehâlar, yaşadıkları asrın içinde, hiçbir aksi sada çıkarmaksızın kaybolup gittiler; kıymet ve ehemmiyetleri ancak sonradan anlaşıldı. Buna en güzel misal, Balzak'tır.

Balzak, başlı başına bir âlem ve dünya çapında bir romancı olmasına rağmen sefalet içinde ölmüş, muasırları onu bir türlü anlayamamışlardır.

Piyer Benova da, Balzak gibi her eseri etki yaratmış, muhayyileden ziyade kalbe hitab eden muhrik bir sada olmuştur.

Fransız romanına yeni hamle ile canlılık getiren Piyer Benova'yı Fransız edebiyat tarihinde yeni ve yüksek bir merhale olarak telakki etmek lâzımdır.

Metnin Ana Fikri:

Edebî eser hakkında objektif değer hükmünü zaman verecektir. Önemli olan edebî eserin kendi zamanı ve kendinden sonraki zaman süreci içinde değer ve itibarını koruyabilmesi ve insanlığa mâl olabilmesidir.

Kavramlar:

Roman, edebî, edebiyat, tip, vak'a v.b.

EDEBİ ESER ————> Kalıcı olması.

————> Kriteri olması.

————> İnsanın değişmez özelliklerini yansıtması.

————> Taklid ve benzerleri olmaması.

Metnin ilgi merkezi «edebî eserin kendi döneminde ve kendinden sonraki devirde» topluma ve insanlığa mâl olabilmesi önemlidir; görüşü üzerine kurulmuştur.

Teknik Yapı:

Y.Kadri, birinci paragrafta Piyer Benova'dan bahsederek «Atlantid» romanının takdimini yapıyor.

Gelişme bölümünde yazar, «Atlantid» romanının kamuoyunda yapmış olduğu olumlu etki üzerinde durarak, romandan iktibas yapar.

«... Rûhların mübarek esrarını hetk etmek, bu esrarı, ordularda yapılan tüfenk tecrübeleri gibi parça parça muhtelif aksama ayırmak, her kısmı ayrı ayrı tedkik etmek neye yarar? Bir silahı sökmeden, bütün o hurda tefferruâtını tedkik etmeden doğrudan doğruya atmak suretiyle kurşunun nereye vardığını görerek tecrübe etmek daha doğru olmaz mı?»

Y.Kadri, Piyer Benova ile ilgili düşüncelerinin bir kısmını karşılaştırma yöntemiyle anlatır.

«...Bundan anlaşılıyor ki Piyer Benova diğer ibtilâ romancıları gibi ruhları ve seciyeleri uzun uzadıya tahlil

Kavramlar:

Roman, edebî, edebiyat, tip, vak'a v.b.

EDEBİ ESER ————> Kalıcı olması.

————> Kriteri olması.

————> İnsanın değişmez özelliklerini yansıtması.

————> Taklid ve benzerleri olmaması.

Metnin ilgi merkezi «edebî eserin kendi döneminde ve kendinden sonraki devirde» topluma ve insanlığa mâl olabilmesi önemlidir; görüşü üzerine kurulmuştur.

Teknik Yapı:

Y.Kadri, birinci paragrafta Piyer Benova'dan bahsederek «Atlantid» romanının takdimini yapıyor.

Gelişme bölümünde yazar, «Atlantid» romanının kamuoyunda yapmış olduğu olumlu etki üzerinde durarak, romandan iktibas yapar.

«... Rûhların mübarek esrarını hetk etmek, bu esrarı, ordularda yapılan tüfenk tecrübeleri gibi parça parça muhtelif aksama ayırmak, her kısmı ayrı ayrı tedkik etmek neye yarar? Bir silahı sökmeden, bütün o hurda tefferruâtını tedkik etmeden doğrudan doğruya atmak suretiyle kurşunun nereye vardığını görerek tecrübe etmek daha doğru olmaz mı?»

Y.Kadri, Piyer Benova ile ilgili düşüncelerinin bir kısmını karşılaştırma yöntemiyle anlatır.

«...Bundan anlaşılıyor ki Piyer Benova diğer ibtilâ romancıları gibi ruhları ve seciyeleri uzun uzadıya tahlil

etmek suretiyle anlatacağı yerde onları «hal-i faâliyette» iken tasvîr eylemek taraftarıdır; «Standal»a göre de pek muteber olan bu usûl Piyer Benova'nın romanlarına bir macera romanı şeklini veren diğer sebeplerden biridir...»

Yazar, sonuç bölümünde Piyer Benova'nın eserlerini Fransız edebiyat tarihi için yeni bir merhale telakki ederek önemini belirtir.

Dil ve Üslûp:

Yakup Kadri, uzun cümleler kurarak, -ki'li bileşik, sıralı ve bağlı cümleleri iç içe kullanıyor. Metinde, çoklukla isim cümlelerine ağırlık verip, hükme varıyor.

ATEŞ BİRDİR

Konu: Yenilik Mezhebi.

Tematik Yapının Metne Bağlı Unsurlarının Tespiti:

Büyük ninelerimiz derler ki, âhir zaman gençlerinde yaşa ve başa rağbet kalmadı. Güzellik gibi doğruluğu da sâfiyet ve sadelikte aramaya başladığım günden beri bu müşâhide de büyük bir isabet ve hükümde derin bir hikmet buluyorum.

İlmî usûlün aryıp bulduğu desturlar haricinde irfân veya hars mahsulü; kanunları meçhul başka hakikatler yok mudur?

Büyük ninelerimizin bahsettiği gençler, yenilik mezhebinin muhakkir müjdecileri ve ateşin fedâileridir, bu yenilik mezhebi onlar için yegâne hak dini ve hak hikmetidir, çünkü dinlerin en yenisi, çünkü hikmetlerin en âhi-

ridir.

Tekâmül kanunu daima yukarıya doğru çıkan bir hatt-ı müstekim şeklinde görenler ve beşeriyetin eli nihâye terakki etmekte olduğunu ve yarının mutlaka daha iyi olacağını söyleyeceklerdir; buna şaşmamalıdır.

İnsanlar bundan iki yüzyıl, hatta ikibin yıl evvel daha mes'ud idiler, dünya yüzünde daha adaletli sultanlar daha hür cumhuriyetler vardı, milletler daha az haris, insanlar daha medenî idi, fazıl ve âlim kimselerin adedi daha çoktu.

Hâlâ bu son senelerde, hâlâ terakkiye, hâlâ tekâmüle, hâlâ medeniyete imân edenlere hayretten kendimi alamıyorum.

Teceddüd mezhebi ne tuhaftır ki, gözü bağlı kurbanlarının çoğunu daha ziyade şiir ve sanat meydanında buluyor.

Gençlerin bir kısmı, mutlaka kendilerinde yeni bir şey yapma ihtiyacı duyuyorlar. Özellikle bu durum şiir ve sanatta daha çok hissettiriyor.

Görünen odur ki, şiir tabii bir tecelliyat gibi kendi kanunları içinde, esrarlı bir meşgale olarak elden ele geçmekte, âlevinin rengi her iklime göre değişmekte, fakat daima aynı meşâle, aynı ateş olarak kalmakta, aynı anâsırdan yanmaktadır.

Metnin Ana Fikri:

Gelişme ve ilerleme kendi tabii kanunları içinde, zorlama gerektirmeden, yerleşik değerleri tahrip etmeden kendi tabiî mecrası içinde yol almalıdır.

Kavramlar:

Teceddüd, ilim, hars, din, tekâmül, medeniyet, mezhep,.. v.d.

YENİLİK MEZHEBİ(Nİ)
- gerekliliğine inananlar.
- yeni din olarak görenler.
- kendilerinde yeni birşey yapma ihtiyacı duyanlar.
- gelişme ve ilerlemenin lokomotifi kabül edenler.

Yenilik mezhebinin varlığına inanlar ve geçmişi kötü ve olumsuz görenler;

Fikirlerinde yanılan, mâziye sabit fikirle bakanlardır.

Metnin ilgi merkezi «yenilik mezhebî» üzerine kurulmuştur.

Teknik Yapı:

Y.Kadri, giriş bölümünde, büyük ninelerin son devir gençliği hakkında verdikleri hükmü belirttikten sonra, asıl meseleyi ortaya koyar ve fikirlerini karşılaştırma yöntemiyle açıklar:

«Büyük ninelerimiz derler ki, âhir zaman gençlerinde yaşa ve başa rağbet kalmadı. Onların hususî alâmetlerinden biridir. Güzellik gibi doğruluğu da sâfiyet ve sadelikte aramaya başladığım günden beri bu müşâhide de büyük bir isabet ve hükümde derin bir hikmet buluyorum. Büyük ninelerimizin sözü niçin doğru olamsın?..»

Yazar, gelişme bölümünde yenilik mezhebi üzerinde durarak, yeniliği amaç haline getiren insanların tavır ve düşüncelerini ele alır. Örnek;

«... Mutlaka yeni bir şey yapmak için kıvranan şu gence bakınız:

"— Neden bu kadar ihtilâç içindesin? Derdin ne der?"

«— Yeni bir şey söylemeğe, yeni bir beste yapmağa geldim...

Yalnız ihtilâcımı söylemeğe geldim dese inanacağım. Fakat yeni bir şey... Bu eski kubbe altında yeni bir şey. Binlerce yıldan beri arının bal yapmasında bir tebdil mi oldu: ki, şâirin şiir söylemesinde bir şey değişmeyecek...»

Yakup Kadri, sonuç bölümünde yenilik ve gelişmenin kendi tabiî mecraında, müdahale olmadan, yerleşmiş değerleri tahrib etmeden, mümkün olabileceğini belirtir.

Dil ve Üslûp:

Yakup Kadri, ifade de kapalılığa ve cümle bozukluğuna zemin hazırlamadan sağlam paragraflar kuruyor.

Cümleleri, yapı itibariyle isim ve fiil cümlelerinden teşkil etmekte, basit, bileşik, -ki'li bileşik, şartlı, sıralı ve bağlı cümleler de metni oluşturuyor.

«RESSAMLARIMIZ HAKKINDA BİR MÜTALAA»

Ahmet Haşim, Galatasaray'da açılan resim sergisini görmeğe gider. Gördükleri resimleri, beğenmeyen Haşim, ressamların «maişet darlığı» sebebiyle iyi resim yapamadıkları mazaretini reddederek, «maişet darlığı ve müsait olmayan şartlar, her zaman mevcuttur» diyerek, önemli olan zoru başarmaktır, görüşünü yazısında belirtir.

«CEM'İN GÖZÜ»

Ahmet Haşim, Cem'in alelâde bir ressam olmadığını bebelirtir. O'na göre, bir ressam için, model karşısında herkesin göremeyeceği rûhi vasıfları tespit etmek mühimdir. Ressam Cem buna muvaffak olmuştur.

Yazara göre Cem, öyle bir göze sahiptir ki, «perdelerin arkasında gizlenen çirkinliği gören ve rûhun bütün hile ve oyunlarını boşa çıkartıp onu en keskin bir tarassut altında tutmayı bilen gözdür»

«BİR RESSAMA CEVAP»

Günümüz ressamlarının şöhret hırsı içinde olduklarını belirten Ahmet Haşim, eline resim fırçası almamış bulunanların, tenkid yapamayacakları görüşünün mantığı yanlıştır; çünkü ressamın ve münekkidin amaçları ayrıdır, der.

Ahmet Haşim, Avni Lifij Bey'in iddialarının mantık açısından yanlışlığı üzerinde durarak, unuttuğu noktaları açıklığa kavuşturur ve yazısında, fikirlerini açıklığa kavuşturan örnekler verir.

«İSTANBUL HAKKINDA BİR ECNEBİ İLE MUHAVERE» yazısında Ahmet Haşim, İstanbul'un eski güzelliklerini kaybetmekle beraber, yine de Türk Milleti'ne ait bazı değer ve incelikleri belli ölçülerle koruduğu fikrindedir. Bu güzelliklerin medeniyetle ilgisi olmadığını belirten yazar, bu güzelliklerde medeni bir çehre bulmak isteyen ecnebiler sûkut-ı hayâle uğrarlar diyerek, trende tanıdığı ecnebinin de bunlardan biri olduğunu anlatır.

Ahmet Haşim'e göre, bir ecnebinin İstanbul'u gerçek mânâda anlayabilmesi için «bir rûhu olmalıdır, hem de Loti'nin rûhu gibi zehirlenmiş olmalıdır».

*"Dergâh Mecmuası"nın 17. sayısında Ruşen Eşref'in Yakup Kadri ile yaptığı mülâkat, o'nun Türk edebiyatı ve Türk edebiyatçıları hakkındaki düşüncelerini açıklaması bakımından önemlidir.

Yakup Kadri'ye göre Türk edebiyatı ve devreleri:

«Ben edebiyatımızın eski edebiyat, Tanzimat, Servet-i Fünun, Millî Edebiyat gibi dörde taksimini gayet sunî buluyorum. Bence edebiyatımız ancak iki devre ayırılabilir. Biri Eski öteki Tanzimat devri... Eski edebiyat herkesin söylediği gibi Arap ve Acem edebiyatının nüfuzu altındaydı. Ve rûhunu o edebiyatın an'anesinden alıyordu.

Bir de Tanzimat'tan başlayan edebiyat var ki umumiyetle Garp'tan mülhem oluyor... Tanzimat edebiyatı şekilde ufak tefek tenevvularla bugünkü haline geliyor.

Y.Kadri'nin edebiyatçılar hakkındaki düşünceleri:

«... Bu hususta benden ziyade selâhiyetdar bazı kimseler diyorlar ki, Fikret eski nazmı eğdi, büktü, genişletti, yumuşattı. Ona bugünkü elastikiyetini verdi. Lâkin bu işe evvela Hâmid başlamıştı. Fikret mayayı ve hamuru Hâmid'in ellerinde hazır buldu. Bittabi ona kendi şahsiyetinden bir çok şey ilâve etti. Bu şahsiyet şüphe yok ki harükülâde idi...

Bunlar inkılâbın iptidasında bize beli tabancalı fedâiler arasında nara atarken aynı devrin ustalarına doğru

endurûni zihniyetten iki şaaşadan mîmcisi oluverdiler. Henüz bu hale alışmamıza vakit bırakmadan baktık ki bazı âmirlerin korktukları sun'î bir ilim ve fikir âlemine memur olmuşlar...»

«...Cenab Şehabeddin Bey şiire alafranga bir şehvaniyet getirdi. Fakat gazete muharrirliğine kendisinden böyle bir şey bile sokamadı. Ve nihayet bir hayli taklaktan sonra Ali Kemal Bey'in açtığı sirke (Peyâm-ı Edebî kasdediliyor) bir nevi şa'bezebaz yazıldı. Şimdi orada sirk sahibi hünerbâza taklit ve tekrarla meşguldür...»

«... Refik Halid hayatın dış yüzünü tasvir edeyim derken mütemadiyen kendi iç yüzünü tasvir ediyor. Refik Hâlid'in iç yüzü ise biçimsiz, dar bir hazır velâ eğreti esvâb giymiş bir adamın rahatsızlığı ve sıkıntısıyla doludur. Bir türlü kendine göre hayata vasıl olmayan bu adam git gide hayatın düşmanı kesilmiştir. Bütün yüksek ve güzel şeyleri âdi ve çirkin görüyor. En biçimli en levend insanları eğri büğrü zannediyor. Onun içindir ki "Memleket Hikâyeleri"nde Anadolu'nun yalnız fena taraflarını gördü ve karikatürünü yaptı. Gerek tabiat ve gerek cemiyet itibariyle bir mübârek ülkenin ne mânâ ifade ettiğini anlayamadı...

Üslûbuna diyeceğim yok. Onun lisânı en çok sevdiğim Türkçedir. Fakat ne yazık ki son zamanlarda üslûbuna biraz Ali Kemâl Bey'in tarzı tesir etti.

Onun gibi lâubali kaba saba bir tavır aldı... Edebiyatın malı iken şahsî meziyetlerinden biri olan mizah kabiliyetini yüksek mertebeye vardırmıştı.

Fakat son zamanlarda bu yüksekten inmeğe başladığı görülüyor. Mizahtan hezele doğru gidiyor...»

«... Mizah ve hezeli tercih eden, fakat hayatî, şahsî ve hususî bir görüşü olmadığı için Türk hezelcilerinden bir adım ileri gidemeyen Fazıl Ahmet, aşağı yukarı ulviyette kadar gılzette de bin çehreli hayatı tek gözle yalnız bir delikten görüyor. Senelerden beri mütemadiyen ikbâle erenlerin tantanasıyla idbarda kalanların zibidiliği arasındaki tezattan başka mizah menbaı bulamıyor...»

«... Yahya Kemal o genç bir üstâddır... Hepimizin üstâdı. Son nesil içinde onun tesirinden kurtulmuş pek az kişi tanıyorum. Fâlih Rıfkı Bey'de az çok onun tesiri altında değil mi? Fâlih Rıfkı ki, devrin en yüksek ve en olgun nâsiri. Yahya Kemal birçok şey yapan muharrirleri tashih etti. Yeni yetişen bir çok şâirlere yol gösterdi. O büyük bir şâir değil büyük bir mürşiddir. O bizim Mallerme'mizdir. Fakat şu farkla Mallerme yalnız bir sanatkârdı, Yahya Kemal yalnız olgun bir sanatkâr değil aynı zamanda kemâle ermiş bir rûhtur. Yalnız edebiyat âleminde ufuk açmadı, duygu ve fikir âleminde de yeni yeni meydanlar gösterdi. Bizim kalbimizde millî cuşişi tesbit eden odur...»

«... Ahmet Hâşim; zehir onun kanındadır.. ve kalemindedir. Bir arı gibidir. Sokmadığı zaman ne tatlı bal yapıyor. Çin'i ve Japon'u hatırlatan manzaralar içinde çiçekten çiçeğe konuyor. Renklerle sarhoş oluyor...»

«... Millî edebiyatın bir yanardağı olan Hâlide Edip Hanım, Yarabbi bu kadında ne çok cuşiş ne çok duygu ve

bitmez tükenmez bir hasret var... Nerden geliyor nereye gidiyor bilmiyoruz. Ara sıra aramızda bir sarı rüzgar gibi geçiyor. Her sözü bir humma veriyor. Onun bazen bizim irademiz fevkinde bir kuvvetle sürüklendiğini hissediyoruz..»

* Yakup Kadri'nin mistik ilhâmla yazmış olduğu mensur eserler; "Dergâh mecmuası'nda tefrika halinde yayımlanmıştır.

1.Erenlerin Bağından(12) C.I,Nu.1, s.4, 15 Nisan 1337

2. " " (13) C.I,Nu.2, s.20, 1 Mayıs 1337

3. Kuvvetli Bir Rûh C.I,Nu.8, s.117, 5 Ağustos 1337

4. Yahya'ya Göre İncil (Sözün tecessümü) C.I,Nu.10, s.147, 5 Eylül 1337

5. Yahya'ya Göre İncil (İlk Müridler) C.I,Nu.11, s.163, 20 Eylül 1337

6. Erenlerin Bağından (Sözün tecessümü) C.II,Nu.19, s.100, 20 Kan. San.38

7. Erenlerin Bağından (Sözün tecessümü) C.II,Nu.20, s.124, 5 Şubat 1338

8. Okun Ucundan (I) C.II,Nu.24, s.180, 5 Nisan 1338

9. Okun Ucundan (II) C.III,Nu.33, s.133, 20 Ağustos.38

10. Okun Ucundan (III) C.III,Nu.34, s.148, 5 Eylül 1338

11. Kır Mektupları C.III,Nu.30, s.87, 5 Temmuz 1338

Sanatkârane bir üslûbla kalemle alınmış olan bu eserlerin bir kısmı, yarım kalmış ve tamamlanamamıştır. Eserlerin özünde; rûhun maddeden üstün olduğu, aşkın yüceliği, insanın kendisiyle yaptığı nefis mücadelesi ve cezbe anları ile hidâyet yolu arayan bir insanın iç dünyası anlatılır.

«Kır Mektupları»nda şehirlerden kaçarak tabiatın kucağına sığınmanın insan rûhuna verdiği hûzur söz konusu edilir.

2. MAKALE

Bir yazarın, herhangi bir konuda, kendi görüş, duyuş ve düşünüşlerini, okuyucuya benimsetmek amacıyla yazdığı, kesin sonuçlu yazı çeşidi.(34) Makaleler, konularına göre, çeşitlere ayrılır.Sanat (edebiyat, tiyatro, resim, musiki, mimarlık v.b.) bilim (tıp, hukuk v.b),siyaset, toplumu ilgilendiren herhangi bir şey (spor v.b) birer makale konusu olabilir...Makale, bütün dünyada, gazete ile birlikte doğmuş ve gelişmiş bir yazı türüdür.(35) Makale başlığı altında şu metinler incelenmiştir.

VEZİNLER I-II

Yahya Kemal, vezinlerle ilgili görüşlerini, Dergâh Mecmuası'nın vezinler I, II başlığı altında toplanmıştır. Konu: Vezin meselesi.

Tematik Yapının Metne Bağlı Unsurların Şöyle Tespit Edebiliriz:

«... Bizde bugün şiir zevki yalnız vezinlerle ayrılıyor. Eğer onbeş sene sonra yeni Türk edebiyatı tamamiyle belirse münekkidler bu ihtilâfımızı bizim şiir bîganeliğimizin bir fârikâsı gibi zikredecek...»

«... On sene evvele kadar, Türk zevkinde böyle bir ihtilâf yoktu; aruz ve hece, iki kardeş nehir, Fırat ve Dicle gibi yan yana akıyorlar, sonra birbirine kavuşuyorlar, milletin hafızası olan ummâna karışıyorlardı. Türk'e de Fârisî edâyı terennüm eden Nevâî'den tâ Tevfik Fikret'e

---

(34) KALIN, L.Sami; "Edeb. Terimleri Sözlüğü" Varlık Yay. İst.,1980, s.184
(35) KUDRET, Cevdet; "Örneklerle Edb. Bilgileri" İnk. ve Aka Basımevi, İst.,1980, s.372

kadar her aruz şairi heceden de şiirler söylüyordu. Nedîm'in divânında bile münderic olan koşmasını mı? Akif Paşa'nın mersiyesini mi? Ziya Paşa'nın o meşhur köy türküsünü mü? Hâmid'in dramlarını mı? Recâizâde'nin söylediği şiirlerini mi? Hayret Efendi'nin destanlarını mı? Fikret'in Şermin'ini mi zikretmeli? Binlerce misal var. Evet havâs şairleri öteden beri dâima halk vezniyle şiirler söyledi, musikisinde bile bu farkı gözetmedi, halk vezninde şarkılar yüzlerce sayılır. Yunan muhârebesi sıralarında Mehmet Emin Bey Türkçe Şiirleri'ni çıkardı, Recâîzâde, Hâmid, Sezâî bu mecmuâya alkışlı takrizler yazdılar...

«... Hâsılı havâs şairleri o zamanlar (hece-aruz) ihtilafını hissedemiyorlardı. Ya halk şairleri, onlar hissediliyorlar mıydı? Yunus Emre'den, Eşref Oğlu'na, Aşık Ömer'e, Derdli'ye kadar bütün halk şairlerinin aruzdan manzumeleri var...»

«... Evet eskiler bu vezin kaygılarından bu kadar âzâdeydiler. Bu ihtilâf yeni çıktı. Vezin fırkacılığı ile mâlül olanları dinlersek bunalırız...»

Üzerinde durulması gereken esas mesele hece veya aruz vezninden birini kabul, diğerini reddetmek değil, şiirden duyulacak tahassüs ve zevkteki genel durumumuzdur.

«... Zekâsını tesirlerden âzâde bulunduranlar bir noktaya dikkat ederse muammânın bir düğümünü çözerler:Hece veninden nefret edenler yalnız bir istisnâ gözetirler:Feylesof Rıza'nın koşmaları! Acabâ neden? Bu koşmaların şiiri bu zamânın yegâne hâlis şiiridir de ondan mı? Hayır, Rıza Tevfik'in destanları, koşmaları, nefesleri ve türkü-

leriyle eski, pek eski bir âşînâlığımız vardır, onların ilhâmını, edâsını, şivesini, mazmunlarını, rediflerini, kafiyelerini asırlardan beri zâikamızla hâtırlatırız, yeni değildirler; yeni olsalardı, otuz sene evvel Tevfik Fikret'in şiirinden nasıl birden bire lezzet almadıksa onlardan da lezzet almazdık...

... Fâruk Nafiz'in bir Kır Türküsü bütün bir hıçkırıktı, Ali Mümtaz'ın Pınar'ı âdetâ bir akarsu mûsukîsiydi, Hâlid Fahri'nin Bursa'da Akşam'ı kadar nefis bir melâl şiiri Edebiyat-ı Cedide mecmuâlarında güç bulunur, Orhan Seyfi'nin Bir Çiftlik Manzarası'ndaki kıtalar yeni sanatın fevkâlâde güzel nümuneleriydi. Vâlâ Nureddin'in Tarlalar'ı safvetin bir timsâliydi, İdris Sabîh'in çiçekler için, Emin Recep'in kırlar için, Necmeddin Halil'in harp hâtıraları için, Ahmet Hamdi'nin İsfahan için birer manzûmesini hatırlıyorum ki nâdir söylenebilir şiirlerdendiler, Halide Nusret'in Git Bahârı'nı senelerden beri yeni bir lezzetle tekrar okurum, bütün bu manzûmeler alkışsız geçtiler; hece vezni oldukları için mi? Rızâ Tevfik'in koşmaları da aynı vezindedirler. Hayır ondan değil, çünkü bu saydığım manzumeler yeni tahassüste ve yeni zevkteydiler...

...İhtilâf bu noktadır. Hece veznini reddeden zâika esasen onu değil onda yeni şiiri reddediyor!..»

Aruz veznini savunanlar, hece veznine karşı olan itirazlarını üç noktada topluyorlar:

1. Aruz vezni âhenklidir, hece vezni âhenksizdir.

2. Aruz yeni Türkçe'ye de elverişlidir.

3. Aruz vezninin arkasında, beş yüz senelik Türk şiir geleneği vardır.

«... Cenab Şehâbeddin Bey Türk şiirinin eski vâdiden yeni vâdiye, eski tahassüsden yeni tahassüse, eski zevkden yeni zevke geçtiği en mühim merhalede kaafile başındaydı, bunun için bu bahisde re'yinin kıymeti vardır...»

«Şiiri nazımdan ayrı bir keyfiyet telakki eden ve "âhengi sırrı kalbte değil, alettedir" diyen Cenab Şehabeddin, bu noktada yanılmaktadır: "Ben bilakis sanıyorum ki vezinler-ister aruz olsun ister hece-cansız birer alettirler, tıpkı musiki aletleri gibi, vezinler mademki vardırlar, ahenge muhakkak elverişlidirler; çünkü vücudları başka türlü tefsir edilemez. Medeniyette her aleti ihtiyaç yarattığı gibi vezinleri de teganni etmek ihtiyacı yaratır. Bizde havasın kullandığı heceli vezni Türk, hislerini teganni etmek ihtiyacı ile, kimbilir kaç asır sinelerinde yoğura yoğura yarattılar. Bu iki veznin ahenk kabiliyeti birbirinden ne fazladır ne eksik; son şekillerinin asırlardan beri bir türlü değişemediği de gösteriyor ki ahenge kabiliyetleri tamdır»

Cenab'ın aruzu âhenkli, heceyi âhenksiz bulması yanlış bir görüştür: Çünkü, Homeros'un İlyad'da kullandığı vezin, bir aruz kalıbı olduğu halde, Acem'in ve bizim kulaklarımızı tırmalar, keza Fransızlar'ın on iki heceli şiirleri bize çok tatsız gelir. Şu halde hece olsun, aruz olsun, vezin ancak her milletin bünyesinin yoğurup benimsediği kalıplardan ibaret kulağa hoş gelir. Cenab'ın "parmak hesabıyla söze, hatta bir zerre-i musiki ilave olu-

namaz" iddiasının, Yunus Emre'den Rıza Tevfik'e kadar söylenmiş türkü, koşma ve nefeslerdeki fevkalade mûsiki hatırlanırsa, kabul etmek mümkün değildir. Kaldı ki aruzla yazan bazı şâirlerimiz de böyle bir mûsikiye rastlanmaz:

«Tevfik Fikret, Cenab Şehabeddin Bey ve arkadaşları eski şiirimizi biraz nesre yaklaştırdılar, saz halinden çıkardılar, Mehmet Akif'de görüldüğü gibi, akıbet söz haline koydular. Halk şiirimiz bilakis hala saz halindedir, fazla âhenktar, fazla raksandır.»

Aslında âhenk, veznin sustuğu yerde başlar. Bazı mısraları okunurken kendimizden vezni unuturuz. Kimi mısralar ise kuru bir vezin ve kelime gürültüsünden ibarettir. Vezin şiire ancak mihaniki bir âhenk sağlar. Lisânda haz yaratan esas unsur, şiirin estetik gücüdür.

Servet-i Fünuncular'ın bilhassa Fikret'in ileri sürdükleri ve uygulamağa çalıştıkları bazı vezinlerin belli konularda kullanılabileceği fikri de yanlıştır. Örneğin, Yağmur şiirindeki vezni, Firdevsi Şehnâme'de, İzzet Molla Mihnet Keşan'da, Nedîm bir bahar tasvirinde kullanmışlardır. Fikret bile, bu fikre uymamıştır.

"Nitekim tarihi tecrübe meydandadır."

Aruzun yeni Türkçe'ye de elverişli olduğu fikrine gelince, Fikret ve Akif arasındaki atlayışı tekâmül sanarak inananlar tekâmülün ağır olduğunu, âni bir atlayış yapmadan hissettirmeden meydana geldiğini ikaz ediyor.

«Hakikaten değişen aruz değil, lisândır, aruz Sadi ve Hafız zamanında ne idiyse bugün odur.hiç bir zaman değişmedi. Cedlerimizin edebî Türkçesi Farisî zevkinde hususî

bir Türkçe'ydi... Bugünküler zannediyorlar ki, cedlerimiz aruzla yerli Türkçe'yi konuşmaktan âcizdirler; fakat onların edebî lisânı şiirde ne ise nesirde de o idi. Cedlerimiz kendi edebî lisânımıza aruzu fevkâlade iyi kullanıyorlardı.»

«... Fikret ve Âkif aruzu kullanmakta büyük maharet göstermişlerdir. Fakat bu şiirin rûhundan ziyade şekline ve tekniğine ait bir ustalıktır...»

«Aruz şiir lisânımızın vücudunda bel gibi esaslı bir ûzvudur. Türkçe onun etrafında tekevvün etti, bilâ tereddüt denilebilir ki aruza âşina olmayan bir Türk edebî Türkçe'nin ayarını takdir edemez. Mehmet Emin, bu vezin bahsinde bir mübeşşirdi; Ziya Gökalp millî hakikati tespit etti. Yerini millî vezinlere terkeden aruz büsbütün kaybolacak mı? M. Şekip Bey gibi ben de ortadan kalkacağını zannetmiyorum...»

Metnin Ana Fikri:

Vezin meselesinde; hece veya aruz vezninden birinin tercih edilmesi, diğerini reddetmek bakımından değil, şiirden duyulacak bedîî zevk ve hazzın önemi açısından ele alınması gereken bir husustur.

Gerek hece, gerekse aruz vezninin âhenk yönüyle birbirlerine üstünlükleri görülmemiştir.

Kavramlar:

Hece, aruz, âhenk, musiki,

Hece ———> Millî vezin.

Aruz ———> Arap kültürü ve İslâm medeniyetinin ortaya çıkardığı vezin.

Hece ve Aruz

İki kardeş nehir, Fırat ve Dicle gibi yanyana akarlar.

Yahya Kemal, metnin ilgi merkezini «vezin meselesine fırkacı anlayış»la bakmanın yanlışlığı üzerine kurmuştur.

Hece ve aruz, asırlarca edebî kültürümüzün malı olmuş; duygularımız düşüncelerimiz ve hayallerimiz o vezinlerle dile gelmiş, şiirimiz onlarla şekillenmiştir.

Hece veya aruzdan birini reddetmek, kültürümüzün bir parçasını koparıp atmaktır. Onun için vezinde gruplaşmayı ve fırkacılığı bırakarak, ecdadımızın edebî mirasına sahip çıkmak ve korumak asıl görevimiz olmalıdır.

Yahya Kemal, vezinde bu nedenle, gruplaşma ve fırkacılığa karşı çıkmıştır.

Teknik Yapı:

Metnin, iki ana bölümden oluşmaktadır. "Vezinler I, Vezinler II."

Yazar, giriş bölümünde vezin meselesini ortaya koyuyor. Kendisine yapılan bir atıftan (Halid Ziya'nın) iktibas yaparak düşüncelerini belirtiyor:

«...Artık aruzdan mutmain olmayan ve henüz hece veznini mûcib-i memnûniyyet bir tekâmüle mazhar olmamış bulan bir şairdir ki her ikisinde de hâlâ iltizâm-ı sükût ediyor." «İtiraf ederim ki bu nükte benim iki vezinden birini tercih ettikten sonra söyleyebileceğim mısrâlardan

bin kat daha güzeldir!.. v.b. »

Gelişme bölümündei hece ve aruz vezninin şairlerimiz tarafından kullanılışı, tarihi seyir içinde ispat, karşılaştırma ve tartışma yöntemiyle anlatılıyor.

«... On sene evvele kadar Türk zevkinde böyle bir ihtilâf yoktu... Evet eskiler bu vezin kaygılarından bu kadar âzâdeydiler. Bu ihtilâf yeni çıktı. Vezin fırkacılığı malûl olanları dinlersek bunalırız. Onlar hecenin zuhûrundaki iyiliği ve kötülüğü şahıslara atfederler. Bir şahıs ne kadar kuvvetli olursa olsun Türk Edebiyatı'nda, zamanı gelmeyince, bu ihtilâfı çıkaramazdı. Abdülhak Hâmid daha kırk sene hece veznini tavsiye ediyordu, bu vezinle dramlar yazıyordu, bu ihtilâfı o zaman çıkarabildi mi? Türk zevkinde bu vezin ihtilâfı birkaç mütafekkirin sun'u olmaktan uzak, çok uzaktır. Bu ihtilâfın zuhûru şiirimize mukadderdi...»

Yahya Kemal, sonuç bölümünde, hece ve aruz vezninin kültürümüz ve edebiyatımız açısından önemine değinerek, çarpıcı örnekler veriyor.

Dil ve Üslûp:

Yahya Kemal, metinde uzun cümleler kullanıyor; bunu yaparken mânâ ve ifadenin mantık düzenini kesintiye uğratmıyor. Anlatımda yer yer benzetme unsurlarından faydalanıyor. Örnek:

«...aruz ve hece, iki kardeş nehir, Fırat ve Dicle gibi yan yana akıyorlar, sonra birbirine kavuşuyorlar, milletin hafızası olan ummâna karışıyorlardı...» v.b.

Yazar, metinde cümle çeşitleri bakımından, basit, bileşik,-ki'li bileşik, sıralı ve bağlı cümleler kullanıyor.

Cümle yapısı bakımından isim ve fiil cümleleri birbirine denk ve eşit düzeyde kullanılıyor.

KAFİYE

Yahya Kemal, kafiyenin Türk edebiyatı açısından geniş bir değerlendirmesini yaparken tarihi gelişimi üzerinde de durur.

Konu: Kafiye.

Tematik Yapının Metne Bağlı Unsurların Tespiti:

Kafiye insanların ilk medenî eseridir. Bir hakikattir ki,şiirleri kafiyeli olarak tecelli eden milletlerin çoğu, bu son terakkî asırlarında kafiyelerini önce sâdeleştirdiler, sonra az çok bozdular, daha sonra atmağa kalkıştılar, fakat bir türlü başlarından atamadılar...

Şair Banville'in fikrine göre, şiir denilen ağacın kökü kafiyedir.

İnsan, bizim, Arab'ın ve Acem'in divanlarına baksa bu düşüncenin doğruluğuna şaşar: Bu divanlarda manzumelerin tasnifi bile,kafiyelerin sırasıyledir; elif harfinden yâ harfine kadar öyle gider.

Son devirlerde biz de,kafiyeden sıyrılmağa çalıştık. Kafiyenin çözülmesi evvelâ Abdülhak Hâmid'in şiirlerinde yüz gösterir; biz de, Abdülhak Hâmid'den iyi şâir, fakat ondan daha fena kafiyeci yoktur.

Tevfik Fikret, Cenab Şehâbedddin ve genç arkadaşları

ilk defa Türk kafiyesini câzibeli bir güzellikle değiştirdiler. Yirmi sene evvelki mecmuâlarda görünen bir abes muktebes kafiyesinden çıkmış bahsi hatırlarken, kâfiye telâkkisini gözden kulağa bıraktıran Recaizâde Ekrem Bey'i, Türk şiirini bir mecrâdan başka bir mecrâya geçiren bu büyük muallim, bu bahisde de gençlerin önüne geçmiştir.

Kulak için kafiye, karşıtlarının dedikleri gibi Frenk'den alındı, fakat zannettikleri gibi, bir taklidden ibâret değildir, lisanda imlâ perdesini yırtarak açılmış yeni bir ufuktan da başkadır, bir nokta-i nazardan şiirimizde yeni bir lezzettir, bir başka bakış açısından da basma kalıp bir Şark imlâsının Türk'ün öz seslerini aramağa doğru bir harekettir.

Yeni kafiye Fikret'le Türk hayatına karıştı, Ahmet Hâşim'in müstezadlı manzûmelerinde kulağın heyecanla beklediği bir çınlama olmuştur.

Kulak için kafiyeyi, kafiyenin genişlemesi gibi bir hâdise zannedenler, Türkçe'nin muttasıl değiştiği bu son senelerde hâlâ bu fikirlerin muhâfaza ediyorlarsa, çok aldanıtorlar. Türkçenin geçirdiği bu on senelik hayırlı inkılâpla beraber kafiyelerimiz de daralmıştır.

Kafiye bahsi, ister kulak için olsun ister göz için daima mevcuddur.

Otuz sene evvel Muallim Nâcî ve tarafları aruzlu şiirde ne vaziyettelerse,bugün Rıza Tevfik ve taraftarları o vaziyettedirler. Bu şâirler manzûmelerini eski kalıplarda ve zincirleme kafiyelerle dökmüşlerdir.

Gerek Acem'den aldığımız aruzlu şiirin gerekse baba-

larımızdan kalan heceli hâssası vardır. İkisinde de manzûmeler sonuna kadar zincirleme kafiyelerle örülürler.

Arabî'de, Fârisi'de ve Türkçe'de şiirin şekilleri birdir, çünkü kitap birdi, din birdi, medeniyet birdi, irfân birdi, hazlar ve lezzetler de birdir.

İslâm medeniyetinin canlı zamanında bu üç millet de şiirlerini aynı zevkle sonuna kadar zincirleme redif ve kafiyelerle yazmışlardır.

Türk'ün ve Acem'in şâirleri kafiyeden ziyade redife basarlar. Bilhassa Türk'ün manzûmeleri denilebilir ki adeta rediften doğar.

Şiirleri kafiyeli olarak tecellî etmiş olan milletlerin şiirlerinden kafiye kalkmaz.

İki kafiyeyi bir araya doğru dürüst getiremeyen bir insan, hislerini tegânnî edemez. Şiir muhakkak vezinle ve kafiyele vücûda gelir. Şiir mûsikinin hemşerisidir, âletsiz tegannî edilemez.

Metnin Ana Fikri:

İnsanoğlu, duygularını, düşüncelerini, ve hayallerini en yoğun, en az, en lirik şekilde şiir sanatı ile dile getirmiştir. Şiire, kelime ile beraber rûh veren, âhenkli hale getiren unsurların başında, kafiye gelir. Şiiri kafiyesiz, kafiyeyi şiirsiz düşünmek, şiiri, şiir olmaktan uzaklaştırır.

Kavramlar:

Kafiye, redif, musiki, şiir v.b.

Yahya Kemal, metnin ilgi merkezini; «kafiyenin şiir

açısından önemi» üzerine kurmuştur.

Kafiye
- İlk medeni eserdir.
- Şiir denilen ağacın köküdür.
- İster göz için, ister kulak için olsun daima mevcud olmuştur.

Türk edebiyatında kafiye ile ilgili tartışmalar Tanzimat dönemi ile başlar. Özellikle R.M. Ekrem'in «Mekteb-i Mülkiye-i Şahâne»de verdiği dersler, yeni kafiye anlayışının zeminini oluşturur. Ekrem'in yanında yer alan gençler, Hasan Âsaf'ın yazmış olduğu bir şiirin de, «abes ve muktebes» kelimelerinin kafiye olduğunu, hatta kulak için kafiye olduğunu belirtirler.

R.Mahmut Ekrem'de, H.Asaf'ın savunuculuğunu yapar.Eski edebiyatın taraftarları, Muallim Naci ve peykleri «abes ve muktebes»in kafiye olamayacağını belirtirler. Tartışma büyüdükçe, gruplaşmalar ve zıdlaşmalar başlar; olay, hükümetin müdahalesiyle sona erdirilir.

Servet-i Fünûn dönemi ile beraber, göz için kafiye yerine, kulak için kafiye dönemi başlar. Fikret ve Cenab bu işin öncüleridir.

Cumhuriyet devrinde, Türk şiiri yeni arayışlara ve denemelere tabii tutularak, serbest, vezinsiz ve kafiyesiz şiirler yazılır.

Bütün bu arayış ve denemelere rağmen, gelenek devam eder ve geleneğe ait güzel örnekler verilir.

Yahya Kemal'e göre, şiirin kalıcılığı ve şiiriyet kazanması, kafiyeye bağlıdır. Metinde, bu düşünceler tarihi gelişim içinde anlatılır.

Teknik Yapı:

Yahya Kemal, giriş bölümünde kafiyenin hikayesini anlatarak, kendi düşüncesiyle karşılaştırır.

«... Terakkîyi ve medeniyeti seven arkadaş: "Hayır bilemediniz, dedi, insanın mağara devrinden beri henüz sıyrılamadığı en bâriz iki nakîası vezinler ve kafiyelerdir; bilirsiniz ki mağara devrinden, kulübe, hattâ iki katlı evler devrine kadar, kâğıt ve matbaa yoktu, binâenaleyh insanlar sözlerini isyandan kurtarmak için vezinlere dizerler, kafiyelerle mühürler, kendilerinden sonra dünyaya gelecek insanlara yâdigâr bırakırlardı... kafiyenin fâidesini henüz idrâk edemedim; zannederim ki insanın mağara hayâtından beri sıyrılamadığı nakisa kafiyedir...

Bu mülahazayı kaydettim, kof bir mülâhazadır, fakat bir kişinin değildir, her milletten milyonlarca insan kafiyeyi bu gözlerle görür...»

Gelişme bölümünde, kafiyenin gelişimi ve şiirle ilişkisi, yazar tarafından örnek ve iktibaslarla anlatılır.

«...Şâir Banville'in yerden göğe kadar hakkı varmış; o samîmî kafiye-perdâz, şiire doğrudan doğruya Kafiye Sanatı, kendine de, şâir diyecek yerde kafiyeci derdi. Bu şâire göre "şiir denilen ağacın kökü kafiyedir"...»

Sonuç bölümünde, kafiyenin her devir ve dönemde var olduğu, zevk anlayışı ile beraber kendi yeniliklerini getirdiği Y.Kemal tarafından örneklerle anlatılır.

«...Kafiye nazariyeleri vaz'eden şâirlerin hatasına düşmek istemem... Engüzel kâfiyeler mısrâ ile samîmî ola-

rak müteazzi olan kafiyelerdir...» v.b.

Dil ve Üslûp:

Yahya Kemal, paragraflar ve cümleler arasında sağlam bir mantık bağı ve düzen kuruyor. Cümleler, hikâye, hüküm, telkin ve teklif ifade eden fikirlere göre değer kazanıyor. «... İnsan, bizim, Arab'ın ve Acem'in dîvanlarına karşıdan baksa bu düşüncenin doğruluğuna şaşar:... Son devirlerde biz de kafiyeden sıyrılmağa çalıştık. Kafiyenin inhilâli evvelâ Abdülhak Hâmid'in şiirlerinde yüz gösterir; son devirlerde, bizde Abdülhak Hâmid'den iyi şâir, fakat ondan fena kafiyeci yoktur sanırım...» v.b.

3. DENEME

Kesin bir sonuca varmadan yazarın, kendine has fikir ve düşüncesini serbestce ifade edebildiği bir yazı türüdür. Dergâh'da deneme başlığı adı altında "Şiirde Mânâ" metni incelenmiştir.

ŞİİRDE MÂNÂ

Ahmet Haşim'in Dergâh'ın ilk sayısında çıkan «Bir Günün Sonunda Arzu»(*) isimli şiirinin tenkitlere uğraması üzerine Dergâh Mecmuâsı'nın sekizinci sayısında "Şiirde Mânâ" adlı yazısını yayınlar. Daha sonra Piyâle'nin 1926 ve 1928 baskılarının başında "Şiir Hakkında Bazı Mülâhazalar" adıyla yayınlanır.

Konu: Şiir.

Tematik Yapının Muhtevaya Dayalı Unsurlarını Şöyle Tespit Edebiliriz: Ahmet Haşim; şiirde "ma'nâ" ve "açıklık" konusu hakkında, kendi düşüncelerini belirtir.

«... Şiirde mânâdan ne kasdedildiğini bilmiyoruz."Fikir" dedikleri bayağı mütâlâalar yığını mı, hikâye mi, mazmûn mu ve "açıklık", bunların âdi bir kavrayış çerçevesinde anlaşılması mı demektir? Şiir için bunları çok lüzumlu sayanları; şiiri târih, felsefe, nutuk ve belâgat gibi bir sürü «söz sanatları ile karıştıranlar ve onu asıl çehresi ve belirtileri ile seçip tanımayanlardır. Şiirin bu mâhiyette telâkki olunuşu, resim, mûsikî ve heykelcilik gibi sanatların kendilerine hâs fırça, boya, nota ve kalem gibi kullanılması güç bir hünere bağlı vatanlara bulunmalarına karşılık; şiirin bu gibi hususî vasıtalardan mahrum ve ifadesini konuşulan dilden ödünç almaya mecbur olmasındandır... Şiiri alelâde «lisân» mahiyetinde sayanlar, onun hakkında küstahça bir lâubalilikle hüküm vermek hakkını kendilerinde bulurlar.» Daha sonra Haşim, şair, üslûp, şiirde mânâ ve vuzuh hakkında fikirlerini açıklar.

«... Şair ne bir hakikat habercisi, ne bir belâgatli insan, ne de bir kanun yapıcıdır. Şairin lisanı; "nesir" gibi anlaşılmak için değil fakat duyulmak üzere vücud bulmuş, mûsikî ile söz arasında, sözden ziyade mûsikîye yakın ortaklaşa bir dildir.Nesirde üslûbun teşekkülü için zaruri olan unsurların hiçbiri şiir için söz konusu olamaz. Şiir ile nesir, bu itibârla, birbiriyle yakınlığı ve ilgisi olmayan, ayrı nizâmlara tâbi, ayrı sâhalarda, ayrı boyutlar ve şekiller üzerinde yükselen ayrı iki mîmârîdir. Nesri doğuran, akıl ve mantık; şiiri ise, kavrayışımızın bölgeleri dışında ... kutsî ve isimsiz bir kaynaktır.»

«... Üslûp ya sıfatların intihâbı, tenevvücü ve ned-

reti veyahut cümle aksamının hususî bir nizama göre tertip ve teşkiliyle vücut bulur.» "Ancak üslûbun merkez-i mihanikiyeti kelime değil cümledir. Şiirde bol bol sıfat kullanmak üslûpçuluk değildir ve sıfat üslûpçuluğu edebiyatımızda en müptezel tarzıdır"... cümle aksamının yeniden tertibi (mevsufa göre sıfatın tagyir, fiillere edatlara yeni mevkiler bulma...) ülûbun en canlı ve en müteharrik bir unsuru olan (cümle mişvarini) ritmi temin eder ki bu sahada muvaffakiyet büyük bir muharrir için bile nadir bir zafer teşkil eder.

Ahmet Haşim, şiirde cümle musikisinin önemine ayrı bir kıymet verir.

«Şiirde her şeyden evvel ehemmiyeti olan, kelimenin mânâsı değil, onun cümledeki telâffuz kıymetidir. Şâirin hedefi; her kelimenin cümledeki yerini, diğer kelimelerle olacak temâs ve çarpışmalardan ve esrârengiz kaynaşmalardan çıkan tatlı, gizli yumuşak veya sert sese göre tâyin etmek ve birbirinden farklı kelime âhenklerini mısrâın umûmî yürüyüşüne uydurarak, dalgalı ve akıcı, karanlık veya ışıklı, ağır veya hızlı hislere kelimelerin mânâsı üstünde, mısrâın mûsikilik dalgalanışlarından sınırsız ve te'sîrli bir ifâde bulmaktır.»

«...Kelime değişiklikleri ve âhenk endişeleri arasında "mânâ" kararırsa, rûh onu âhengin yaptığı telkinlerden başka nedir? Şiirde konu, şâir için, ancak terennüm ve tahayyüle bir vesiledir...»

«... Mübâlâğasız olarak denilebilir ki herkesin anlayabileceği şiir, sırf aşağı seviyede şâirlerin işidir.

Büyük şiirin kapıları, tunç kanatlı müstahkem şehir kapıları gibi, sımsıkı kapalıdır...»

«... Şâirin "mânâlı" olmaktan evvel daha nice endişeleri vardır ki onlara nispetle mânâ ve açıklık; şiirin, ancak ehil olmayana göre kurulmuş, dış cephesini ve duvarını teşkil eder...»

«... Üslûpta körletici bir sarahat, İngiliz edebiyatçısı Ruskin'in dediği gibi muhayyileye yaparak hiç bir şey bırakmaz. O zaman sanatkâr en kıymetli müttefiki olan kari'in ruhundan gelecek yardımıkaybetmiş olur. Eser-i sanatın maksad-ı âlisi muhayyileyi râhmetmektir, ve ona muvaffak olmayan eser-i sanatın diğer bütün mezayâ ve fezâili onu öyle olmaktan kurtaramaz...»

«... Ne şâir şiiri, ne de sanatkâr sanatı yorumlayıp açıklayamaz. Onun için, hiçbir memlekette, edebiyat öğretmeni, nâdir istisnalarla, ne bir şâir, ne bir nâsir ve ne de başka sûretle sanata mensup olan bir insandır... Nesre çevrilmeğe ve gramer uygulamasına elverişli olmayan her şiir, genç zekâlar için bir tehlike ve kötü bir örnektir...»

«... Şâir, herkesin konuştuğu dilden çıkarılmış kelimeleri yeni mânâlarla zenginleşmiş, her harfi yeni âhenklerle çınlayan, yürüyüşü ve söylenişi başka bir ölçüye göre düzenlenmiş güzellik, renk ve hayâl ile dopdolu ve şahsî bir dil vücûda getirdiği andan itibâren eserinin açıklığı okuyucunun da zekâsı ve rûhu ile ilgili bir meseledir...»

«... Şiirde bazı kısımların şüpheli ve belirsiz kal-

ması bir hatâ ve bir kusur olmak şöyle dursun, tersine, şiirin güzelliği bakımından çok lüzumludur.»

«... Sanat eserinin en büyük hedefi, muhayyileyi kendine râm etmektir. Buna muvaffak olamayan eserin diğer bütün meziyet ve faziletleri, onu bir sanat eseri olmaktan kurtaramaz.»

«... Hâsılı şiir, peygamberlerin sözleri gibi, muhtelif yorumlara elverişli bir anlam genişliği taşımalı, bir şiirin mânâsı başka bir mânâ olmaya elverişli oldukça, her okuyan ona kendi hayâtının da mânâsını verir ve bu sûretle şiir, şâirlerle insanlar arasında ortak bir duygulanma lisanı olmak mertebesine erişebilir...»

«... En zengin, en derin ve en te'sirli şiir: herkesin, istediği tarzda anlayacağı ve böylece sonsuz duygulanmaları içinde alabilecek bir genişlikte olandır.»

Metnin Ana Fikri:

Şiir, çeşitli yorumlara uygun bir değer ve genişlik taşımalı, anlamını okuyucunun hayâlinden ve idrak gücünden almalıdır. Nesirde olduğu gibi, şiirde bir mânâ aramak, şiiri hissedememek ve algılayamamak demektir.

Kavramlar:

Şiir, şâir, üslûp, musikî, dil, mânâ, nesir cümle v.d

Ahmet Haşim, metnin ilgi merkezini «şiirde "mânâ" ve "açıklık"tan ne anlıyoruz?» sorusunu cevaplamak üzere kurar; üzerinde önemle durduğu temel kavramları, kendi bakış açısı ve şiir anlayışına göre izâh eder.

ŞİİR

* Algı bölgeleri dışında, gizlilik ve bilinmezliğin içine gömülmüş kutsal bir kaynaktır.

* Nesre çevrilmeyen nazımdır.

* Şiirde her şeyden önce önemli olan kelimenin anlamı değil, cümledeki söyleniş değeridir.

* Herkesin anlayabileceği şiir yalnızca düşük şâirlerin işidir.

* En güzel şiirler anlamlarını okuyucunun hayâlinden alan şiirlerdir.

* Şiirde bazı bölümlerin şüphe ve belirsizlikte kalması bir yanlış ve bir kusur oluşturmaz.

* Şiir, Peygamberlerin sözü gibi, çeşitli yorumlara uygun bir anlam genişliği taşımalıdır.

* En zengin, en derin ve en etkili şiir, herkesin istediği tarzda anlayacağı şiirdir.

ŞÂİR

Bir hakikat habercisi | Bir kanun yapıcı

Güzel konuşan bir insan — Dili anlaşılmak için

....DEĞİLDİR....

NESİR
- Akıl ve mantık ürünüdür.
- Kelimenin mânâsıdır.
- Üslûba ait prensiblerin sahibidir.

Ahmet Haşim'e gelinceye kadar Türk edebiyatında şiirle ilgili çeşitli tanımlar, tespitler ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Ziya Paşa'ya göre şiir «Dilin çiçeğidir», «kelâm-ı

mevzuu» (vezinli söz)dür.

Ahmet Haşim'e göre şiir «Duyguların erişilmeyecek halde bulunması, karanlık şeyler, yüksek duygular, ulaşılamayacak hayaller...» v.b.

Recâizade M.Ekrem'e göre «Zerrâttan şumusa kadar, her güzel şey şiirdir... Gerçek şiir, insan ruhuna, eşyanın mahiyetine nüfuza çalışandır. Fakat her ikisine ait olan her şey değil, güzel olan herşeydir...»

Şinasi, Namık Kemal, Ziya Paşa — Meselelerin çözümüne şiir vasıtasıyla çözüm arayanlar ve fikrî yönü ağır basanlardır.

A.Hamid, Recaizâde M.Ekrem — Şiiri estetik planda değerlendirenlerdir.

Millî Edebiyat döneminde şiir, estetik ve fikri yapı olmak üzere iki ayrı kulvarda gelişir. Cumhuriyetle birlikte şiir, farklı bakış açılarından yeni değerlendirmelere tabii tutulur.

Ahmet Haşim, geleneği de iyi bilen bir şair olarak, şiirlerini empresyonist (izlenimci) anlayışla yazmış, kendinden sonraki nesilleri de etkileyebilmiştir.

Teknik Yapı:

Giriş bölümünde, şiiri anlayış ve yorumlayışta ölçünün kaçtığı belirtilerek, mesele ortaya konur.

Gelişme bölümünde, şiirde "mânâ" ve "açıklık" konusu, şairin niteliği ve dilinin ne olması gerektiği, nesir dili ile şiir dilinin farklı özellikleri, şiirde âhenk ve mu-

siki, şiir ve okuyucu, şiirde kapalılık konusu v.d. hakkında fikirler belirtilir.

Sonuç bölümünde, şiirin anlam genişliği kazanarak okuyucunun muhayyilesine göre değer kazanmasının gerekliliği üzerinde durulur.

Ahmet Haşim, metinde düşüncelerini açıklarken iki yerde iktibas yapıyor.

«... Birkaç ay evvel "halis şiir" hakkında meşhur bir münekkide münâkaşası bütün medeni fikir dünyasını ilgilendiren Râhib Bremond'un dediği gibi, muhâkeme, mantık, belâgat, ifade düzgünlüğü, tahlil, teşhis, istiare ve bütün bunlara benzer vasıflar, şafak aydınlığı gibi her dokunduğuna gül pembeliği veren şiirin sihirli te'sîriyle mâhiyet değiştirip başka bir şekle girmedikçe, unsurları arasına girdikleri "cümle", alelâde "nesir"den başka bir şey değildir...»

Dil ve Üslûp:

Ahmet Haşim, metinde yargı ifade eden cümleleri tercih ettiğinden, isim cümlelerini sıkça kullanmış, fiil cümlelerine ise, daha az yer vermiştir.

4. TENKİD:

Sanat ve edebiyat eserlerini değerlendirmek, sınıflandırmak, açıklamak, tanımak sanatı.(30) Eleştirme, kritik aynı anlamdadır.(31) Bu tür edebiyatımıza Avrupa fikir ve sanat hayatıyla temasdan sonra girmiştir.(32) Batı edebiyatının belli-başlı edebiyat türlerinden biri olan «ten-

kid», özellikle XIX. yüzyılın ikinci yarısından bu yana büyük bir gelişme göstermiştir.(33)

Tanzimat dönemi ile beraber tenkid, Türk edebiyatının ilerlemesinde ve modernleşmesinde etkili bir edebî tür olmuştur. Dergâh Mecmuası'nda tenkid başlığı altında şu metinler değerlendirilmiştir.

"ŞİİRDE" VATAN

Konu: Haşim Nahid ve Irak Türkleri.

Ahmet Haşim, Haşim Nahid'in Irak Türkleri'ni tanıtan fikir ve şiirleri üzerinde durarak, şiiriniz hakkında değerlendirmeler yapar.

Tematik Yapının Metne Bağlı Unsurlarının Tespiti:

Haşim Nahid, ilim denizinden ortaya çıkan, şiir ve yazılarıyla zevk veren Iraklı bir şairdir.

Haşim Nahid, Irak Türkleri'nin menşeini (köklerini) geleneklerini, adetlerini, geçimlerini, ince ve elemli rûhlarını tespit ederek ifade etmiştir.

Haşim Nahid, okuyucuya, yetiştiği diyarın güzelliklerini, tabiî unsurlarını üslubuyla yansıtmıştır.

Haşim Nahid makalelerinde, Irak Türkleri'nin şiirlerinde ve türkülerinden örnekler verecek, her Iraklı Türk için vatan kavramı oluşturmuştur.

Haşim Nahid Irak Türkleri'nin hislerini, rûhlarını

(30 AKALIN, L.Sami; "Edb. Terimleri Sözlüğü" Varlık Vakfı yayınları, İst.1980,s.100
(31) KARAALİOĞLU,S. Kemal;"Edb. Terimleri Sözlüğü" Varlık yayınları, İst.1980,s.100
(32) EMİR, Sabahat;"Komp. Yazma Sanatı" Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İst.1986,s208
(33) KUDRET, Cevdet;"Örneklerle Edb. Bilgileri" Cilt 2, İnk.ve Aka Kitabevi.İst.1980,s.383

yazılarına aktarmıştır.

Çin edebiyatında, çekirgenin nasıl karışık bir tarifi varsa, bütün eski ve yeni İstanbul şiirinin de tarifi, içinden çıkılması ve tanınması zor bir hâl almıştır.

İstanbul şiiri, kendine has icadı olmayan, beş kıtadan hırsız bir hayalin getirdiği, grift bir manzaraya dönüşmüş karışıktır.

İstanbul şiiri, içinde Türkçe, Acemce, Arapça, Almanca, İtalyanca ve İngilizce kelimeler yığını taşıyan, duyguları, hayalleri ve düşünceleri karışmış efsanevî bir mahlûk şekline girmiştir.

Haşim Nahid, Irak Türklerinin şiirleriyle ve saf nûmuneleriyle bize vatan duygusu vermiştir.

Eski ve yeni İstanbul şiiri, vatanî değildir, çünkü coğrafî, dinî ve içtimaî kıymetlere sahip olamamıştır. Buna insan şiiri bile denemez.

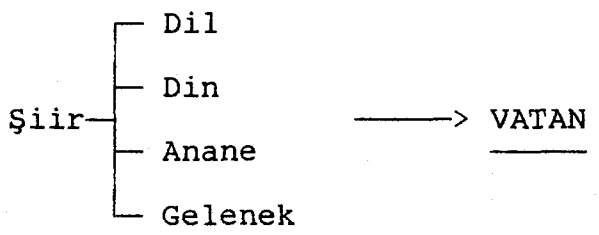
Metnin Ana Fikri:

Bir şiirin millî olabilmesi ve vatan duygusunu ifade edebilmesi için dilden, ânaneden, dinden, gelenek ve coğrafyadan değer hükümleri taşıması gerekir.

Kavramlar:

İlim, üslûp, şiir, vatan, din, anane, gelenek, âşık v.d.

Ahmet Haşim, millî duygu ve vatan kavramanın şiire aksetmesi üzerinde durur. Metnin ilgi merkezi «millî duygu ve vatan kavramı»nın şiir vasıtasıyla ifade edilmesidir.

Teknik Yapı:

Metnin ilk iki paragrafı giriş, üç, dört ve beşinci paragrafları gelişme, altıncı ve yedinci paragrafları da sonuç bölümüdür.

Ahmet Haşim, ilk iki paragrafta Haşim Nahid'i kısaca tanıtır. Irak Türkleri'ne dair «İkdam»da neşrettiği makalelerden bahseder.

Yazar, Haşim Nahid'den iktibas yapıp, aşık tarzı şiirden örnekler vererek, Irak Türkleri'nin millî duygularını yansıtır.

«Aslım Karadağlıydı
Sinem çarpaz dağlıydı
Kesilmiş gelip giden
Demek yollar bağlıydı
Bağdat'ın yollarında
Su durmuş göllerinde
Bir çift kol bağı olaydım
Yârimin kollarında...»

Gelişme bölümünde, eski ve yeni İstanbul şiirinin hiçbir mânâ ve değer taşımadığı, millî ve insanî özelliğinin bulunmadığı anlatılır.

Ahmet Haşim, sonuç bölümünde, Irak Türkleri'nin saf nümûnelerini yansıtan şiirleri değerlendirirken eski ve

yeni İstanbul şiirinin hiçbir zaman memleketin şiiri olamayacağı yargısına varır.

Ahmet Haşim, ilk iki paragrafta düşüncelerini ortaya koyar, Haşim Nahid'i tanıtır. Gelişme bölümünde eski ve yeni İstanbul şiiri ile, Irak Türkleri'nin şiirini karşılaştırarak, eski ve yeni İstanbul şiirinin insanî olmadığı hükmüne varır.

Dil ve Üslûp:

Ahmet Haşim, ifadede Arapça ve Farsça kelimelere daha fazla yer veren, yaşayan Türkçe'nin dile hakimiyetine biraz uzak duran bir anlayışa sahiptir.

Metinde, bu anlayışın izlerini görmek mümkündür.

«... Bu Iraklı âteşin şairin, Irak Türkleri'ne dair ikdam'da neşrettiği makale silsilesinde kari, ilmin kuru hakikatlerine yâd ve tahassür gibi bir takım hissî anâsırın da lezzetini karışmış buluyor...»

"ALEV", İMLÂ, KELİME VE EDEBİYAT-I CEDİDE

Ahmet Haşim, Giritli Ali Zeki Bey'in neşrettiği romanı, Türkçe kelimelerin yazılışı ve yeni imlâ usûlleri bakımından tenkidi bir değerlendirme yapar.

Konu: İmlânın Önemi ve Ecnebi Kelimeler.

Teknik Yapının Muhtevaya Dayalı Unsurlarını Metne Bağlı Olarak Şöyle Sıralayabiliriz:

Ali Zeki Bey'in neşrettiği «Neyyire ve Sermed'in Âşıkane Macerası» eseri hem bir hikâye, hem bir nevi imlâ kitabıdır.

Ali Zeki Bey kitabında, Türkçe kelimeleri yeni kaidelerle yazıyor. Bu kelimelerden biri de «alev» kelimesidir. Yazar alevi ' , علو, آلو, şeklinde yazar.

Ayın harfinin yerine, medli elifin yazılması, kelimenin bedîî kıymetini ve şekil güzelliğini ortadan kaldırmaktadır.

Kelimeler, yarı güzelliklerini yazıdan ve kâğıt üzerindeki görüntülerinden alırlar. Ali Zeki Bey'in kitabında imlâ, güzelliği harap etmiştir.

Kelimeler, hususi bir mûsıki âleti gibi, bir milletin babalardan gelen kendine has güzelliği olan eski (kadim) sesleri saklar. Bu, alev kelimesinin yazılışında olduğu gibi asli değerini yavaş yavaş kaybediyor.

Ali Zeki Bey, bütün imlâcılar gibi imlânın ıslahında acemiler ve yabancılar için, okumayı kolaylaştıran bir amaç güder.

Millî bir kontrola tâbi, umumî bir telaffuz ve ses sistemi vücuda getirilip, herkese imlâ ayarını mümkün kılmadıkça imlânın ıslahında telâffuzu bir kaide kabul etmek boşunadır.

Giritli olan Ali Zeki Bey, İstanbullular için nasıl «telâffuzu bir imlâ» meydana getirebilir?

Son zamanlarda bütün bir edebiyat ve şiir, güzelliğinden uzaklaşarak bir nevi köy ve «ana mektebi» seviyesine indirilip "cahil", "ûmmî" ve "çocuk"un anlayıp zevk alacağı bir hâl aldı.

Kelimelerin islahını telâffuza göre ıslah ederek söyleyişi kolaylaştırmak isteyen Ali Zeki Bey, lisânında

ecnebî kelimeler kullanarak ifadesini Türk okuyucu için anlaşılmaz bir hale getiriyor.

Ali Zeki Bey'in Türkçesinde Fransızca kelimeler yer alırken İngilizce ve Almanca kelimelerin yer almaması, ona göre Fransızcanın Türkçeden ayrı bir lisân olmadığı düşüncesidir.

Türkçe cümlede, Fransızca kelimeler kullanma anlayışı Edebiyat-ı Cedide'nin yirmi sene evvel lisâna getirmiş olduğu bir zevk anlayışıdır.

Muhtelif asırlarda ve memleketlerde, türlü türlü nâmlarda vücut bulan edebiyat ve sanat şekilleri, güzel tarafı itibarıyla birbirlerinden ayrı değillerdir. Aralarında bir birlik vardır. Bu özellikleri itibariyle, Türk edebiyatında Hamid'in şiiri, Hint edebiyatında Tagore'un ve İngiliz edebiyatında Shakespeare'in şiiri arasında bir fark yoktur.

Edebiyat-ı Cedeide «adam»ının Fransızcayı bilmek ve söylemek hırsıyla yanması, onu beceremediği ve bilemediği zaman, Türkçe ile beraber Fransızcayı birbirine karıştırmanın yolunu açması dikkat çekicidir.

Alev'deki ecnebi kelimeler, maalesef "Edebiyat-ı Cedide anlayışının bugün için devam eden hususiyetini hatırlattı.

Metnin Ana Fikri:

Gerçek mânâda imlâ birliğinin sağlanabilmesi için, dilin bedii kıymet ve değer hükümlerinin, milletin bütün fertlerince ortak şuur ve idrak içinde benimsenip gerçek

mânâda hayata geçirilmesiyle mümkün olur.

Kavramlar:

İmlâ, kelime, edebiyat, şiir, Türkçe, kıraat, karii, üstad, lisân, edebî kıymet.

Ahmet Haşim, metnin ilgi merkezini «kelimelerin bedîî kıymeti» üzerine kuruyor. «Alev» kelimesinin eski Türkçede yazılışını göstererek, yeni imlâ ile kelimenin nasıl ziyan edildiğini açıklar. Kelimelerin yarı güzelliklerinin kâğıt üzerinde yazılışlarından ve sıralanışlarından geldiğini vurgular. Eski Türkçede şekil estetiğinin bedîî zevk açısından önemine değinir.

Kelime
- İmlâ
- Telâffuz
- Ses
- Bedîî zevk ve şekil güzelliği.

Teknik Yapı:

Ahmet Haşim birinci paragrafta, Ali Zeki Bey'in eserini tanıtarak, eserin imlâ kitabı özelliği de taşıdığını belirtir.

İkinci paragraftan itibaren yazar, imlâ ve telaffuzun ciddi bir iş olduğunu, kelimelerin yazılışlarının ve şekil unsurlarının bedîî zevk açısından önem arz ettiğini, fakat alev kelimesinin yeni bir imlâ şekliyle yazılmasının kelimedeki renk tesirini bozduğunu ve imlâyı harap ettiğini örneklerle açıklar.

Gelişme bölümünde, Ali Zeki Bey'in eserinde Fransızca kelimelerin çokluğuna dikkat çekilerek, Edebiyat-ı Cedide

ile yerleşen bu anlayış bugün de devam etmektedir, hükmüne varılır.

Sonuç bölümünde, Edebiyat-ı Cedide'nin zevk anlayışından kurtulmanın önemi ve gereği üzerinde durulur.

Ahmet Haşim «alev» kelimesini eski ve yeni imlâya göre yazarak, yazılışları açısından karşılaştırma yaparak, yeni yazsılışın kelimedeki bedîî kıymeti yok ettiğini belirtir. İktibas yapar.

«...علو Alev»i آلاو şeklinde yazmakla müellif bir şey ziyan etmiş değil midir? Kelimelerin yarı güzelliği tahriri şekillerinde mündemiçtir...»

Ahmet Haşim, eserden örnekler vererek imlânın ıslahında birliğin önemini vurgular, hükümlere varır.

Dil ve Üslûp:

Ahmet Haşim, isim cümlelerini daha çok kullanarak, hükme varır. İmlâdan bahsederken telkinde bulunur, ayrıca teklifini de sunar. Haşim, kelimelerin günlük kullanım alanı değil, edebî kullanım alanına ağırlık verir.

YILAN HİKÂYESİ

Konu: İmlâ meselesi.

Tematik Yapının Muhtevaya Dayalı Unsurlarının Metne Bağlı Olarak Tespit Edilmesi:

Maarif Nezaretini en fazla meşgul eden ve faaliyete geçiren mesele, imlâ meselesi olmuştur.

İmlâ meselesiyle ile ilgili çeşitli komisyonlar teşkil etmiş, farklı tasarılar gündeme gelmiştir.

Bütün imlâ ıslahatçılarının etrafında birleştikleri temel nokta; "Telâffuz olunduğu gibi yazmak ve yalnız telâffuz olunanı yazmak."

Lisân, kuş cıvıltısı, kedi miyavlaması ve öküz böğürmesi gibi yaratılışın tabiî bir mahsulüdür, yazı ise insan icadıdır.

Lisân tabiî bir hadise olduğu için tekâmülünün seyrini kendisi belirler, yazı onun arkasından gücü yettiği kadar koşar.

Kulağımıza çarpan her telâffuza göre elifbâ yapmak icap etse, işin içinden çıkılamaz. Bir nevi Çin ve Hint elifbâsı gibi, kendi başına ilim teşekkül etse de, darülfünün ilkel bir mektep seviyesinde kalır.

İmlâ karışıklığın ifâdesi değil, tertibin ve düzenin ifadesi olmalıdır.

İmlânın değişmesi, genç nesilleri mâziden ayırabileceğinden, bu hususa dikkat etmek gerekir.

Dilde birlik esas olduğundan, mazi ile alaka kesilemez, mâzi ile hâl yekpare bir uzuvat, bir hayattır.

İmlâ ile ilgili genel meseleler üç temel noktada toplanmaktadır:

1. İmlâda gariplik ve mantıksızlık.

2. Yenilerin (acemilerin) böyle bir imlâyı öğrenmekte bulduğu müşkülat.

3. Ecnebilerin bu yüzden lisânımıza rağbeti yok,

Bu sebeblerin üçü de saçmadır.

Sadece imlâda tuhaflık aramak yanlıştır. Hayatımızda, konuşmamızda, bir sürü mânâsızlık ve gariplikler vardır.

Herkesin imlâyı doğru bilmeğe mecburiyeti yoktur. Lisânını doğru yazmayı bilen bir kadına rastlanmamıştır. İmlâ yazmak için değil, okumak içindir.

İslahatçıların ve komisyonların bugüne kadar imlâyı kendi mecraından başka tarafa değiştirebilme başarısı görülmemiştir. Çünkü, imlâya şekil verenler hocalar, doktorlar, mütehassıslar değil, ancak şairler ve ediblerdir.

Metnin Ana Fikri:

Dile ve imlâya yapılan sürekli müdahaleler, dilin tabii gelişimini engelleyerek, nesiller arası bağın kopmasına sebeb olmaktadır. Dilin ve imlânın şekillenmesinde asıl sorumluluk sahibi, edebî şahsiyetler olmalıdır.

Kavramlar:

İmlâ, lisan, kelime, yazı, cümle, şiir, şair, edip v.d.

- Lisân
  - Tabiî bir hadisedir.
  - Uzviyetin bir mahsulüdür.
  - Tekâmülü kendi kanunları içinde olan bir yapıdır.
- Yazı
  - İnsan icadıdır.
  - Sûnidir.
  - lisânın takipçisidir.
  - gözün zevkidir.
- Kelime
  - İşarettir
  - Resimdir
  - Göz zevkidir.

Ahmet Haşim, metnin ilgi merkezini «imlânın önemi» üzerine kurarak, imlâya sürekli müdahalenin sakıncılarını belirtir. Haşim, ele aldığı kavramların fikir boyutunda tanımlarını da yapar.

Teknik Yapı:

Giriş bölümünde; Maarif Nezaretinin en önemli uğraş alanlarından birinin imlâ meselesi ve komisyonlar olduğu; gelişme bölümünde, imlâda birliğin ve istikrarın bir türlü sağlanamamasının temel nedeni; yanlış bakış açılarından ve değerlendirmelerden kaynaklandığı; sonuç bölümünde ise, lisân tabiî akışına uymalı, lisânla imlâ arasında sağlıklı bir bağ kurarak, imlâyı komisyon ve ıslâhatçılara değil, şair ve ediblerin görev ve sorumluluk alanlarına bırakmanın önemi vurgulanır.

Ahmet Haşim, düşüncelerini ortaya koyduktan sonra, bu düşüncelerini metnin genelinde açar, örnek verir, karşılaştırma yapar, tartışır, soru sorar, iktibar yapar.

«... İşte karşımda rengârenk bir yığın kitap var: Leh ve aleyhde olmak üzere hepsi de imlâya dair. Okuduğumdan anladığıma göre bütün imlâ ıslahatçıların etrafında toplandıkları düstur-ı amelin ruhu şu cümlededir: "Telâffuz olunduğu gibi yazmak ve yalnız telâffuz olunanı yazmak." Bu düsturun kıymeti nedir? Derûnî şüphe ve sualime cevap bulmak üzere bu kitaplardan asrın en büyük isimlerden birini taşıyanını açıp okuyorum:

«Telaffuz olunduğu gibi yazmak, bundan daha sade ve alel husus sade diller guruhûnu cezb için, bundan daha parlak ne olabilir? Lisân ve yazıdan bahsolduğu zaman öyle zannedilir ki, yekdiğerine kabil-i irca, aynı cinsten iki hadise karşısındayız...»

Dil ve Üslûp:

Ahmet Haşim, anlatımda hüküm cümlelerine ve soru cümlelerine yönelerek, yapı bakımından isim cümlelerine daha çok yer veriyor. Metnin sonunda, teklifini sunarak, imlâ işinin şair ve ediplerin görevi olması gerektiğini belirtir.

5. SEYAHAT, [Edebiyat Türü.(28)]

Seyahat yazıları gezilip görülen yerleri çeşitli yönleriyle ilgi çekici bir biçimde anlatan yazılardır.

Seyahat etmek, bir zevk olduğu kadar ruhi ve fikri dengenin kurulması için bazı durumlarda zorunlu bir ihtiyaçtır. Yeni yerler görmek, yeni insanlar tanımak, yeni dekorlar içinde bulunmak insanın görgüsünü arttırdığı gibi mânen bir çok ilhamlar ve zevkler kazandırır ve bir nevi mutluluk yaratır. Bu ilham ve zevkleri yazıya aktarmak, bu mutluluğu kelimelerin sihirli gücüyle ifade etmek sonucu seyahat yazıları zavkle okunan bir tür olarak ortaya çıkmıştır.(29) Dergâh da, seyahat türü adı altında incelenen metinler şunlardır:

ESİR JEMİNÜS ve ALTOR ŞEHRİ

Yahya Kemal hürriyetinin ve özgürlüğünün timsali olarak, Roma'da esirlikten kurtulan Esir Jeminüs'ü ve İsviçre'nin kurulmasına öncülük eden Guillaume Tell'i görür.

Yazar, Avrupa'ya gittiğinde Pireneler'i ve Altar şehrini gezer, okuduklarından yola çıkarak, hürriyetin önemini belirtir.

Konu: Esir Jeminüs ve Guillaume Tell.

Tematik Yapının Metne Bağlı Unsurlarının Tesbiti:

(28) AKALIN, L. Sami; "Edebiyat Terimleri Sözlüğü", Varlık Yay., İst., s.256, 1980
(29) EMİR, Sabahat; "Kompozisyon Yazma Sanatı", İst., 1986, s.232

Esir Jeminüs, en zor şartlar altında esirliğin katı kurallarına dayanarak ve direnerek, Pyrènées Dağlarına kaçmayı başarmıştır.

Esir Jeminüs, Pyrènées Dağlarında hür olmanın ve hürriyetin önemini belirten bir sütun dikmiş; Şair Herèdia da bu sütunu şiirleriyle ebedîleştirmiştir.

Guillaume Tell, İsviçre için bir âbide olmuş, Altor Şehriyle bütünleşmiştir.

Schiller, Altor Şehrinin âbidesi olarak eserleriyle yaşamaya devam etmektedir.

Hürriyetin şiiri, şiirlerin en serti olarak, insanlığını müthiş bir kuvvetle insanlığa duyurmuştur.

Bugünün, Türk çocukları hürriyeti Pyrènées yahut da İsviçre Dağlarında aramayacak, hürriyetin toprağında doğup, büyüyecektir.

Metnin Ana Fikri:

İnsanlığın en önemli vasıflarından biri de hür olmaktır. Tarihin en eski çağlardan beri insanlık, hür olmanın ve hürriyetin mücadelesini yapmıştır. Bugün düşmanlar tarafından, işgal edilen Anadolu, Mustafa Kemal ve arkadaşlarının mücadelesi etrafında, hürriyet aşkıyla kurtulacak, yeni doğan çocuklar da hürriyetin toprağında büyüyecektir.

Kavramlar:

Hürriyet; insanlığın ilk çağlardan, bugün gelinen noktaya kadar, büyük bir mücadele ve medeniyet anlayışının, insan davranışına, devlet idaresine yansıyan bir ifadesi olmuştur.

Efsane ———>Mitolojisi dünyanın, bugünkü insanlığa anlatılan bir hikâyesidir. Doğu ve Batı medeniyetinin mitolojik değerleri de bu hikâyenin bir bütünüdür.

Metnin ilgi meerkezi; tarih boyunca «hürriyet»in ve hür olmanın ancak, büyük mücadelerle kazanılabileceği üzerine kurulmuştur.

Teknik Yapı:

Metin iki ana bölümden oluşur. İlk dört paragraf giriş bölümü, beş, altı, yedi, sekiz, dokuz ve onuncu paragraflar da gelişme bölümüdür.

ikinci ana bölümü oluşturan son iki paragraf sonuç kısmıdır.

Yahya Kemal giriş kısmında, çocukluğunda okuduğu eserlerden yola çıkarak, Esir Jeminüs'ten bahseder.

Gelişme bölümünde yazar,Avrupa'ya gittiğinde Pyrènèes ve İsviçre'yi gezer, okuduğu eserlerdeki kahramanların yaşadığı mekânları görür, hürriyetin önemini idrâk eder.

Son bölümde, Anadolu insanının hürriyet mücadelesi ele alınarak, yeni nesiller açısından hürriyetin önemi ve değeri vurgulanır.

Yazar, okuduğu eserlerden iktibaş yapar.

«... Esir Jeminüs esirlerin çalıştırıldığı Ergastula'dan ve çalıştıran subaşının boyunduruğundan kaçtıktan sonra, bu küçük sütûnu hürriyetin mukaddes muhâfızları olan dağlara ithaf etti ve ben şimdi sükûtun ihtizâz ettiği tepelerde, kimsenin kirletemediği geniş ve sâf havaya, hür bir insanın fırlattığı bir nidâyı işitir gibi oluyorum.»

Yazar, okuduklarından ve gördüklerinden hükme varır.

«... Âh bu hürriyetin şiiri, şiirlerin en sertidir; insan,insanlığını yalnız bu merhalede müthiş bir kuvvetle duyar...»

Yahya Kemal, metinde tasviri anlatımın en güzel örneklerini verir.

«... Bu resim Tell'in efsâneli hâyatından üç safhayı gösteriyor ki biri de çocuğunun başındaki elmaya ok attığı meşhur safhaydı. Ressam, "Tell": gür sakallı, boylu boslu, dizlerine kadar gömlekli, çarıklı köylü bir ilâh gibi, dini câzibesi olan ulvî bir mahlûk kılığında tasvir etmiş, bakmağa doyamadık...»

Paragrafların bir kısmı hikâye anlatımının özelliklerini taşır.

«... Roma yapılarında kullanılacak mermer kütlelerini sırtında şehre getiriyordu, gündüz tâkati tükenesiye kadar, esirlerin çalıştırıldığı yerde, Ergastula'da çalışıyordu, sonra gece toprak üstünde tâlih arkadaşları binlerce esirle yan yana, katı yürekli muhâfızların sert gözleri altında uyuyordu...»

Yahya Kemal, kendi dönemi ile bugünün Türk çocuklarının, hürriyeti anlayış ve kavrayışlarının karşılaştırmasını yapar.

«... sonra düşündüm ki yarının Türk çocukları hürriyeti benim gibi ya Pyrènèes yahut da İsviçre Dağlarında aramayacak; geçen kış Kafkas karları arasından Kâzım Karabekir'le Kars'a yürüyen genç zâbitler ve genç köylüler, bu baharda İsmet ve Re'fet'le İnönü'nden Dumlupınar'a koşan

genç zâbitler ve genç köylüler, Anadolu'yu ulvî rûhlarının, mukaddes kanlarının râyihalariyle doldurdular. Artık Anadolu'da her köy bir Altar şehridir...»

Dil ve Üslûp:

Yahya Kemal, kelimelere his, heyecan, hayâl ve düşünce aktarmasını ve bunları bir arada yoğurmasını bilen bir dil mimarıdır.

Metinde, bazan düşünceleşmiş duygu, duygulaşmış düşünceyi iç içe görmek mümkündür.

Cümle çeşitleri açısından, isim ve fiil cümlesi, ayrıca basit, bileşik, sıralı ve bağlı cümlelerde sıkça kullanılmıştır.

GEZİNTİ

Konu: Tarihi Eserlerimiz ve Kimliğimiz.

Tematik Yapının Metne Bağlı Unsurlarının Tespiti:

Anadolu Hisarı (Güzelce Hisar) Türk rûhunu ve Türk kimliğini yansıtır.

Rumeli Hisarı'nın yapılmasıyla, Yıldırım Beyazıt'ten Fatih'e kadar uzanan fetih rûhu ve Türk kimliği; İstanbul'un alınışıyla yeniden tezâhür eder.

Fetih mücadelesi, inanmanın ve mâneviyatın zaferidir. Tarihî eserlerimizin onarılması ve özelliklerinin korunması gereklidir. Çurher gibi yabancı mimarlar, Anadolu Türk mimarisine hayran kalmışlar, bu mimarinin korunması için özellikle Çurher büyük çaba harcamıştır.

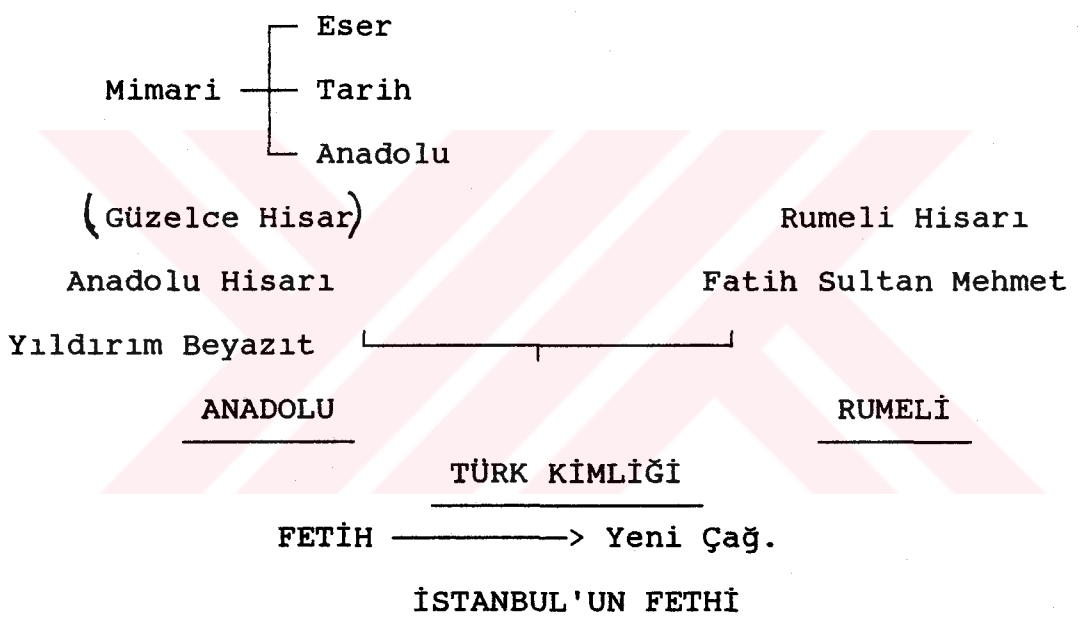
Ecdâdımızdan kalan eserleri, millî kimliğimize uygun

şekilde tamir etmek, mühafaza etmek görevimiz olmalıdır.

Metnin Ana Fikri:

Bir milletin tarihi ve kültürel kimliği; ecdâd yadigarı mimari eserleriyle ortaya çıkar. Bir milletin tarihî ve kültürel kimliğinin devamlılığı ata yadigarı eserlerin korunması ve sahip çıkılmasıyla mümkün olur.

Kavramlar:

Y.Kemal metnin ilgi merkezini «tarihi eserlerimiz ve Türk kimliği» üzerine kurulmuştur.

Teknik Yapı:

Yazar giriş bölümünde, Anadolu Hisarı'nı gezerken edindiği intibaları anlatır. Türk rûhunu, yakından idrâk edebilmenin örnekleri üzerinde durur.

Gelişme bölümünde Y.Kemal, Çurher ve Anadolu Türk -İslâm eserlerinin önemini vurgularken, Çurher'in önemli bir mimar olduğunu, umumî harp yıllarında İstanbul'a gele-

-rek, tarihî eserlerimizle ilgilendiğini, Anadolu Türk mimarisine âşık olduğunu anlatır.

Sonuç bölümünde, Y.Kemal mimari eserlerimizin korunması ile ilgili fikirlerini açıklar. Çurher'in İstanbul ve kendi yazısı ile ilgili fikirlerinden bahseder.

Yazar, fikirlerini ve izlenimlerini ifade ederken, iktibas ve örneklere yer verir. Anadolu Hisarı ve Rumeli Hisarın'dan bahsederken, tanıtma ve hikâye yöntemine baş vurur.

Dil ve Üslûp:

Yahya Kemal, basit, bileşik, sıralı ve bağlı cümleler yanında isim ve fiil cümlelerini de iç içe kullanmaktadır.

BALKAN'A SEYAHAT

Yahya Kemal bu yazısında Zağra, Filibe ve Sofya'ya yaptığı geziyi anlatır.

Konu: Bulgaristan.

Tematik Yapının Metne Bağlı Unsurlarının Tespiti:

Balkanlar ve Tuna, Türkler'in gönlünde daima önemli bir yer edinmiştir.

Balkanlar, hâlâ Türklük'ün derin izlerini taşımaktadır.

Yunanlılık, Avrupa ile Şarkın yolunu kesmiş ve kapatmıştır.

Doksan Üç Harbi ile beraber Ruslar, Bulgaristan'a hakim olmuşlar, hükmetmişlerdir. Doksan Üç Harbi binlerce Türk kadınının ve çocuğunun katledildiği bir savaş ol-

muştur.

Sofya, mîmari, kültür ve eğitim yönüyle önemli değişikliklere uğramış bir şehir olmuştur.

Bazı Bulgar yöneticileri, Ruslar'ın politikasından ve hegomanyasından ülkelerini kurtarma çabası içindedirler.

Tarihî Türk eserlerinin bir kısmı harap olmakla beraber, diğer bir kısmı da hâlâ görkemini devam ettirmektedir.

Anadolu Mücadelesi'ne ve Kemal Paşa'ya yakın ilgiyle bakmaktalar.

Metnin Ana Fikri:

Türklük varoldukça, Balkanlar'da Türk kimliği hiç bir zaman silinemeyecek ve yok olmayacaktır.

Kavramlar:

Şark, âbide, Türklük.. v.d.

Yahya Kemal, Balkanları;

1. Tarih
2. Siyaset
3. Cemiyet ve medeniyet boyutunda değerlendirir. Osmanlı Devleti, Balkanlar'a XIV. yy'lın başlarında ayak basmış, siyasî otoritesini, devlet geleneğini, insanlık anlayışını götürmüş, beş asır boyunca istikrarı ve düzeni sağlayarak Türk medeniyetinin ve kültürünün bütünleştirici ve birleştirici özelliğini göstermiştir.

Osmanlı Devleti, Balkanları, bayındır hale getirmiş, büyük eğitim müesseseleri açmış, insan yetiştirmede öncü olmuştur.

Bugün de Balkan milletleri, Türkler'in getirmiş olduğu barış ve istikrarın, arayışı içindedir.

Metnin ilgi merkezi «Türk hâkimiyetinin izleri» üzerine kurulmuştur.

Teknik Yapı:

Yahya Kemal, giriş bölümünde, Zağra, Filibe ve Sofya'ya gidişine anlatır.

Gelişme bölümünde yazar, Bulgaristan'da gördüklerini, Türk eserlerini, Osmanlı İmparatorluğu'nun izlerini, yeni yönetimin Bulgaristan'da yaptıklarını örnek ve karşılaştırma yöntemi ile anlatır.

Yahya Kemal, sonuç bölümünde Bulgaristan yönetiminin Anadolu hareketi ve Kemal Paşa'ya bakışı üzerinde durur. Anlatımda, hikâye ve tanıtma cümlelerine ağırlık verir.

Dil ve Üslûp:

Metinde, basit, bileşik, sıralı ve bağlı cümleler kullanılmıştır. Yazar, anlattığı mekanı ve ortamı soruya ve anlaşılmazlığa mahal vermeden yakından tanıtma becerisini göstermiştir.

6. TAHKİYE (HİKÂYE)

Edebiyat türü insanların başından geçmiş, ya da geçilebilecek soydan olayları anlatan kısa yazı.(36)

Tahkiye, hikâye ediş. Temelinde insanın dünü, bugünü ve hattâ yarıniyle ilgili gerçeklerden oluşan bir zemin

---

(36) AKALIN, L.Sami; "Edebiyat Ter. Sözlüğü" Varlık Yay., İst., 1980, s.143

bulunan, vak'aya dayalı anlatım. Tahkiye kavramıyle masal, destan, efsane, menkabe, halk hikâye ve romanları, lâtifeler, meddâh hikâyeleri, modern roman, uzun hikâye, kısa hikâye ve mini hikâye türleri ile gelenekli temaşa ve modern sahne, perde eserlerinin hepsini karşılıyoruz. (37) Dergâh da, hikâye türü altında şu metinler incelenmiştir:

DÜNYA GÖZÜ ve AHİRET SESLERİ

Konu: Hacı Arif Efendi'nin Türk Ordusuna kavuşma arzusu.

Vak'anın Özeti:

Düşmanın zulmünden bunalan Salihlili Hacı Arif Efendi düşmanının baskı ve zulmünden bunalmış, Türk Ordusu'nun gelişini sabırsızlıkla beklemektedir.

Hacı Arif Efendi pek yakında geleceğini umduğu Türk ordusuna yiyecek sıtoku yapmaktadır.İnancı o kadar kuvvetlidir ki o günü beklerken herkese söylediği "Dünya gözüyle bir görsem" sözü artık bir fikr-i sabit haline gelmiştir. Bir gün beklediğine kavuştuğunu zannder. Fakat gelen Türk askerinin peşine düştüğü ve kovaladığı Yunan askerleridir. Bunlar toplanan halkın üzerine ateş açarlar. Bu zulüm çenberine kapılarak şehrin bir kaç kilometre ötesine sürüklenen Hacı Arif Efendi bir kenarda baygın yatarken bir ara Allah Allah sesleriyle gözlerini açar. Türk askerini görür. Artık muradına ermiştir. Onların kolları arasında rahatça ruhunu teslim eder...

Vak'anın tertibi.

Durum ve kesit hikayede iç içedir.

---

(37) TURAL, Sadık; "Edebiyat Bilimine Katkılar", Ecdâd Yayım-Pazarlama., Ank., 1993, s.30

Hikâyenin düğüm noktaları:

Gerilim anı; «Arif Efendi sokağa çıktığı zaman etrafında kendisiyle hissedilenlerden başka kimseyi göremedi. Şehir korkunç bir tenhalık içindeydi ve uzaktan uzağa silah sesleri işitiliyordu. Bîçare adam ne yapacağını şaşırarak evine koştu, evdekiler müthiş bir telaş içinde buldu, kendinden geçen bir halde,

— Hani neredeler? Neredeler? Diyordu...»

Hikâyede zıdlık hâli; «... — Acaba neden bu kadar az bir kuvvetle gelimişler? Diyordu; bir kaç dakika sonra haber alındı ki, süvarilerimiz şehri terk edip gitmişlerdir. Bu haber üzerine Arif Efendi'nin senelerden beri hiç sarsılmayan imânı biraz tezlizle uğrar gibi oldu...»

Hikâyede heyecan anı; «... Arif Efendi bir bayram çocuğu gibi yerinde duramıyor, istasyon seddinden rayların üzerine doğru sarkıyor ve lokomotifinin dumanı bir iki kilometre ötedeki korunun arasından görünmeğe başlayan trene bakıyordu. İstasyon memuru:

— Çekilin! Çekilin!

Diye bağırıyordu. Bu Rum memur, ihtiyarı, halkı büsbütün azap etti; kalabalığın içinden;

— Niçin çekilecek mişiz? Sana ne? Hey, o günler geçti yavrum...

Gibi mırıltılar, homurtular işitiliyordu. İstasyon memuru dişlerini sıkarak:

— Şimdi görürsünüz.

Dedi. Tren geldi, durdu; lakin trenin gelip durmasıyla ahâlinin donup kalması bir oldu. Alkışlamak için yuka-

rıya kalkan eller birer hayret ve dehşet işareti haline girdi;... bütün benizler bir anda sarardı...»

Hikâyede mekân, geniş ve açıktır.

Karakter:

Hacı Arif Efendi zulüm ve şiddetli baskılara rağmen, ümidini kaybetmeden düşmana direnerek, son nefesine kadar Türk Ordusu'nun Salihli'ye gireceğine inanması ve halkı bu yönde telkin etmesi bakımdan bir karakterdir.

Anafikir (Tez):

Bir milletin yaşayabilmesi için, fertlerini zulme, adaletsizliğe ve vatanlarının işgaline karşı canla ve başla koruyarak, hiç bir zaman istiklâl ümidini yitirmeden; mücadelelerini zaferle sonuçlandırmayı başarabilmelerine bağlıdır.

Anlatım Yöntemi:

Figüratif yapının esası insandır. Hikâyenin de esas unsuru Hacı Arif Efendi'dir. O'nun ümidleri, beklentileri ve düşmanla mücadelesi hikâyenin ana yapısını oluşturmaktadır.

Anlatım Şekli:

Hikâye etme ve tahlîlîn yazar tarafından içiçe kullanıldığını görmekteyiz.

«...Geçen gün İstanbul'dan biri gelmişti; o söyledi, askerimiz iki yüz bin olmuş. Bir taraftan Ruslar, bir taraftan Fransızlar boyuna top ve silâh veriyorlarmış.M.Kemal Paşa demiş ki, hazırım hepsini denize dökeceğim... Yanında hazır bulunanların korkudan benizleri sararır, birer birer yanından sıvışırdı...»

«... Alkışlamak için yukarıya kalkan eller, birer

hayret ve dehşet işareti haline girdi, dudaklarındaki tebessümler birer ıztırâb taklîsi şeklini aldı ve bütün benizler bir anda sarardı: Eyvâh vagonlardan çıkanlar bizim askerlerimiz değil, düşman askerleri idi...»

Y.Kadri hikâyede, tasvirin güzel örneklerini verir.

«...Hacı Arif Efendi, bir çok silâh ve dipçiğin ve bir çok süngünün birden kalabalığın üstüne doğru uzandığını gördü ve ters yüzü geri dönüp kaçanların arasına karıştı. Bu Sâlihli sokaklarında, tasvire sığmaz bir sûriş ve bir vâveylâ idi. Bir an içinde bütün kasaba düşman ayakları altında kaldı. Her taraf azgın bir sel gibi istilâ eden bu vahşî tazyıkin içinden kendini kurtarabilenler azdı...»

Hikâyede Hâkim Bakış Açısı:

Ümidini yitirmeyen Hacı Arif Efendi'nin, çevresindeki insanlara, telkin eden düşüncelerle yaklaşımıdır.

Hikâyede Zaman:

Geçmiş zamandır, özellikle rivayetin hikâyesi kip olarak kullanılmıştır.

«...bu son tahassür bir fikr-i sâbit haline girmişti. .. bir iştiyâk tarzında tecelli etmişti... v.b..»

TESLİM! TESLİM!

Konu: Şevki Efendi'nin anlattıkları ve Yunan mezâlimi.

Vak'anın Özeti:

Yunan askerlerinin Türk topraklarından çekilişi sırasında bağdaki evine saklanan Şevki Efendi; bir kız ço-

cuğu anası ve bir kaç kişi ile bağda saklanan bir grubun Yunan askeri tarafından kaçırılmağa çalışılan çocuğun ümitsizce dönüp ellerini kaldırarak "teslim! teslim!" diye bağırdığı halde öldürülüşünü görür. Kendisi kurtulmasına rağmen can veren çocuğun yüzündeki ifadeyi unutamaz ve bir şey yapmamış olmanın verdiği acıyla o günden sonra yarı «meczûb» bir hale gelir. Şevki Bey'in bu gördüğü sahne, ölene kadar taşıyacağı büyük bir facia ve ızdırap olarak kalır.

Vak'anın Tertibi:

Hikâye, bir anlık olayın bıraktığı derin tesir ve silinmeyecek iz üzerine kurulmuştur.

Hikâyenin Düğüm Noktası:

Gerilim anı «...İşte arkasından koşan adam yetişiyor, işte yetişti; elini uzatsa yavrucağın armut sapı kadar ince boynundan yakalayacak... Çocuk anasının elini bıraktı, döndü; kollarını havaya kaldırdı: «Teslim! Teslim!» diye bağırdı. Sekiz dokuz yaşında ya var ya yoktu;... o kadar zayıf ve cılız bir şeydi ki, yaşla, cinsle, et ve kemikten insanlıkla hiçbir alakası yok gibi görünüyordu; bütün bir vücudu bir yaprak gibi titriyordu... «Teslim! Teslim» diye bağırdı...Onun süngülendiğini başların arkasından gördüm.. Kendisini öldüren adamın yüzüne hayretle bakıyordu.. Bir kaç defa «Anne! Anne!» diye haykırdı...»

Tip:

Şevki Efendi, hikâyede bir tiptir. Küçük kızın Yunan askeri tarafından katledilişine seyirci kalmış, diğerleri gibi kendi canını kurtarmış, hiçbir örnek hareket, davranış

ve eylemde bulunmamıştır.

Anafikir (Tez):

Milletimizin üzücü olaylar yaşamaması için, insanımızın millî birlik ve beraberlik içinde mücadele ederek düşmana direnmeleri ve cephe almaları gerekir.

Anlatım Şekli:

Şevki Efendi'nin hatırası üzerine kurulmuştur. Tasvir, özellikle hikâye anlatımı, yazar tarafından ifâde biçimi olarak seçilmiştir.

Bakış Açısı:

İma yolu ve teklif biçimindedir.

Hikâyede Zaman:

Geçmiş zaman (di'li geçmiş zaman).

Figüratif Yapının Esas Unsuru:

Küçük kız çocuğudur. Şevki Efendi, o'nun Yunan askeri tarafından öldürülüşünü hikâye eder.

KÜÇÜK NERON

Konu: Manisa'nın Yunan askerleri tarafından yakılması.

Vak'anın Özeti:

Hikâyede, düşman işgali altındaki Manisa'da bir Yunan kumandanı olan Filipus, Türk askerlerinin yaklaştığı sıralarda, önceden planladığı şehir yakma hareketini belediye başkanlığından başlatması ve olayı takip edişi anlatılır.

Manisa'da yangın başlayınca yerli halk şehir dışına kaçmağa çalışır. Fakat askerler çıkış noktalarını tutmuşlardır. Kaçmağa teşebbüs edenleri öldürürler. Halk ölüm

kalım savaşı yaparken, şehirden yer yer alevlerin yükselişini seyreden kumandan Filupus, öylesine kendinden geçmiştir ki; ayıldığı ve kendine geldiği zaman ateşin etrafını sardığını görür; askerlerine istasyona gitmek için arabasının hazırlanmasını söylemeğe koşar, fakat bütün askerler yağma peşindedir. Durum aleyhine işlemekte ve yavaş yavaş sona yaklaşmaktadır.

Hikâyenin Düğüm Noktası:

Yunan kumandanı Filupus'un çaresiz kalması ve sonunu hazırlaması.

Tip:

Anadolu'yu işgal eden Yunanlılar, tarihin en barbar davranışlarını ve hareketlerini yaparak işgal ettikleri yerin ahalisini çoluk çocuk demeden katletmişler, şehirleri yakmışlardır.

Yunan kumandanı Filupus, Roma İmparatoru Neron gibi zarar vermeyi amaç haline getirmiş sapık bir insandır. Tarihte bu tip insanlar her zaman var olmuştur.

Anafikir (Tez):

Tarih kötü insanları ve milletleri lanetlemiş ve onları mahkûm etmiştir.

Figüratif Yapı:

Yunan kumandanı Filupus'un Manisa'yı yakma planı ve gaddarlığı üzerine kurulmuş esası Filupus'un kişiliği ve insanlığa yakışmayan davranışı oluşturmuştur. Hikâyede figüratif yapı insandır.

Anlatma Şekli:

Tasvir ve tahlil hikâyede anlatım biçimi olarak se-

çilmiş, yazar, hikâyemsi anlatımı kullanmıştır.

Hâkim Bakış Açısı:

Filupus'un emir ve komutasına göre monolog ön planda yer almakta, bu da tek adam otoritesini ifade etmektedir.

Hikâyenin Düğüm Noktası:

«...Türk askeri şehre biraz daha yaklaşıyordu.Balkondan şoförüne seslendi:

— Otomobil hazır mı?

Fakat aşağıdan hiçbir ses ona cevab vermedi; yağmacılarla bozgun ve firari askerler arasına karışan bu adam çoktan otomobilini bırakıp gitmişti. Kumandan Filûpus aşağıya indi; belediye dairesinin kapısı önünde bir müddet sağına soluna baktı, gözleri dumandan hiç bir tarafı görmüyordu. Bir kâbus içinde gibi sendeliye sendeliye istasyona doğru yürümeye başladı...»

Hikâyede Zaman:

Hikâye zaman (di'li geçmiş zaman) ve gelecek zamanın hikâyesi.

KADIN ve UKÛBET

Bu hikâye sosyal bir yarayı ve ayrıca, hadiselerin zoruyla düşmüş ve cemiyetten dışlanmış kadınları konu alır.

Kısaca Vak'anın Özeti:

Ondokuz yaşında hepsi de hüsranla sonuçlanmış üç evlilikten sonra genç kadın,İstiklâl Savaşı'na katılmak üzere cepheye giden son kocasının arkasından, ortaklarından birinin oğlu ile ilişki kurduğu için köylüler tarafından dövülür ve köyden gitmeğe mecbur edilir. Olaya bizzat şa-

hit olan yazar, kendi cehâleti, sosyal karışıklık ve hayat şartları yüzünden uçuruma yuvarlanmış bu genç kadını başlangıçta köylüler gibi düşük ahlâklı bulur. Fakat sonunda kadına merhamet duyar. Onun ve onun gibilerin talihsizliği üzerinde acı acı düşünür.

Metnin Ana Fikri:

Toplum, ahlâki değerleri daima korumalı, aynı zamanda da düşmüş ve tecrit edilmiş insanları, kazanmanın yollarını bulmalıdır.

Kavramlar:

Kadın, iffet, cemiyet.

Metnin ilgi merkezi, cemiyetin, ahlâki normlar vasıtasıyla ayakta kalabileceği görüşüdür. Asıl önemli olan, toplumdan dışlanmış insanları kazanabilmenin yollarını ve çarelerini aramak gerekir.

Teknik Yapı:

Klasik hikâye niteliğinde, giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşmaktadır.

Dil ve Üslûp:

Anlatım, akıcı ve duru, cümleler, basit, bileşik ve sıralı şekilde kurulmuş, zaman olarak hikâye zaman kullanılmıştır.

SAKARYA VADİLERİNDE

Konu: Anadolu insanı ve Türk aydını.

Tematik Yapının Metne Bağlı Unsurlarının Tespiti:

Genel mânâda Anadolu insanı aç ve sefil duruma düşmüştür.

Sakarya köylüleri, Anadolu insanının içine düştüğü sefil durumun bir aynası gibidir.

Türk münevveri, Anadolu insanından kopuk, ayrı bir dünyada yaşamaktadır.

Anadolu insanının bulunduğu kötü durumdan Türk münevveri utanmalı ve üzülmeli, kendi konforundan feragat etmelidir.

Türk münevveri rûhundaki ikiliği kaldırarak, Anadolu köylüsünün sıkıntısına ortak olmalı ve elinden tutmalıdır.

Metnin Ana Fikri:

Bir milletin münevveri, halkından kopuk, onun değerlerinden uzak, kendi fildişi kulesinde yaşayamaz. «Hamuru mayası» vatan toprağı ile yoğrulan her insan gibi, her Türk menevveri de, vatanına ve insanına karşı sorumludur. Gerçek Türk münevveri, bu sorumluluğu yerine getiren insandır.

Kavramlar:

Millet, Anadolu, Münevver.

Yazarın (Yaban) romanında da Ahmet Celîl, bir İstanbul çocuğu olarak, Anadolu'dan habersiz yaşamanın sıkıntısını ve ızdırabını duyarak, kendine şu soruyu sorar: «Bu topraklar için ne yaptın?..»

Türk entellektüelinin vicdanını sızlatan ve onu bunalıma sürükleyen, bu soruya cevap verememesidir.

Metnin ilgi merkezi; gerçekle yüz yüze gelen Türk en-

tellektüelinin içine düştüğü kaos hali.

Teknik Yapı:

Yazar, giriş bölümünde meseleyi ortaya koyar; gelişme bölümünde Sakarya köyleri ile beraber Anadolu köylüsünün içler acısını, birbirine benzer görünümler ile sefaletin hüznünü duyar.

Sonuç bölümünde, içinde yaşadığı konfor ile köylü arasındaki uçurum karşısında utanır, vicdan azabı çeker.

Y.Kadri, gördüğü ve konuştuğu insanlardan yer yer iktibas yapar.

«...Dokuz çocukla bir viranen içinde çırçıplak kaldım. Ne yapacağım, ne edeceğim? Aman Allah'ım, aman Allah'ım...»

Yazar, ayrıca köylünün durumu ile Türk entellektüelini karşılaştırır.

«... Evet, buna inanınız! Biz ki tokuz, biz ki giyinmişiz, biz ki adaleti tevzi edenler arasındayız, rûhumuz bin türlü gamla doludur... Bu temiz, rahat ve yumuşak örtüler altında şüphe, gurur, nahvet ve ihtiras denilen türlü türlü illetlerle şerha şerha kaynayan bir derimiz var. Düşmanın gayzı ve vahşeti sizin üstünüzden bir kaza gibi gelip geçti; fakat biz o gayzı, ve vahşeti ve düşmanı daima içimizde taşıyoruz...»

Dil ve Üslûp:

Y.Kadri son derece akıcı ve insanın iç dünyasını dışa vuracak sağlam cümleler kuruyor. Bir nevi insanın iç dünyasını tahlil ediyor.

Fiil ve isim cümlelerini iç içe kullanan yazar, kip olarak çoğunlukla, şimdiki zamanın hikâyesi ve geniş zamanı tercih ediyor.

DİĞER METİNLERİN KISACA TANITILMASI

ABDÜLHAK ŞİNASİ

Abdülhak Şinasi'nin Dergâh Mecmuası'nda yayınlanan yazılarının kronolojik sırası şöyledir.

1. "Alev" Muharriri Zeki Bey ve Romancılık C.I,Nu:1,s.12
15 Nisan 1337

2. "Kitaplar Karşısında Gençlik'in Hicranı" C.I,Nu:2,s.29
1 Mayıs 1337

3. "İsmail Hakkı Bey ve Eseri" C.I,Nu:3,s.44
16 Mayıs 1337

4. "Kırılmış Bir Rübâb" C.I,Nu:9,s.137
20 Ağustos 1337

5. "Ahmet Hâşim'in Eseri Etrafında" C.I,Nu:11,s170
20 Eylül 1337

6. "Şiirde Vuzuh" C.I,Nu:12,s.193
5 Teşrini evvel 1337

7. "Aşk Şiirleri (Şiir) C.II,Nu:13,s3
20 Teşrini evvel 1337

Bu yazıları üç ana başlık altında toplamak mümkündür.

A. Edebiyatla ilgili olanlar,

B. Eğitimle ilgili olanlar,

C. Felsefeyle ilgili olanlar.

A. Edebiyatla İlgili Olan Yazılar:

Abdülhak Şinasi, Ali Zeki Bey'in "Alev" romanı dolayısiyle roman ve romancı hakkındaki fikirlerini ortaya koyar. Ayrıca, Haşim ve Fikret hakkında, "Şiirde Vuzuh" yazılarında, şiir ve şairler hakkında düşüncelerini belirtir.

B. Terbiye (Eğitimle) İlgili Olan Yazılar:

Abdülhak Şinasi, İsmail Hakkı Bey vesilesiyle gençlik

ve gençliğin eğitimine (terbiyesine) önem vermiştir. A.Şinasi'ye göre, terbiyenin ana hedefi "millî ve dini olmak zaruretindedir...»

C. Felsefe İle İlgili Olan Yazılar:

Abdülhak Şinasi, felsefi mânâda yankı yaratacak fikirler ileri sürmemiştir. "İsmail Hakkı Bey ve Eseri" münasebetiyle kaleme aldığı yazıda Ziya Gökalp ve Dârülfünûn müderrisi arasında mukayese yaparken, bazı önemli noktalar konusunda görüşlerini açıklamıştır.

FÂLİH RIFKI

Fâlih Rıfkı'nın "Dergâh Mecmuası"nda altı yazısı neşredilmiştir.

1. Yeni Nesiller İçin Bir Mezarlık C.I, Nu:3,s.34
16 Mayıs 1337

2. Güzel Vatanperverlik C.I, Nu:9,s.66
20 Haziran 1337

3. Hemşerilikten Eragat C.I, Nu:9,s.129
20 Ağustos 1337

4. "Millî Cereyan"ın Zaferi C.I, Nu:12,s177
5 Teşrini evvel 1337

5. Takriz An'anesinin Devamı C.II, Nu:18,s87
5 Kânunusani 1338

6. Darülbedaî Anadolu'da C.II, Nu:21,s.131
20 Şubat 1338

Neşredilen yazıların ana muhtevalarını üç ana grupta toplamak mümkündür.

A. Bazı yeni moda cereyanların tenkidi ile eskiye duyulan özlem.

B. Millî Mücadeleyi destekleme.

C. Türkiye'de gerçek edebiyat tenkidinin yokluğu ve

tiyatro meselesi.

A. Falih Rıfkı'ya göre, bilhassa Meşrutiyet'ten beri siyasî ve sosyal temasların neticesi olarak, Türk'ün vatanperverliğinden günlük yaşayış tarzına kadar, azınlık ve ecnebileri taklit yüzünden, kendi öz benliğine yabancılaştığı kanaatidir. Türk'ler kendilerine has güzel ve sakin vatanperverliğini unutarak, "Rumeli'nin katil ihtilâlcilerinin vatanseverliğini benimseyemezler"...

B. Falih Rıfkı, Millî Mücadele'yi, Tanzimat'tan itibaren dış emperyalizm ile bilerek veya bilmeyerek ona yardım eden iç ve dış mihrakların zihniyetine karşı Anadolu mücadelesinin zaferi olarak nitelendirir. Ayrıca Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküş sebebleri üzerinde durur.

C. Falih Rıfkı, edebiyat ve sanat meselelerinde, son derece önemli değerlendirmeler yapar. Ona göre tenkid bir ölçüdür. Tenkidin yokluğu yüzünden gerçek değerli eserlerin anlaşılamadığı düşüncesindedir. Bunun sebebi tenkidin bizde uzun bir an'anesi olan "takriz" ile karıştırılmasıdır. Falih Rıfkı'nın üzerinde durduğu diğer önemli bir nokta da, Darü'lbedâyî'in Anadolu turnesine çıkmasıdır...»

FEVZİ LÛTFİ

"Dergâh Mecmuâsı"na en çok yazı yazanların başında Fevzi Lûtfi gelir.Sırasiyle yayınlanan yazıları şunlardır.

Şiirde Teselli	C.I, Nu:9,s.135, 20 Ağustos 1337
Manisa Bağları	C.I, Nu:10,s.154, 5 Eylül 1337
Hasret Mektubu	C.I, Nu:11,s.165, 20 Eylül 1337
Sonbaharda İstanbul	C.I, Nu:12,s.190, 5 Teşrinievvel 1337

Anadolu Hanları C.II, Nu:13,s.13, 20 Teşrinievvel 1337

Anadolu Akşamları C.II, Nu:14,s.29, 5 Teşrinisani 1337

Anadolu İnsanı(Aydın) C.II, Nu:15,s.45, 20 Teşrinisani.337

Anadolu İnsanı(Erzurum) C.II, Nu:16,s.62,5 Kânunuevvel.337

«Hüzün ve Tebessüm» (İzzet Melih) C.II, Nu:17,s.73, 20 Kânunuevvel.337

Edebiyat ve Kitabet C.II, Nu:17,s.76, 20 Kânunuevvel.337

Çoban Zeynep C.II, Nu:17,s.77, 20 Kânunuevvel.337

"Güllü" Halide Nusret C.II, Nu:18,s.88, 5 Kânunusani 1338

İ.Melih Bey'e Samimiyet C.II, Nu:18,s.89, 5 Kânunusani.338

Tenkid C.II, Nu:18,s.94, 5 Kânunusani 1338

Gurbette Bir Hemşeri C.II, Nu:19,s.110, 20 Kânunusani.338

Mizah İptilası C.II, Nu:20,s.127, 5 Şubat 1338

"Çalıkuşu" C.II, Nu:21,s.135, 20 Şubat 1338

Teselli C.II, Nu:22,s.155, 5 Mart 1338

Ömer Seyfettin Bey C.II, Nu:23,s.166, 20 Mart 1338

Halk Edebiyatı C.II, Nu:23,s.174, 20 Mart 1338

"Gönülden Sesler"O.Seyfi C.II, Nu:24,s.187, 5 Nisan 1338

Esir Emine C.III, Nu:25,s.13, 20 Nisan 1338

"Rahmet" ve İlk Temas, İlk Zevk C.III, Nu:25,s.13, 20 Nisan 1338

"Rûhlar" ve "Nur Baba" C.III, Nu:26,s.27, 5 Mayıs 1338

Kitaplar C.III, Nu:27,s.44, 20 Mayıs 1338

Uşakîzade Halid Bey C.III, Nu:27,s.64, 20 Mayıs 1338

Refik Halid Bey'e Mektup C.III, Nu:28,s.79, 20 Haziran.338

H.Edib "Dağa Çıkan Kurt" C.III, Nu:30,s.95, 5 Temmuz 1338

A.Hikmet "Çağlayanlar" C.III, Nu:30,s.95, 5 Temmuz 1338

Kadı Burhanettin C.III, Nu:30,s.95, 5 Temmuz 1338

Hind'in Sergüzeşti C.III, Nu:31,s.101, 20 Temmuz 1338

Bir Hemşire C.III, Nu:32,s.123, 5 Ağustos 1338

Kitaplar C.III, Nu:33,s.142,20 Ağustos 1338

Sahba'nın İsyanı C.III, Nu:34,s.153, 5 Eylül 1338

Sanat ve Kadın C.III, Nu:35,s.172, 20 Eylül 1338

Kitaplar C.III, Nu:36,s.188, 5 Teşrinievvel 1338

R.Nuri Bey'in Dedikleri C.III, Nu:37,s.493, 20 Teşrinievvel 1338

Kitaplar C.III, Nu:37,s.506, 20 Teşrinievvel 1338

Kitaplar C.III, Nu:38,s.51, 5 Teşrinievvel 1338

Sanat ve Kahraman C.III, Nu:39,s.44, 20 Teşrinievvel 1338

Kitaplar C.III, Nu:39,s.46, 20 Teşrinievvel 1338

Fevzi Lûtfi'nin yazılarını, muhteva olarak üç ana başlık altında toplamak mümkündür.

A. "İstanbul'un Onbeş Günü" başlığı altında yazdığı aktüel konular ve tarih sütunları ile sanat haberleri.

B. Kitap tanıtımı, Türk edebiyat ile ilgili inceleme yazıları ve edebî tenkidler.

C. Hikâyeler, Mensur Şiir.

FUAD KÖPRÜLÜ

Fuad Köprülü'nün Türk edebiyatı ve medeniyeti tarihi ile ilgili Dergâh Mecmuasın da beş araştırma ve inceleme yazısı çıkmıştır.

1. İslâm Medeniyeti C.I, Nu:3,s.36
16 Mayıs 1337

2. Selçukîler Devrinde
Anadolu Şâirleri (Şeyyad Hamza) C.I, Nu:4,s.51
1 Haziran 1337

3. En Eski Türk-Azeri Şâiri (Hasanoğlu) C.I, Nu:6,s.82
5 Temmuz 1337

4. Kadı Burhanettin C.II, Nu:12,s.82
5 Teşrinievvel 1337

5. Anadolu Tarih-i Dinisî Hakkında Notlar C.IV, Nu:42,s.82
5 Kânunusani 1339

A. XIII ve XıV asırlarda yaşamış üç Türk şâirin hayatı ve eserleri üzerinde durur.

Şeyyad Hamza

Yunus Emre

Kadı Burhanettin, ayrıca F.Köprülü "Tasavvuf edebiyatı" konusunda ayrıntılı bilgiler verir.

B. Fuad Köprülü, İslâm medeniyetinin doğuşu, gelişimi ve Müslüman ülkelerde Arapça yazılan eserler üzerinde durur. Araplar'ın bir araya gelmesi ve İslâm medeniyetinin genel görünümü hakkında fikirlerini belirtir.

Simavne Kadısı Oğlu Şeyh Bedrettin hakkında Franz Babinger'in Dergâh Mecmuası'nda tercüme edilen araştırmasına cevap olmak üzere kaleme alınan makalede, F. Köprülü, bu nevinden Anadolu mezhep ve tarikatlarını konu alan araştırmaların, yalnız din tarihi bakımından değil, Türk medeniyet ve siyaset tarihi bakımından da çok mühim olduğu inancındandır.

F.Köprülü, Anadolu'daki dini hareketlerin rûhi ve manevî amilleri konusunda Türk araştırıcılarının da çalışmaları olduğunu, bu tip çalışmaların sadece Babinger'in çalışmalarından ibaret olmadığını belirtir.

HALİDE EDİB

Halide Edîb'in "Dergâh Mecmuâsı"nda yayınlanan yazıları "Millî Mücadele" dönemi hikâyeleri ile "Ateşten

Gömlek" romanından tefrika edilen bir bölümdür.

1. Efenin Hikâyesi C.I, Nu:1,s.14, 15 Nisan 1337
2. Duatepe C.I, Nu:12,s.195, 5 Teşrinievvel 1337
3. Mekkâreci Mehmed C.II, Nu:16,s.51, 5 Kânunuevvel 1337
   Mekkâreci Mehmed C.II, Nu:17,s.68, 20 Kânunuevvel 1337
4. Muharebeyi Kazananlar C.II, Nu:20,s.115, 5 Şubat 1338
5. "Ateşten Gömlek"den C.III, Nu:29,s.66, 20 Haziran 1338

Halide Edîb, "Efe'nin Hikâyesi"nde "Tahkik Heyeti"nin sorularını cevaplamaya gelen Efe'nin şahsiyeti üzerinde durarak, heyetteki subay ve generallerin, Efe'nin soruları karşısında ezilip büzülmelerini anlatır. Ayrıca Yunan askerlerinin Türk Milleti'ne yaptığı zulüm üzerinde duran Efe, bunların sorumlularının bulunmasını ister. Hikâye kısaca, «İstiklâl Savaşı» öncesi Yunan mezâlimi üzerine kurulmuştur.

«Duatepe» Halide Edîb'in «İstiklâl Savaşı»'nın en zor günlerinde, Atatürk ve silah arkadaşlarının savaşı yönetmek için bulundukları mevkiidir. Burada Halide Edîb «Türk Askeri»nin mücadele rûhunu, güçlüklere karşı direncini görerek, düşmanı yok etme azmini anlatıyor.

«Muharebeyi Kazananlar» yazısında Halide Edîb, askerlerin geçişi sırasında cephede gördüğü yiğitleri hatırlar ve bu askerlerin kahramanlıkları, gözünde canlanarak insanî özelliklerini anlatır.

Halide Edîb'in «Makkâreci Mehmed» hikâyesinde, Mehmed'in çok zor şartlar altında yetişmesi, hayatla mücadele etmesi ve daha sonra Çanakkale Muharebesi'ne katılarak mütarekeden sonra taburunun İstanbul'a dönmesi anlatılır.

Mehmed, muharebede çavuş rütbesiyle onurlandırılmasına rağmen Ankara'dan trenle cepheye giderken, anasının acı haykırışları, mütârekeden sonra hep gözünün önünde canlanır.

Yazarın «Ateşten Gömlek» eseri tefrika halinde «İkdam»da yayınlanmasına rağmen "Dergâh Mecmuâsı" romanın son bölümünden bir parça alarak,yazara başarılar diler. Seçilen metin romana ad olan «Ateşten Gömlek»'ten bahseder.

HASAN ÂLİ

Hasan Âli'nin "Dergâh Mecmuâsı"nda hem şiirleri, hem de inceleme yazıları çıkmıştır. Dergâh'ta çıkan şiir ve yazıları:

1. Şark (Şiir) C.I, Nu:2,s.22, 1 Mayıs 1337
2. Pınar(Şiir) C.I, Nu:2,s.22, 1 Mayıs 1337
3. Taziyet(Şiir) C.I, Nu:4,s.55, 1 Haziran 1337
4. Havuz(Şiir) C.I, Nu:4,s.57, 1 Haziran 1337
5. Fırtınada Martılar(Şiir) C.I, Nu:5,s.71, 20 Haziran1337
6. Gözlerin(Şiir) C.I, Nu:5,s.78, 20 Haziran 1337
7. Felsefe Tedrisatı(1) C.II, Nu:22,s.152, 5 Mart 1338
   Felsefe Tedrisatı(2) C.II, Nu:23,s.163, 20 Mart 1338
   Felsefe Tedrisatı(3) C.III, Nu:25,s.10, 20 Mart 1338
8. Tâli Tahsilde Vahdet C.III, Nu:27,s.39, 20 Mayıs 1338
   Tâli Tahsilde Vahdet C.III, Nu:29,s.71, 20 Haziran 1338
9. Hz. Mevlâna Hak. C.III, Nu:36,s.185, 5 Teşrinievvel 338
   Garbda Tedkikat

Hasan Âli, «Felsefe Tedrisatı» makalesinde, felsefe derslerinin tâli tahsildeki önemini, bu derslerin şimdiye

kadar uğradığı ihmâller üzerinde durur.

Münevverlerimiz halâ bazı şeylerin farkında değillerdir. Medeniyetin uçurumuna sürüklenen gençliği kurtarmak, onları mânâ ve madde dünyasında dengeli bir hale getirmek, büyük önem arz etmektedir.

Hasan Âli ilimleri üçe ayırmaktadır.

a. Ma'nevî ilimler

b. Mücerred ilimler

c. Muşahhas ilimler

Yazara göre ma'nevî ilimlerin esasını din oluşturur. Ayrıca edebiyat ta bu sahanın içinde ve din gibi «müsbet sahanın haricinde» kalır.

2. Mücerred ilimler ise, «Riyâzi»dir.

3. Müşahhas ilimlerin mevzuu «madde»dir.

Hasan Âli «Sultaniler»in durumunu ele alır, hocaların yeterliliği ve ders programlarınmedebiyat ve fen şubelerine göre tasnifî bir değerlendirmesini yapar. Gençlerin rûhi durumlarını düzeltecek çalışmalar yapılırken, hocaların yeterli olup olmadıkları üzerinde bir incelemenin yapılmasının gerekliliğini belirten Hasan Âli, felsefenin sınıflarda, öğretiminin faydalarını anlatır.

«Tâli Tahsilde Vahdet» makalesinde insanların yaratılışları, ortak noktaları, insanları uyum içinde bir arada tutan ve ahenkli bir yapının meydana gelmesine yardımcı olan din, ahlâk, hukuk... üzerinde durulur.

Ayrıca, çocukların yetişmesi, büyüklerinden aldığı değerlerin kişiliklerine yaptığı olumlu ve olumsuz unsurlarda yazar tarafından belirtilerek, toplumun genel yapısı

incelenir.

H. Âli, «Hz. Mevlâna Hakkında Garbda Tedkikat» adlı yazısında, Darülfünûn kütüphanesinde kendisine malzeme ararken «Mevlâna» ile ilgili bir esere tesadüfen rastlar. Eserin kaynağını ve nereden iktibas yaptığını, ayrıca Mevlâna ile ilgili araştırma ve incelemelerin yerli ve yabancılar açısından önem ve değeri üzerinde durarak, bilgiler verir.

HÜSEYİN NAMIK

Hüseyin Namık'ın "Dergâh Mecmuâsı"nda çıkan yazılarının sırasıyla künyeleri şöyledir.

1. Türk Kelimesinin Menşei — C.I, Nu:4,s.59
1 Haziran 1337

2. Türk Kelimasine Dair — C.I, Nu:7,s.99
20 Haziran 1337

3. Yâhşi Fakih ve Eseri — C.I, Nu:7,s.106
20 Temmuz 1337

4. Hâkan — C.I, Nu:8,s.123
5 Ağustos 1337

5. Eski Türk Âdetleri — C.I, Nu:10,s.155
5 Eylül 1337

6. Eski Türk İtikatları — C.I, Nu:12,s.185
5 Teşrinievvel 1337

7. Millî Türk Yemekleri — C.II, Nu:20,s.118
5 Şubat 1338

8. Tuğ — C.II, Nu:21,s.136
20 Şubat 1338

9. Tarihte Türk Kadınlığı — C.II, Nu:22,s.156
5 Mart 1338

10. Eski Trüklerde Tabâbet, Millî Oyunlar, Harp. — C.II, Nu:23,s.169
20 Mart 1338

11. Osmanlılar ve Kayıhan Kabilesi — C.III, Nu:34,s.152
5 Eylül 1338

Osmanlılar ve Kayıhan Kabilesi C.III, Nu:35,s.172
20 Eylül 1338

Osmanlılar ve Kayıhan Kabilesi C.IV, Nu:37,s.498
20 Teşrinievvel 1338

12. Mufassal Türk Tarihi C.IV, Nu:38,s.23
5 Teşrinievvel 1338

Hüseyin Namık, yazılarında Türk tarihi ve Türklük konularını işlemiştir. Muhteva itibariyle yazıları dört ana grupta toplamak mümkündür.

A. Türk kelimesinin menşei hakkında tarihi ve filolojik araştırma ve incelemeler.

B. Eski Türkler'in devlet teşkilâtı, yemekleri, gelenek ve göreneklerini araştıran, inceleyen yazılar.

C. Osmanlılar ve Kayı Boyu hakkında bir araştırma,

D. Yahşi Fakih'e dair bir tashih ve "Mufassal Türk Tarihi" isimli eserin tenkidi.

Hüseyin Namık "Türk Kelimesinin Menşei" ve "Türk Kelimesine Dair" yazılarında Türkler'in "Türk" adını nereden ve nasıl aldıklarını araştırır. Bu konuda iki ihtimal üzerinde durur.

a. Türk kelimesi, bir Türk efsanesindeki, bir şahsiyetin adından gelmektedir.

b. Türk kelimesi bir yer ismine bağlı olarak alınmıştır.

H.Namık, "Türk Tarihi Tedkikatı" başlığı altında topladığı "Hakan", "Eski Türk Adetleri", "Eski Türk İtikadları", "Millî Türk Yemekleri", "Tuğ", "Tarihte Türk Kadınlığı", konulu bu araştırma ve inceleme yazılarında; Kaşgârlı Mahmud'un Divan-ı Lugat'it Türk'ten faydalanarak

bilgiler aktarmıştır.

"Osmanlılar ve Kayı Han Kabilesi" inceleme yazısında, H.Namık tarihi kaynaklara dayanarak ve onlardan iktibas ve örnekler vererek Osmanlılar'ın Kayı boyundan değil Selçukîler'in mensup olduğu Kınık boyundan geldikleri tezini savunmuştur.

MEHMET HALİD

Mehmet Hâlid, özellikle halk ve divan edebiyatı üzerinde durarak yazılarında, edebiyatımızın öenmli şahsiyetlerinin biyografi ve eserleri hakkında bilgi verir. M. Hâlid'in "Dergâh Mecmuâsı"nda yer alan yazıları şunlardır:

1. Eşrefoğlu(I) 15 Nisan 1337	C.I, Nu:1,s.9
Eşrefoğlu(I) 1 Mayıs 1337	C.I, Nu:2,s.26
2. Câmi-ün-Nezâr 16 Mayıs 1337	C.I, Nu:3,s.41
3. Necati'nin Ölümü 1 Haziran 1337	C.I, Nu:4,s.58
4. Kur'an-ı Kerim ve Arap Şiiri (Henri Tavuli'den terc.) 20 Haziran 1337	C.I, Nu:5,s.71
5. Nedim I 5 Temmuz 1337	C.I, Nu:6,s.88
6. Kur'an-ı Kerim ve Arap Şiiri (II) 5 Temmuz 1337	C.I, Nu:6,s.90
7. Nedim I 20 Temmuz 1337	C.I, Nu:7,s.104
8. Üftâde 5 Teşrinievvel 1337	C.I, Nu:12,s.181
9. Bir Kaç Anadolu Siması Önünde 20 Teşrinisani 1337	C.II, Nu:15,s.44

10. İlmî Eserlerde Lisân ve Üslûp C.II, Nu:15,s.44
20 Teşrinisani 1337

11. Yunus Emre Divan C.IV, Nu:38,s.22
5 Teşrinisani 1338

12. Necâti'nin Hayatı C.IV, Nu:39,s.39
20 Teşrinisani 1338

13. Sehî ve Eseri C.IV, Nu:40,s.54
5 Kânunievvel 1338

14. Âdem Dede C.IV, Nu:41,s.71
20 Kânunievvel 1338

Bu yazıların muhtevasını üç ana grupta toplamak mümkündür.

A. Türk halk ve divan edebiyatı şahsiyetlerinin hayatı ve eserleri.

B. İlmî eserlerde lisân ve üslûp.

C. Kur'an-ı Kerim hakkında, Fransız Henri Tavuli tarafından yazılan makalenin tercümesi.

Mehmet Hâlid,"Yunus Divanı" üzerinde durarak bu büyük mutasavvıf şâirin edebî değerini ve Türk edebiyatı açısından önemini belitir.

Yazara göre, Yunus Emre, Orta Asya tasavvufî halk edebiyatının Anadolu'daki sesi ve güneşidir. Yunus, Anadolu'da tasavvufun gelişmesinde ve kökleşmesinde en büyük şahsiyet olmuş, kendini halka sevindirmiş, insanlar arasında sevgi bağı oluşturmuştur.

Mehmet Hâlid, Eşrefoğlu'nun hayatı ve eserlerinden bahseden yazısında, Eşrefoğlu'nu dil ve şekil bakımından Türkçe'nin orjinal şâiri bulur. Şiirlerindeki «rûhi cezbenin coşkunluğu itibariyle bugün bile canlı ve zevkli» özelliğini muhafaza ettiğini belirtir.

Yazar'ın hayat ve sanatından bahsettiği bir başka tekke şâiri de Âdem Dede'dir. Türkçe'den başka Farsça gazeller de yazmış olan Âdem Dede, mevlevî geleneği içinde umumiyetle mesnevînin tesiri altında Farisî tarzda şiirler yazanlar içinde, millî nazım şeklini benimsemiştir.

Necâti ve Nedim hakkında, M.Hâlid, şuâra tezkireleri ve edebiyat tarihi doğrultusunda bilgiler verir.

Ayrıca, Nâbi, Sünbülzâde Vehbî, Hâkî, Aynî, Abdullah Necip,... hakkında da bilgiler aktarır.

Yazar, "Sehî ve Eseri" yazısında Sehi Bey'i tanıtmıştır. Sehî'nin tezkiresinin Osmanlı edebiyat tarihi açısından önemine değinir.

Mehmet Hâlid, "İlmî Eserlerde Lisân ve Üslûp" ile ilgili yazısında, ilmî bir eser meydana getirirken ve malzeme değerlendirilirken eserin türüne ve üslûbuna dikkat etmek gerekir. Yazar, bu konuya eğilen ve hassasiyet gösteren kişilerin az olmasından yakınır. M.Hâlid'e göre, ilmî eserlerde objektif kriteri esas almak lazımdır.

Mehmet Hâlid "Kur'an-ı Kerim ve Arap Şiiri" tercüme yazısında, kendi görüşlerinide belirtir. Fransız yazar Henri Tavuli, Kur'an-ı Kerim ile ilgili yazısını Mısır'da Ahmet Zeki Paşa'nın bahçesinde üçlü bir sohbet şeklinde kaleme almıştır. Mehmet Hâlid, tercümeleri beğenmekle beraber, asıl önemli olan Kur'an-ı Kerim'i idrâk edebilmek ve «Kur'an-ı Kerim'i bir müslümandan dinlenmelidir» görüşündedir.

Yazar, "Cami-ün-Nezâir" adlı yazısında tezkireler hakkında genel bir bilgi verdikten sonra Hacı Kemal'in

meydana getirdiği bu nazireler eseri üzerinde durur. M.Hâlid, "Cami-ün-Nezâir"'de ikiyüzaltmış şâirin yer alması Türk edebiyatı tarihi bakımından büyük önem arz ettiği düşüncesindedir.

MUSTAFA NİHAD

Mustafa Nihad'ın "Dergâh Mecmuâsı"nda yayınlanan yazıları, hikâyeler ve inceleme yazılarından teşekkül eder.

1. Nedim, Şahsiyeti ve Eseri 5 Ağustos 1337	C.I, Nu:8,s.122
2. Bir Tebessümün Hatırası 20 Kânunuevvel 1337	C.II, Nu:17,s.75
3. Bir Azap 20 Kânunusani 1338	C.II, Nu:19,s.108
4. Gümüşhaneli Hakkı 20 Şubat 1338	C.II, Nu:21,s.140
5. Yanık Çiftlik 5 Mart 1338	C.II, Nu:22,s.153
Yanık Çiftlik 20 Mart 1338	C.II, Nu:23,s.170
Yanık Çiftlik 5 Mayıs 1338	C.III, Nu:26,s.22
6. Bir Gece Âlemi 5 Haziran 1338	C.III, Nu:28,s.55
7. Evliya Çelebi 20 Haziran 1338	C.III, Nu:29,s.68
8. Ömer'in Aşkı 5 Temmuz 1338	C.III, Nu:30,s.91
9. Evliya Çelebi 20 Temmuz 1338	C.III, Nu:31,s.103
Evliya Çelebi 5 Ağustos 1338	C.III, Nu:32,s.124
10. Bir Akşam Gezintisi 20 Ağustos 1338	C.III, Nu:33,s.140

11. Evliya Çelebi — C.III, Nu:35,s.167
20 Eylül 1338

12. Bir Gençlik Derdi — C.III, Nu:36,s.187
5 Teşrinievvel 1338

13. Karanlıkta — C.IV, Nu:41,s.74
20 Kânunuevvel 1338

Yazıların muhtevasını iki ana grupta toplayabiliriz.

A. Türk edebiyatının öenmli şahsiyetleri ve Türk Edebiyat Tarihi araştırmaları;

B. Hikâyeler

Mustafa Nihad, Nedim'i, divan edebiyatının en lirik şâiri bulur; onun yaşadığı devir ile şahsiyeti arasında bağ kurarak, Nedim'in layık olduğu şekilde değerlendirmediği fikrine varır.

Yazar, Evliya Çelebi'nin hayatını, Seyahatnâmesindeki bilgilere dayanarak anlatır.

Mustafa Nihad'ın hikâyelerinden «Ömer'in Aşkı» maziye dönük ferdi bir hikâyedir. Diğer hikâyelerinde I. Dünya Harbi'yle beraber sürekli savaşların Türk toplumunda ve Türk insanında açtığı derin yaralar ve izler konu edilmiştir.

Hikâyelerde, savaşırken yaralanan, ferdi hayatlarını düşünen, seven, ıstırap çeken, acı duyan, hayal kuran, ümid eden, savaşla talihleri değişen insanlar söz konusu edilir.

«Bir Azap»

Yazarın askeri doktor olan arkadaşının bizzat başından geçen acı bir hadisenin hikâyesidir.

«Gümüşhaneli Hakkı»

Düşmanla çarpışırken bile birbirleriyle darılan, barışan, şakalaşan Zaralı İbrahim ile olan arkadaşlıkları anlatılır. Savaş sırasında düşman mermesinin isabeti sonucu Gümüşhaneli Hakkı ağır yaralanır ve son sözü «memleketimde sevdiklerime kavuşabilecek miyim?» olur.

«Yanık Çiftlik»

Kasabaya giden bir grup şehre ulaşamayacağını anlayınca geceyi geçirebilecek bakımsız ve virane kalmış bir çiftliğe sığınır. Hikâyede çiftliği ve çevrenin durumu anlatırlır.

«Bir Gece Alemi»

Sivas'a gitmek için beklediği arabanın gelmemesi üzerine kasabada bir kadının evine misafir olan bir Yüzbaşı, evdeki kızı beğenir. Kızın üzüntü ve acı içinde olduğunu görünce zor günler için sakladığı altınları kıza bırakarak evden uzaklaşır.

«Ömer'in Aşkı»

Annesi ve babası öldükten sonra amcasının evine sığınan Ömer, aynı zamanda okumuş bir insandır. Ömer, zengin bir kadına safiyane ve temiz bir aşk duymaktadır. Kadında Ömer'in aşkına karşılık verir.

«Bir Gençlik Derdi»

Savaş günlerine ait bu hikâyede, bir alayın komutanı birliğine yeni katılan oniki genci teftiş ederken, bu gençlerden birini tanır gibi olur. Bu âşinalık komutanı bir anda mazisine döndürür.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURU
DOKÜMANTASYON MERK

«Karanlıklara»

Savaşın yokluk ve acılar içinde insanları bunalttığı bir ortamda bile hayatı devam ettiği, aile trajedilerinin zamanla yerini hayatın akışına bıraktığı anlatılır.

MUSTAFA ŞEKİP

M.Şekip, "Dergâh Mecmuâsı"nda felsefî ağırlıklı yazılar ve Bergson'dan yaptığı tercümelere dikkat çekmiştir. Mustafa Şekip'in Dergâh'ta yayınlanan yazıları. Sanatın

İç Yüzü	C.I, Nu:1,s.3, 15 Nisan 1337
Şuur ve Hayat(Berg.Terc.I)	C.I, Nu:2,s.24, 1 Mayıs 1337
Bir Şahsiyet	C.I, Nu:2,s.31, 1 Mayıs 1337
Hakiki Hürriyet	C.I, Nu:3,s.37, 16 Mayıs 1337
Şuur ve Hayat(Berg.Terc.II)	C.I, Nu:3,s.40, 16 Mayıs 1337
Rûha Bir Dikkat	C.I, Nu:4,s.52, 1 Haziran 1337
Şuur ve Hayat(Berg.Terc.III)	C.I, Nu:4,s.57,1 Haziran 1337
İlmin Mebde ve Umdeleri İtibariyle Kıymeti	C.I, Nu:5,s.67,20 Haziarn.337
Şuur ve Hayat(Berg.Terc.IV)	C.I, Nu:5,s.72,20 Haziran.337
Rûh ve Beden (Bergson) 1	C.I, Nu:6,s.87, 5 Temmuz 1337
Hislerimizin Mantığı	C.I, Nu:7,s.97, 1 20 Haz.1337
Rûh ve Beden (Bergson) 2	C.I, Nu:7,s.102,20 Tem. 1337
Cevap	C.I, Nu:8,s.116, 5 Ağst. 1337
Rûh ve Beden (Bergson) 3	C.I, Nu:8,s.119, 5 Ağst. 1337
Mütefekkirlerimizin Seciyesi Nasıl Keşfedilir?	C.I, Nu:10,s.146, 5 Eyl. 1337
Rûh ve Beden (Bergson) 4	C.I, Nu:10,s.151, 5 Eyl. 1337
İhtiras Nedir?	C.I, Nu:11,s.162, 20 Eyl.1337
Rûh ve Beden (Bergson) 5	C.I, Nu:11,s.164, 20 Eyl.1337

İhtiraslar Nasıl Doğar? C.I, Nu:12,s.179,5 Teşrinievvel.37

Rûh ve Beden (Berg.) 6 C.I, Nu:12,s.183,5 Teşrinievvel.37

Mesleksizlik C.II, Nu:13,s.179, 20 Teşrinievvel 1337

Rûh(Şiir) C.II, Nu:14,s.21, 5 Teşrinisani 1337

Spor İhtirasının Mahiyeti ve Kıymeti C.II, Nu:15,s.35, 20 Teşrinisani 1337

Rûhun Binbir Gecelerinden C.II, Nu:16,s.52, 5 Kânunuevvel 1337

İhtirasta Faaliyet-i Rûhiye C.II, Nu:17,s.69, 20 Kânunuevvel 1337

Bedîî İhtiras C.II, Nu:18,s.83, 5 Kânunusani 1338

Vezinlerin Can Damarı C.II, Nu:21,s.130, 20 Şubat 1338

Siyasî İhtiras C.II, Nu:22,s.146, 5 Mart 1338

Mebzun Olan Yalnız Şiir midir? C.II, Nu:24,s.178, 5 Nisan 1338

Hakikat ve Şen'iyet(Berg.) I C.III, Nu:25,s.5,20 Nisan.38

Rum Mayası 1 C.III, Nu:26,s.18, 5 Mayıs 1338

Hakikat ve Şen'iyet(Berg.) II C.III, Nu:26,s.21, 5 May.338

Hakikat ve Şen'iyet(Berg.) II C.III, Nu:27,s.34,20 May.338

Rum Mayası 2 C.III, Nu:28,s.50, 5 Haziran 1338

Hakikat ve Şen'iyet(Berg.) III C.III, Nu:28,s.53, 5 Haz.38

Dirilerin Hayaletleri ve Taharriyet-ı Rûhiye (Berg) 1 C.III, Nu:29,s.66, 20 Haz. 1338

Dirilerin Hayaletleri ve Taharriyet-ı Rûhiye (Berg) 2 C.III, Nu:31,s.98, 20 Tem. 1338

Rûhun Binbir Gecelerinden C.III, Nu:32,s.114, 5 Ağst.1338

Dirilerin Hayaletleri ve Taharriyet-ı Rûhiye (Berg) 3 C.III, Nu:32,s.119, 5 Ağst.1338

Resmin Rûhiyatı ve Ressamlarımız C.III, Nu:33,s.130, 20 Ağst. 1338

Rûhun Binbir Gecesinden C.III, Nu:34,s.147, 5 Eylül 1338

Dirilerin Hayaletleri ve C.III, Nu:35,s.166, 20 Eyl.1338

Taharriyet-ı Rûhiye (Berg) 5	
Dirilerin Hayalet-leri ve Rûhiye (Berg) 6	C.III, Nu:36,s.178, 5 Teşrinievvel 1338
Üç Sınıf	C.III, Nu:38,s.18, 5 Teşrinisani 1338
İhtiyarlar Medeniyeti	C.III, Nu:39,s.33, 20 Teşrinisani.38
Rum Mayası 3	C.III, Nu:40,s.52, 20 Kânunuevvel.38
Takliden İbdaa	C.III, Nu:42,s.81, 5 Kânunuevvel.39

Mustafa Şekip'in Dergâhta yayınlanan yazılarını muhteva bakımından, tercümeler de dahil olmak üzere bir başlık altında toplayabiliriz;

A. Felsefe ve Sanat (Estetik görüşler)

"Dergâh Mecmuası"nda M.Şekip'in en önemli özelliği «felsefi ve estetik» görüşleri temsil etmiş olması, tercüme ve yazılarıyla kamuoyunu aydınlatmış olmasıdır.

"Sanatın İç Yüzü" makalesi, diğer yazılarının bir aynası gibidir. O'na göre sanatın rûhunu anlamak gerekir. Her varlığın bir rûhu vardır. «Rûhu anlamak esastır. Rûhu anlamak, manevi dünyayı kısaca mânâyı anlamak demektir.Rûhun temas ettiği her "varlık'a, ister maddi, ister manevi olsun yeni bir can gelir.» M.Şekip'in rûh kavramı ile beraber işlediği bir diğer kavramda "ümid"tir.

«Rûh ve Ümid» bir nevi "Dergâh Mecmuası"nda bakış açısını oluşturur.

M.Şekip, "Dergâh Mecmuası"nda «Bergsonizm.»in felsefî temsilcisidir. Tercüme ve tefrikalarında "Bergson" önemli bir yer tutmaktadır.

NURULLAH ATÂ

Nurallah Atâ'nın "Dergâh Mecmuâsı"nda çıkan şiir ve nesirleri sırasiyle şunlardır.

1. Ahmet Haşim C.I, Nu:12,s.178, 5 Teşrinievvel 1337 (Göl Saatleri Münasebetiyle)

2. Sonbahar C.II, Nu:13,s.6, 20 Teşrinievvel 1337

3. Türk Tiyatrosu'nda "İlk Göz Ağrısı" C.II, Nu:13,s.11, 20 Teşrinisani.337

4. Türk Tiyatrosu'nda "Ceza" C.II, Nu:14,s.28, 5 Teşrinisani 1337

5. Yalnızlık (Şiir) C.II, Nu:15,s.34, 20 Teşrinisani.337

6. Türk Tiyatrosu'nda "Leylâ" ve "Baykuş" C.II, Nu:15,s.43, 20 Teşrinisani.337

7. Melâl Perisi (Manzume) C.II, Nu:16,s.62, 5 Kânunuevvel.337

8. Son Gül (Şiir) C.II, Nu:17,s.76, 20 Kânunuevvel.337

9. "Zor Nikâh" ve "Aman Hanım Biraz Sus" C.II, Nu:17,s.78, 20 Kânunuevvel 1337

10. Yakup Kadri "Erenlerin Bağından Münasebetiyle" C.II, Nu:22,s.148, 5 Mart 1338

11. Tahattür Saati (Manzume) C.II, Nu:27,s.40, 20 Mayıs 1338

12. Akşam Şarkısı(Şiir) C.II, Nu:41,s.69, 20 Kânnunuev. 38

Nurullah Atâ, «Göl Saatleri Münasebetiyle» yazdığı yazı, kendi ifadesiyle «bir tenkid yazısı değil, medhiyedir» N.Atâ, Hâşim'in hayranı olduğunu, «Göl Saatleri»nin Türk şiirine yeni bir hava getirdiğini, «eskiyi hatırlamakla beraber, anlamadığımız yeni güzellikleri de bize gösterdi» diyen Atâ, okuyucuya Hâşim'in eserini tanıtır.

Yazar'ın «Sonbahar» yazısı, mevsimlerin değişmesiyle birlikte, ağaçların, yaprakların ve tabiatın kendisinde

uyandırdığı kederlenme ve hüznü, arkadaşlarının ağzından mensur şiir biçiminde anlatır.

Nurullah Atâ «İlk Göz Ağrısı» adlı piyesin, oynanması dolayısıyle edindiği intibayı ve eserin seyirci üzerinde yapmış olduğu etkiyi anlatmaktadır.

Eserin Faruk Nafiz Bey'in tercümesi olduğunu belirten yazar, eseri sahneleyen temsil heyetinin çok başarılı olduğunu, seyirciyi fazlasıyla etkilediğini anlattıktan sonra, oyuncuların olumlu ve olumsuzluk özelliklerini ayrıca jest ve mimiklerini örneklerle anlatır. Yer yer, tiyatro edebiyatından da bahseder.

Nurullah Atâ, «Türk Tiyatrosunda "Ceza"» adlı tenkid yazısında, Simon'dan tercüme edilen esere Celâl Sahir ile Yusuf Ziya Bey'in niçin "Ceza" adını verdiklerini anlamakta zorluk çektiğini belirtir. Eseri değerlendiren yazar, bu tip eserlerin bizim cemiyetimiz için uygun olmadığını, ancak halkın yine de bu tip eserleri sevdiğini, Fransız ve Türk toplumundan örnekler vererek anlatır.

Nurullah Atâ «Leylâ» ve «Baykuş» adlı eserin, tercüme bir eser olduğunu, eseri kendisinin de ayrıntılı olarak bildiğini iddia edemeyeceğini açıkladıktan sonra, kısaca vak'anın özetini yapar. Servet-i Fünûn şâir ve yazarlarını, Fransız edebiyatını taklit etmekle suçlar.

«Zor Nikâh» ve «Aman Hanım Biraz Sus» eserlerinin Türk tiyatrosunda oynanması münasebetiyle, eserleri izlemeye giden yazar, oyunları beğenir. Molier ve Anotol Frans üzerinde duracak, bu değerli yazarların iyi anlaşılması gerektiğini belirtir.

Nurullah Atâ'nın «Erenlerin Bağından» yazısı, eserin Dergâh Külliyatı'nda çıkması münasebetiyle bir tanıtma ve eserin bölümlerini değerlendirme yazısıdır. Yazar, edebiyatı bir satranç oyununa benzetiyor. Yakup Kadri'nin eserini okuduktan sonra bunu daha iyi kavradığını belirten N.Atâ, Y.Kadri'nin edebiyat tarihimiz için ileride, önemli ve değerli bir isim olacağı kannatine varır.

RUŞEN EŞREF

Ruşen Eşref'in "Dergâh Mecmuâsı"nda yayınlanan yazıları şunlardır.

1. Diyorlar ki (Y.Kadri Bey'le Mülakat) C.II, Nu:17,s.65
20 Kânunuevvel 1337

2. Azim ve İman C.III, Nu:32,s.113
5 Ağustos 1338

3. İstanbul'un Tahayyülü C.IV, Nu:37,s.499
(Suya Hasret Eyüp Sultan)
20 Teşrinievvel 1338

4. Müzakere Salonunda C.IV, Nu:40,s.50
5 Kânunuevvel 1338

5. Üç Türbe C.IV, Nu:42,s.85
5 Kânunusani 1339

Ruşen Eşref, yazılarında değişik ve farklı konuları ele almıştır.

«Diyorlar ki»

Yakup Kadri ile Türk edebiyatı ve bazı Türk edebiyatçıları (Y.Kemal, A.Haşim, R.Halid, H.Edip..) hakkında yapılan bir bir mülâkattır.

«Azim ve İmân»da, Türk milletinin âzim ve imanı sayesinde Orta Asya'dan Anadolu'ya gelerek bir imparatorluk kurması anlatılmaktadır.

«Müzâkere Salonunda», Ruşen Eşref, basın müşaviri

olarak katıldığı Londra Konferansı'nı anlatır.

«Üç Türbe»de ise, Osmanlı İmparatorluğu'nun üç büyük padişahının türbelerini ziyaret ettiği zaman,kendinde uyanan tahassürler ve manevî huzurdan bahseder.

SATI BEY

"Dergâh Mecmuâsı"nda Tevfik Fikret'in istifaları ile ilgili iki sayıda yazısı çıkmıştır.

1. Fikret'in İstifaları C.I, Nu:9,s.130
20 Ağustos 1337

2. Fikret'in İstifaları C.I, Nu:10,s.148
5 Eylül 1337

Satı Bey, Fikret'in çalıştığı kurumları ve eğitim sistemimizin gelişimi hakkında bilgi veriyor.

Mekteb-i Sultani'de görev yaptığı dönemde idare ile uyuşmazlıkları, çeşitli istek ve önerileri, istifa etmeleri, Darü'lfünûn'a atanması ayrıntılarıyle anlatılır.

Fikret, Mekteb-i Sultani ve Darü'lfünûn'dan ayrıldıktan sonra, son görev yaptığı yer «Cemiyet-i Tedrisiye-i İslâmiye»dir. Buradan, arkadaşlarını beğenmediği için ayrılır.

Tevfik Fikret, bundan sonra tamamıyla memurluktan ayrılarak inzivaya çekilir.

ZİYA GÖKALP

Ziya Gökalp'in "Dergâh Mecmuâsı"nda neşredilen yazıları şunlardır.

1. Küçük Hemşire (Şiir) C.III, Nu:30,s.82 5 Temmuz 1338
   Küçük Hemşire (Şiir) C.III, Nu:31,s.99 28 Temmuz 1338

2. Türk Devletinin Tekâmülü(1) C.III, Nu:32,s.114
(Boy)
5 Ağustos 1338

3. Türk Devletinin Tekâmülü(2) C.III, Nu:36,s.177
5 Teşrinievvel 1338

4. " " (3)Küçük İl C.IV, Nu:37,s.495
20 Teşrinievvel 1338

5. " " (4)Orta İl C.IV, Nu:39,s.35
5 Teşrinisani 1338

6. " " (5)Büyük İl C.IV, Nu:40,s.49
5 Kânunuevvel 1338
7. " " (6)Yabguluk C.IV, Nu:41,s.65
20 Kânunuevvel 1338

8. " " (7)Türk Mucizesi C.IV, Nu:42,s.85
5 Kânunusani 1339

Ziya Gökalp, «Türk Devletinin Tekâmülü» başlığı altında topladığı bu seri yazılarında, İslâmiyet öncesi, Türkler'in kurduğu devletler, teşkilât biçimleri, dini, hukukî ve sosyal hayatları hakkında bilgiler verir. Yazar, ayrıca Türk milletinin üstün vasıflarından biri olan faziletlerinden bahsederek , bu meziyetin önemine değinir. Ziya Gökalp «Türk Mucizesi» adını verdiği yazıda Türk Milleti'de, «Mefkûre» fikri ile ilgili görüşlerini açıklar.

Türk devletleri; «Boy, İl, (Küçük İl, Orta İl, Büyük İl) Hakanlık, İlhanlık şeklinde muayyen siyasi ve hukukî bir tekâmül zinciri takip etmiştir.

Yabgu, Hakan, İlhân adı verilen liderler, gayet demokratik bir şekilde halkı idare ediyorlar ve ne kadar kuvvetli olurlarsa olsunlar, yabancı kavimler barış istedikleri zaman, daima barışçı bir politika güdüyorlardı.

Eski Türkler'deki sosyal yapı, cumhuriyetçi «tesanütçülük» denebilecek bir sisteme dayanıyordu. Bütün bunların

dışında Eski Türkler'in kuvvetli mefkûreleri vardı. Bu onların çok zengin şifahî edebiyatlarından doğuyordu. Bu edebiyatın içinde «şâirane hayaller, dini mitolojiler, kahramanlara ait menkıbeler» yaratıyorlardı. Bunun içindir ki edebiyatları çok zengindi. Eski Türkler «mefkûre»yi gökten inen bir altın ışık olarak tasavvur ediyorlardı. Bu ışık «âşk çağı» yani «mucize saati»nde peyda olurdu...

III. BÖLÜM

DERGÂH'IN TÜRK NESİR GELENEĞİNE KATKILARI ve DERGÂHTA YETİŞEN NÂSİRLER

III. BÖLÜM

DERGÂH'IN TÜRK NESİR GELENEĞİNE KATKILARI ve DERGÂHTA YETİŞEN NÂSİRLER

Nesir; yayma, saçma; manzum olmayan söz (38) mânâsına gelmektedir.

Türk nesrinin ve Türkçe'nin ilk yazılı metinleri «Göktürk Yazıtları»dır. M.S.VIII. yy.'da yazıldığı bilinen bu yazıtlar, daha sonraki Türk nesrine ışık tutması bakımından büyük önem arz eder.

Orta Asya'da yaşayan Türkler, iklim ve coğrafî şartlar yüzünden büyük göçler halinde Batı'ya yönelmişler ve XI. yy'da Anadolu'yu kendilerine vatan tutmuşlardır. Türk nesri bu devirde, Arapça ve Farsça'nın yavaş yavaş tesiri altına girmeğe başlamıştır.

Yusuf Has Hâcib'in «KutadguBilig» Edib Ahmet Yüknekî'nin «Atabetü'l Hakayık», Kaşgârlı Mahmut'un «Divan-ı Lugati't Türk» ve Ahmet Yesevî'nin «Divan-ı Hikmet»inde, XI ve XII asırlar için Türkçe önem ve değerini muhafaza etmektedir.

XIII. yy'dan itibaren Arapça ve Farsça resmî ve edebî dilde etkisini göstermiş XV ve XVI. yy'da ise, Türkçe'yi tamamiyle kendi kontrolü altına almıştır.

Türk nesrine örnek teşkil etmesi bakımından XV.yy'da yazıya geçirilen "Dede Korkut Hikâyeleri" ile XVII.yy'da Evliya Çelebi'nin yazmış olduğu Seyahatname bu devirler için kayda değer eserlerdir. Bu eserlerde nazım ve nesir

---

(38) Develioğlu, Ferit;"Osmanlıca Türkçe Ansk. Lûgat", Aydın Kitapevi, Ank.1983,s.986

karışık bir haldedir.

Divan nesri dediğimiz nesir ise, XV. yy'dan itibaren gerçek hüviyetini kazanarak, üç ayrı kolda gelişir.

1. Sade Nesir,

2. Orta Nesir,

3. Süslü Nesir.

Sade ve orta nesirde, daha çok bilgi vermek ve öğretmeğe yönelik dinî ve ahlakî normlar ile bazı tarih konularını yazılmış; süslü (artistik) nesirde ise, hüner ve söz sanatlarına yönelik beceri sergilenmiş ve dil oldukça ağırlaşmıştır. Veysî ve Nergisî tarih alanında süslü nesrin en çarpıcı örneklerini vermişlerdir.

Prof. Dr. Muharrem Ergin, nazım ve nesir dilinin gelişimini değerlendirirken şu tespiti yapar «Şiirin, bilhassa divan şiirinin muhteva ve şekil bakımından muayyen ölçülere bağlı bulunması, nazım diline de tesir etmiş ve Osmanlıcada umumiyetle bir tek çeşit nazım dili olmuştur. Buna karşılık Osmanlıca içinde ilmî ve didaktik eserlerde ayrı, edebî eserlerde ayrı bir nesir dili kullanılmıştır. İlmî nesir dili bir dereceye kadar sade ve basit bir dil, edebî nesir dili ise çok aşırı ve sun'i bir şekilde yabancı unsurlarla dolu seciyeli ve kelime grubu silsilesinden örülmüş bir dildi.»(39)

Tanzimat'a kadar Türk nesrinde tek düzeliğin devam ettiğini görüyoruz.«Tanzimat'tan önce bir tek edebî dil

---

(39)Ergin,Prof.Dr.Muharrem;"Türk Dil Bilgisi", Minnetoğlu Yay.İst.1977,s.21

vardı: Divan edebiyatının dili»(40) Bu dil de, bir nevi şiirin diliydi. Tanpınar, nesirle ilgili değerlendirmelerde bulunurken, şu hususları üzerinde durur:

«Nesir bir vasıtadır. Ve yalnız insanda ve insanla beraber yürür. Bu itibarla Türk nesrinin macerasını anlamak için tarihî çerçeve içinde Türk insanını mütalaâ etmek gerekir.»(41)

Bu mütalaâyı Yahya Kemal, resim ve nesri konu alan yazısında şöyle yapar:«Eğer Türk milletinin resim bir, nesir iki bu iki sanatı olsaydı bugün milliyetimizin kudreti olduğundan yüz kat daha fazla olurdu. Cedlerimizin resimleri yok, onları hemen hemen bilmiyoruz. Nesrimiz, resmimize göre vardı: Lâkin yazık ki nesrimiz üç kusurla, mâlûldür. Çok az yazı yazmışız, çok kötü yazı yazmışız. Çok kısa yazmışız, çok az yazı yazmamızın sebebi, Medrese' nin Arap kitaplarını diz üstü çökerek okumak îtiyadına atf olunur, bir de milletimizin asker ve iş eri olmasına atf olunabilir. Çok kötü yazmamızın sebebi, İran nesrinin nesirde modelimiz oluşudur. Hakikâtin ta kendisi budur ki yalnız lâtin nesrine mensup olan milletler iyi yazmayı bildiler.

Çok kısa yazmamızın sebebine gelince asıl esaslı kusur buradadır. Nesrin yâni asıl mânâsiyle edebiyatın yüzde seksenini târih, biyografi, hâtırat, siyâsî yazılar teşkil eder. Hepsi birden nihayet târih olan bu eserlerimizin

---

(40)Levend, Agah Sırrı;"Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri"3.Baskı,Tarih K. Yay., Ank.Ün.Basım,1972,s.379
(41)TANPINAR, Prof.Dr.Ahmet Hamdi;"19.cu Asır Türk Edebiyatı Tarihi",Çağlayan Kitabevi,1976,s.32

adedce az olmalarından, kötü yazılmış olmalarından fazla kısa yazılmaları vahîm bir noksan teşkil eder.»(42)

Türk nesrine farklı bir bakış açısından bakan Alemdar Yalçın, Türk nesir geleneği ve üslûbu olmadığı görüşüne katılmayarak, bir takım tespit ve değerlendirmeler de bulunarak şunları söyler:

«...Türk nesir üslûbunun olmadığını savunan araştırmacılar genellikle divan nesrinin üstadları Veysi ve Nergisi'nin sanatlı ve son derece tumturaklı üslûplarına bakarak bu hükmü vermektedir. Edebiyatımızın ilk nesir örnekleri olan Orhun Kitabeleri'nden başlayarak, Dede Korkut Hikâyeleri, Evliya Çelebi Seyahatnamesi, masallarımız, halk hikâyelerimiz, temaşa sanatımız; konuları ele alış, cümle yapıları, dünya görüşleri ve insanı değerlendirişle incelendiği zaman görülür ki bir Türk nesir üslûbu içten içe Türk halkının bağrında varlığını sürdürmüştür.

Bir İngiliz yazı dilinin 15. yy'da, bir Fransız yazı dilinin 16. yy'da tam mânâsıyla geliştiğini düşünürsek 8. yy'dan itibaren gelişen Türk nesrinin, Türk milletinin psiko-sosyal karakterini günümüze kadar taşıdığını söyleyebiliriz. Türk nesrinin temel özelliklerine gelince: Dikkat edildiği zaman hemen göze çarpan özellikleri sentaksındandır. Cümleler açık, kısa ve kendine has bir akıcılık içindedir. Bu akıcılıkta tekrarlar ve seciler varsa da mânânın önüne geçerek onu sanata feda ettirmemiştir. Daha sade ve daha dengelidir.

---

(42)BEYATLI, Yahya Kemal;"Edebiyata Dair",İst. Fetih Cemiyeti Y.Kemal Külliyatı,2.baskı,1984,s.70-71

Türk nesir üslûbunun asıl özelliklerinden biride göstererek anlatmadır... Bugün modern pedagojide audio-visual eğitim tekniği bu dramatizasyona dayanmaktadır..»(43)

Tanzimat'ın ilânı birlikte, "müesseselerin değişmesi" ve yeni bir eğitim sistemin kabulü Türk nesrini Batı'ya yönelmek mecburiyetinde bırakmıştır. Bu yönelişte "gazete" ve "tiyatro"nun büyük rolü olmuştur.

«1840 yılında, daha Tanzimat'ın ilk senesinde imparatorluğun merkezi bir tiyatro binasına sahip bulunuyordu. Oyunlar İtalyanca ve Fransızca verildiği ve halkın çoğunluğu da bu dillere tamamıyla yabancı olduğu halde, tiyatrolar büyük rağbet görüyordu.»(44) 1860 sonrası Şinasi,

«Şâir Evlenmesi» piyesi ile, yerli oyunların ve halkın anlayabileceği tiyatro anlayışının temellerini atar. Bu anlayışın esası, konuşma dilinin yazı dili haline gelmesidir.

Tanzimat devri yazarlarının gazetecilikle uğraşması ve gazeteciliğe büyük önem vermeleri, Türk nesrine büyük yararlar sağlamıştır.«...Tanzimat basınının doğrudan doğruya edebiyata olan en büyük hizmeti ise, yeni bir nesrin doğmasındandır. Gazete dilini "Takvim-i Vekaayi"nin kısmen "münşiyâne" nesrinden kurtaran Şinasi'nin makale ve fıkraları, yeni nesrin ilk örnekleridir. Cümleyi eski nesrin kelime ve sanat oyunlarından temizleyerek onu yalnız fikrin ifâdesine veren bu nesir, daha sonra gelen gazetecile-

---

(43)YALÇIN, Alemdar;"Sosyalve Siyasî Değişmeler Açısından Cumhuriyet Devri Türk Romanı" Ank.1992,s.122-124
(44)AKYÜZ, Prof. Kenan; "Modern Türk Edeb. Ana Çizgileri" Mas Matbaacılık, Ank.1982,s.8

rin elinde bu durumdan uzaklaştırılmakla beraber, çağdaş Türk nesrinin esâsını kurmuştur. Tanzimat basınının Türk edebiyatına olan diğer hizmetleri arasında makale, musâhabe, fıkra, deneme gibi Batılı yazı çeşitlerini getirmesi ve edebî tenkidin gelişmesine yaptığı büyük yardımda kaydedilmelidir.»(45)

Servet-i Fünûn ve Fecr-i Âtî, dönemlerinde Türk nesri gelişme hızını kesmiş, Fransızca'nın etkisi altına girerek Türk nesrinin cümle yapısı değişmeye başlamış; özellikle Halit Ziya, romanlarını Fransızca vokubüler anlayışı doğrultusunda yazmıştır.

Mehmet Emin'de başlayan Türkçe söyleyiş, "Millî Edebiyat" dönemi ile birlikte şuurlu bir hale gelmiştir.

Bu şuurlu hareketin mimarı Ömer Seyfettin, "Genç Kalemler"in 11 Nisan 1911 tarihli, 2 cild 1-11 sayısında çıkan "Yeni Lisân" makalesinde ilk defa "Millî Edebiyat" tabirini kullanmıştır. Ömer Seyfettin lisân ve edebiyat konusunda şunları söyler:

«Şimdi yeni bir hayata, bir intibah devresine giren Türklere, yeni tabiî bir lisan, kendi lisânlar lazımdır. Millî bir edebiyat vücuda getirmek için evvelâ millî bir lisan ister. Eski lisân hastadır. Hastalıkları içindeki lüzumsuz ve ecnebi kaidelerdir.»(46) Sorumluluk konusuna da değinen Ö.Seyfettin «Muharrirlerin de büyük vazifeleri vardır. Manevî vatan olan lisânın müdafileri, askerleri,

---

(45)a.g.e, s.71
(46) CUNBUR, Dr. Mürjgan; «Türk Kültürü» Ö.Seyfeddin Özel Sayısı, s.260, Aralık 1984,s.785

kahramanları onlardır. Ve lisân öyle bir vatandır ki bozulursa artık ne millet kalır, ne devlet...»(47)

«Dil, edebiyat ve tarih kavramlarına millî bir idrak getirmeyi gaye edinen "Millî Edebiyat Akımı" bir taraftan da siyasî, içtimaî, askerî, iktisadî hayattaki çözülmeyi durdurma yolunda fikrî ilmî eserler verilmesine yol açtı: Ziya Gökalp, Yusuf Akçora, Hüseyinzâde Ali, Necip Asım,Veled Çelebi v.b. gibi fikri yönü temsil edenlerin yanında, Müftüoğlu Ahmet Hikmet, Aka Gündüz, Ömer Seyfettin, Ali Cânib, Mehmet Emin, Kâzım Nâmi, Hamdullah Suphi, Yahya Saim, Yahya Kemal, M.Fuat, Halide Edib, Müfide Ferid, Refik Halid ile genç nesilden Hâlit Fahri, Yusuf Ziya, Orhan Seyfi, Enis Behiç, Faruk Nafiz, Şuküfe Nihal, Halide Nusret, Reşat Nuri, Sedat Simavî gibi edebî eser veren imzaların şuurlu gayretleri meyvelerini verdi. Bu meyvelerden verdi. Bu meyvelerden birincisi millî şuurun ortaya çıkması, ikinci ise nazmı ve nesri ile söyleyiş ve muhtevâ bakımından millî olana yönelmeyi yaygınlaştırmasıdır.»(48)

«1908-1922 yılları arasında fikrî, siyasî ve askerî emperyalizmin dişlerini gösterdiği, bazı gafil ve birkaç hâinin de "parçalamacı" güçlerle işbirliği yaptığı»(49) bu ortamda, "Dergâh Mecmuası" yayın hayatına başlar.

"Dergâh", yayın hayatı boyunca Türk nesrinin gelişmesinde, «yaşayan Türkçe»nin özellikle, konuşma dilinin yazı dili haline gelmesinde, başta Yahya Kemal, Fevzi Lütfi,

---

(47) a.g.e, s.788
(48) TURAL, Sadık; "Edebiyat Bilimine Katkılar", Ecdâd, Ank.,1993,s.190-191
(49) a.g.e, s.191

M.Nihat, F.Rıfkı olmak üzere, diğer genç muharrirler nazım ve nesir «vadisinde» büyük gayret ve çaba sarfetmişlerdir. Bu çaba ve gayrette, yalınlık, sadelik, samimiyet, içtenlik vardır.

"Dergâh Mecmuası", sadece bir «sanat ve edebiyat mecmuası» olarak kalmamış, sosyal bilimlerden fen bilimlerine kadar her saha ile ilgili araştırma ve incelemelere yer vererek, aydınlatma ve bilgilendirme görevi yapmıştır. (Şiir, hikâye, musâhabe, makale, edebiyat, tarih, dil, tiyatro, hâl tercümesi, mûsiki, felsefe, mimari, fen bilimleri, telif ve tercümeler).

"Dergâh Mecmuası" kendi dönemi içinde ilk defa sinemaya yer veren dergidir. «İstanbul'un On Beş Günü»diye bilenen bölümde, pek fazla olmamakla beraber sinema bahsi ve filmle ilgili konular gündeme gelmiştir.

Türk nesrine «Dergâh Mecmuası»nın yapmış olduğu en büyük katkı, «insanın rûhu olduğu gibi, dilin ve edebiyatın da rûhu vardır, bu rûhu anlayanlar meselelere çözüm bulacaklardır.» görüşüdür. Bunun için yapılması gereken şunlardır:

1. Düşünmek ve düşündüklerimizi ifade edebilmek için yazmak mecburiyetindeyiz.

2. Millet olarak maddî ve manevî değerlerimize sahip çıkmalıyız ve onları korumak suretiyle gelecek kuşaklara aktarabilmek için, fikir eserleri meydana getirmeliyiz.

3. Vatanımızı ve milletimizi sevmeli; vatanı her türlü tehlikelere karşı koruyacak gerçek vatan sahipleri yetiştirmeliyiz. Bu işin, fikir aşısını edebî eserler yap-

malıdır. Y.Kadri'ye göre "Dergâh" bu işi başarmıştır. «İlk defa olarak milliyet duygusu ve millî heyecan Dergâh'da kemâle erdi; edebî şuurunu orada da buldu, orada ebedîleşti; bu kudsî heyecan Anadolu'da yüksek ve ulvî bir «fiil» haline girdiği sıralarda Dergâh'ta asil bir «fikir» mertebesine erdi.»(50)

"Dergâh Mecmuası", Türk edebiyatına, hem nazım, hem de nesir sahasında yetenekli gençler kazandırmıştır.

a) Dergâh'ta yetişen şâirler:

Ahmet Hamdi (TANPINAR)

Ahmet Kutsi (TECER)

Ali Mümtaz (AROLAT)

Emin Recep

Hasan Ali (YÜCEL)

Kemalettin Kâmi (KAMU)

Necmettin Halil (ONAN)

Nurullah Atâ(ç)

b) Dergâh'ta yetişen nâsirler:

Abdülhâk Şinasi (HİSAR)

Fevzî Lûtfî (KARAOSMANOĞLU)

Halil Vedat (FIRATLI)

Hasan Âli (YÜCEL)

Hüseyin Avni (ŞANDA)

Mehmet Halit (BAYRI)

Mustafa Nihat (ÖZÖN)

Nurullah Atâ(ç)

---

(50) "Devrin Yazarlarının Kalemiyle MİLLÎ MÜCADELE VE GAZİ MUSTAFA KEMAL II"; Hazy: M.Kaplan, İ.Engünün, B.Emil,N.Birinci, A.Uçman; Kültür Bak.. Yay.,İst.,1981,s.829-830

Falih Rıfkı ve Ruşen Eşref, "Dergâh"tan önce (1918) yayın hayatına atılmış, daha sonra "Dergâh'a katılmış iki önemli nâsirdir. Gerçek mânâda tanınmaları "Dergâh Mecmuası"ndaki yazılarıyla olmuştur. "Dergâh"ta hem şiir, hem de nesir sahasında başarılı olan Hasan Âli ve Nurallah Atâ'dır. "Dergâh"tan sonraki dönemde Ahmet Hamdi, Türk nesrinin «virtüöz»ü olacaktır.

Yakup Kadri, «Dergâh Mecmuası»nda yetişen gençlerle ilgili şu değerlendirmeyi yapar:

«Dergâh Mecmuası Türklük'e has bir tevazu ile milliyet cereyanına fikren ve hissen muâvenet etmekle kalmadı, aynı zamanda asrî Türk edebiyatında bir çok genç ve dinç şahsiyetlerin meydana çıkmasına, bir çok taze kabiliyetlerin inkişâfına vasıta oldu. Bunlar meyanında nazım vadisinde Nurullah Atâ'yı, Ali Mümtaz'ı ve Necmeddin Halil ile Ahmed Hamdi'yi, nesir vadisinde de Halil Vedad'ı, Fevzi Lutfi'yi ve Mustafa Nihad'ı sayabiliriz.

Nurullah Atâ yeni nesilde güç tesadüf edilen epeyce kuvvetli bir edebî tehzibin sırrını ifşâ eden bir gençti. Belli ki onun istidadı huda-yı nâbit bir şey değildir ve dimağı gibi kalbi de bir çok üstadların elinde bin ihtimam ile bir inci gibi yontulmuştur. Vâkıa onun bize yabancı iklimlerden gelmiş gibi bir hâli var, lâkin sesi o kadar mûnis ve samimidir ki o iklimlerin rûhunda bıraktığı izler bize kendi zevklerimizin ve kendi şevklerimizin tesirâtından pek farklı görünüyor. Nurullah Atâ sırasında saydığımız Ali Mümtaz ile Necmeddin Halil bana daima bir çerçeve içinden iki ikiz simâ gibi görünüyorlar. Her ikisinin

de endişesi her şeyden evvel şiirin sanat tarafındadır. Ahmed Hamdi ise fazla içli görünen ve melül zemzemelerin sırrını bilen bir gençtir. Lâkin gerek onların ve gerek bunun elele ve yanyana aynı menbadan geldilerine şüphe yoktur. Benim daima asıl Türk edebiyatı olarak telâkki ettiğim tekke ve âşık tarzı bu üç genç ve astî Türk şâirinin yegâne ilham menbaı olsak gerektir.

Yukarda isimlerini saydığımız nâsirlerin biri şâir, diğeri münekkit ve üçüncüsü hikâye-nüvistir. Halil Vedad yeni Türk nesrine nazmın bile güç ifade edeceği derunî bir âhenk vermiştir. Enfüsî tenkit Fevzi Lûtfi'de harikulâde bir inkişâfa mazhar olmuştur, diyebilirim ki, senelerden beri irili ufaklı bir çok üdebâmız, tarafından tecrübe edilen bu tarz, bizim edebiyatta hiç bir zaman bu kadar mütekâmil bir şekle girmemişti. Mustafa Nihad üslûbunda epeyce ihmalkâr olmakla beraber hayatın hâdisâtını sezişi ve sezdiğini nakledişi itibariyle şâyân-ı dikkat muvaffakiyetler gösteriyor. Diğer bir meziyeti daha var ki o da tamamiyle şahsî oluşudur. Bu ise, son devirlerde nadir görülen meziyetlerden biridir.(51)

Sonuç olarak, XIX. yy'dan itibaren gazeteler, mecmualar toplumu bilgilendiren, etkileyen, şuurlandıran büyük güç merkezi olmuşlar ve önemli görevler yapmışlardır.

Türk edebiyatında gazeteler, mecmualar diğer edebî türler ile, nesrimizin gelişmesine katkıda bulunmuşlar ve özellikle "Millî edebiyat" dönemiyle birlikte fikrî yazılar, "millî bilinç", "birlik ve beraberlik", "dilin önemi",

---

(51) a.g.e, s.830-831

ve millî tarih" kavramları nesrimizin bugünkü seviyeye ulaşmasında önemli rol oynamıştır. Bu anlayış içinde olan "Dergâh Mecmuası", "Millî Mücadele" devrinin "millî heyecanı" ve "edebî şuuru" olarak, büyük başarılar sağlamış, Cumhuriyet sonrası edebiyatımıza da öncülük etmiştir.

"Dergâh" ve diğer mecmuaların en büyük hizmetlerinden biri de genç ve yetenekli kalemleri, edebiyatımıza kazandırmasıdır.

* SONUÇ *

"Dergâh Mecmuası" 1921-1923 yılları arasında 42 sayı çıkmış, "Mütareke" ve "Millî Mücadele" devrinin en önemli yayın organlarından biri olmuştur.

"Dergâh Mecmuası" edebî, fikrî ve felsefî yönü ile derin tesirler bırakmış, devrin gençleri için bir okul, bir yuva olma özelliği taşıyarak kendinden sonraki dönemede örnek ve model olmasını başarmıştır.

Yahya Kemal'in "Üç Tepe" musâhabesi, Dergâh'ın Türk edebiyatına bakış tarzının bir ifadesidir. Yahya Kemal'e göre edebiyatımız "Metris Tepe" ile beraber "Millî Edebiyat"a ve "Anadolu" gerçeğine yönelmiştir.

"Anadolu" realitesi "Dergâh"tan sonra büyük bir ivme kazanarak "Anadoluculuk" hareketinin başlamasına zemin hazırlamıştır.

"Dergâh", Türk edebiyatının en usta ve en yeni kalemlerinin bir araya gelerek, her nevi edebî türün yer aldığı ve ilk defa «Bergsonizm»in edebî ve felsefî sahada kendini gösterdiği bir zemin olmuştur.

89 Şair ve yazarın imzası bulunan "Dergâh Mecmuası"nda ele alınan konuları, şu ana başlıklar altında toplayabiliriz.

A. Türk Edebiyatı

B. Türk Dili

C. Türk Tiyatrosu

Ç. Güzel Sanatlar

D. Türk Tarihi

E. Felsefe (Psikoloji ve Sosyoloji)

F. Tercümeler

G. Aktüel Konular

H. Diğer Farklı Konular.

"Dergâh Mecmuası", "Millî Mücadele"yi destekleyerek, "Anadolu hareketi"nin başarıya ve zafere ulaşması için büyük gayretler sarfetmiştir. Bunun için "milliyetperverlik" ve "Türk Milliyetçiliği" kavramları üzerinde durmuş, "millî birlik ve beraberliği" oluşturan temel değerleri kendine konu edinmiştir.

Dergâh'ta çıkan edebî, fikrî ve felsefî yazıların temel esası; «rûh» ve «ümid» olmaz ise, ondan söz edilemeyeceği gibi, bir edebî eserin de, «rûh»u ve «ümid»i yok ise, onun varlığından ve kalıcılığından bahsedilemez. Bütün varlıklar, «rûh» ve «ümid»leri olduğu sürece hayatiyet kazanırlar. Mecmua, Türk insanına ve okuruna bu tezi telkin eder.

"Dergâh Mecmuası" devrin gençliğine edebî, fikrî ve felsefî yazılarıyla da güven duygusu ve hissi aşılar.

1. Bütün zor ve kötü şartlara rağmen direnebilmek, iyimser olmak ve geleceğe güven duyabilmek.

2. Millî beraberlik ve bütünlük içinde olmak.

3. Millî değerlere sahip çıkarak, geliştirebilmenin çarelerini aramak.

4. Anadolu insanına ve toprağına sahip çıkarak, Anadolu gerçeğinde, yeni değerler üretmek.

5. Millî Mücadele'nin lideri M.Kemal ve arkadaşlarını destekleyerek insanlara güven vermek.

6. Batı'nın çifte standardına şiddetle karşı çıkmak.

Sonuç olarak, "Dergâh Mecmuası" "Millî Mücadele"nin başarıyla ulaşması ve «Millî devlet»in sağlam temeller üzerine kurulmasında önemli rol oynamış, "millî kültür"ün ve "Millî Edebiyat"ın hizmetinde bulunmuştur.

* BİBLİYOGRAFYA *

AKALIN, L. Sami; "Edebiyat Terimleri Sözlüğü" Varlık Yay.İst., 1980, s.184

AKYÜZ, Prof. Kenan; "Modern Türk Edeb. Ana Çizgileri" Mas Matbaacılık, Ank.1982,s.8

ARSAL, Sadri Maksudi; "Türk Dili İçin" Ank. 1930, s.192

AYVAZOĞLU ,Beşir; "İslâm Estetiği ve İnsan", Çağ Yay., İst., 1989

BEYATLI, Yahya Kemal;"Edebiyata Dair",İst. Fetih Cemiyeti Y.Kemal Külliyatı,2.baskı,1984,s.70-71

CUNBUR, Dr. Müjgan; "Türk Kültürü", Ömer Seyfeddin Özel Sayısı; s.260, 1984

ÇALIK, Etem; "Edebî Mülâkatlar", Ötüken Neşriyat., İst. 1993, s.121-128

Develioğlu, Ferit; "Osmanlıca Türkçe Ansk. Lûgat", Aydın Kitapevi, Ank.1983,s.986

"Devrin Yazarlarının Kalemiyle MİLLÎ MÜCADELE VE GAZİ MUSTAFA KEMAL II"; Hayzi M.Kaplan, İ.Engünün, B.Emil,N.Birinci, A.Uçman; Kültür Bakn. Yay.,İst.,1981,s.829-830

EMİR, Sabahat; "Kompozisyon Yazma Sanatı", İst., 1986

ERGİN,Prof.Dr.Muharrem;"Türk Dil Bilgisi", Minnetoğlu Yay. İst.1977,s.21

EROĞLU, Prof.Dr. Hamza; "Türk İnkılâp Tarihi", İst., 1982

KARAALİOĞLU, Seyit Kemal; "Edebiyat Terimleri Kılavuzu", İnk. ve Akâ Basımevi, İst. 1980

KUDRET, Cevdet; "Örneklerle Edb. Bilgileri" İnk. ve Aka Basımevi, İst.,1980, s.372

KURAN Prof. Dr. Ercüment; "Türkiye'nin Batılılaşması ve Millî Mücadeleler"(Derl:Mümtaz'er TÜRKÖNE) Diyanet Vakfı Yay. Ank. 1994

KÜÇÜK, Sebahattin; "Yeni Mecmua" (46-90 Sayılar Üzerine Bir Araştırma), Yüksek Lisans Tezi, Sivas 1992

LEVEND, Agah Sırrı;"Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri"3.Baskı,Tarih K. Yay., Ank.Ün.Basım,1972

OKAY, Prof.Dr.Orhan;"Türk Dili" Türk Şiiri Özel Sayısı IV, (Çağdaş Türk Şiiri) S.481-482, Ank.1992

TANPINAR, Prof.Dr.Ahmet Hamdi;"19.cu Asır Türk Edeb. Tarihi",Çağlayan Kitabevi,1976

TANPINAR, Ahmet Hamdi; "Yahya Kemal", Dergâh Yay., Üçüncü Baskı.1995,s.22-23

TURAL, Sadık;"Edebiyat Bilimine Katkılar" Ecdâd, Ank. 1993 s.190-191

Türk Dili ve Edeb. Ansk., Dergâh Yay.,s.245

Türk Klasikleri, Ötüken-Söğüt, c.10,İst.1990

Türkiye Diyanet Vakfı "İslâm Ansk." s.172

UÇAROL, Dr.Rıfat; "Siyasî Tarihi",Harp Akademisi Basımevi, İst.1987

ÜLKEN, Ord.Prof.Dr. Hilmi Ziya; "Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi",3.Baskı,Ülken Yay. İst.1992

YALÇIN, Alemdar;"Sosyal ve Siyasî Değişmeler Açısından Cumhuriyet Devri Türk Romanı" Ank.1992

T.C. Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi